

DE ONDERWIJSVISITATIE

Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs - parallelle commissie 2

Een evaluatie van de kwaliteit van de opleidingen Bachelor in het onderwijs:
lager onderwijs aan de Hogeschool PXL, Katholieke Hogeschool Limburg,
Katholieke Hogeschool VIVES Zuid, Katholieke Hogeschool VIVES Noord

www.vluhr.be/kwaliteitszorg Brussel - september 2014

vluhr

DE ONDERWIJSVISITATIE
LAGER ONDERWIJS - PARALLELE COMMISSIE 2

Een gedrukte versie van dit rapport kan tegen betaling bekomen worden bij de Cel Kwaliteitszorg.

Ravensteingalerij 27
1000 Brussel
T +32 (0)2 792 55 00
F +32(0)2 211 41 99

Het rapport is elektronisch beschikbaar op www.vluhr.be/kwaliteitszorg

Wettelijk depot: D/2014/12.784/29

VOORWOORD VAN DE VOORZITTER VAN HET BESTUURSCOMITÉ KWALITEITSZORG

Voor u ligt het rapport van de visitatiecommissie Lager onderwijs. Deze visitatiecommissies brengen met dit rapport verslag uit over hun evaluatie van de opleidingen Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs aan de Vlaamse Hogescholen. Daarbij geeft zij toelichting bij de oordelen en aanbevelingen die resulteren uit het kwaliteitsonderzoek dat zij heeft verricht bij de bezochte opleidingen. Dit initiatief kadert in de opdracht van de Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad (VLUHR) betreffende de externe kwaliteitszorg in het Vlaamse hoger onderwijs.

Het visitatierapport is in de eerste plaats bedoeld voor de betrokken opleiding. Daarnaast wil het rapport aan de maatschappij objectieve informatie verschaffen over de kwaliteit van de geëvalueerde opleidingen. Daarom is het visitatierapport ook op de webstek van de VLUHR publiek gemaakt.

Dit visitatierapport geeft een momentopname weer van de betrokken opleidingen en vertegenwoordigt daarmee slechts één fase in het proces van blijvende zorg voor onderwijskwaliteit. Immers, al na korte tijd kan de opleiding gewijzigd zijn, al dan niet als reactie op de oordelen en aanbevelingen van de visitatiecommissie.

Graag dank ik namens het Bestuurscomité Kwaliteitszorg van de VLUHR de voorzitters en de leden van de visitatiecommissies voor de bestede tijd alsook voor de deskundigheid waarmee zij hun opdracht hebben uitgevoerd. De visitatie was ook enkel mogelijk dankzij de inzet van velen die binnen de opleidingen betrokken waren. Ook hen willen wij daarvoor onze erkentelijkheid betuigen.

Hopelijk ervaart de opleiding dit rapport als een kritische weerspiegeling van haar inspanningen en als een bijkomende stimulans om de kwaliteit van het onderwijs in de opleiding te verbeteren.

Nik Heerens

Voorzitter Bestuurscomité Kwaliteitszorg

VOORWOORD VAN DE VOORZITTER VAN DE VISITATIECOMMISSIE

In 2013 zijn de professionele bacheloropleidingen Lager onderwijs aan de Vlaamse hogescholen op hun kwaliteit gevisiteerd. Het doel van deze visitaties is tweevoudig. In de eerste plaats leggen de opleidingen verantwoording af over de wijze waarop kwaliteit en kwaliteitszorg op drie generieke kwaliteitswaarborgen zijn uitgewerkt en toegepast. In de tweede plaats dienen de visitaties een bijdrage te leveren aan de kwaliteitsverbetering van de opleidingen.

De visitatiecommissie brengt met haar rapport verslag uit over haar oordelen en de daaraan ten grondslag liggende motivering, conclusies en aanbevelingen. De oordelen zijn gebaseerd op het onderzoek dat zij heeft verricht naar de onderwijskwaliteit van de professionele bacheloropleiding Lager onderwijs in Vlaanderen. Naast haar oordeel in het kader van de accreditatie van de opleiding formuleerde de commissie ook aanbevelingen en suggesties in het kader van de continue (kwaliteits)ontwikkeling van de opleiding.

De commissie heeft de bezoeken als zeer inspirerend en leerzaam ervaren. De commissie dankt allen die meegewerkt hebben aan het welslagen van dit proces van zelfevaluatie en visitatie. Dit welslagen is alleen mogelijk geworden door de inzet van al degenen die betrokken waren bij de voorbereiding en de uitvoering van deze visitatie.

Tevens dankt de commissie de medewerkers van de VLUHR en in het bijzonder de secretaris voor hun betrokkenheid en deskundige inzet waarmee zij hun ondersteuning uitvoerden.

Namens de commissie,

Jeannette Geldens,
Voorzitter

	Voorwoord van de voorzitter van het Bestuurscomité	
	Kwaliteitszorg	3
	Voorwoord van de voorzitter van de visitatiecommissie	5
	DEEL 1 ALGEMEEN DEEL	
Hoofdstuk I	De onderwijsvisitatie Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs – commissie 2	13
Hoofdstuk II	Algemene beschouwingen bij het visitatierapport Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs	19
Hoofdstuk III	De opleidingen in vergelijkend perspectief	25
Hoofdstuk IV	Tabel met scores	41
	DEEL 2 OPLEIDINGSRAPPORTEN EN SAMENVATTINGEN	
Hoofdstuk I	Hogeschool PXL Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs	47
Hoofdstuk II	Katholieke Hogeschool Limburg Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs	75
Hoofdstuk III	Katholieke Hogeschool VIVES Zuid Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs	111
Hoofdstuk IV	Katholieke Hogeschool VIVES Noord Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs	161
	BIJLAGEN	
Bijlage I	Personalía van de leden van de visitatiecommissie	194

VERIFIEERBARE FEITEN¹

Algemeen

Bezoekschema's

Per instelling

Hoofdstuk I

Bijlagen bij het opleidingsrapport

Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs –
Hogeschool PXL

- Lijst met de opleidingsspecifieke leerresultaten in relatie tot de gevalideerde domeinspecifieke leerresultaten opgesteld volgens de handleiding van de VLUHR, indien beschikbaar, en/of in relatie tot de Vlaamse Kwalificatiestructuur;
- Schematisch programmaoverzicht met vermelding van het aantal studiepunten per opleidingsonderdeel;
- Omvang van het ingezette personeel in VTE, ingedeeld naar categorie van aanstelling;
- Instroomgegevens, doorstroomgegevens en totaal aantal studenten;
- De studieduur tot het behalen van het diploma per instromende cohorte en de gemiddelde studieduur per afstuderende cohorte;
- Overzicht van de belangrijkste activiteiten van de opleiding met betrekking tot internationalisering conform de visie van de opleiding, met minimaal de mobiliteit op basis van internationaal aanvaarde definities (max. 2 pag.)

¹ De verifieerbare feiten voor de visitatie Lager onderwijs zijn terug te vinden op www.vluhr.be/kwaliteitszorg

- Hoofdstuk II** Bijlagen bij het opleidingsrapport
Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs –
Katholieke Hogeschool Limburg
- Lijst met de opleidingsspecifieke leerresultaten in relatie tot de gevalideerde domeinspecifieke leerresultaten opgesteld volgens de handleiding van de VLUHR, indien beschikbaar, en/of in relatie tot de Vlaamse Kwalificatiestructuur;
  - Schematisch programmaoverzicht met vermelding van het aantal studiepunten per opleidingsonderdeel;
  - Omvang van het ingezette personeel in VTE, ingedeeld naar categorie van aanstelling;
  - Instroomgegevens, doorstroomgegevens en totaal aantal studenten;
  - De studieduur tot het behalen van het diploma per instromende cohorte en de gemiddelde studieduur per afstuderende cohorte;
  - Overzicht van de belangrijkste activiteiten van de opleiding met betrekking tot internationalisering conform de visie van de opleiding, met minimaal de mobiliteit op basis van internationaal aanvaarde definities (max. 2 pag.)

- Hoofdstuk III** Bijlagen bij het opleidingsrapport
Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs –
Katholieke Hogeschool VIVES Zuid
- Lijst met de opleidingsspecifieke leerresultaten in relatie tot de gevalideerde domeinspecifieke leerresultaten opgesteld volgens de handleiding van de VLUHR, indien beschikbaar, en/of in relatie tot de Vlaamse Kwalificatiestructuur;
  - Schematisch programmaoverzicht met vermelding van het aantal studiepunten per opleidingsonderdeel;
  - Omvang van het ingezette personeel in VTE, ingedeeld naar categorie van aanstelling;
  - Instroomgegevens, doorstroomgegevens en totaal aantal studenten;
  - De studieduur tot het behalen van het diploma per instromende cohorte en de gemiddelde studieduur per afstuderende cohorte;

- Overzicht van de belangrijkste activiteiten van de opleiding met betrekking tot internationalisering conform de visie van de opleiding, met minimaal de mobiliteit op basis van internationaal aanvaarde definities (max. 2 pag.)

- Hoofdstuk IV** Bijlagen bij het opleidingsrapport
Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs –
Katholieke Hogeschool VIVES Noord
- Lijst met de opleidingsspecifieke leerresultaten in relatie tot de gevalideerde domeinspecifieke leerresultaten opgesteld volgens de handleiding van de VLUHR, indien beschikbaar, en/of in relatie tot de Vlaamse Kwalificatiestructuur;
  - Schematisch programmaoverzicht met vermelding van het aantal studiepunten per opleidingsonderdeel;
  - Omvang van het ingezette personeel in VTE, ingedeeld naar categorie van aanstelling;
  - Instroomgegevens, doorstroomgegevens en totaal aantal studenten;
  - De studieduur tot het behalen van het diploma per instromende cohorte en de gemiddelde studieduur per afstuderende cohorte;
  - Overzicht van de belangrijkste activiteiten van de opleiding met betrekking tot internationalisering conform de visie van de opleiding, met minimaal de mobiliteit op basis van internationaal aanvaarde definities (max. 2 pag.)

DEEL 1

Algemeen deel

HOOFDSTUK I

De onderwijsvisitatie Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs – parallele commissie 2

1 INLEIDING

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs wordt in Vlaanderen door 16 instellingen aangeboden. Bij de visitatie van deze opleidingen werden vier parallele commissies betrokken. In dit visitatierapport brengt de visitatiecommissie lager onderwijs – parallele commissie 2 – verslag uit van haar bevindingen over de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs die zij in het najaar 2013, in opdracht van de Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad (VLUHR), heeft bezocht.

Dit initiatief kadert, conform de decretale opdracht, in de werkzaamheden van de VLUHR met betrekking tot de organisatie en uitvoering van de externe beoordelingen van het onderwijs aan de Vlaamse universiteiten, hogescholen en andere ambtshalve geregistreerde instellingen.

2 DE BETROKKEN OPLEIDINGEN

Ingevolge haar opdracht heeft de parallele commissie 1 de volgende instellingen bezocht:

- van 21 t.e.m. 22 oktober 2013: Hogeschool PXL
  - Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs
- van 5 t.e.m. 6 november 2013: Katholieke Hogeschool Limburg
  - Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

- van 20 t.e.m. 22 november 2013: Katholieke Hogeschool VIVES Zuid
  - Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs
- van 10 t.e.m. 11 december 2013: Katholieke Hogeschool VIVES Noord
  - Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

3 DE VISITATIECOMMISSIE

3.1 Vier parallelle commissies Lager onderwijs

De 16 opleidingen Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs die in Vlaanderen worden aangeboden werden door vier parallelle commissies Lager onderwijs (commissie 1, commissie 2, commissie 3 en commissie 4) gevisiteerd. De hogescholen zijn hierbij zodanig ingedeeld in één van de vier onderscheiden commissies, dat de onafhankelijkheid van de commissie ten aanzien van de te beoordelen instellingen gewaarborgd wordt.

3.2. Samenstelling

De samenstelling van de visitatiecommissie Lager onderwijs werd bekrachtigd door de het Bestuurscomité Kwaliteitszorg van 1 februari 2013, 23 april 2013 en 21 juni 2013. De samenstelling van de visitatiecommissie kreeg op 10 juni 2013 en 15 juli 2013 een positief advies van de NVAO. De commissie werd vervolgens door het Bestuurscomité Kwaliteitszorg van de VLUHR ingesteld bij besluit van 6 september 2013.

De visitatiecommissie Lager onderwijs, parallelle commissie 2, heeft de volgende samenstelling:

Tot voorzitter

- **Mevr. Jeannette Geldens**, lector Kempelonderzoekscentrum, Hogeschool De Kempel

Domeindeskundige leden

- **Dhr. Pieter Vissers**, HR-projectleider lerarentekort bij de Stad Antwerpen en loopbaanbegeleider bij Werk met Zin
- **Mevr. Hilde Bosmans**, onderwijsinspecteur (voor de bezoeken aan de Katholieke Hogeschool VIVES Zuid en de Katholieke Hogeschool VIVES Noord)
- **Mevr. Ann Schelfhout**, onderwijsinspecteur (voor de bezoeken aan Hogeschool PXL en de Katholieke Hogeschool Limburg)

Onderwijskundig lid

- **Mevr. Anges (Marijke) Kuijten**, gewezen docent Nederlands aan de Hogeschool Domstad Utrecht

Student-lid

- **Mevr. Laurie Meeuws**, student Lager onderwijs, Hogeschool Gent

Dhr. Wouter Teerlinck, stafmedewerker kwaliteitszorg verbonden aan de Cel Kwaliteitszorg van Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad, trad op als projectbegeleider en secretaris van deze parallelle visitatiecommissie.

Voor korte curricula vitae van de commissieleden wordt verwezen naar bijlage 1.

3.3 Taakomschrijving

Van de visitatiecommissie wordt verwacht dat zij

- gemotiveerde en onderbouwde oordelen geeft over de opleiding aan de hand van het beoordelingskader.
- aanbevelingen formuleert om waar mogelijk te komen tot kwaliteitsverbetering, en
- wanneer van toepassing haar bevindingen over de verschillende opleidingen binnen eenzelfde cluster vergelijkenderwijs weergeeft.
- de bredere samenleving informeert over haar bevindingen.

3.4 Werkwijze

3.4.1 Voorbereiding

Ter voorbereiding van de visitatie werd aan de instelling gevraagd een zelfevaluatierapport op te stellen. De Cel Kwaliteitszorg van de VLUHR heeft hiervoor een visitatieprotocol ter beschikking gesteld, waarin de verwachtingen ten aanzien van de inhoud van het zelfevaluatierapport uitgebreid zijn beschreven. Het zelfevaluatierapport volgt de opbouw van het accreditatiekader.

De commissie ontving het zelfevaluatierapport enkele weken voor het eigenlijke bezoek, waardoor zij de gelegenheid kreeg dit document vooraf zorgvuldig te bestuderen en het bezoek grondig voor te bereiden. De commissieleden werden bovendien verzocht om elk een tweetal afstudeerwerken grondig door te nemen vooraleer het bezoek plaatsvond.

De commissie hield haar installatievergadering op 20 september 2013. Tijdens deze vergadering werden de commissieleden verder ingelicht over het visitatieproces en hebben zij zich concreet voorbereid op de af te leggen bezoeken. Bijzondere aandacht is besteed aan een eenduidige toepassing van het beoordelingskader en het visitatieprotocol. Verder werd het programma van het bezoek opgesteld (zie bijlage 2) en werd een eerste bespreking gewijd aan het zelfevaluatie-rapport.

3.4.2 Bezoek aan de instelling

Tijdens het in situ bezoek aan de instellingen heeft de commissie gesprekken kunnen voeren met de verschillende betrokkenen bij de opleidingen. Het bezoekschema voorzag gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de studenten, de docenten, de alumni, het werkveld en de opleidingsgebonden ondersteuners. De gesprekken die de commissie heeft gevoerd, waren openhartig en verhelderend en vormden een goede aanvulling bij de lectuur van het zelfevaluatie-rapport.

Daarnaast werd steeds een bezoek aan de faciliteiten (inclusief bibliotheek, leslokalen en computerfaciliteiten) ingepland. Ten slotte was er een spreekuur waarop de commissie bijkomend leden van de opleiding kon uitnodigen of waarop personen op een vertrouwelijke wijze door de commissie konden worden gehoord.

Ook werd aan de instellingen gevraagd – als een derde bron van informatie – om een aantal documenten ter inzage te leggen ten behoeve van de commissie. Tijdens de bezoeken is voldoende tijd uitgetrokken om de commissie de gelegenheid te geven om deze documenten te bestuderen. De documenten die ter inzage van de commissie werden gelegd, waren: verslagen van overleg in relevante commissies/organen, een representatieve selectie van handboeken/studiemateriaal, indicaties van de competenties van het personeel, de toets- en evaluatieopgaven waarvan de commissie heeft aangegeven dat zij die tijdens het bezoek wenst in te kijken en de afstudeerwerken die niet vooraf werden opgevraagd. Daar waar de commissie het noodzakelijk achtte heeft zij bijkomende informatie opgevraagd tijdens het bezoek om haar oordeel goed te kunnen onderbouwen.

Aan het einde van het bezoek werden, na intern beraad van de commissie, de voorlopige bevindingen mondeling aan de gevisiteerde opleiding(en) meegedeeld.

3.4.3 Rapportering

Als laatste stap in het visitatieproces heeft de visitatiecommissie per generieke kwaliteitswaarborg haar bevindingen, overwegingen, het oordeel en verbeteringsuggesties geformuleerd. Een overzicht van de verbeteringsuggesties die de commissie doet ten aanzien van de opleiding is achteraan bij het rapport opgenomen.

De opleidingsverantwoordelijken van de betrokken opleidingen werden in de gelegenheid gesteld om op het concept van het rapport te reageren alvorens de tekst ervan definitief werd vastgelegd.

In een vergelijkend perspectief geeft de commissie een overzicht van haar bevindingen over de door haar geëvalueerde opleidingen. Zij besteedt daarbij voornamelijk aandacht aan elementen die haar het meest in het oog zijn gesprongen en die zij belangrijk acht en aan opvallende overeenkomsten, dan wel verschillen tussen de door haar geëvalueerde opleidingen.

3.4.4 Overleg tussen de parallelle commissies

In alle fasen van de samenstelling en de uitvoering van hun opdracht hebben de voorzitters van de parallelle commissies overleg gepleegd over de aard en wijze van uitvoering van de evaluaties. Daarbij zijn besprekingen gevoerd ten einde voor elke parallelle commissie onafhankelijke deskundige experts samen te brengen in de vier parallelle commissies. Tijdens de fase van de voorbereiding van de bezoeken, alsook tijdens de bezoeken en redactiefase zijn op ankermomenten in het proces overlegvergaderingen gehouden tussen de vier voorzitters en de projectbegeleiders, teneinde de consistentie en gelijkaardige beoordeling van de opleidingen binnen de vier parallelle commissies te bespreken en op elkaar af te stemmen. Dit neemt niet weg dat finaal, de parallelle commissies, onder aansturing van hun respectievelijke voorzitter een eigenstandig oordeel hebben uitgesproken over de kwaliteit van de door hen beoordeelde opleidingen, omdat ook slechts de betreffende parallelle commissie zich een volledig beeld heeft gevormd over alle aspecten die meegenomen worden bij de beoordeling van de individuele opleiding.

HOOFDSTUK II

Algemene beschouwingen bij het visitatierapport Lager onderwijs

1 INLEIDING

Goed opgeleide en zelfbewuste leraren en een duidelijke positionering van lerarenopleidingen zijn van maatschappelijk belang. Het beroep van leraar en dat van lerarenopleider verdient dan ook de noodzakelijke maatschappelijke erkenning en status.

De kwaliteit en de kwaliteitszorg van de lerarenopleiding is een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van de overheid, de opleidingen/universiteiten en het werkveld.

De visitatiecommissies hebben de taak de kwaliteit van de opleidingen, bachelor lager onderwijs te beoordelen op basis van hun zelfevaluaties in relatie met het decretaal bepaalde domeinspecifieke referentiekader, in dit geval de basiscompetenties voor de leraar lager onderwijs, uitgewerkt in de tien functionele gehelen. Een belangrijke vraag tijdens de visitatie is of de opleiding doet wat ze moet doen en doet wat ze zegt te doen.

De commissies zien het als hun verantwoordelijkheid de lerarenopleidingen en het wettelijke referentiekader te beschouwen in relatie tot maatschappelijke, wetenschappelijke en technologische ontwikkelingen, zowel nationaal als internationaal. Naar aanleiding van de analyses van de vastgestelde formele kaders en de evaluaties van de lerarenopleidingen willen de commissies enkele elementen bij de opleidingen sterker onder de aandacht brengen.

In deze beschouwing gaan we eerst in op de visie van de huidige lerarenopleidingen. Vervolgens komen onderwerpen aan de orde die te maken hebben met het kennisniveau, de taalvaardigheid, media en technologie, levenslang leren en de professionaliteit van de lerarenopleiders.

Het doel van deze beschouwing is de kwaliteit van de lerarenopleidingen te versterken door de opleidingen handvatten te bieden om verder na te denken over de kwaliteit van hun opleidingsonderwijs.

2 VISIE OP OPLEIDEN

Opleidingen hebben handvatten nodig om hun opleiding in te richten. Het inrichten van een opleiding is een samenspel tussen de kaders die zijn vastgelegd in officiële en algemeen aanvaarde ideologische documenten enerzijds, en de uitwerking ervan in een opleidingsspecifiek curriculum. De kunst is een opleiding in te richten die voldoet aan de gestelde kaders maar die ook de grenzen opzoekt om de eigen visie en eigenheid van de opleiding tot uitdrukking te laten komen. Alle opleidingen gaan er impliciet of expliciet van uit dat leren en onderwijzen sociale en actieve processen zijn, gebaseerd op sociaal-constructivistische leertheorieën.

Dergelijke uitgangspunten hebben steeds consequenties voor de inrichting van de opleiding. Immers een visie op opleiden veronderstelt integraliteit. De commissies pleiten daarom nadrukkelijk voor een meer integrale eigentijdse opleidingsvisie, waarin inhoud, organisatie en personeelsontwikkeling aantoonbaar met elkaar verbonden zijn, als ook de taakstelling van de opleiding in post-initiële activiteiten.

Uiteraard is de primaire doelstelling van elke opleiding al haar aanstaande leraren te ondersteunen in hun evolutie naar de startbekwaamheden. De domeinspecifieke beschrijvingen bieden de opleidingen de gelegenheid eigen zwaartepunten te benadrukken. Zo dient de opleiding bij elke nadruk die zij zelf wil leggen, steeds te borgen dat de eerstgenoemde doelstelling voor alle kandidaten haalbaar blijft.

3 KENNISNIVEAU VAN DE STUDENTEN

Tijdens de opleiding bouwen aanstaande leraren beroepsspecifieke kennis op, bestaande uit theoretische en praktische kennis en vaardigheden en attitudes. De opleiding moet kunnen uitgaan van een bepaald kennisniveau om daadwerkelijk een start te maken met de specifieke beroepsgerichte kennis en vaardigheden. Naast een brede algemene ontwikkeling bij aanvang van de

studie is een goed ontwikkelde taalvaardigheid cruciaal. Zeker in een opleiding die is gebaseerd op de visie dat leren en onderwijzen sociale en actieve processen zijn, is een hoog ontwikkelde taalvaardigheid noodzakelijk.

Dit heeft consequenties voor het beleid gericht op de instroom, toelating, selectie en ondersteuning van studenten. Een verantwoordelijkheid die niet enkel bij de opleidingen kan worden gelegd. Naar oordeel van de commissies rechtvaardigt de maatschappelijke relevantie van het beroep een helder toelatings- en selectiebeleid binnen realistische wettelijke kaders.

4 TAALVAARDIGHEID

Om zich conceptueel in het beroep te ontwikkelen dient de taalvaardigheid al op een hoog niveau te zijn ontwikkeld als de student begint. Anders gaat er veel energie naar de taal en de taalvaardigheden zelf en niet naar de ontwikkeling van het leraarsberoep. Hoewel de relatie tussen taal, taalvaardigheden en het opbouwen van cognities van het beroep wetenschappelijk kan worden onderbouwd, is er in de basiscompetenties en de uitwerking naar de tien functionele gehelen geen aandacht voor taal als instrument om het beroep te leren. Zeker nu de zorg om de taalvaardigheden van aanstaande leraren toeneemt, zou het gerechtvaardigd zijn een basiscompetentie taal als vakspecifiek en als vakoverstijgend instrument te formuleren. De opleidingen hebben veelal een taalbeleid. Vaak richt het beleid zich op het remediëren van taalachterstanden en op het leren van beroepsspecifieke taalvaardigheden (13 doelen) en niet op het leren van het leraarsberoep. Hoewel schrijven – de moeilijkste taalvaardigheid – in alle opleidingen een belangrijk instrument blijkt te zijn om cognities van het beroep op te bouwen, zichtbaar te maken (individueel en in groepen) en aan te tonen (startbekwaamheid), verdient het ontwikkelen van schrijven als ‘academische vaardigheid’ in de opleidingen meer aandacht. Het betreft een competentie die niet zonder meer aanwezig is in de opleidingen en die doorheen de opleiding opgebouwd zou kunnen worden, bij voorkeur gekoppeld aan het onderzoekend en reflecterend ontwikkelen van het beroep, resulterend in een bachelorproef met een toegepast wetenschappelijk karakter.

De toenemende complexiteit en de dynamiek van de huidige samenleving stellen hoge eisen aan de (aanstaande) leraren van onze kinderen. Als gesprekspartners dienen zij nadrukkelijker dan voorheen te beschikken over een palet aan competenties (kritische denkkracht, analytisch vermogen, argumentatiekunde, verbindend vermogen en zo meer). De complexiteit en

de dynamiek stellen aan de leraar als gesprekspartner van ouders hoge eisen. Gelet hierop zouden de opleidingen in de opleidingsdidactiek aan dit aspect in sterkere mate aandacht moeten schenken.

5 MEDIA EN TECHNOLOGIE

Met de komst van de computer, internet, tablets, zijn de mogelijkheden in het onderwijs sterk toegenomen, niet alleen als middel maar ook als leeromgeving. Dat betekent tevens met een andere blik naar leren en onderwijzen en naar de leerlingen en hun mogelijkheden leren kijken. De commissies trekken de huidige aandacht voor media en techniek voor de leraren van de toekomst door naar nadruk op wetenschap en techniek (science and technology). Dit vergt van de opleidingen, nadrukkelijk ondersteund door een stimulerende overheid, een grote inspanning om in de opleidingsdidactiek, 'omgaan met technologie' als basiscompetentie voor de startbekwame leraar aan te brengen. Ook de lerarenopleiders, waaronder de vakspecialisten, moeten in de gelegenheid worden gesteld zich voortdurend in de mogelijkheden van wetenschap en techniek verder te professionaliseren. De commissies zien hier kansen voor de opleidingen om het opleidingscurriculum en het professionaliseringsbeleid in samenhang te benutten. Ook de inbedding in hogeschool en universitaire organisatievormen met een diversiteit aan faculteiten biedt elke opleiding kansen ieders talenten voor wetenschap en techniek te activeren en te stimuleren ten behoeve van betekenisvol toekomstgericht onderwijs aan de kinderen.

6 LEVENSLANG LEREN

Eens een leraar, altijd een leraar is niet houdbaar in een tijd dat de maatschappelijke, technologische en wetenschappelijke ontwikkelingen zich opstapelen. De samenleving wordt steeds complexer en er wordt een steeds groter beroep op de vaardigheden van de leraar gedaan.

Opleiden voor de toekomst houdt in dat leren niet ophoudt na het behalen van het diploma. In opleidingen zien de commissies goede aanzetten om het professionaliseren ook na de opleiding hand in hand te laten gaan met het werk en de mensen in de werkplekleeromgeving.

Naast toekomstgericht en betekenisvol samen opleiden biedt een adequaat ingerichte werkplekleeromgeving naar oordeel van de commissies mogelijkheden voortdurend te blijven leren van en met elkaar. In een dergelijke, overigens kwalitatief te omschrijven werkplekleeromgeving ontstaan mogelijkheden om levenslang leren op een logische, meer natuurlijke

manier integraal onderdeel te laten zijn van de opleiding. Daarmee is sprake van wederkerige professionele verticaliteit als organisatieprincipe.

De commissies pleiten er dan ook voor dat de lerarenopleidingen en de scholen minder vrijblijvend en gestructureerd gebruik maken van elkaars deskundigheid en dat zij hun samenwerking op het gebied van samen opleiden versterken.

Ook actief zijn in post-initiële of andere externe activiteiten kan gunstig uitpakken voor de professionaliteit van de lerarenopleiders.

7 PROFESSIONALITEIT VAN LERARENOPLEIDERS

In een opleiding die zich baseert op de visie dat leren en onderwijzen sociale en actieve processen zijn, is de rol van lerarenopleiders tweeledig: aanstaande leraren begeleiden in het ontwikkelen van cognities over het beroep leraar lager onderwijs en het leren reflecteren op die cognities. Opleiders leren aanstaande leraren in de geëigende vaktaal na te denken, te praten en te schrijven om het leraarsberoep te leren.

Om dit proces te begeleiden is het ook van belang dat lerarenopleiders de lagere school kennen, niet alleen in theorie maar ook in praktijk. Stageplaatsen voor opleiders op de basisschool vormen een goede aanvulling op de professionele ontwikkeling van opleiders. Mooie voorbeelden zijn reeds uitgewerkt op opleidingen.

Met betrekking tot het professionaliseren van lerarenopleiders bepleiten de visitatiecommissies meer aandacht voor de veelzijdige rol van opleiders die voortdurend verschillende soorten kennis en vaardigheden moeten kunnen combineren (vakinhoud, vakdidactiek, pedagogiek, begeleidings- en feedbackvaardigheden enz.).

Lerarenopleiders mede verantwoordelijk maken voor het hele opleidingsproces – ontwikkelen, uitvoeren en toetsen – kan bijdragen aan de professionalisering van opleiders. Specifieke aandacht zou er kunnen zijn voor het 'academisch/onderzoeksgericht/ontwikkelingsgericht' schrijven als onderdeel van het leren van het beroep (ontwikkeld gericht) en het aantonen van de gewenste kwalificaties (controlegericht). Aan deze kwaliteit dienen alle lerarenopleiders te voldoen.

Toetsbeleid staat op veel opleidingen in de steigers. In het nadenken over het toetsbeleid zouden de commissies willen meegeven het toetsbeleid integraal onderdeel te laten uitmaken van het totale opleidingsproces en het toetsbeleid in de toekomst nadrukkelijk door te ontwikkelen.

Zo zullen opleidingen met een sociaal-constructivistisch opleidingsconcept veel waarde hechten aan formatieve (ontwikkelingsgerichte) toetsing en zullen zij vanuit dit opleidingsconcept hun toetsbeleid expliciet kunnen door ontwikkelen. De commissies dagen de opleidingen uit om vanuit het eigen opleidingsconcept het toetsbeleid in de toekomst verder te ontwikkelen.

Een lerarenopleider werkt voortdurend samen en leidt met een groot aantal collega's aanstaande leraren op, in de opleiding en op de werkvloer. Een breed samengesteld team waarin verschillende vakspecifieke en meer algemeen opleidingsspecifieke kwaliteiten samenkomen is noodzakelijk om de aanstaande leraren in hun ontwikkeling te ondersteunen en uit te dagen. Ook vanuit dit gegeven pleiten de commissies voor voortdurend na te denken over de invulling van het curriculum op de lerarenopleiding als een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid. Dus ook van actoren buiten de opleiding, zoals onderzoekers, inspectie, begeleiders, leraren basisonderwijs.

8 TOT SLOT

Opleidingen staan er niet alleen voor. Het opleiden van leraren voor nu en de toekomst is een gedeelde verantwoordelijkheid. De commissies die de bachelor opleidingen lager onderwijs hebben gevisiteerd, kregen de kans in korte tijd alle opleidingen met kennis van zaken maar met de nodige distantie te mogen beschouwen.

Naast hun controlerende taak willen de commissies mede met deze nabeschuiving een beknopte bijdrage leveren aan de discussie over wat een leraar lagere school en een lerarenopleider nu precies competent maakt voor hun professie. Daarbij is nadrukkelijk gekeken naar de toekomst en is, steeds vanuit een positieve insteek en met respect voor de huidige lerarenopleidingen, gepoogd suggesties te geven voor het betekenisvol samen opleiden van aanstaande leraren tot deskundige, zelfbewuste en verantwoordelijke leraren die in staat zijn rekenschap af te leggen aan de maatschappij. De samenleving moet als vanzelfsprekend uit kunnen gaan van en vertrouwen op hooggekwalificeerde leraren lager onderwijs, ook in de toekomst.

HOOFDSTUK III

De opleidingen Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs in vergelijkend perspectief – parallelle commissie 2

In dit hoofdstuk geeft de commissie in vergelijkend perspectief een overzicht van haar bevindingen over de professionele opleidingen Lager onderwijs in Vlaanderen. Zij besteedt hierbij voornamelijk aandacht aan elementen die haar het meest in het oog zijn gesprongen of die zij belangrijk acht, en aan opvallende overeenkomsten dan wel verschillen tussen de instellingen. Per generieke kwaliteitswaarborg geeft de visitatiecommissie haar bevindingen weer en verwijst hierbij naar de toestand binnen de verschillende opleidingen. De wijze van voorstellen geeft de opleidingen de mogelijkheid zich, althans voor wat betreft de aangehaalde punten, ten opzichte van elkaar te positioneren. Het is geenszins de bedoeling van de commissie om de individuele rapporten van de opleidingen aan de verschillende instellingen in detail te herhalen, al zullen bepaalde delen uit dit rapport wel terugkomen in de opleidingsrapporten. Voor een volledige onderbouwing van de oordelen en de scores van de commissie, verwijst de commissie naar de opleidingsrapporten.

De betrokken opleidingen worden aangeboden door de Hogeschool PXL (PXL), Katholieke Hogeschool Limburg (KHLim), Katholieke Hogeschool VIVES Zuid (VIVES Zuid) en Katholieke Hogeschool VIVES Noord (VIVES Noord).

GENERIEKE KWALITEITSWAARBORG 1 - BEOOGD EINDNIVEAU

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de opleidingen aan de PXL, KHLim, VIVES Zuid en VIVES Noord als voldoende.

Alle opleidingen hebben een uitgesproken visie en profilering. De wijze waarop deze vertaald werden naar de opleiding verschilt tot op heden. De PXL heeft reeds enkele aanzetten tot opleidingsspecifieke leerresultaten neergeschreven in het beleidsplan 2009-2015, terwijl andere opleidingen voornamelijk in het uitwerken van leerlijnen elementen van de visie concreet hebben vertaald. De KHLim heeft als enige opleiding op dit moment de stap gezet naar eigen opleidingsspecifieke leerresultaten.

Krachtens het decreet van de Vlaamse kwalificatiestructuur van 30 april 2009 moeten alle hogescholen en universiteiten gezamenlijk de beoogde domeinspecifieke leerresultaten (DLR) bepalen van hun bachelor- en masteropleidingen. De DLR voor de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs werden opgesteld in overleg met alle betrokken opleidingen. De domeinspecifieke leerresultaten zijn gebaseerd op het domeinspecifiek referentiekader dat werd gehanteerd tijdens de vorige onderwijsvisitaties in 2007 alsook op de basiscompetenties zoals vastgelegd in Besluit van de Vlaamse Regering op 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). Dit kader werd in het academiejaar 2012-2013 gevalideerd door de NVAO en is daarmee op niveau 6 ingeschaald in de Vlaamse kwalificatiestructuur. Met uitzondering van de KHLim hebben alle opleidingen geopteerd om bij de vertaalslag van de domeinspecifieke leerresultaten naar opleidingsspecifieke leerresultaten vast te houden aan de basiscompetenties zoals vastgelegd in Besluit van de Vlaamse Regering op 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). Gezien de integrale overname van de basiscompetenties als opleidingsspecifieke leerresultaten sluiten ze aan bij de actuele eisen van het beroepenveld en het vakgebied. In die combinatie passen de opleidingsspecifieke leerresultaten automatisch binnen het Vlaamse kwalificatieraamwerk (niveau 6) alsook binnen het gevalideerde domeinspecifieke leerresultatenkader.

De commissie ziet het naast elkaar bestaan van generieke opleidings-specifieke leerresultaten en een heldere en concrete visie met bijhorende doelstellingen als een gemiste kans om zich als opleiding met de bestaande sterke missie, visie en profilering duidelijk te profileren bij externen. Gezien alle opleidingen moeten voldoen aan de basiscompetenties, omwille van het decretaal karakter, vormen deze namelijk geen element in de profilering van een opleiding. Ze ziet een geïntegreerd kader als een

meerwaarde voor zowel de profilering van de opleiding ten aanzien van de maatschappij alsook voor de afgestudeerden bij hun eerste stappen op de arbeidsmarkt. De commissie wil KHLim, VIVES Zuid campus Torhout, en VIVES Noord stimuleren om het opstellen van het eigen opleidingsspecifiek leerresultatenkader aan te grijpen om onder andere diversiteit, differentiatie, taalbeleid en NT2 verder te expliciteren en zichtbaar te maken in de opleidingsspecifieke leerresultaten. De commissie merkt op dat de lokale verankering en de sterke link met het lokale en regionale katholieke onderwijs, maakt dat voor de KHLim en VIVES Noord vanuit het werkveld de vraag naar deze aandachtspunten eerder beperkt is. De commissie wil de opleiding adviseren om niet enkel te focussen op de lokale en regionale noden. De opleiding dient immers ook studenten af te leveren die inzetbaar zijn in alle scholen in Vlaanderen. De commissie stelde vast dat de formele studentenparticipatie bij VIVES Noord nog geen vaste structuur kent. Hoewel er studentenparticipatie mogelijk is via de klaverbladen, blijkt dit in de praktijk geen gestalte te krijgen. Er is een studentenraad op het niveau van de campus, maar deze is niet bevoegd voor onderwijskundige thema's op het niveau van de opleiding. De commissie wil de opleiding adviseren, om in de lijn van de ontwikkelingen van het participatiedecreet, een studentenvertegenwoordiging op opleidingsniveau helpen uit te bouwen, zodat ook een formele participatie met studenten gerealiseerd wordt.

Alle opleidingen onderhouden op structurele wijze contacten met het werkveld. Alle opleidingen hebben sinds de vorige visitatie werk gemaakt van deze structurele verankering binnen de opleidingsstructuren. De PXL heeft intens contact tussen mentoren, stagescholen en docenten via de vele informele en formele contacten, zowel op beleids- als vakinhoudelijk niveau. Ook de VIVES Noord krijgt van het werkveld veel waardering voor de wijze waarop de samenwerking binnen de participatieraad ('klaverbladen') tot stand is gekomen. Ook bij VIVES Zuid ervaart de commissie grote inspanningen vanwege de opleiding om in te spelen op hun verwachtingen en noden. De samenwerking met het katholieke onderwijsnet is er zichtbaar intenser. De commissie waardeert de inspanningen die VIVES Zuid levert, maar wil de opleiding stimuleren om te zoeken naar structuren om ook de partners die niet tot het katholieke onderwijsnet behoren, even intens te betrekken bij de opleiding.

GENERIEKE KWALITEITSWAARBORG 2 - ONDERWIJSPROCES

De commissie beoordeelt het onderwijsproces voor de PXL, VIVES Zuid Campus Tielt (regulier traject) en VIVES Noord als goed. De commissie beoordeelt het onderwijsproces voor de KHLim (avondtraject), VIVES Zuid (afstandsonderwijs) en VIVES Zuid Campus Torhout als voldoende. De commissie beoordeelt het onderwijsproces voor de KHLim (dagtraject) als onvoldoende.

Alle opleidingen Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvatten 180 studiepunten, met uitzondering van de specifieke trajecten voor werkstudenten en zij-instromers, waar er mits EVC/EVK-procedures verkorte trajecten worden aangeboden. Alle opleidingen hanteren, al dan niet sinds kort, een semestersysteem waarbij het merendeel van de opleidingsonderdelen worden afgerond na elk semester. Vaak vormt de stage hierop een uitzondering.

VIVES Zuid en Noord maken deel uit van de nieuwe fusieschool VIVES. Er wordt gekozen voor een expliciet multicampusbeleid, waardoor alle campussen de vrijheid behouden om binnen het afgebakend kader de opleiding zelf vorm te geven. Hierdoor is er een verschillend onderwijsproces op Campus Tielt en Torhout (VIVES Zuid) als te Brugge (VIVES Noord). Ook de Hogeschool PXL is in 2013 ontstaan als fusie tussen XIOS Hogeschool en de Provinciale Hogeschool Limburg (PHL). Daar echter slechts één van beide partners de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs aanbood, heeft de fusie geen impact gehad op het onderwijsproces.

De opleiding aan de PXL kent als enige een doorgedreven modulaire opbouw. In de eerste fase wordt gefocust op de groei van de studenten in de klas: de kennis, vaardigheden en attitudes van een jonge onderwijzer. In de tweede en derde fase verschuift de klemtoon van een leraar als begeleider van leeren ontwikkelingsprocessen en inhoudelijke expert, naar een leraar die zowel autonoom als in team, en met een ruime mate van initiatief kan handelen in complexe situaties. Deze verticale samenhang vertaalt zich binnen de opleiding in drie grote groepen competenties (leerlijnen): de algemene competenties (jezelf), de inhoudelijke component (je meesterschap) en centraal de pedagogische en vakdidactische competenties (je leraarschap). Op organisatorisch vlak ziet de commissie een goed afgestemde samenwerking tussen de verschillende modules uit de drie leerlijnen. Naast de intense samenwerking tussen docenten, waaronder team-teaching met vakdocenten en pedagogen, komt dit ook naar voor in de just-in-time planning van de

lessen, zodat een optimale chronologische alsook inhoudelijke samenhang kan worden gerealiseerd. De commissie stelde vast dat de opleiding er in slaagt deze ambitieuze planning waar te maken, maar dat dit zowel van docenten als studenten soms de nodige flexibiliteit vraagt. De opleiding van VIVES Zuid Campus Tielt kent weliswaar geen modulaire opbouw, maar ook hier is er sprake van een goed afgestemd opleidingsprogramma. Zowel de vakinhoudelijke als de ondersteunende opleidingsonderdelen zijn inhoudelijk en chronologisch afgestemd op de algemene didactiek en de stagelijijn. Het dagtraject van de KHLim wordt ingedeeld in drie fases. In de hoofdfase en uitstroombfase werkt de opleiding met modulair onderwijs. De commissie meent dat dit een interessante werkvorm is om ervaringsgericht te werk te gaan en competentiegericht te kunnen opleiden. De opleiding slaagt er echter onvoldoende in om dit in de praktijk te realiseren. Zo blijkt de inhoudelijke invulling van de modules niet steeds logisch te zijn en de inhoudelijke afstemming binnen de modules in sommige gevallen niet goed te verlopen. De commissie stelt vast dat het in het docententeam ontbreekt aan een gemeenschappelijke visie over de wijze waarop de modules dienen te worden opgebouwd en ingevuld. Dit maakt dat de modules soms een 'container' zijn waarin diverse leerinhouden aangeboden worden. Studenten geven bijgevolg al enkele jaren in de opleidingsbeoordelingen aan dat de structuur van de opleiding onduidelijk is alsook de doelen en verwachtingen van de opleidingsonderdelen/modules. De commissie vernam dat de opleiding in het nieuwe curriculum mogelijks de piste van geïntegreerd werken zou verlaten. De commissie heeft tijdens het visitatiebezoek geen inzage gehad in de concrete plannen voor het nieuwe curriculum en wenst haar bezorgdheid te uiten indien de opleiding om bovenstaande redenen de piste van een modulaire opleiding zou verlaten. Het Vlaamse onderwijslandschap, waaronder de PXL, toont aan dat het mogelijk is om een modulair programma kwaliteitsvol vorm te geven.

De opleiding van de PXL en VIVES Zuid Campus Tielt zijn zorgvuldig opgebouwd aan de hand van duidelijke leerlijnen. Ook VIVES Noord heeft sinds kort deze stap gezet en operationaliseert dit in het nieuwe curriculum dat intussen gradueel geïmplementeerd wordt. De commissie ziet bij de PXL, VIVES Noord en VIVES Zuid ruimte om ook de huidige acties in het kader van 'taalvaardigheid' te formuleren als een expliciete diagonale leerlijn binnen de opleiding. De KHLim voert tot op heden geen expliciet taalbeleid. NT2 ontbreekt volledig in het basiscurriculum en komt enkel aan bod in de keuzemodule diversiteit. De commissie ziet dan ook ruimte om een gedegen taalbeleid te ontwikkelen binnen de opleiding en stelt vast dat hiervoor zeker de nodige expertise aanwezig is in de opleiding.

De onduidelijkheden omtrent de structuur van de opleiding van de KHLim blijkt ook een gevolg van een onvoldoende zorgvuldige organisatie. De opleiding heeft het moeilijk om zowel de inhoudelijke planning van de opleidingsonderdelen op elkaar af te stemmen als de praktische planning goed vorm te geven. De andere opleidingen hebben de voorbije jaren veel aandacht besteed aan het optimaliseren van de algemene organisatie, mede om de studeerbaarheid van de opleiding te bevorderen. Zo hebben zowel de PXL, VIVES Zuid en VIVES Noord werk gemaakt van een betere planning van de taken, lessen- en stageroosters. Transparante en vooral tijdige communicatie is echter voor alle opleidingen een blijvend aandachtspunt.

Zowel de aangeboden handboeken, als de syllabi en het lesmateriaal op het online leerplatform zijn zorgvuldig opgebouwd bij zowel de PXL, VIVES Zuid en VIVES Noord. Bij zowel de PXL als VIVES Noord worden diverse cursussen verder ontwikkeld tot volwaardige handboeken die bij diverse uitgeverij worden gepubliceerd. De commissie waardeert de vele publicaties en ziet ze als een kwaliteitslabel voor het cursusmateriaal dat de opleiding hanteert.

De wijze waarop invulling wordt gegeven aan bepaalde vakdomeinen, waaronder wereldoriëntatie doen bij KHLim en VIVES Zuid Campus Torhout wat gedateerd aan. Wat betreft wereldoriëntatie, ziet de commissie ruimte om meer verbanden te leggen met de actualiteit en meer te werken met aandacht voor de leefwereld van kinderen van de lagere school. De commissie adviseert om ook meer aandacht te hebben voor 'beleving' maar stelt vast dat hiervoor de nodige infrastructuur nog onvoldoende aanwezig is. De commissie respecteert de keuze van de opleiding van VIVES Zuid Campus Torhout om sterk in te zetten op basiskennis van studenten, maar adviseert de opleiding om kritisch te reflecteren over de huidige leerinhouden. Zo kan een onderscheid tussen 'need to know' en 'nice to know' ondersteuning bieden. Dit kan nuttig zijn om studenten duidelijk te maken wat noodzakelijk is, maar kan eveneens ruimte bieden voor inhoudelijke differentiatie binnen de leergebieden, naargelang de interesses van studenten. Wat betreft muziek binnen de opleiding van de KHLim ziet de commissie ruimte om dit creatiever en diverser in te vullen conform de wijze waarop hieraan invulling wordt gegeven in de leerplannen van het basisonderwijs.

Alle opleidingen voorzien praktijkervaring in zowel de eerste, tweede als derde opleidingsfase. In alle opleidingen neemt de stage zowel in omvang als in complexiteit toe gedurende de opleiding. Bij alle opleidingen ligt de focus aanvankelijk op observatie en participatie en/of het geven van

voorgestructureerde lessen. Dit evolueert naar volwaardige stagedagen en deelname aan diverse (thematische) activiteiten. Alle opleidingen voorzien in de derde fase een langdurige stageperiode om de startbekwaamheid van studenten te garanderen. Alle opleidingen begroten de effectieve praktijkervaring op minimum 45 studiepunten en voldoen hiermee aan de decretale verplichting van 45 studiepunten praktijkcomponent. De stageplaatsen situeren zich vaak in de nabije omgeving van de opleidingen. VIVES Zuid heeft ook studenten die een stageplaats zoeken in Oost-Vlaanderen, maar dit wordt steeds moeilijker omwille van de concurrentie met de opleidingen lager onderwijs gesitueerd in Gent. De opleidingen bieden de mogelijkheid om in scholen van verschillende onderwijsnetten (gewoon onderwijs, buitengewoon onderwijs, graadsklassen, immersiescholen, methodescholen...) stage te lopen. De KHLim loopt hierbij wat achterop. Gezien een derde van de studenten van de KHLim na het afstuderen terechtkomt in een niet-katholieke basisschool, acht de commissie het zinvol om ook (meer) stageplaatsen aan te bieden of toe te laten in het gemeentelijk onderwijs alsook het GO!. Ook het opnemen van methodescholen in de stages, in plaats van enkel in de keuzemodules, kan een verrijking zijn voor studenten.

De opleiding van de PXL voorziet opvallend meer stagebegeleiding dan VIVES Zuid, VIVES Noord en KHLim. Zo voorziet de opleiding minimaal drie bezoeken in de eerste fase, acht bezoeken in de tweede fase en zeven bezoeken in de derde fase. De bezoeken gebeuren steeds door verschillende lectoren om een zo objectief mogelijk beeld te krijgen over het functioneren van de student. Zowel studenten als mentoren zijn lovend over de stagebegeleiding en waarderen de persoonlijke begeleiding. Mentoren merken dat door deze intensieve begeleiding, stagebegeleiders hun studenten zeer goed kennen. Deze begeleiding maakt het bovendien mogelijk om aangepaste stageplaatsen aan te bieden indien nodig om het leerproces te bevorderen. De commissie is onder de indruk van de kwaliteitsvolle stagebegeleiding. De vele contacten met de stagebegeleiders tijdens de stage zijn een duidelijke meerwaarde voor zowel studenten als mentoren en verhogen zichtbaar het leerrendement van de stage in het bijzonder voor zwakkere studenten. De opleiding van VIVES Zuid Campus Torhout kan omwille van de goede samenwerking met de scholengemeenschap Sperregem rekenen op een grote betrokkenheid bij zowel opvolging, beoordeling als feedback van studenten vanwege de mentoren. Zowel bij VIVES Zuid als VIVES Noord geven studenten aan dat de stagebegeleiding voldoende is, maar dat de meerwaarde van een stagebezoek wel afhankelijk kan zijn van het moment en de expertise van de docent gezien die al dan niet aan-

sluit bij de les die tijdens het bezoek wordt gegeven. De KHLim kampt met het probleem dat mentoren niet steeds goed op de hoogte zijn van de verwachtingen ten aanzien van de stages en de studenten. De opleiding heeft daarenboven een beperkt opleidingsaanbod voor (nieuwe) mentoren, dat bovendien vrijblijvend is. De commissie beseft dat het moeilijk is om mentoren te motiveren en te betrekken bij de opleiding en adviseert de opleiding om de diverse mogelijkheden na te gaan om dit alsnog te bevorderen. De commissie adviseert ook om te werken aan een betere doorstroom van informatie naar mentoren.

Alle opleidingen hebben diverse mogelijkheden voor studenten en docenten ontwikkeld om een internationale ervaring op te doen. Zo zijn er de klassieke Europese uitwisselingsprojecten waar studenten de mogelijkheid hebben om op uitwisseling te gaan naar andere opleidingen. De studenten maken echter meer gebruik van uitwisselingsprojecten in het kader van de Noord-Zuidwerking. VIVES Zuid, VIVES Noord en KHLim hebben het initiatief genomen om een internationale klas in te richten om inkomende studenten op te vangen. Er worden ook heel wat internationale activiteiten georganiseerd zoals studiereizen, studiedagen, workshops. De commissie waardeert dat in alle opleidingen een internationaliseringsbeleid wordt gevoerd zodat vrijwel alle studenten een internationale ervaring hebben gehad.

Alle opleidingen kennen een substantiële drop-out van studenten in de loop van of na de eerste fase. Alle opleidingen leveren heel wat inspanningen inzake instroombeleid om studenten inzicht te geven in hun startcompetenties. Opleidingen organiseren instaptoetsen of screeningstesten die aanleiding geven tot begeleiding of een individueel studietraject. Ook het gebruik van leer groepen, waarbij studenten in kleine groep begeleid worden, zijn waardevolle instrumenten. De laattijdige drop-out is vaak te wijten aan het niet opvolgen van adviezen of een negatieve stage-ervaring. De KHLim kent echter een opvallend hogere laattijdige drop-out in de tweede fase van de opleiding. De opleiding wijt dit aan de strenge volgtijdelijkheid die is ingebouwd in de opleiding. De commissie meent dat ook de problemen met de praktische organisatie, de studeerbaarheid van de opleiding, de evaluatie (zie verder) en de (stage)begeleiding een negatieve impact hebben op het doorstroomrendement.

De opleidingen van de PXL VIVES Zuid Campus Tielt en VIVES Noord kunnen rekenen op een excellente infrastructuur. Er is excellent uitgeruste infrastructuur voor wereldoriëntatie, muzische vorming en beeld. De PXL

beschikt bovendien over excellente infrastructuur voor dans en sport. De opleiding van VIVES Zuid Campus Torhout heeft dan weer excellente infrastructuur voor dans, muziek en sport omwille van recente investeringen. Vooral de beschikbaarheid van een bijzonder rijke collectie aan modern en innovatief vakdidactisch materiaal bij PXL sprong de commissie in het oog. De PXL biedt de mogelijkheid aan studenten en het werkveld om het vakdidactisch materiaal voor korte tijd te lenen om in te zetten in de eigen klaspraktijk al dan niet tijdens de stage. De commissie ziet hierin een bijzonder waardevolle manier van samenwerking met het werkveld alsook een ideaal middel om de stageplaatsen aansluiting te doen maken met de leermiddelen, leeromgevingen en innovaties waarmee de studenten later op stage en in het werkveld komen. De PXL heeft sinds de fusie ook in alle lokalen een digitaal bord ter beschikking, maar er is nog heel wat ruimte om de borden op creatieve en interactieve wijze in te zetten tijdens de lessen. De opleiding van VIVES Zuid Campus Tielt kan beschikken over een excellente infrastructuur voor natuurbeleving, beeld en ICT-vaardigheden. De commissie was onder de indruk van de nieuwe natuurklas waarbij er een binnen-buitengevoel gecreëerd kan worden en die een echte belevenisklas kan zijn in combinatie met de mooi aangelegde educatieve binnentuin. Ook het multimedialokaal bevat alle mogelijkheden om studenten wegwijs te maken in het gebruik van media, zowel op het bord via verschillende types smartboards, alsook via computer, tablets en smartphones. De Campus Tielt kan eveneens rekenen op een nieuw leercentrum dat een rijke collectie aan boeken, didactische (vak)tijdschriften en handleidingen herbergt, alsook plaats biedt voor studenten om in groepen te studeren. De bibliotheek van VIVES Noord huisvest een unieke collectie gezelschapsspellen ondergebracht in het VIVES-Spellenarchief. Deze collectie omvat meer dan 20.000 titels en is daarmee toonaangevend in Europa. De collectie is voorwerp van wetenschappelijk (didactisch) onderzoek, maar ook studenten worden gestimuleerd om de collectie aan te wenden tijdens hun stages. Daarom stelt het archief zo'n 3.000 spellen ter beschikking in meerdere exemplaren voor uitleen. De commissie ziet ruimte om de collectie nog meer in te zetten in de opleiding en actief aan te wenden als werkvorm. Ze meent dat de opleiding een unieke troef in handen heeft om gezelschapsspellen educatief aan te wenden in zowel de opleiding alsook uit te dragen naar het werkveld. De KHLim dient te werken in voornamelijk gedateerde infrastructuur, dit tot onvrede van de docenten. Lokalen geven een weinig stimulerende indruk om kennis te maken met modern en inspirerend onderwijs. Lokalen zijn vaak klassikaal ingericht en bevatten weinig tot geen modern en innovatief vakdidactisch materiaal. Ook de ondersteunende infrastructuur geeft eenzelfde verouderde en weinig

inspirerende indruk. De opleiding is al jaren vragende partij naar investeringen in de infrastructuur, maar tot op heden is dit niet opgenomen in de meerjarenbegroting van de hogeschool. De commissie betreurt dat de opleiding nog steeds geen concreet perspectief heeft op nieuwe infrastructuur. In het licht van de stijgende studentenaantallen, de onderinvestering in de infrastructuur en de snelle modernisering van onderwijsmethodes is de druk op de bestaande infrastructuur duidelijk toegenomen en onhoudbaar op middellange termijn.

Alle opleidingen hebben een stabiele of dalende omkadering gekend, ondanks de stijging van de studentenaantallen. Bij VIVES Zuid werd uitdrukkelijk aangegeven dat de decretaal voorziene financiële middelen voor de lerarenopleiding door interne solidariteitsmechanismen binnen de hogeschool niet tot bij de opleiding geraken. In de huidige omkadering zien de opleidingen vooral problemen met het honoreren van de tijdsinvestering voor stagebezoeken, iets wat momenteel wordt opgevangen door het engagement van de docenten. Alle opleidingen hebben desondanks een actief professionaliseringsbeleid waarbij docenten voldoende tijd en ruimte krijgen voor individuele professionaliseringsactiviteiten. Opleidingen werken ook steeds meer met teamgerichte professionaliseringsactiviteiten, vertrekkend vanuit de noden van de opleiding. Ondanks de aanbeveling bij de vorige visitatie tot het ontwikkelen van individuele en teamgerichte professionaliseringsinitiatieven heeft de KHLim nog steeds een beperkte aansturing van het professionaliseringsbeleid vanuit de noden van de opleiding. De commissie betreurt het dat naar aanleiding van de negatieve opleidingsbeoordelingen door studenten geen teamgerichte professionaliseringsactiviteiten werden georganiseerd voor bijvoorbeeld geïntegreerd werken in modules of het gebruik van de digitale leeromgeving of interactief omgaan met smartboards.

De commissie adviseert alle opleidingen om het teamgerichte- en individuele professionaliseringsbeleid verder vorm te geven aan de hand van bijvoorbeeld het 'Ontwikkelingsprofiel Vlaamse Lerarenopleider' van de Vereniging voor lerarenopleiders Vlaanderen (VELOV). Wat lerarenopleiders verwachten van toekomstige leerkrachten kan niet zonder een visie op wat opleidingen van lerarenopleiders verwachten. Net zoals het decretaal verankerde beroepsprofiel voor leraren richtinggevend is voor het curriculum van de lerarenopleidingen, schetst het ontwikkelingsprofiel "[...] een beeld van de kennis, vaardigheden en attitudes die nodig zijn om als lerarenopleider effectief te functioneren."

De commissie stelt vast dat PXL, VIVES Zuid Campus Tielt en VIVES Noord zowel qua mentaliteit, beleidsvoerend vermogen als op het vlak van curriculumontwikkeling en kwaliteitszorg grote stappen vooruit hebben gezet sinds de vorige visitatie. De opleidingen gaan conform hun visie systematisch aan de slag om de kwaliteit van de opleiding te verbeteren. De commissie meent dat deze evolutie aantoont dat visitaties een belangrijke trigger kunnen zijn in de ontwikkeling van een kwaliteitscultuur in een opleiding. Ze is evenwel overtuigd dat het realiseren van een kwaliteitscultuur het resultaat is van een gedeelde inspanning van het management van de opleiding, alle docenten en het werkveld. Ze wil hiervoor dan ook haar waardering uitspreken. De KHLim heeft de voorbije jaren veel tijd gestoken in de bestuurlijke organisatie. De werking in vakgroepen bevordert de inhoudelijke afstemming binnen het vakdomein maar hindert echter het overleg en de beleidsvoering op opleidingsniveau, mede door het ontbreken van een sterk orgaan voor overleg, afstemming en kwaliteitszorgbeleid. Bovendien gaf het management aan dat de vakgroepen niet allemaal met eenzelfde snelheid het uitgestippelde beleid (willen) implementeren, en het soms noodzakelijk is om supervisie uit te voeren. De commissie meent dat het belangrijk is om een gemeenschappelijke visie en werking te hebben op het niveau van de opleiding, om te komen tot een kwaliteitsvol onderwijsproces binnen de opleiding. De commissie acht het noodzakelijk dat de opleiding reflecteert over de huidige organisatie van de opleiding en dat het onderwijskundig beleidsvoerend vermogen op het niveau van de opleiding wordt versterkt.

GENERIEKE KWALITEITSWAARBORG 3 - GEREALISEERDE EINDNIVEAU

De commissie beoordeelt het gerealiseerde eindniveau voor de opleiding van de PXL, VIVES Zuid, VIVES Noord en KHLim (avondtraject) als voldoende. De commissie beoordeelt het gerealiseerd eindniveau voor de opleiding van de KHLIM (dagtraject) als onvoldoende.

De commissie vond bij elke opleiding een impliciet of expliciet toetsbeleid terug dat in meer of mindere mate reeds concreet is uitgewerkt. De toetsvisie van de PXL vertrekt vanuit duidelijke principes die aansluiten bij de vormgeving van het programma. Ook VIVES Noord heeft met de ontwikkeling van het nieuwe curriculum stappen gezet in een goede afstemming tussen de visie op toetsen en de vormgeving van het programma. VIVES Zuid heeft tot op heden geen expliciet toetsbeleid en dit noch op de campus Tielt als op de campus Torhout. Op beide campussen zijn management en docenten

wel al aan de slag gegaan met concrete acties om de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de evaluatie te versterken. Zowel VIVES Zuid als VIVES Noord zijn momenteel naar aanleiding van de fusie in gesprek over een nieuw geïntegreerd beleid op het niveau van de hogeschool en het studiegebied. De KHLim startte in februari 2012 met de ontwikkeling van een toetsbeleid via de oprichting van een denkcel toetsing. Sinds academiejaar 2013-2014 stuurt de toetscommissie de kwaliteitsbewaking van de toetsing aan. De toetscommissie profileert zich als een ondersteunend orgaan voor zowel docenten als opleidingscoördinator bij het aansturen en opvolgen van de toetsing in de opleiding. De commissie stelt vast dat de eerste aanzet is gegeven voor een toetsvisie en -beleid maar dat dit zich nog hoofdzakelijk op het niveau van de toetscommissie en het DMT bevindt. De commissie adviseert dan ook snel aan de slag te gaan om toetsvisie en -beleid nauwkeurig uit te schrijven, zodat het als een richtinggevend instrument gecommuniceerd kan worden naar de vakgroepen en de individuele docenten.

Alle opleidingen hebben werk gemaakt van een competentiematrix om de relatie tussen de beoogde leerresultaten en de toetsing weer te geven. Alle opleidingen hanteren een brede waaier aan evaluatievormen voor de toetsing. Naarmate de opleiding vordert, wordt er meer geëvalueerd op basis van opdrachten, portfolio's, presentaties. Bij VIVES Zuid Campus Torhout en KHLim ligt een sterke focus in de toetsing op het kennisniveau met schriftelijke toetsen met een sterke detaillistische inslag. De commissie adviseert om te zoeken naar een gezond evenwicht tussen feiten en inzicht dat beter aansluit bij de verwachtingen van hedendaags onderwijs zonder in te boeten op het kennisniveau dat de opleiding nastreeft. Ondanks de keuze voor teamteaching en geïntegreerde modules aan de PXL, worden de evaluaties vaak om praktische redenen nog gesplitst georganiseerd. Docenten geven aan dat het in team evalueren zou leiden tot een sterke concentratie van de te bevragen leerstof op beperkte tijd. Studenten geven echter aan dat de vele afzonderlijke examens soms leiden tot frustraties en dat de grote hoeveelheid leerstof niet de belangrijkste oorzaak is van het niet behalen van een credit, maar eerder de strenge beoordelingscriteria. De commissie ziet geïntegreerde evaluatie als een belangrijke stap om de evaluaties verder af te stemmen op de leeromgeving en zo tot een gedegen toetsbeleid te komen. Het geïntegreerd toetsen is tevens een aandachtspunt voor VIVES Noord en KHLim (dagtraject). De KHLim (dagtraject) kampt met een gebrek aan validiteit en transparantie van de toetsing. Voor studenten is het niet altijd duidelijk hoe er gequoteerd wordt en welke criteria hiervoor worden gebruikt. Tevens sluiten de evaluatievormen niet steeds aan bij de wijze waarop de leerstof werd aangebracht tijdens de leeractiviteiten.

De stages vormen logischerwijs de belangrijkste momenten van geïntegreerde toetsing bij alle opleidingen. De PXL, VIVES Zuid en VIVES Noord hebben werk gemaakt van gedetailleerde beoordelingsformulieren voor de stages waarop de beoordelingscriteria transparant worden weergegeven. VIVES Noord en PXL herwerkten recent hun beoordelingsformulieren tot grote tevredenheid van studenten en werkveld. De commissie waardeert deze inspanningen en stelde vast dat deze acties de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de beoordelingen hebben versterkt. De commissie stelde wel vast dat de betrokkenheid van docenten bij de stagebeoordeling een cruciale factor is in de betrouwbaarheid van de beoordeling. Zo gaven studenten bij VIVES Zuid, VIVES Noord en KHLim (dagtraject) uitdrukkelijk aan dat de expertise van de bezoekende docent een grote impact heeft op de beoordeling wanneer deze al dan niet aansluit bij de les die werd bezocht. De commissie meent echter ook dat de betrouwbaarheid kan worden bevorderd door het versterken van de betrokkenheid van de docenten bij de stagebeoordelingen o.a. door het verhogen van het aantal stagebezoeken. Bij De KHLim (dagtraject) is er grote onvrede bij studenten over de wijze waarop de evaluatie van de stages verloopt. Er worden vragen gesteld bij de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de definitieve score. De opleiding geeft aan dat het eenmalige klasbezoek door een docent, samen met het begeleidingsrapport van de mentor de basis vormt voor de beoordeling. Studenten geven aan dat deze manier van evalueren sterk beïnvloed wordt door de vakexpertise van de bezoekende docent die al dan niet aansluit bij de les die werd bezocht. Mentoren gaven aan dat het onduidelijk is in welke mate hun verslag mee in rekening wordt gebracht bij de beoordeling. Er wordt daarenboven aangegeven dat een aantal elementen moeilijk neer te schrijven is op de bestaande formulieren en gemakkelijker mondeling toegelicht kunnen worden aan de stagebegeleiders. De commissie acht het noodzakelijk om werk te maken van beoordelingsformulieren voor studenten, docenten en mentoren met heldere beoordelingscriteria waardoor zowel de verwachtingen scherper worden gesteld als duidelijke cesuren worden aangegeven. Ze meent bovendien dat het belangrijk is om alle competentiegebieden te koppelen aan de stage-elementen en niet enkel de competenties die gerelateerd zijn aan functioneel geheel één tot vijf.

De commissie heeft bij alle opleidingen een selectie van de afstudeerwerken bestudeerd. De vorm van deze afstudeerwerken is verschillend maar omvatten allemaal een praktijkgericht onderzoek. Dergelijk actieonderzoek is een recente ontwikkeling binnen bijna alle opleidingen. Dit maakt dat alle opleidingen de voorbije jaren zoekende zijn geweest naar zowel de

beoogde leerresultaten, de vorm en inhoud van het afstudeerwerk alsook de te hanteren beoordelingscriteria en beoordelingsschalen. De commissie stelt vast dat bij de PXL, VIVES Noord, VIVES Zuid Campus Tielt en de KHLim voor een aantal eindwerken op flexibele wijze is omgegaan met de beoordeling. Ze ziet het ontbreken van duidelijke beoordelingscriteria en beslisregels als een mogelijke oorzaak. Hierdoor is het mogelijk dat het proces en het resultaat niet altijd op dezelfde wijze worden gewogen bij het tot stand komen van de beoordeling. Het ontbreken van een gedegen evaluatieformulier met een duidelijke koppeling naar de leerresultaten heeft zichtbaar geleid tot een evaluatie waarbij het evenwicht tussen proces en product niet coherent werd toegepast. De commissie acht het noodzakelijk om werk te maken van beoordelingsformulieren voor het eindwerk met heldere beoordelingscriteria waardoor zowel de verwachtingen scherper worden gesteld als duidelijke cesuren worden aangegeven.

Het werkveld is tevreden over de inzetbaarheid van de afgestudeerden van alle vier opleidingen. De afgestudeerden van de PXL worden gewaardeerd voor hun pro-actieve houding zowel als lesgever als leraar binnen een team. Ze durven creatief aan de slag te gaan in de lespraktijk en hebben daarbij oog voor differentiatie. VIVES Noord en VIVES Zuid campus Torhout werkten mee aan een outputmeting georganiseerd in het kader van een project van het expertisenetwerk School of Education van de Associatie KU Leuven. De afgestudeerden van VIVES Noord scoorden goed als lid van een schoolteam, op reflectieve vaardigheden en als opvoeder. VIVES Zuid Campus Torhout scoorde goed als opvoeder en lid van een schoolteam. Bij alle opleidingen bleek dat studenten minder scoren als partner van ouders en externen. De studenten van de KHLim hebben volgens het werkveld slechts beperkt aandacht voor alternatieve werkvormen en differentiatie. De commissie sluit zich aan bij deze opmerkingen en wil de opleiding van de KHLim dan ook stimuleren om via de participatieraad het werkveld meer te betrekken bij de vormgeving van het nieuwe curriculum, zodat studenten in de toekomst beter voorbereid aan de slag kunnen met differentiatie en alternatieve werkvormen.

Met uitzondering van de KHLim en de PXL hebben de opleidingen een diplomarendement dat aansluit bij het gemiddelde in Vlaanderen. De KHLim kampt niet alleen met een hogere en laattijdige drop-out, maar kent ook meer studieduurvertraging dan andere opleidingen in Vlaanderen. De persoonlijke aanpak en de uitgebreide begeleiding hebben bij de PXL niet tot gevolg dat het diplomarendement aansluit bij het gemiddelde in Vlaanderen. De commissie sluit zich aan bij de conclusie van de opleiding, dat

dit grotendeels het gevolg is van de zwakke instroom, in combinatie met een intensief opleidingsprogramma. De commissie wil beide opleidingen aanbevelen om alle knelpunten in het dagtraject in kaart te brengen en wil de KHLim stimuleren de nodige maatregelen te nemen om deze weg te werken. In deze context wil de commissie de opleidingen steunen in de expliciete keuze voor kwaliteit boven kwantiteit.

De commissie stelt vast dat een groot aantal van de opgenoemde pijnpunten binnen het dagtraject van de KHLim reeds opgemerkt werden in het vorige visitatierapport. De commissie acht het noodzakelijk dat de opleiding reflecteert over de huidige organisatie van de toetsing binnen het dagtraject en dat het onderwijskundig beleidsvoerend vermogen op het niveau van de opleiding, en het dagtraject in het bijzonder, wordt versterkt. Ze meent dat het management hiervoor op korte termijn de nodige maatregelen dient te nemen zodat op opleidingsniveau een slagkrachtig toetsbeleid tot stand kan komen.

HOOFDSTUK V

Tabel met scores

In de hierna volgende tabel wordt het oordeel van de commissie op de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het accreditiekader weergegeven.

Per generieke kwaliteitswaarborg (GKW) wordt in de tabel aangegeven of de opleiding hier volgens de commissie onvoldoende, voldoende, goed of excellent scoort. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntschaal.

In de opleidingsrapporten is inzichtelijk gemaakt hoe de commissie tot haar oordeel is gekomen. Het is dan ook duidelijk dat de scores in onderstaande tabel gelezen en geïnterpreteerd moeten worden in samenhang met de onderbouwing ervan in de opleidingsrapporten.

Verklaring van de scores op de **generieke kwaliteitswaarborgen**:

Voldoende (V)	De opleiding voldoet aan de basiskwaliteit.
Goed (G)	De opleiding overstijgt systematisch de basiskwaliteit.
Excellent (E)	De opleiding steekt ver uit boven de basiskwaliteit en geldt hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld.
Onvoldoende (O)	De generieke kwaliteitswaarborg is onvoldoende aanwezig.

Regels voor het bepalen van de scores voor het **eindoordeel**:

Voldoende (V)	het eindoordeel over een opleiding is 'voldoende' indien de opleiding aan alle generieke kwaliteitswaarborgen voldoet.
Goed (G)	het eindoordeel over een opleiding is 'goed' indien daarenboven ten minste twee generieke kwaliteitswaarborgen als 'goed' worden beoordeeld, waaronder in elk geval de derde: gerealiseerd eindniveau.
Excellent (E)	het eindoordeel over een opleiding is 'excellent' indien daarenboven ten minste twee generieke kwaliteitswaarborgen als 'excellent' worden beoordeeld, waaronder in elk geval de derde: gerealiseerd eindniveau.
Onvoldoende (O)	het eindoordeel over een opleiding – of een opleidingsvariant – is 'onvoldoende' indien alle generieke kwaliteitswaarborgen als 'onvoldoende' worden beoordeeld.
Voldoende met beperkte geldigheidsduur (V*)	het eindoordeel over een opleiding – of een opleidingsvariant – is 'voldoende met beperkte geldigheidsduur', d.w.z. beperkter dan de accreditatietermijn, indien bij een eerste visitatie één of twee generieke kwaliteitswaarborgen als 'onvoldoende' worden beoordeeld.

	GKW 1 Beoogd eindniveau	GKW 2 Onderwijs-proces	GKW 3 Gerealiseerd eindniveau	Eindoordeel
Hogeschool PXL - dagtraject - avondtraject	V V	G V	V V	V V
KHLim - dagtraject - avondtraject	V V	O V	O V	V* V
VIVES Zuid Campus Tielt - regulier traject - afstandsonderwijs VIVES Zuid Campus Torhout	V V V	G V V	V V V	V V V
VIVES Noord - - dagtraject - avondtraject	V V	G G	V V	V V

DEEL 2

Opleidingsrapporten

HOGESCHOOL PXL

Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

SAMENVATTING Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs Hogeschool PXL

Op 21 en 22 oktober 2013 werd de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Hogeschool PXL, in het kader van een onderwijsvisitatie op haar kwaliteit ge-evalueerd door een commissie van onafhankelijke experts. In deze samenvatting, die een momentopname weergeeft, worden de belangrijkste bevindingen van de commissie opgelijst.

Profilering

De opleiding is ingebed in het departement PXL-Education. Het departement kwam tot stand op 1 oktober 2013 naar aanleiding van de fusie van de XIOS Hogeschool en de Provinciale Hogeschool Limburg (PHL). Samen met het departement PXL-Media & Tourism en PXL-Social Work is het gehuisvest op de Campus Vildersstraat te Hasselt. De opleiding (alle varianten) telt 108 studenten. De opleiding biedt twee varianten aan: een traject in dagonderwijs en een traject in avondonderwijs (werkstudenten).

De opleiding streeft naar het vormen van een onderwijzer die:

- kinderen centraal stelt en meewerkt aan hun evolutie tot wereldburgers
- aangepaste en actuele leerroutes voor kinderen uittekent
- op een zorgzame manier leer- en ontwikkelingsprocessen begeleidt
- vakbekwaam en vernieuwend leerinhouden vertaalt

- creatief en kritisch nieuwe leerinhouden, leermiddelen en werkvormen aanwendt
- vanuit een pluralistisch denkkader open staat voor wederzijdse verrijking met oog voor de diversiteit van de maatschappelijke en onderwijscontext
- over de nodige sociale en communicatieve vaardigheden beschikt in de klas en ook daarbuiten

Programma

De opleiding omvat 180 studiepunten. Het **opleidingsprogramma** bestaat uit driemaal 60 studiepunten. In de eerste fase wordt gefocust op de groei van de studenten in de klas: de kennis, vaardigheden en attitudes van een jonge onderwijzer. In de tweede en derde fase verschuift de klemtoon van een leraar als begeleider van leer- en ontwikkelingsprocessen en inhoudelijke expert, naar een leraar die zowel autonoom als in team, en met een ruime mate van initiatief kan handelen in complexe situaties. Deze opbouw vertaalt zich in drie **leerlijnen**: de algemene competenties (jezelf), de inhoudelijke component (je meesterschap) en centraal de pedagogische en vakdidactische competenties (je leraarschap). Het curriculum is uitgewerkt in goed op elkaar afgestemde modules. Naast de intense samenwerking tussen docenten, waaronder team-teaching met vakdocenten en pedagogen, komt dit ook naar voor in de just-in-time planning van de lessen, zodat een optimale samenhang wordt gerealiseerd. De kleinschaligheid van de opleiding en de specifieke onderwijsorganisatie maken dat hoorcolleges als werkvorm slechts in één derde van de gevallen wordt gebruikt. De kleine groepen maken het mogelijk om interactieve **werkvormen** te stimuleren en de zelfstandigheid van studenten aan te spreken.

De opleiding voorziet **praktijkervaring** in zowel de eerste, tweede als derde opleidingsfase. De stage in de eerste fase omvat zowel observatiedagen, zeven snipperdagen actieve stage en een volledige week stage. In de tweede fase wordt naast een stage in de eerste en derde graad ook een themaweek voorzien in de tweede graad. De opleiding kent in de derde fase in het totaal twaalf weken stage, verdeeld in drie blokken. In deze twaalf weken moeten studenten praktijkervaring opdoen in alle graden alsook twee weken in het buitengewoon onderwijs en twee dagen in de derde kleuterklas. De **stageplaatsen** bevinden zich nagenoeg allemaal in Limburg en behoren veelal tot het GO! of het stedelijk en gemeentelijk onderwijs. De samenwerking verloopt met het gewone basisonderwijs, maar ook met methodescholen en buitengewoon onderwijs en basisscholen in Wallonië (immersieonder-

wijs). Tijdens stages voorziet de opleiding omvangrijke **stagebegeleiding**. Mentoren merken dat door deze intensieve begeleiding stagebegeleiders hun studenten goed kennen. De vele contacten met de stagebegeleiders tijdens de stage zijn een duidelijke meerwaarde voor zowel studenten als mentoren en verhogen zichtbaar het leerrendement van de stage in het bijzonder voor zwakkere studenten.

Op het vlak van **internationalisering** biedt de opleiding de mogelijkheid om in het buitenland stage te doen. De buitenlandse stages kaderen vaak in langdurige projecten zodat de kwaliteit van de begeleiding gegarandeerd kan worden. De opleiding investeert ook in internationalisering@home met o.a. een e-twinningproject en studiebezoek aan een immersieschool in Wallonië.

In januari 2011 startte de opleiding met een traject in **avondonderwijs**. Het aantal lessen is beperkt tot gemiddeld zes uur verspreid over twee avonden. Daarnaast zijn de docenten bereikbaar via e-mail. Afhankelijk van hun vooropleiding krijgen studenten vrijstellingen of volgen zij een verkort traject. De studenten gaven aan dat de begeleiding door de docenten ruim voldoet aan de verwachtingen. Er is een grote drop-out bij werkstudenten omwille van de onderschatte werklast door studenten, ondanks de heldere en eerlijke communicatie hierover door de opleiding. Vele inspanningen omtrent instroom- en studentenbegeleiding zijn echter niet geïmplementeerd in het avondtraject. Uiteraard heeft deze doelgroep andere noden, maar er zijn zeker instrumenten en initiatieven die het doorstroomrendement binnen het avondonderwijs zouden kunnen verhogen. Het is dan ook aan te bevelen dat de opleiding gerichte acties opzet zowel op het vlak van studiekeuzebegeleiding, instroombeleid als studiebegeleiding zodat het doorstroomrendement verbeterd kan worden.

Beoordeling en toetsing

De opleiding wenst uitdrukkelijk niet enkel te richten op het 'afrekenen' van studenten maar evaluatie ook te zien als instrument bij het structureren en monitoren van het leerproces van studenten. De opleiding wenst in te zetten op diagnostische toetsing bij aanvang van de opleiding. Deze toetsen zijn er in de eerste plaats op gericht om de studenten een beeld te geven van het eigen startniveau en om ze een aangepast leertraject te kunnen aanbieden. Summatieve toetsing wordt ingezet om al dan niet een credit toe te kennen voor een afgebakend deel van de opleiding. De opleiding wenst ook expliciet in te zetten op formatieve toetsing via o.a. het didactisch portfolio en diverse opdrachten. Continue evaluatie is voor de opleiding belangrijk om snel tekorten op te sporen en feedback te geven.

Studenten zijn ruim tevreden over de transparantie, validiteit en betrouwbaarheid van de (schriftelijke) examens. De docenten halen aan dat de geïntegreerde summatieve evaluatie zowel om inhoudelijke als om praktische redenen zelden plaatsvindt. In team evalueren zou leiden tot een sterke concentratie van de leerstof op beperkte tijd. Studenten menen dat de grote hoeveelheid leerstof niet de belangrijkste oorzaak is van het niet behalen van een credit, maar eerder de strenge beoordelingscriteria. Zo moeten studenten voor alle deelevaluaties samen een voldoende halen, vooraleer ze een credit krijgen voor de volledige module. Geïntegreerde evaluatie realiseren is echter een belangrijke stap om de evaluaties verder af te stemmen op de leeromgeving en zo tot een gedegen toetsbeleid te komen.

Er is veel aandacht voor **feedback, reflectie en begeleiding**, o.a. via de leergroepen waar studenten in kleine groep worden begeleid. Ook via het taalgroeidossier en de stageportfolio's wordt er op systematische wijze feedback gegeven. Veel van de formatieve toetsing krijgt ook een officiële neerslag en kan bijgevolg ingezet worden in het leerproces van studenten.

De opleiding werkte een gedetailleerd stage-assesmentformulier uit. Met behulp van de stage-assesmentformulieren verduidelijkt de opleiding aan welke criteria de student moet voldoen per opleidingsjaar. Uit de gesprekken met studenten en werkveld blijkt duidelijk dat de **stagebeoordelingen** aan de hand van de formulieren als transparant en betrouwbaar worden ervaren.

De opleiding kiest ervoor om de combinatie van het stageportfolio en de onderzoeksopdracht samen te beschouwen als het **afstudeerwerk** van de opleiding. De resultaten van de onderzoeksopdrachten zijn van voldoende niveau. Het snel uitwerken van een gedegen beoordelingsformulier met bijhorende beoordelingscriteria en beslisregels is belangrijk om de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de beoordeling van de afstudeerwerken in de toekomst te versterken.

Begeleiding en ondersteuning

De opleiding kan rekenen op een excellente **infrastructuur**. Naast een excellent uitgeruste infrastructuur voor dans en beweging, zijn er ook ruime en bijzonder goed uitgeruste vaklokalen voor wereldoriëntatie, muzische vorming en beeld. Alle lokalen hebben een bijzonder rijke collectie aan modern en innovatief vakdidactisch materiaal. Wat betreft wereldoriëntatie en muzische vorming, krijgen studenten – maar ook het werkveld – de mogelijkheid om het materiaal voor korte tijd te lenen om in te zetten

in de eigen klaspraktijk al dan niet tijdens de stage. Dit is een bijzonder waardevolle manier van samenwerking met het werkveld alsook een ideaal middel om de stageplaatsen aansluiting te doen maken met de leermiddelen, leeromgevingen en innovaties waarmee de studenten later op stage en in het werkveld komen. Alle klaslokalen zijn uitgerust met digitale borden, naast het klassieke krijtbord. Het gebruik van deze borden staat nog in de kinderschoenen. Er wordt een actief beleid gevoerd om hier aan tegemoet te komen, zodat ICT echt integraal deel uit gaat maken van de leeromgeving. Ook de bibliotheek is voorzien van een grote collectie (vak) didactische boeken, handleidingen en tijdschriften.

Omwille van de kleine **instroom** voert de opleiding een actief rekruteringsbeleid en probeert zoveel mogelijk aanwezig te zijn op studiekeuze-initiatieven in de ruime omgeving. De opleiding kampt echter met het vooroordeel dat de arbeidskansen met een diploma van een niet-katholieke hogeschool beperkter zouden zijn, wat ontkracht wordt door de tewerkstellingscijfers. Studenten zijn tevreden over de instaptoetsen en aanvangsbegeleiding en slagen er in om al dan niet met persoonlijke begeleiding toch het beoogde niveau te behalen. Het opleidingsteam geeft in bepaalde gevallen ook op eigen initiatief het advies om de opleiding deeltijds op te nemen of zelfs te heroriënteren. Er is wel ruimte om de instaptoetsen nog meer te integreren in de modules van de eerste fase van de opleiding.

De opleiding investeert ook in **leergroepbegeleiding**, waarbij studenten in een kleine groep begeleid worden. In de eerste fase worden deze voornamelijk gebruikt voor het aanleren van een studiemethode, alsook voor groepsbinding en het uitwisselen van ervaringen. Verder in de opleiding spelen de leergroepen een belangrijke rol bij stages. De leergroepbegeleiders kunnen ook ondersteuning vragen van de studie- en studietrajectbegeleiders van de PXL voor bijkomende ondersteuning.

De opleiding wordt geconfronteerd met zwakkere doorstroomcijfers dan gemiddeld in Vlaanderen. Ze wijt dit grotendeels aan de zwakkere instroom. De opleiding investeert veel in tussentijdse feedback. Afhankelijk van de situatie wordt er een traject aangeboden aan studenten dat kan leiden tot een bindend advies om niet te starten met een actieve stage. De opleiding moedigt deze studenten aan om de vrijgekomen leertijd te besteden aan de versterking van hun algemene competenties. De **drop-out** schrijft de opleiding toe aan het negeren van deze adviezen, waardoor studenten alsnog in de problemen komen.

Slaagkansen en beroepsmogelijkheden

De **afgestudeerden** zijn gegeerd door het werkveld. Uit bevestigingen blijkt dat alle afgestudeerden binnen de drie maanden werk hadden gevonden, waarvan 90% als leraar in een lagere school. Afgestudeerden zijn goed voorbereid op zowel het lesgeven als op het functioneren als leraar binnen een team en een school. Afgestudeerden nemen een proactieve houding aan en durven creatief aan de slag te gaan in de lespraktijk met voldoende oog voor differentiatie.

De persoonlijke aanpak en de uitgebreide begeleiding heeft niet tot gevolg dat het **diplomarendement** aansluit bij het gemiddelde in Vlaanderen. Dit is grotendeels het gevolg van de zwakke instroom, in combinatie met een intensief opleidingsprogramma. De opleiding kiest terecht voor kwaliteit boven kwantiteit.

OPLEIDINGSRAPPORT Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs Hogeschool PXL

Woord vooraf

Dit rapport behandelt de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs aan de Hogeschool PXL. De visitatiecommissie bezocht deze opleiding op 21 en 22 oktober 2013.

De visitatiecommissie beoordeelt de opleiding aan de hand van de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het VLUHR-beoordelingskader. Dit kader is afgestemd op de accreditatievereisten zoals gehanteerd door de NVAO. Voor elke generieke kwaliteitswaarborg geeft de commissie een gewogen en gemotiveerd oordeel op een vierpuntenschaal: onvoldoende, voldoende, goed of excellent. Bij de beoordeling van de generieke kwaliteitswaarborgen betekent het concept 'basiskwaliteit' dat de generieke kwaliteitswaarborg aanwezig is en de opleiding – of een opleidingsvariant – voldoet aan de kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een bachelor- of masteropleiding in het hoger onderwijs. De score voldoende wijst er op dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit en een acceptabel niveau vertoont voor de generieke kwaliteitswaarborg. Indien de opleiding goed scoort dan overstijgt ze systematisch de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg. Bij een score excellent steekt de opleiding ver uit boven de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg en geldt ze hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld. De score onvoldoende getuigt dan weer dat de generieke kwaliteitswaarborg onvoldoende aanwezig is.

De oordelen worden onderbouwd met feiten en analyses. De commissie heeft inzichtelijk gemaakt hoe zij tot haar oordeel is gekomen. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntenschaal. De oordelen en aanbevelingen hebben betrekking op de opleiding met alle daaronder ressorterende varianten, tenzij anders vermeld.

De commissie beoordeelt de kwaliteit van de opleiding zoals zij die heeft vastgesteld op het moment van het visitatiebezoek. De commissie heeft zich bij haar oordeel gebaseerd op het zelfevaluatie rapport en de informatie die voortkwam uit de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de docenten, de stagementoren, de studenten, de alumni, vertegenwoordigers van het werkveld en de verantwoordelijken op opleidingsniveau voor interne kwaliteitszorg, internationalisering en studiebegeleiding. De com-

missie heeft ook het studiemateriaal, de afstudeerwerken en de examen-vragen bestudeerd. Tevens is door de commissie een bezoek gebracht aan de opleidingsspecifieke faciliteiten, waaronder de leslokalen en de bibliotheek.

Naast het oordeel formuleert de visitatiecommissie in het rapport aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief. Op die manier wenst de commissie bij te dragen aan de kwaliteitsverbetering van de opleiding. De aanbevelingen zijn opgenomen bij de respectieve generieke kwaliteitswaarborgen. Aan het eind van het rapport is een overzicht opgenomen van verbeter suggesties.

Situering van de opleiding

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvat 180 studiepunten, gespreid over drie opleidingsfases. De opleiding (alle varianten) telt 108 studenten. De opleiding biedt twee varianten aan: een traject in dagonderwijs en een traject in avondonderwijs (werkstudenten).

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Hogeschool PXL is ingebed in het departement PXL-Education van de Hogeschool PXL. Het departement PXL-Education organiseert verder ook de opleiding Bachelor in het onderwijs: kleuteronderwijs en Bachelor in het onderwijs: secundair onderwijs. Samen met het departement PXL-Media & Tourism en PXL-Social Work is het gehuisvest op de Campus Vildersstraat te Hasselt.

Het departement PXL-Education kwam tot stand op 1 oktober 2013 naar aanleiding van de fusie van de XIOS Hogeschool en de Provinciale Hogeschool Limburg (PHL). Door de fusie is de nieuwe hogeschool een zelfstandige hogeschool en niet gebonden aan een onderwijsnet. De hogeschool beschrijft zichzelf als actief pluralistisch en wenst samen te werken met alle onderwijsnetten. Door de fusie omvat het departement PXL-Education de drie opleidingen Onderwijs (kleuter-, lager- en secundair onderwijs) van de XIOS Hogeschool en de opleiding secundair onderwijs van de PHL. Bijgevolg is de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs zelf geen voorwerp geweest van een fusie. Enkel op bestuurlijk niveau hebben er grote wijzigingen plaatsgevonden bij de start van academiejaar 2013-2014. Deze werden voorbereid tijdens het academiejaar 2012-2013.

De opleidingsraad, waarin alle docenten van de opleiding zetelen, is toegevoegd voor de visie en profilering van het programma, de programmaopbouw en –inhoud alsook innovatie-initiatieven, de kwaliteitszorg van de

opleiding, professionaliseringsbeleid van het personeel en ten slotte de studietrajectbegeleiding van de studenten. De opleidingsraad krijgt eveneens input vanuit de participatieraad van het werkveld (vertegenwoordigers van het basisonderwijs) alsook de participatieraad van de studenten. Het opleidingshoofd is eindverantwoordelijk voor de opleiding en coördineert de werking van de opleidingsraad.

Generieke kwaliteitswaarborg 1 - Beoogd eindniveau

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs als voldoende.

De opleiding omschrijft in het zelfevaluatierapport de volgende kernwaarden waar ze de missie, het motto en het onderwijsconcept op baseren: pluralistisch denken, samen werken, betrokken zijn, verantwoordelijkheid dragen, talenten ontplooien, accenten leggen en vernieuwend handelen. Vanuit deze missie heeft de opleiding het motto 'prikkelen om te ontwikkelen' gekozen en formuleerde zij de missie als volgt: "We willen elke student prikkelen om zich te ontwikkelen tot een jonge leerkracht die grensverleggend durft denken en onderwijzen". De opleiding streeft naar het vormen van een onderwijzer die:

- kinderen centraal stelt en meewerkt aan hun evolutie tot wereldburgers
- aangepaste en actuele leerroutes voor kinderen uittekent
- op een zorgzame manier leer- en ontwikkelingsprocessen begeleidt
- vakbekwaam en vernieuwend leerinhouden vertaalt
- creatief en kritisch nieuwe leerinhouden, leermiddelen en werkvormen aanwendt
- vanuit een pluralistisch denkkader open staat voor wederzijdse verrijking met oog voor de diversiteit van de maatschappelijke en onderwijscontext
- over de nodige sociale en communicatieve vaardigheden beschikt in de klas en ook daarbuiten

De opleiding wendt de kernwaarden, missie, visie en profilering aan om een helder en concreet beleidsplan met doelstellingen op te stellen voor de periode 2009-2015. Op basis van de in het zelfevaluatierapport aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, heeft de commissie vastgesteld dat het beleidsplan duidelijk van onderuit gegroeid en gedragen is en uitgedragen wordt door het opleidingsbestuur en de docenten. Er werd duidelijk aangegeven dat de opleiding in het verleden en ook nu na het fusieproces alle ruimte

heeft gekregen om de opleiding een eigen profiel aan te meten. De fusie heeft wel het pluralistische en onafhankelijke profiel van de opleiding versterkt nu ook de samenwerking met het katholieke onderwijsnet (onderwijsbevoegdheid Godsdienst) gefaciliteerd wordt.

Tijdens de gesprekken kwam duidelijk naar voor dat de missie, visie en profilering gekend waren bij zowel studente en alumni als het werkveld. Als sterke elementen binnen de profilering komen de betrokkenheid bij en aandacht voor de persoonlijke ontwikkeling van iedere student, geïntegreerde aandacht voor differentiatie, innovatie en krachtige leeromgevingen alsook de aandacht voor sociale vaardigheden sterk naar voor. Zowel docenten, studenten, alumni als werkveld benoemen deze elementen als de sterktes van de opleiding. Op basis van het zelfevaluatie rapport, de documenten ter inzage en de gesprekken tijdens het bezoek stelde de commissie vast dat er wel nog ruimte is om explicieter aandacht te besteden aan differentiatie naar boven toe. Momenteel richt de aandacht voor persoonlijke ontwikkeling zich in de eerste plaats, conform de eigenheid van de instroom, op de zwakkere student. De fusie met de PHL heeft de aandacht/profilering voor ICT op een veel hoger niveau gebracht. Gezien de opleiding Lager onderwijs een XIOS-opleiding was, heeft ze nog een grote inhaalslag te maken om aan te sluiten bij deze sterke ICT-gerichte profilering van de toenmalige PHL. De commissie stelde wel vast dat de opleiding hierin sterk gesteund wordt door het bestuur van de hogeschool en dat de nodige randvoorwaarden (infrastructuur en professionalisering) op korte termijn werden gerealiseerd.

De aansluiting van de opleiding bij de verwachtingen van het beroepenveld worden via diverse kanalen gewaarborgd. De commissie stelde vast dat er een intens contact is tussen mentoren, stagescholen en docenten via de vele formele en informele contactmomenten. Het overleg is zoals aanbevolen door de vorige visitatiecommissie verder structureel verankerd in de 'participatieraad opleiding basisonderwijs-werkveld'. Het werkveld gaf tijdens de gesprekken te kennen de samenwerking binnen de participatieraad sterk te waarderen, naast de veelvuldige informele contacten.

Krachtens het decreet op de Vlaamse kwalificatiestructuur van 30 april 2009 moeten alle hogescholen en universiteiten gezamenlijk de beoogde domeinspecifieke leerresultaten (DLR) bepalen van hun bachelor- en masteropleidingen. De DLR voor de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs werden opgesteld. De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Hogeschool PXL heeft meegewerkt aan het domeinspe-

cifieke leerresultatenkader voor de opleidingen Lager onderwijs. De domeinspecifieke leerresultaten zijn gebaseerd op het domeinspecifiek referentiekader dat werd gehanteerd tijdens de vorige onderwijsvisitaties in 2007 alsook op de basiscompetenties zoals vastgelegd in Besluit van de Vlaamse Regering op 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). Dit kader werd in het academiejaar 2012 – 2013 gevalideerd door de NVAO en wordt daarmee op niveau 6 ingeschaald in de Vlaamse kwalificatiestructuur.

De opleiding heeft geopteerd om bij de vertaalslag van de domeinspecifieke leerresultaten naar opleidingsspecifieke leerresultaten vast te houden aan de basiscompetenties zoals vastgelegd in Besluit van de Vlaamse Regering op 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). Gezien de integrale overname van de basiscompetenties als opleidingsspecifieke leerresultaten sluiten ze aan bij de actuele eisen van het beroepenveld en het vakgebied. In die combinatie passen de opleidingsspecifieke leerresultaten automatisch binnen het Vlaamse kwalificatieraamwerk (niveau 6) alsook binnen het gevalideerde domeinspecifieke leerresultatenkader. De commissie ziet het naast elkaar bestaan van generieke opleidingsspecifieke leerresultaten en een heldere en concrete visie met bijhorende doelstellingen als een gemiste kans om zich als opleiding met de bestaande sterke missie, visie en profilering duidelijk te profileren bij externen. Gezien alle opleidingen moeten voldoen aan de basiscompetenties, omwille van het decretaal karakter, vormen deze namelijk geen element in de profilering van een opleiding. De commissie beveelt de opleiding dan ook aan om de oefening te starten om de missie, visie en profilering samen met de decretaal opgelegde basiscompetenties te integreren tot één duidelijk opleidingsspecifiek leerresultatenkader. Ze ziet dergelijk kader als een absolute meerwaarde voor zowel de profilering van de opleiding ten aanzien van de maatschappij alsook voor de afgestudeerden bij hun eerste stappen op de arbeidsmarkt. De commissie wil de opleiding stimuleren om het opstellen van het eigen opleidingsspecifiek leerresultatenkader aan te grijpen om de sterktes van de opleiding, waaronder de ICT-vaardigheden, taalvaardigheid alsook onderzoeksvaardigheden, verder te expliciteren en dit op een voldoende ambitieus niveau. De commissie trof alvast een aantal inhoudelijke aanzetten voor opleidingsspecifieke leerresultaten terug in het beleidsplan 2009-2015.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces

De commissie beoordeelt het onderwijsproces van het dagtraject van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs als goed.

De commissie beoordeelt het onderwijsproces van het avondtraject van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs als voldoende.

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvat 180 studiepunten. Het standaardprogramma bestaat uit driemaal 60 studiepunten. De opleiding beschrijft de opbouw van het programma als constructief en cyclisch. In de eerste fase wordt gefocust op de groei van de studenten in de klas: de kennis, vaardigheden en attitudes van een jonge onderwijzer. In de tweede en derde fase verschuift de klemtoon van een leraar als begeleider van leer- en ontwikkelingsprocessen en inhoudelijke expert, naar een leraar die zowel autonoom als in team, en met een ruime mate van initiatief kan handelen in complexe situaties. Deze verticale samenhang vertaalt zich binnen de opleiding in drie grote groepen competenties (leerlijnen): de algemene competenties (jezelf), de inhoudelijke component (je meesterschap) en centraal de pedagogische en vakdidactische competenties (je leraarschap). De algemene competenties (jezelf) komen aan bod in de eerste opleidingsfase. De bijhorende opleidingsonderdelen hebben als eerste opdracht eventuele hiaten in de basiskennis weg te werken en het algemeen kennis- en vaardighedeniveau op een hoger niveau te brengen. Binnen de inhoudelijke component (je meesterschap) wordt leergebiedoverschrijdend gewerkt waar relevant. De opleiding opteert voor een vakspecifieke benadering waar ze meent dat de voorkennis uitgebreid dient te worden (wiskunde, Nederlands en Frans). In de groep pedagogische en vakdidactische competenties (je leraarschap) krijgen de studenten een geïntegreerd aanbod van onderwijskundige basiskennis en didactische oefeningen. In de tweede fase staat de leerlijn 'je meesterschap' en de leerlijn 'je leraarschap' centraal. De opleiding focust op het ontwerpen van krachtige leeromgevingen en geeft een aanzet voor het omgaan met differentiatie en omgaan met thematisch en projectmatig werk. In de derde fase verlegt de opleiding de focus van de klas naar de school en diept ze de differentiatie verder uit. Daarnaast wordt er in keuzemodules gewerkt aan een onderzoeksopdracht, als afsluitend element van de leerlijn onderzoeksvaardigheden.

De opleidings specifieke leerresultaten zijn gekoppeld aan de verschillende modules binnen het opleidingsprogramma. Deze informatie is opgenomen in de ECTS-fiches van de verschillende opleidingsonderdelen. Indien de

opleidingsonderdelen verschillende delen bevatten zijn er telkens per deel specifieke leerdoelen geformuleerd. Daarnaast heeft de opleiding ook moduleboeken uitgewerkt per module, waarin een toelichting wordt gegeven bij de doelstellingen, lesinhouden, cursusmateriaal en evaluatiemodaliteiten. De commissie stelde vast dat de informatie voor studenten bijgevolg helder en transparant is. Docenten gaven tevens aan dat in het kader van 'teach as you preach' bij het begin van elke les expliciet aandacht wordt besteed aan de leerdoelen. Dit werd door studenten bevestigd en als een meerwaarde ervaren.

De commissie waardeert de opbouw van het programma. Zoals eerder aangegeven heeft de opleiding gekozen voor een constructief en cyclisch model. De commissie ziet dit goed uitgewerkt in de modulaire opbouw van het programma, waarbij de focus gradueel wordt verlegd van de student, naar de student als leerkracht tot uiteindelijk de student als lid van de schoolgemeenschap. Op organisatorisch vlak ziet de commissie een goed afgestemde samenwerking tussen de verschillende modules uit de drie leerlijnen. Naast de intense samenwerking tussen docenten, waaronder team-teaching met vakdocenten en pedagogen, komt dit ook naar voor in de just-in-time planning van de lessen, zodat een optimale chronologische alsook inhoudelijke samenhang kan worden gerealiseerd. De commissie stelde vast dat de opleiding er in slaagt deze ambitieuze planning waar te maken, maar dat dit zowel van docenten als studenten soms de nodige flexibiliteit vraagt.

De kleinschaligheid van de opleiding en de specifieke onderwijsorganisatie (just-in-time en team-teaching) maken dat het aantal zuivere hoorcolleges slechts in één derde van de gevallen wordt gebruikt als werkvorm. De kleine groepen maken het namelijk mogelijk om snel interactieve werkvormen te stimuleren en de zelfstandigheid van studenten aan te spreken. Studenten worden expliciet gestimuleerd om initiatief te nemen in hun leerproces. Dit weerspiegelt zich ook op het vlak van inspraak waarbij de commissie kon vaststellen dat studenten ruim de mogelijkheid hebben rechtstreeks of via de participatieraad voor studenten hun inbreng te hebben bij het beleid en de organisatie van de opleiding. Zo werd werk gemaakt van een takenplanner voor alle opleidingsfases zodat studenten en docenten een duidelijk zicht kregen welke opdrachten er allemaal werden verwacht tijdens het academiejaar. Deze takenplanner heeft geleid tot het wegwerken van inhoudelijke en chronologische overlap van de taken en tot een betere zelfsturing van en planningsmogelijkheden bij studenten.

De opleiding koos tot vorig jaar expliciet voor een alternatieve indeling van het academiejaar. In de eerste fase werd gewerkt met een trimesterindeling om kort op de bal te kunnen spelen. In de andere fases werd gewerkt met een lang semester (twee trimesters) en een kort semester (één trimester) en dit omwille van praktische en inhoudelijke redenen ten aanzien van de stages. Bij de fusie is geopteerd om instellingsbreed een evenwichtig semestersysteem te hanteren. Hoewel het oude systeem zeker een aantal voordelen had, ziet de commissie het evenwichtige semester als een goede evolutie om de studeerbaarheid van de opleiding verder te optimaliseren en om het doorstroomrendement te verbeteren (zie verder).

Naast de drie leerlijnen 'jezelf', 'je leraarschap' en 'je meesterschap' heeft de opleiding ook leerlijnen ontwikkeld wat betreft 'taal' en 'onderzoekskompetenties', die verweven zitten in de drie basisleerlijnen. De commissie vindt het waardevol dat de opleiding eveneens investeert in het verder expliciteren van de leerlijnen 'cultuureducatie en interculturele en internationale competenties' zoals de opleiding zelf al aangeeft in het zelfevaluatie-rapport. De commissie stelde vast dat de leerlijn 'taal' zichtbaar aanwezig is in de opleiding. De studenten geven aan dat 'taal' een permanent aandachtspunt is in de opleiding. Zo worden papers, presentaties, stagedocumenten alsook de afstudeerwerken in het kader van team-teaching steeds mee beoordeeld door de taaldocenten en/of logopedisten. Alle beoordelingen en andere feedback in verband met taal dienen studenten op te nemen in hun taalgroeidossier, hun persoonlijk portfolio omtrent taalvaardigheid. De taaldocenten ontwikkelden eveneens een routeboekje dat zowel docenten als studenten helpt bij het definiëren en behalen van taalcompetenties bij niet-taalvakken. De leerlijn onderzoeksvaardigheden kwam tot ontwikkeling tijdens het academiejaar 2009-2010. De leerlijn focust in de eerste plaats op informatievaardigheden, reflectievaardigheden en het aanleren van een onderzoekende houding. Studenten dienen hun leerproces m.b.t. onderzoeksvaardigheden te documenteren in een didactisch portfolio waar ook hun didactische en reflectieve vaardigheden een belangrijke plaats innemen. In de keuzemodules in de derde fase maken de studenten ook een afstudeerwerk. Het onderwerp is afhankelijk van de keuzemodule, maar het afstudeerwerk wordt door de opleiding gezien als het eindpunt van de leerlijnen taal en onderzoeksvaardigheden. De onderwerpen voor de afstudeerwerken komen veelal tot stand samen met een stageschool. Het effectieve praktijkonderzoek wordt dan waar mogelijk gekoppeld aan één van de stages uit de derde fase.

De opleiding voorziet praktijkervaring in zowel de eerste, tweede als derde opleidingsfase. Deze neemt zowel in omvang als complexiteit toe gedurende de opleiding. De stage in de eerste fase omvat zowel observatiedagen als zeven snipperdagen actieve stage. Om ook te participeren aan het volledige klas- en schoolgebeuren is eveneens een volledige week stage voorzien. In de tweede fase wordt naast een stage in de eerste en derde graad ook een themaweek voorzien in de tweede graad. De opleiding kent in de derde fase in het totaal twaalf weken stage, verdeeld in drie blokken. In deze twaalf weken moeten studenten praktijkervaring opdoen in alle graden alsook twee weken in het buitengewoon onderwijs en twee dagen in de derde kleuterklas. De opleiding begroot de effectieve praktijkervaring in de basisschool op 47 studiepunten en voldoet hiermee aan de decretale verplichtingen.¹ De stageplaatsen bevinden zich nagenoeg allemaal in Limburg en behoren veelal tot het GO! of het stedelijk en gemeentelijk onderwijs. De samenwerking verloopt niet enkel met het reguliere basisonderwijs maar ook met methodescholen en buitengewoon onderwijs alsook basisscholen in Wallonië in het kader van immersieonderwijs. De opleiding hoopt door de fusie en de betere samenwerking met het katholieke onderwijsnet ook daar meer stageplaatsen te kunnen aanbieden. Studenten worden just-in-time voorbereid op de stages. Hiervoor wordt de nodige voorbereidingstijd voorzien in het lessenrooster, al geven studenten aan dat de periode van de stage en de weken hieraan voorafgaand, bijzonder druk zijn. De verwachtingen worden duidelijk gecommuniceerd zowel naar studenten als naar mentoren. De mentoren worden op de hoogte gebracht van de verwachtingen aan de hand van een mentorenpakket dat studenten afgeven bij een eerste contact. Tijdens deze stages voorziet de opleiding in een omvangrijke stagebegeleiding vanuit de opleiding. Zo voorziet de opleiding minimaal drie bezoeken in de eerste fase, acht bezoeken in de tweede fase en zeven bezoeken in de derde fase. De bezoeken gebeuren steeds door verschillende lectoren om een zo objectief mogelijk beeld te krijgen over het functioneren van de student. Zowel studenten als mentoren zijn lovend over de stagebegeleiding en waarderen de persoonlijke begeleiding. Mentoren merken dat door deze intensieve begeleiding stagebegeleiders hun studenten zeer goed kennen. Deze begeleiding maakt het bovendien mogelijk om aangepaste stageplaatsen aan te bieden indien nodig om het leerproces te bevorderen. De commissie is onder de indruk van de kwaliteitsvolle stagebegeleiding. De vele contacten met de stagebegeleiders tijdens de stage zijn een duidelijke meerwaarde voor zo-

¹ Decreet betreffende de lerarenopleidingen in Vlaanderen, aangenomen door het Vlaams Parlement op 6.12.2006

wel studenten als mentoren en verhogen zichtbaar het leerrendement van de stage in het bijzonder voor zwakkere studenten.

Op aanbeveling van de vorige visitatiecommissie werkte de opleiding verder aan de explicitering van het beleid met betrekking tot internationalisering. De opleiding biedt de mogelijkheid om in het buitenland stage te doen. De studentenmobiliteit is slechts toegankelijk voor studenten die voldoen aan bepaalde criteria, mede om de kwaliteit en de slaagkans van de studenten te bewaken. De buitenlandse stages kaderen vaak in langdurige projecten zodat de kwaliteit van de begeleiding gegarandeerd kan worden. De opleiding investeert ook in internationalisering@home met o.a. een e-twinningproject en studiebezoek aan een immersieschool in Wallonië. De commissie waardeert de geleverde inspanningen en stelde vast dat internationalisering doorheen de opleiding de nodige ruimte krijgt.

De commissie stelt vast dat de opleiding kan rekenen op een excellente infrastructuur. Ondanks de kleinschaligheid van de opleiding zag de commissie ruime en aangepaste voorzieningen voor de diverse leergebieden en werkvormen binnen de opleiding. Naast een excellente uitgeruste infrastructuur voor dans en beweging, zijn er ook ruime en bijzonder goed uitgeruste vaklokalen voor wereldoriëntatie, muzische vorming en beeld. Ook de bibliotheek is voorzien van een grote collectie (vak)didactische boeken, handleidingen en tijdschriften. De commissie stelde ook vast dat alle lokalen een bijzonder rijke collectie aan modern en innovatief vakdidactisch materiaal hebben. De opleiding gaf aan dat, wat betreft wereldoriëntatie en muzische vorming, studenten – maar ook het werkveld – de mogelijkheid krijgen om het materiaal voor korte tijd uit te lenen om in te zetten in de eigen klaspraktijk al dan niet tijdens de stage. De commissie ziet hierin een bijzonder waardevolle manier van samenwerking met het werkveld alsook een ideaal middel om de stageplaatsen aansluiting te doen maken met de leermiddelen, leeromgevingen en innovaties waarmee de studenten later mee op stage en in het werkveld komen. Sinds de fusie en de verhuizing van het volledige departement PXL-Education naar de Campus Vildersstraat zijn alle klaslokalen uitgerust met digitale borden, naast het klassieke krijtbord. Docenten en studenten geven aan dat het gebruik van deze borden nog in de kinderschoenen staat en dat hier nog heel wat ruimte is om de borden op creatieve en interactieve wijze in te zetten tijdens de lessen. De commissie ziet alvast dat hiervoor een actief beleid gevoerd wordt om hier aan tegemoet te komen, zodat ICT echt integraal deel uit gaat maken van de leeromgeving.

De opleiding wordt gedragen door een klein, maar bijzonder gemotiveerd docentenkorps van 23 docenten waarvan 6 praktijklectoren (8 VTE voor het dagtraject en 1,77 voor het avondtraject) wat, zoals de opleiding zelf aangeeft in het ZER, leidt dit tot een grote werklast bij het personeel wat betreft opleidingsondersteunende taken. De opleiding kan echter rekenen op een enthousiast en nauw betrokken werkveld wat maakt dat er, waar nodig en zinvol, gerekend kan worden op gastsprekers (directeurs, zorgcoördinatoren...) om bepaalde leerinhouden aan te bieden. Ook omgekeerd maakt de staf tijd om ondersteuning te bieden aan het werkveld via de aanbidding van lezingen, hulp bij (vak)didactische vragen en het uitlenen van onderwijsmateriaal. De commissie waardeert sterk dat de opleiding, ondanks de kleine omvang van de staf, kan rekenen op een logopediste binnen het team. De logopediste wordt ingeschakeld bij de begeleiding van studenten met taal- en stemmoeilijkheden, maar eveneens binnen de opleidingsonderdelen waar taal een belangrijke plaats inneemt. De opleiding voorziet de nodige ruimte voor docentenprofessionalisering. Zowel in teamverband via de opleidingsraad als via de jaarlijkse individuele functioneringsgesprekken worden er afspraken gemaakt voor individuele of groepsgebonden professionaliseringsactiviteiten. Zo volgden de leer-groepbegeleiders verplicht een coachingstraject. Alle docenten volgden de cursus omtrent Universal Design of Learning. Sinds de fusie met de PHL wordt er zwaar ingezet op een professionaliseringstraject rond ICT en het gebruik van smartboards. De commissie adviseert de opleiding om het teamgerichte- en individuele professionaliseringsbeleid verder vorm te geven aan de hand van bijvoorbeeld het 'Ontwikkelingsprofiel Vlaamse Lerarenopleider' van de Vereniging voor lerarenopleiders Vlaanderen (VELOV). Wat lerarenopleiders verwachten van toekomstige leraren kan niet zonder een visie op wat opleidingen van lerarenopleiders verwachten. Net zoals het decreetaal verankerde beroepsprofiel voor leraren richtinggevend is voor het curriculum van de lerarenopleidingen schetst dit ontwikkelingsprofiel "[...] een beeld van de kennis, vaardigheden en attitudes die nodig zijn om als lerarenopleider effectief te functioneren."² De commissie beveelt aan de mogelijkheden van een ontwikkelingsprofiel verder te bestuderen en op korte termijn een visie en plan van aanpak te formuleren.

De kleine studentenaantallen maken dat er een lage student-stafratio is, wat rechtstreeks waarneembaar is in de intensieve begeleiding die de

² Vereniging Lerarenopleiders Vlaanderen (2012). Ontwikkelingsprofiel Vlaamse lerarenopleider. Vereniging Lerarenopleiders Vlaanderen: Antwerpen

opleiding biedt, zowel op de campus als tijdens de stages. De commissie merkt op dat er een (h)echt docententeam is, wat de communicatie en afstemming voelbaar positief beïnvloedt. Tegelijk merkt de commissie op dat een dergelijk team kwetsbaar is wat betreft continuïteit, wanneer een specifieke vakdocent ziek is en tijdelijk vervangen dient te worden. De commissie hoopt eveneens, dat wanneer de studentenaantallen in de toekomst (mogen) toenemen, dat de staf eveneens waar nodig meegroeit. Dit ziet de commissie als een belangrijk punt, gezien de intensieve (stage)begeleiding en de team-teaching. Deze sterke punten van de opleiding zouden niet verloren mogen gaan bij een toename van de studentenaantallen.

De opleiding kampt met een moeilijke instroom en is zich daar in ernstige mate van bewust. Het zelfevaluatie-rapport beschrijft de problematiek uitvoerig en gedetailleerd zonder de 'vervelende' elementen uit de weg te gaan. Ook tijdens de gesprekken is de commissie in open dialoog kunnen treden rond deze problematiek. De opleiding kampt met een laag aantal instromende generatiestudenten die bovendien zwakker is in vergelijking met de andere lerarenopleidingen in Vlaanderen. De opleiding meent dat dit in belangrijke mate het gevolg is van de zware concurrentie met de opleiding van de KH Limburg, gevestigd op nog geen kilometer afstand. De commissie heeft aan de hand van de gesprekken vastgesteld dat de concurrentie nadelige vormen aanneemt en betreurt dit. De profilering van de opleiding met een sterke focus op persoonlijke begeleiding maakt dat een bepaalde groep studenten wordt aangetrokken waaronder een aantal studenten dat niet succesvol was in de lerarenopleiding aan de KH Limburg. Omwille van de kleine instroom voert de opleiding een actief rekruteringsbeleid en probeert zoveel mogelijk aanwezig te zijn op studiekeuze-initiatieven in de ruime omgeving. De opleiding kampt echter met het vooroordeel dat de arbeidskansen met een diploma van een niet-katholieke hogeschool beperkter zouden zijn, wat ontkracht wordt door de tewerkstellingscijfers die de commissie kon inkijken. De opleiding hoopt nu de Hogeschool PXL een zelfstandige school is en de samenwerking met het bisdom de mogelijkheid heeft gecreëerd om rooms-katholieke godsdienst in te richten, dit nadeel weg te werken. De commissie ziet alvast ook een opportuniteit in het verder expliciteren van de eigen profilering (zie GKW 1) om de kracht van de eigen opleiding beter uit te dragen.

De opleiding organiseert al jaren instaptoetsen om het startniveau van studenten in kaart te brengen. Sinds 2011 zijn deze afgestemd op het startcompetentieprofiel dat de opleiding opstelde. De instaptoetsen geven aanleiding tot diverse remediëringstrajecten. Studenten zijn tevreden over de begelei-

ding en slagen er in om na al dan niet persoonlijke begeleiding toch het beoogde niveau te behalen. Het opleidingsteam geeft in bepaalde gevallen ook op eigen initiatief het advies om de opleiding deeltijds op te nemen of zelfs te heroriënteren. De commissie ziet nog ruimte om de instaptoetsen meer te integreren in de modules binnen de leerlijn 'jezelf' in de eerste fase van de opleiding. Hoewel er sporadisch gebruik van wordt gemaakt in het kader van differentiatie (Universal Design for Learning) meent de commissie dat de mogelijkheden van de LEMO-test onvoldoende benut blijven in de opleiding. De commissie meent dat docenten – op basis van de aanwezige leerstijlen in hun groep – meer aanknopingspunten kunnen uitwerken in functie van differentiatie, keuze van werkvormen. Volgens de commissie vertrekt dit vanuit een planmatige aanpak binnen de opleiding. Het uitgebreide onderzoeksgebied over leerstijlen biedt hier ongetwijfeld veel aanknopingspunten toe. De opleiding investeert ook in leergroepbegeleiding, waarbij studenten in een kleine groep begeleid worden tijdens de opleiding. Deze leergroepen worden in de eerste fase voornamelijk gebruikt voor de begeleiding van studenten in het aanleren van een studiemethode, alsook voor groepsbinding en het uitwisselen van ervaringen. Verder in de opleiding spelen de leergroepen een belangrijke rol bij de voorbereiding op en reflectie over de stages. De leergroepbegeleiders kunnen ook ondersteuning vragen van de studie- en studietrajectbegeleiders van de PXL wanneer er bijkomende ondersteuning of begeleiding nodig blijkt te zijn.

Op het vlak van doorstroomrendement wordt de opleiding geconfronteerd met zwakkere cijfers dan gemiddeld in Vlaanderen. De opleiding geeft aan heel wat initiatieven te nemen om de doorstroom te verbeteren, en wijt de zwakkere cijfers grotendeels aan de zwakkere instroom. De opleiding investeert in tussentijdse feedback na sleutelmomenten in de opleiding (instaptoetsen, stages en examens). Afhankelijk van de situatie wordt er een traject aangeboden aan studenten. Dit kan leiden tot het bindend advies om niet te starten met een actieve stage indien er te laag gescoord wordt op de algemene competenties (module 'jezelf'). De opleiding geeft aan veel aandacht te besteden aan de begeleiding van deze studenten en wil hen aanmoedigen om de vrijgekomen leertijd te besteden aan de versterking van hun algemene competenties via begeleide zelfstudie en remediëringssessies. De drop-out schrijft de opleiding echter toe aan het negeren van deze adviezen, waardoor studenten alsnog in de problemen komen tijdens de tweede fase van de opleiding. De stage in de tweede fase van de opleiding is een struikelblok omdat een aantal competenties samenkomt, waaronder de didactische en vakinhoudelijke competenties. De commissie meent dat de opleiding een coherent beleid voert inzake instroom- en

doorstroombegeleiding, en wil de opleiding verder stimuleren om alle actie in het kader van het in- en doorstroombeleid goed op te volgen en blijvend bij te sturen waar nodig.

In januari 2011 startte de opleiding met een traject in avondonderwijs, gericht op werkstudenten. Gezien de start van het academiejaar in januari valt en gezien het feit dat er gemikt wordt op een andere doelgroep, zijn er om organisatorische redenen kleine verschillen in het opleidingsprogramma. Deze zijn voornamelijk gericht op de afstemming van de lesinhouden op de planning van de stages. Het aantal lessen is beperkt tot gemiddeld 6 uur verspreid over twee avonden. Daarnaast zijn de docenten bereikbaar via e-mail. Afhankelijk van hun vooropleiding krijgen studenten vrijstellingen of volgen zij een verkort traject. De studenten gaven aan dat de begeleiding door de docenten ruim voldoet aan de verwachtingen.

De commissie stelde vast dat de oprichting van een volwaardige bacheloroopleiding in avondonderwijs voor zowel docenten als werkstudenten een leerproces is. Zo is er een grote drop-out bij werkstudenten omwille van de onderschatte werklast, ondanks de heldere en eerlijke communicatie hierover door de opleiding. De commissie stelde vast dat de vele inspanningen omtrent instroom- en studentenbegeleiding niet geïmplementeerd zijn in het avondtraject. De commissie is zich er uiteraard van bewust dat deze doelgroep andere noden heeft, maar ziet zeker instrumenten en initiatieven die het doorstroomrendement binnen het avondonderwijs zouden kunnen verhogen. De commissie wil dan ook aanbevelen om gericht acties op te zetten zowel op het vlak van studiekeuzebegeleiding, instroombeleid als studiebegeleiding zodat het doorstroomrendement verbeterd kan worden. De commissie stelde eveneens vast dat de praktische organisatie van het avondonderwijs niet altijd optimaal verloopt, ondanks de grote inzet van docenten. Zo blijft het moeilijk voor de werkstudenten uit het avondtraject om deel te nemen aan extra-murosactiviteiten, die bij bepaalde opleidingsonderdelen toch een belangrijk leermoment zijn. Tot voor kort bleek ook de toegang tot de bibliotheek slechts beperkt mogelijk. De commissie vernam echter dat de openingsuren zijn verruimd tot 18.00 uur en op de avonden waarop les is voorzien tot 21.00 uur, wat tegemoet komt aan de vraag van de werkstudenten. De commissie beveelt aan om de leeromgeving van het avondonderwijs verder te optimaliseren en te zoeken naar evenwaardige leeractiviteiten zodat er een krachtige en stimulerende leeromgeving kan gerealiseerd worden.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerde eindniveau

De commissie beoordeelt het gerealiseerde eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs als voldoende.

De opleiding werkt, volgens het zelfevaluatierapport, aan het geleidelijk en duurzaam verwerven, verbreden en verdiepen van de basiscompetenties doorheen de opleiding. De opleiding werd in 2012 door de centrale diensten van de toenmalige XIOS hogeschool gestimuleerd tot het schrijven van een toetsplan, om op deze manier meer interne afstemming inzake evaluatie te realiseren zowel binnen de opleiding als tussen de opleidingen binnen de Hogeschool. Het toetsplan dateert van voor de fusie, wat maakt dat een aantal elementen terug ter discussie komen te staan. De visie van de opleiding op toetsen en evalueren is opgenomen in dit toetsplan. De opleiding wenst uitdrukkelijk niet enkel te richten op het 'afrekenen' van studenten maar evaluatie ook te zien als instrument bij het structureren en monitoren van het leerproces van studenten. De opleiding onderscheidt drie afzonderlijke functies van evalueren binnen het toetsbeleid van de opleiding: diagnostische toetsing, summatieve toetsing en formatieve toetsing. De opleiding wenst in te zetten op diagnostische toetsing bij aanvang van de opleiding. Deze toetsen kaderen binnen het in- en doorstroombeleid van de opleiding (zie ook GKW 2) en zijn in de eerste plaats gericht om de studenten een beeld te geven van het eigen startniveau alsook om een aangepast leertraject te kunnen aanbieden. De summatieve toetsing wordt door de opleiding ingezet om al dan niet een credit toe te kennen voor een afgebakend deel van de opleiding. De opleiding wenst ook expliciet in te zetten op formatieve toetsing binnen de opleiding via o.a. het didactisch portfolio en diverse opdrachten. Continue evaluatie is daarbij voor de opleiding belangrijk om snel tekorten op te sporen en feedback te geven. De opleiding stelde een competentiematrix op en maakt hiermee de relatie tussen de leerresultaten en de opleidingsonderdelen zichtbaar.

De commissie heeft op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, vastgesteld dat het toetsplan de explicitering is van een gemeenschappelijke visie en aanpak van toetsing binnen de opleiding. De commissie stelde aan de hand van de competentiematrix vast dat op dit moment alle leerresultaten aan bod komen tijdens de opleiding, maar nog niet steeds expliciet getoetst worden. De gehanteerde opleidingsspecifieke leerresultaten zijn volgens de commissie ook niet altijd makkelijk te evalueren. De commissie ziet ruimte om zowel de formulering van de opleidingsspecifieke leer-

resultaten te verbeteren (zie GKW 1), alsook de toetsing nog beter af te stemmen op de leerresultaten. De opleiding hanteert een brede waaier aan evaluatievormen voor de summatieve toetsing, die naarmate de opleiding vordert, steeds meer gericht is op het evalueren van kennis, vaardigheden en attitudes. Om de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de (schriftelijke) examens te garanderen, heeft de opleiding diverse instrumenten ontwikkeld. Zo stellen de docenten hun schriftelijke examens op aan de hand van een vast sjabloon, worden er steeds verbeterleutels opgesteld en worden de examens anoniem en per vraag verbeterd. Op basis van studentenevaluaties blijkt dat studenten ruim tevreden zijn over de transparantie, validiteit en betrouwbaarheid van de (schriftelijke) examens.

Op basis van de in het zelfevaluatie-rapport aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, heeft de commissie vastgesteld dat ondanks de keuze voor team-teaching en geïntegreerde modules, de evaluaties vaak nog gesplitst worden georganiseerd. De docenten halen aan dat de summatieve evaluatie zowel om inhoudelijke als om praktische redenen nog maar zelden geïntegreerd wordt. Docenten geven aan dat het in team evalueren zou leiden tot een sterke concentratie van de te bevragen leerstof op beperkte tijd. Studenten geven echter aan dat de vele afzonderlijke examens soms leiden tot frustraties en dat de grote hoeveelheid leerstof niet de belangrijkste oorzaak is van het niet behalen van een credit, maar eerder de strenge beoordelingscriteria. Zo moeten studenten voor alle deelevaluaties samen een voldoende halen, vooraleer men een credit krijgt voor de volledige module. De commissie sluit zich aan bij de mening van de studenten dat de gesplitste evaluaties soms haaks staan op de geïntegreerde aanpak binnen de modules. De commissie ziet geïntegreerde evaluatie dan ook als een belangrijke stap om de evaluaties verder af te stemmen op de leeromgeving en zo tot een gedegen toetsbeleid te komen.

De commissie stelt vast dat, conform het toetsplan van de opleiding, veel aandacht wordt besteed aan de formatieve toetsing. Zo is er veel aandacht voor feedback, reflectie en begeleiding, o.a. via de leergroepen waar studenten in kleine groep worden begeleid. Ook via het taalgroeidossier en de stageportfolio's wordt er op systematische wijze feedback gegeven. De commissie waardeert dan ook dat veel van de formatieve toetsing ook een officiële neerslag krijgt en bijgevolg ingezet kan worden in het leerproces van studenten.

De stages vormen logischerwijs de belangrijkste momenten van geïntegreerde toetsing. Hiervoor werkte de opleiding een gedetailleerd stage-assessmentformulier uit, dat gebruikt wordt bij de beoordeling van de stages. Met behulp van de stage-assessmentformulieren verduidelijkt de opleiding aan welke criteria de student moet voldoen per opleidingsjaar. Recent vernieuwde de opleiding de stage-assessmentformulieren, wat uitdrukkelijk wordt gewaardeerd door studenten, docenten en het werkveld. Uit de gesprekken met studenten en werkveld blijkt duidelijk dat de stagebeoordelingen aan de hand van de formulieren als transparant en betrouwbaar worden ervaren. De commissie waardeert de systematische aanpak van de stagebeoordelingen waarbij de vele stagebezoeken, de gewaardeerde bijdrage van de mentoren en de bespreking binnen het volledige docententeam, maakt dat er sprake is van een valide, betrouwbare en transparante beoordeling.

De opleiding kiest ervoor om de combinatie van het afstudeerportfolio, in het kader van de stage, en het afstudeerwerk, in het kader van een onderzoeksopdracht binnen een keuzemodule, samen te beschouwen als het afstudeerwerk van de opleiding. In het portfolio verzamelen studenten een selectie van hun beste lessen en andere documenten waarmee ze aantonen dat ze de opgelegde competenties hebben bereikt. De commissie heeft verschillende afstudeerportfolio's ingekeken en is overtuigd van de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de beoordeling ervan. De commissie heeft eveneens een selectie van onderzoeksopdrachten ingekeken. De commissie stelde echter vast dat voor een aantal eindwerken op flexibele wijze is omgegaan met de beoordeling. De commissie ziet het ontbreken van duidelijke beoordelingscriteria en beslisregels als een mogelijke oorzaak. Hierdoor is het mogelijk dat het proces en het resultaat niet altijd op dezelfde wijze worden gewogen bij het tot stand komen van de beoordeling. De commissie stelt wel vast dat over het algemeen de resultaten van de onderzoeksopdrachten van voldoende niveau zijn. De commissie dringt echter aan op het snel uitwerken van een gedegen beoordelingsformulier met bijhorende beoordelingscriteria en beslisregels om de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de beoordeling van de afstudeerwerken in de toekomst te versterken.

Op basis van de in het zelfevaluatie-rapport aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, heeft de commissie vastgesteld dat de afgestudeerden gegeerd zijn door het werkveld. Uit bevragingen blijkt dat alle afgestudeerden binnen de drie maanden werk hadden gevonden, waarvan 90% als leraar in een lagere school. Het werkveld geeft aan dat afgestudeerden goed voorbereid zijn op

zowel het lesgeven als op het functioneren als leraar binnen een team en een school. Tijdens de gesprekken kwam meermaals naar voor dat afgestudeerden een pro-actieve houding aannemen en creatief aan de slag durven gaan in de lespraktijk en daarbij voldoende oog hebben voor differentiatie.

Op basis van de in het zelfevaluatie-rapport aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, heeft de commissie vastgesteld dat de persoonlijke aanpak en de uitgebreide begeleiding niet tot gevolg heeft dat het diplomarendement aansluit bij het gemiddelde in Vlaanderen. De commissie sluit zich aan bij de conclusie van de opleiding, dat dit grotendeels het gevolg is van de zwakke instroom, in combinatie met een intensief opleidingsprogramma (zie GKW2). Niettegenstaande wil de commissie de opleiding stimuleren om blijvend aandacht te hebben voor het diplomarendement. Ze wil dan ook aanbevelen om alle knelpunten in de opleiding van zowel het dag- als avondtraject zorgvuldig in kaart te brengen en wil de opleiding stimuleren om de nodige maatregelen te nemen om deze weg te werken. In deze context wil de commissie de opleiding steunen in de expliciete keuze voor kwaliteit boven kwantiteit.

Integraal eindoordeel van de commissie wat betreft het dagtraject

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	V
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	G
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	V

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als voldoende wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als goed en generieke kwaliteitswaarborg 3 als voldoende, is het eindoordeel van de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs wat betreft het dagtraject conform de beslissingen, voldoende.

Integraal eindoordeel van de commissie wat betreft het avondtraject

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	V
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	V
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	V

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als voldoende wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als voldoende en generieke kwaliteitswaarborg 3 als voldoende, is het eindoordeel van de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs wat betreft het avondtraject conform de beslissingen, voldoende.

Samenvatting van de aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau

- Start met de oefening om de missie, visie en profilering samen met de decretaal opgelegde basiscompetenties te integreren tot één duidelijk opleidingsspecifiek leerresultatenkader. Grijp het opstellen van een opleidingsspecifiek leerresultatenkader aan om de sterktes van de opleiding, waaronder de ICT-vaardigheden, taalvaardigheid alsook onderzoeksvaardigheden verder te expliciteren en dit op een voldoende ambitieus niveau.
- Besteed explicieter aandacht aan differentiatie naar boven toe.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces

- Geef vorm aan het teamgerichte- en individuele professionaliseringsbeleid aan de hand van bijvoorbeeld het 'Ontwikkelingsprofiel Vlaamse Lerarenopleider' van de Vereniging voor lerarenopleiders Vlaanderen (VELOV). Bestudeer de geschetste mogelijkheden van een ontwikkelingsprofiel en formuleer op korte termijn een visie en plan aanpak.
- Integreer de instaptoetsen meer in modules binnen de leerlijn 'jezelf' in de eerste fase van de opleiding.
- Blijf alle acties in het kader van het in- en doorstroombeleid goed opvolgen en blijf bijsturen waar nodig.
- Zet gericht acties op binnen het avondonderwijs op het vlak van studiekeuzebegeleiding, instroombeleid als studiebegeleiding zodat het doorstroomrendement verbeterd kan worden.
- Optimaliseer verder de leeromgeving van het avondonderwijs en zoek naar evenwaardige leeractiviteiten zodat er een krachtige en stimulerende leeromgeving gerealiseerd kan worden.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau

- Stem de toetsing nog beter af op de beoogde leerresultaten.
- Realiseer geïntegreerde evaluatie als stap in de verdere afstemming van de evaluaties op de leeromgeving om zo tot een gedegen toetsbeleid te komen.
- Maak snel werk van een gedegen beoordelingsformulier met bijhorende beoordelingscriteria en beslisregels om de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de beoordeling van de afstudeerwerken in de toekomst te versterken.

- Breng alle knelpunten met een impact op het diplomarendement zorgvuldig in kaart van zowel het dag- als avondtraject en neem de nodige maatregelen om deze weg te werken. Blijf daarbij vasthouden aan 'kwaliteit boven kwantiteit'.

KATHOLIEKE HOGESCHOOL LIMBURG

Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

SAMENVATTING Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs Katholieke Hogeschool Limburg

Op 5 en 6 november 2013 werd de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Katholieke Hogeschool Limburg (KHLim), in het kader van een onderwijsvisitatie op haar kwaliteit geëvalueerd door een commissie van onafhankelijke experts. In deze samenvatting, die een momentopname weergeeft, worden de belangrijkste bevindingen van de commissie opgelijst.

Profilering

De opleiding is ingebed in het departement Lerarenopleiding en is gehuisvest in de binnenstad van Hasselt op de campus Hemelrijk. De opleiding (alle varianten) telt 656 ingeschreven studenten. De opleiding biedt twee varianten aan: dagonderwijs en avondonderwijs (werkstudenten). In 2013 is de KHLim gestart met fusiegesprekken met Groep T en de Katholieke Hogeschool Leuven. Er wordt gestreefd om de fusie te realiseren tegen januari 2016.

De opleiding kiest voor een bewust en expliciet katholiek **profiel** wat een duidelijke impact heeft op de positionering van de opleiding in het werkveld. De **visie** van de opleiding steunt op vier pijlers: authenticiteit, leerrijk, kennis en engagement. De opleiding kiest voor een visie die het belang van de liefde voor het vak, van grondigheid, van passie voor leren voorop stelt. Er is ruimte om explicieter aandacht te hebben voor diversiteit, differentiatie, taalbeleid en NT2. De lokale verankering en de sterke link met het lokale

en regionale katholieke onderwijs, maakt dat vanuit het werkveld de vraag naar deze aandachtspunten eerder beperkt is. Er kan echter niet enkel worden gefocust op de lokale en regionale noden. De opleiding dient immers ook studenten af te leveren die inzetbaar zijn in alle scholen in Vlaanderen.

Programma

De opleiding omvat 180 studiepunten. Het **curriculum** wordt ingedeeld in drie fases. De instroomfase heeft een oriënterende rol. De hoofdfase is de kern van de opleiding waarin de aandacht ligt op de essentie van de taak van de leerkracht. De uitgroefase verbindt kennis en inzichten op kind-, klas- en schoolniveau. In de instroomfase tracht de opleiding een brug te slaan tussen de vooropleiding en de opleiding Lager onderwijs. Zowel oriëntatie als een verkenning van het toekomstig beroep en werkveld komen aan bod. Daarom voorziet de opleiding 20 studiepunten basiskennis en basisvaardigheden en een korte praktijkervaring van twee studiepunten. De hoofdfase omvat vier semesters waarin de opleidingsonderdelen met basiskennis en basisvaardigheden worden afgebouwd ten voordele van de praktijk. De leerinhouden worden aangeboden in acht verschillende modules, waarbij competentie- en praktijkgericht werken centraal staat.

Het aanbieden van de lesinhouden in **modules** is een goed initiatief om geïntegreerd te werken. De opleiding slaagt er echter onvoldoende in om dit in de praktijk te realiseren. Er zijn problemen met de inhoudelijke afstemming, de praktische uitvoering en de evaluaties (*zie toetsing*). In het docententeam ontbreekt een gemeenschappelijke visie over de wijze waarop de modules dienen te worden opgebouwd en ingevuld. Studenten geven bijgevolg al enkele jaren in de opleidingsevaluaties aan dat de structuur van de opleiding onduidelijk is alsook de doelen en verwachtingen van de opleidingsonderdelen/modules. De opleiding slaagde er tot op heden niet in om deze negatieve score om te buigen. De onduidelijke **structuur van de opleiding** blijkt ook een gevolg van een onvoldoende zorgvuldige organisatie. De problemen blijken het meest pregnant naar voren te komen in de hoofdfase van de opleiding.

Door de huidige invulling van de modules komen bepaalde leerinhouden versnipperd aan bod of dreigen onderbelicht te blijven. Vooral taalbeleid, taalvaardigheid en Nederlands voor anderstaligen (NT2) komt slechts beperkt aan bod. Ook voor diversiteit en differentiatie is er ruimte om deze breder, meer geïntegreerd en eerder aan bod te laten komen. De informatie- en onderzoeksvaardigheden zijn als een leerlijn verankerd in de oplei-

ding om zo de voorbereiding op het actieonderzoek te verbeteren. Bepaalde vakdomeinen waaronder wereldoriëntatie en muzische vorming doen wat gedateerd aan. Zeker voor muzische vorming is er ruimte om dit creatiever en diverser in te vullen conform de leerplannen van het basisonderwijs. Wat betreft wereldoriëntatie is het nodig om meer verbanden te leggen met de actualiteit en meer te werken met aandacht voor de leefwereld van kinderen van de lagere school. Er zou meer aandacht moeten zijn voor 'beleving' maar de nodige infrastructuur is hiervoor nog onvoldoende aanwezig is.

De opleiding voorziet **praktijkervaring** in zowel de eerste, tweede als derde opleidingsfase. De stage in de eerste fase omvat vijf participatiedagen en een stageweek. De stage tijdens de tweede fase legt de klemtoon op doelgericht en geïntegreerd werken en op inhoudelijk deskundig begeleiden van het leerproces van kinderen en daarbij aandacht hebben voor differentiatie. Studenten nemen in de tweede fase eveneens deel aan een openluchtklas gedurende drie dagen. Deze stage is gericht op de inhoudelijke, organisatorische en onderwijskundige integratie via de organisatie van een leerwandeling. Tijdens de derde fase is er zowel een stage van twee weken in het eerste leerjaar als een stage van één week in het buitengewoon onderwijs. In het laatste semester lopen de studenten minstens vijf weken stage waarvan drie aaneensluitende weken in de derde graad. De **stageplaatsen** bevinden zich nagenoeg allemaal in Limburg en behoren overwegend tot het katholiek onderwijs. De samenwerking verloopt niet enkel met het reguliere basisonderwijs, maar ook met het buitengewoon onderwijs. Gezien een derde van de studenten na het afstuderen terechtkomt in een niet-katholieke basisschool, is het zinvol om meer stageplaatsen aan te bieden of toe te laten in het gemeentelijk onderwijs alsook het GO!. Ook het opnemen van methodescholen in de stages, in plaats van enkel in de keuzemodules, kan een verrijking zijn voor studenten.

De stage wordt gecombineerd met **stagebegeleiding** via leergroepsessies en didactische ateliers. De leergroepen komen zowel voor als na de stage samen waarbij gereflecteerd wordt over de stagevoorbereiding en -ervaringen. De didactische ateliers worden voorafgaand aan de stage georganiseerd en zijn gericht op zowel praktische als (vak)didactische tools en vaardigheden om de stageopdrachten tot een goed einde te brengen.

De opleiding heeft diverse mogelijkheden voor studenten én docenten ontwikkeld om een **internationale ervaring** op te doen. Zo zijn er diverse langdurige Europese projecten (Erasmus, Teachwise, Intimets...) en ook eigen initiatieven in het kader van de Noord-Zuidwerking. Op Campusni-

veau werd er met de internationale klas initiatief genomen om inkomende studenten te kunnen ontvangen en eigen studenten een Internationalisering@home te kunnen aanbieden. Slechts een beperkt aantal studenten gaat voluit voor een internationale ervaring.

De opleiding biedt ook een traject aan in **avondonderwijs**. Er wordt in de eerste plaats gemikt op volwassenen die de stap naar het onderwijs willen zetten of leraren kleuter- of secundair onderwijs die zich willen omscholen om aan de slag te gaan in het Lager onderwijs. Afhankelijk van hun vooropleiding krijgen studenten vrijstellingen of volgen ze een verkort traject. De lessen worden georganiseerd in sessies van drie uur en kunnen plaatsvinden van maandag- tot donderdagavond alsook sporadisch op zaterdag.. Naast de georganiseerde sessies wordt het online leerplatform ingezet voor zelfstudie en Blended Learning. Het programma in avondonderwijs maakt gebruik van ander cursusmateriaal dan de dagopleiding, gezien de niet-modulaire opbouw van het programma. De stage verloopt via werkplekleren met een vaste stageschool, maar de inhoudelijke verwachtingen van studenten lopen gelijk met de studenten uit het dagtraject. De instroomfase (44 SP) van de opleiding is ontworpen voor studenten die het volledige traject moeten doorlopen en focust op basiskennis en –vaardigheden en een eerste stage-ervaring. De hoofdfase (92 SP) en de uitgroefase (44 SP) omvat zowel stage, vakinhouden, didactiek als een actieonderzoek. Tijdens de stages in de hoofd- en uitgroefase zijn de studenten vast verbonden aan een school. Het avondtraject sluit qua organisatie en leerinhouden voldoende aan bij de doelgroep. De wijze waarop de opleiding het online leerplatform inzet voor de opleiding is suboptimaal. Docenten zijn soms onvoldoende vertrouwd met het digitaal platform om het efficiënt en transparant te gebruiken. Er moet, net zoals in het dagtraject, werk gemaakt worden van professionalisering van docenten omtrent ICT-vaardigheden. Het versterken van ICT-vaardigheden bij docenten zal leiden tot een beter gebruik van het online leerplatform wat zal leiden tot een rijkere leeromgeving.

Beoordeling en toetsing

De opleiding kiest er bewust voor om alle opleidingsonderdelen af te sluiten met een summatief toetsingsmoment waarbij de docent de eindverantwoordelijkheid draagt. De opleiding heeft samen met de opleiding kleuter- en lager onderwijs een denkcel toetsing opgericht om een toetsbeleid te ontwikkelen dat zal aansluiten bij het nieuwe curriculum dat de opleiding wil ontwikkelen.

De opleiding hanteert een brede waaier aan evaluatievormen voor de toetsing, waarbij in het dagtraject de schriftelijke toets tot op heden de dominante evaluatievorm blijft. Enkel in het laatste semester van de opleiding, wanneer de keuzemodules aan bod komen, wordt gebruikt gemaakt van alternatieve evaluatievormen. De commissie stelt vast dat binnen het avondtraject er een meer evenwichtige spreiding van de evaluatievormen is. Er wordt meer gebruik gemaakt van portfolio, opdrachten en andere evaluatievormen, waardoor slechts in 15% van de opleidingsonderdelen een schriftelijke toets wordt gebruikt. De opleiding hecht veel belang aan een voldoende hoog kennisniveau van de studenten. De opleiding vindt het belangrijk dat studenten de leerdomeinen van de lagere school in voldoende mate beheersen. Studenten moeten daarom geslaagd zijn voor de basiskennistoetsen om te starten met de stages in de tweede fase. Een aantal examens focust sterk op detaillistische feitenkennis. De opleiding wordt geadviseerd om te zoeken naar een gezond evenwicht tussen feiten en inzicht, dat beter aansluit bij de verwachtingen van hedendaags onderwijs. Ondanks het moduleonderwijs in het dagtraject wordt er slechts beperkt geïntegreerd en competentiegericht getoetst.

Voor studenten is het niet altijd duidelijk hoe er gequoteerd werd en welke criteria hiervoor werden gebruikt. Studenten hebben ook het gevoel dat de evaluatievorm niet steeds aansluit op de wijze waarop de leerstof werd aangebracht tijdens de leeractiviteiten. Er is een verband te zien tussen de ontevredenheid over de communicatie en de feedback binnen het dagtraject. De opleiding dient werk te maken van doelgerichte en gestructureerde communicatie over de toetsing naar studenten. Meer aandacht voor feedback in het dagtraject kan de formatieve toetsing versterken zodat studenten beter ondersteund worden in het eigen leerproces.

Als eindwerk schrijven studenten een verhandeling, poster en/of artikels als resultaat van een actieonderzoek. De onderwerpen sluiten aan bij de dagelijkse onderwijspraktijk en dit wordt dan ook sterk gewaardeerd door studenten en het werkveld. Voor een aantal eindwerken is er op flexibele wijze omgegaan met de beoordeling. Het ontbreken van een gedegen evaluatieformulier met een duidelijke koppeling naar de leerresultaten heeft zichtbaar geleid tot een evaluatie waarbij het evenwicht tussen proces en product ontbrak.

Begeleiding en ondersteuning

De **infrastructuur** van de campus Hemelrijk is gedateerd. Docenten zijn overwegend niet tevreden over de beschikbare leslokalen. De lokalen geven een weinig stimulerende indruk om kennis te maken met modern en inspirerend onderwijs. Voorzieningen voor het domein natuur(beleving) binnen wereldoriëntatie zijn niet aanwezig. De meeste lokalen zijn voorzien van projectiemogelijkheden. Een beperkt aantal lokalen heeft een smartboard. De ondersteunende infrastructuur, met name ontspanningsruimtes, sanitair en lunchruimtes op de Campus Hemelrijk geven eenzelfde verouderde en weinig inspirerende indruk. De opleiding is al jaren vragende partij naar investeringen in de infrastructuur, maar heeft nog steeds geen concreet perspectief. Het avondprogramma wordt aangeboden op de Campus Diepenbeek, waar studenten niet kunnen beschikken over een aangepaste mediatheek. Studenten van het avondprogramma ondervinden dan ook problemen om aan de nodige (vak)didactische literatuur, handleidingen en tijdschriften te komen. De opleiding dient extra inspanningen te leveren om een betere toegang te bieden tot de collectie van de mediatheek van het departement. Dit kan zowel door te investeren in (meer) digitale bronnen, maar ook door de openingsuren van de mediatheek op de Campus Hemelrijk te verruimen.

De helft van de **instromende studenten** heeft een vooropleiding gevolgd in het ASO en dit aantal is de voorbije jaren stabiel gebleven, dit in tegenstelling tot de maatschappelijke tendens. De opleiding organiseert diverse momenten waarop studenten kennis kunnen maken met de opleiding waaronder infodagen maar ook open lesdagen. De inspanningen die de opleiding levert om expliciet aandacht te hebben voor het rekruteren en begeleiden van mannelijke studenten verdient waardering, gezien de maatschappelijke ontwikkelingen. De opleiding heeft er voor geopteerd om in de eerste fase studenten kennis te laten maken met het beroep in de praktijk en de minimale algemene basiskennis voor een leraar Lager onderwijs. De studenten dienen te slagen voor dit opleidingsonderdeel vooraleer ze kunnen starten met de stages. Via monitoraten is er vakinhoudelijke begeleiding voor taal, wiskunde, wereldoriëntatie en Frans. Voor verdere studiegerelateerde en psychosociale hulp voorziet de dienst studentenvoorzieningen van de KHLim verschillende individuele en collectieve initiatieven.

Niettegenstaande kent de opleiding ondanks alle genoemde initiatieven een grote **drop-out**. De opleiding wijt dit aan de strenge volgtijdelijkheid

die is ingebouwd in de opleiding. Ook de problemen met de praktische organisatie, de studeerbaarheid van de opleiding, de evaluatie en de (stage) begeleiding hebben een negatieve impact op het **doorstroomrendement**. Er is ook een grote drop-out bij werkstudenten omwille van de onderschatte werklust, ondanks de heldere en eerlijke communicatie hierover door de opleiding. De inspanningen omtrent instroom- en studentenbegeleiding zijn beperkt geïmplementeerd in het avondtraject. De doelgroep heeft andere noden, maar er zijn instrumenten en initiatieven die het doorstroomrendement binnen het avondonderwijs zouden kunnen verhogen.

Slaagkansen en beroepsmogelijkheden

De **afgestudeerden** worden gewaardeerd door het werkveld. Het werkveld geeft aan dat de studenten sterk zijn op communicatief vlak alsook als teamspeler. Het werkveld merkt echter op dat afgestudeerden te beperkt aandacht hebben voor alternatieve werkvormen en differentiatie.

Het **diplomarendement** ligt ongeveer tien procent lager dan het gemiddelde in Vlaanderen. De opleiding kampt niet alleen met een hogere en laattijdige drop-out, maar kent ook meer studieduurvertraging dan andere opleidingen in Vlaanderen. Er wordt aanbevolen om alle knelpunten in de opleiding van zowel het dag- als avondtraject in kaart te brengen en de opleiding wordt gestimuleerd om de nodige maatregelen te nemen om deze weg te werken.

OPLEIDINGSRAPPORT Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs Katholieke Hogeschool Limburg

Woord vooraf

Dit rapport behandelt de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs aan de Katholieke Hogeschool Limburg. De visitatiecommissie bezocht deze opleiding op 5 en 6 november 2013.

De visitatiecommissie beoordeelt de opleiding aan de hand van de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het VLUHR-beoordelingskader. Dit kader is afgestemd op de accreditatievereisten zoals gehanteerd door de NVAO. Voor elke generieke kwaliteitswaarborg geeft de commissie een gewogen en gemotiveerd oordeel op een vierpuntenschaal: onvoldoende, voldoende, goed of excellent. Bij de beoordeling van de generieke kwaliteitswaarborgen betekent het concept 'basiskwaliteit' dat de generieke kwaliteitswaarborg aanwezig is en de opleiding – of een opleidingsvariant – voldoet aan de kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een bachelor- of masteropleiding in het hoger onderwijs. De score voldoende wijst er op dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit en een acceptabel niveau vertoont voor de generieke kwaliteitswaarborg. Indien de opleiding goed scoort dan overstijgt ze systematisch de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg. Bij een score excellent steekt de opleiding ver uit boven de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg en geldt ze hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld. De score onvoldoende getuigt dan weer dat de generieke kwaliteitswaarborg onvoldoende aanwezig is.

De oordelen worden onderbouwd met feiten en analyses. De commissie heeft inzichtelijk gemaakt hoe zij tot haar oordeel is gekomen. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntenschaal. De oordelen en aanbevelingen hebben betrekking op de opleiding met alle daaronder ressorterende varianten, tenzij anders vermeld.

De commissie beoordeelt de kwaliteit van de opleiding zoals zij die heeft vastgesteld op het moment van het visitatiebezoek. De commissie heeft zich bij haar oordeel gebaseerd op het zelfevaluatierapport en de informatie die voortkwam uit de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de docenten, de stagementoren, de studenten, de alumni, vertegenwoordigers van het werkveld en de verantwoordelijken op opleidingsniveau voor interne kwaliteitszorg, internationalisering en studiebegeleiding. De com-

missie heeft ook het studiemateriaal, de afstudeerwerken en de examen-vragen bestudeerd. Tevens is door de commissie een bezoek gebracht aan de opleidingsspecifieke faciliteiten, waaronder de leslokalen en de bibliotheek.

Naast het oordeel formuleert de visitatiecommissie in het rapport aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief. Op die manier wenst de commissie bij te dragen aan de kwaliteitsverbetering van de opleiding. De aanbevelingen zijn opgenomen bij de respectieve generieke kwaliteitswaarborgen. Aan het eind van het rapport is een overzicht opgenomen van verbeteruggesties.

Situering van de opleiding

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvat 180 studiepunten, gespreid over drie opleidingsfases. De opleiding biedt twee varianten aan: een traject in dagonderwijs en een traject in avondonderwijs (werkstudenten).

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Katholieke Hogeschool Limburg (KHLim) is ingebed in het departement Lerarenopleiding en is gehuisvest in de binnenstad van Hasselt op de campus Hemelrijk. In dit departement zijn ook nog de opleidingen Bachelor in het onderwijs: kleuteronderwijs alsook verschillende Bachelor-na-Bacheloropleidingen in ondergebracht. De opleiding Bachelor in het onderwijs: secundair onderwijs is ondergebracht in een afzonderlijk departement.

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs is ontstaan in 1995 na de fusie van de normaalscholen J.B. De la Salle te Bokrijk en de Kindsheden Jesu te Hasselt. De verhuizing van beide opleidingen in september 1999 naar de campus Hemelrijk heeft de beide opleidingen doen zoeken naar een gemeenschappelijk project. In 2010 werd het departement Lerarenopleiding gesplitst waarbij alle opleidingen op de campus Hemelrijk in een afzonderlijk departement werden ondergebracht en de opleiding Bachelor in het onderwijs: secundair onderwijs op de campus Diepenbeek afzonderlijk werd aangestuurd.

De opleiding startte in 2006 met een variant in avondonderwijs. Dit traject kreeg het statuut 'proeftuin' waar de mogelijkheid werd gecreëerd om te experimenteren en te onderzoeken over de vorm van de lerarenopleiding van de toekomst. In 2011 werd de opleiding ondergebracht in de KHLim-Next, een structuur voor alle opleidingen in avondonderwijs van de ho-

geschool. Hierdoor wordt het avondtraject niet langer aangeboden op de Campus Hemelrijk maar op de Campus Diepenbeek. Datzelfde jaar werd gekozen om op de Campus Hemelrijk de beleidsstructuren departementaal en opleidingsoverstijgend te organiseren.

Het departement wordt aangestuurd door het departementshoofd dat wordt bijgestaan door de departementaal secretaris. Het Departementaal Management Team (DMT), bestaande uit het departementshoofd, departementaal secretaris, planningscoördinator, opleidingscoördinatoren en de coördinator Quadri (onderzoek en dienstverlening) beslist over alle primaire (onderwijs, onderzoek en dienstverlening) en secundaire processen (personeel, financiën, logistiek, communicatie...). In de departementale opleidingsraad, waar de opleidingsraad van de opleiding Lager onderwijs deel van uitmaakt, worden de departementale beleidslijnen vertaald naar de eigen opleidingen.

De werking van de opleiding wordt gewaarborgd door de opleidingscoördinator, ondersteund door de opleidingssecretaris. Samen met de opleidingsraad en het dagelijks bestuur wordt de opleiding verder vorm gegeven. Het dagelijks bestuur bestaat uit de opleidingscoördinator, de semesterverantwoordelijken, de praktijkverantwoordelijke, studie(traject)begeleiders. De opleidingsraad heeft dezelfde bevoegdheden als de departementale opleidingsraad maar dan enkel voor de eigen opleiding. De implementatie van het beleid verloopt grotendeels via de departementale vakgroepen waar alle docenten per vakdomein samen overleggen over vakinhoudelijke, didactische en praktisch-administratieve thema's. De vakgroepen zijn tevens verantwoordelijk voor het uitwerken van leerlijnen in de opleiding voor hun vakdomein.

In 2013 is de Katholieke Hogeschool Limburg gestart met fusiegesprekken met Groep T en de Katholieke Hogeschool Leuven. Er wordt gestreefd om de fusie te realiseren tegen januari 2016. Het uitgangspunt is dat alle opleidingen aangeboden blijven op hun huidige campussen. De commissie stelt vast dat op het moment van het visitatiebezoek de eerste gesprekken waren georganiseerd, maar de impact van de fusie op de opleiding nog onduidelijk is.

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs als voldoende.

De commissie stelt vast dat, als deel van de Katholieke Hogeschool Limburg (KHLim), de opleiding een bewust en expliciet katholiek profiel aanhoudt. De opleiding draagt dit profiel met overtuiging waardoor het katholieke profiel een duidelijke impact heeft op de positionering van de opleiding in het werkveld.

Het departement heeft tijdens het academiejaar 2010-2011 een nieuwe gemeenschappelijke visie voor alle opleidingen ontwikkeld als antwoord op de snel veranderende maatschappelijke verwachtingen van de leraar. Deze visie drukt, volgens het zelfevaluatierapport, enerzijds continuïteit uit met de ervaringsgerichte visie en anderzijds is ze een herijking van de bestaande visie en een actualisering op basis van de veranderde maatschappij. Centraal plaatst de visie het begrip 'meesterschap'. De opleiding meent dat het begrip 'meesterschap' een visie is op leraarschap en meer is dan een ervaringsgerichte visie die vooral een visie op leren is. De opleiding meent dat leraren meesters zijn en geen uitvoerders. Ze dienen zich bewust te zijn van hun subjectieve onderwijstheorie, kritisch te kunnen reflecteren over hun eigen denken en handelen, eigen keuzes te kunnen maken en antwoorden te geven vanuit een gezond zelfvertrouwen.

De visie steunt mede op vier pijlers: authenticiteit, leerrijk, kennis en engagement. Deze pijlers waren niet enkel te vinden in de aankleding van de verschillende gebouwen en lokalen van de campus, maar kwamen ook duidelijk terug in de gesprekken met docenten, studenten, alumni en werkveld. De opleiding wil leraren opleiden die authentiek zijn. Dit betekent voor de opleiding dat je als leraar zicht hebt op wat je voelt, denkt en wilt en dat je dit perspectief ook kunt innemen bij een ander. Een ervaringsgerichte houding is hiervan een element. De opleiding wil leraren vormen die kiezen voor fundamenteel leren. De opleiding streeft naar het opleiden van leraren die vanuit een passie voor leren vertrekken voor het creëren van leerrijke ervaringen. Hiervoor wil de opleiding aandacht bijbrengen voor het welbevinden van leerlingen, betrokkenheid tonen en steeds te vertrekken van de zelfsturing van de lerende. De opleiding kiest expliciet om naast ervaringsgericht onderwijs ook de gerichtheid op 'de zaak' centraal te stellen. De opleiding kiest voor een visie die het belang van de liefde voor het vak, van grondigheid, van passie voor leren voorop

stelt. Het ontwikkelen van een onderzoekende houding en het idee van levenslang leren maken hier deel van uit. Tenslotte betekent meesterschap voor de opleiding ook dat leraren zich engageren in de maatschappij en opkomen voor een betere wereld. Daarbij wil de opleiding aansluiten bij het begrip verbondenheid uit het ErvaringsGericht Onderwijs (EGO).

Op basis van het zelfevaluatie-rapport, de documenten ter inzage en de gesprekken tijdens het bezoek stelt de commissie vast dat er ruimte is om explicieter aandacht te hebben voor diversiteit, differentiatie, taalbeleid en NT2. De commissie merkt op dat de lokale verankering en de sterke link met het lokale en regionale katholieke onderwijs, maakt dat vanuit het werkveld de vraag naar deze aandachtspunten eerder beperkt is. De commissie wil de opleiding adviseren om niet enkel te focussen op de lokale en regionale noden. De opleiding dient immers ook studenten af te leveren die inzetbaar zijn in alle scholen in Vlaanderen. Alumni gaven aan dat ze tijdens hun stage en hun eerste werkervaring reeds in contact komen met klascontexten met grote culturele en taalkundige diversiteit.

Krachtens het decreet van de Vlaamse kwalificatiestructuur van 30 april 2009 moeten alle hogescholen en universiteiten gezamenlijk de beoogde domeinspecifieke leerresultaten (DLR) bepalen van hun bachelor- en masteropleidingen. De DLR voor de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs werden opgesteld. Zo heeft de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de KHLim meegewerkt aan het domeinspecifieke leerresultatenkader voor de opleidingen lager onderwijs. De domeinspecifieke leerresultaten zijn gebaseerd op het domeinspecifiek referentiekader dat werd gehanteerd tijdens de vorige onderwijsvisities in 2007 alsook op de basiscompetenties zoals vastgelegd in Besluit van de Vlaamse Regering op 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). Dit kader werd in het academiejaar 2012–2013 gevalideerd door de NVAO en is daarmee op niveau 6 ingeschaald in de Vlaamse kwalificatiestructuur.

De opleiding is met de nieuwe visie aan de slag gegaan voor het ontwikkelen van een nieuw competentieprofiel voor de opleiding. Aansluitend bij het debat over de integratie van kleuter- en lagere school heeft de opleiding er voor gekozen om opleidingsoverstijgend te werken aan hetzelfde competentieprofiel voor de leraar kleuter- en lager onderwijs. De leerresultaten zijn concreet en gedetailleerd opgesteld, waardoor ze gemakkelijk inzetbaar zijn op het niveau van de opleidingsonderdelen. De commissie stelt echter vast dat het niet eenvoudig is om, in een dergelijk omvangrijke set leerresultaten, het profiel van de opleiding waar te nemen. Ze meent

dan ook dat er ruimte is om de opleidingsvisie en –profilering helderder naar voren te brengen. De commissie ziet helder en goed geprofileerde leerresultaten als een meerwaarde voor zowel de profilering van de opleiding ten aanzien van de maatschappij alsook voor de afgestudeerden bij hun eerste stappen op de arbeidsmarkt. De commissie wil de opleiding stimuleren om diversiteit, differentiatie, taalbeleid en NT2 alsook onderzoeksvaardigheden expliciet te verankeren op een voldoende ambitieus niveau in het eigen opleidings-specifiek leerresultatenkader.

Om tot het nieuwe competentieprofiel te komen heeft de opleiding in het academiejaar 2011-2012 breed geconsulteerd. Docenten, vertegenwoordigers uit het werkveld en studenten werden betrokken bij verschillende rondetafelgesprekken. Dit resulteerde uiteindelijk in een nieuw competentieprofiel en een aangepaste competentiematrix. De opleiding kon hier eveneens mee op weg bij het vormgeven van een nieuw curriculum. De opleiding geeft aan dat de implementatie van deze nieuwe opleidingsvisie en bijhorend competentieprofiel een uitdaging is voor de toekomst. De opleiding plant de eerste aanzet hiertoe tijdens academiejaar 2014-2015, wanneer een departementale curriculumherziening is gepland. De commissie adviseert om bij het verder uitwerken van het opleidings-specifiek leerresultatenkader en het ontwikkelen van nieuwe curricula ook externen met gelijkaardige en met andere onderwijsvisies uit binnen- en/of buitenland te betrekken.. De commissie ziet deze inbreng als een kritische aanvulling in het debat rond visie en profilering.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces

De commissie beoordeelt het onderwijsproces van het dagtraject van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs als onvoldoende.

De commissie beoordeelt het onderwijsproces van het avondtraject van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs als voldoende.

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvat 180 studiepunten. Het standaardprogramma bestaat uit driemaal 60 studiepunten. Het competentieprofiel vormt voor de opleiding de basis van het opleidingsprogramma. De vormgeving wordt echter ook in belangrijke mate bepaald met het door de opleiding gehanteerde didactisch concept, het PAUZE-model.

Het PAUZE-model werd in 2001 gekozen voor het gehele departement en dient als kwaliteitskader voor de opleidingen. Het model steunt op het

sociaal-constructivisme waarbij de opleiding benadrukt dat betekenis geven aan ervaringen als fundament van leren wordt beschouwd waarbij de band theorie-praktijk essentieel is. De P staat voor persoonsgericht en de opleiding vult dit in als werken aan persoonlijkheid en gepersonaliseerd werken. De opleiding vindt het belangrijk dat de student zich bewust moet zijn van eigen denken en handelen en zich van hieruit moet positioneren ten aanzien van de verwachtingen van de opleiding. De opleiding geeft aan te trachten 'gepersonaliseerd' te werken met aandacht voor het persoonlijk leervermogen van elke student. De AU staat voor authentiek waarmee de opleiding aangeeft dat ervaringsleren de ruggengraat vormt van de opleiding. De opleiding ziet het als instrument om theorie en praktijk met elkaar te verbinden. Via reflectie op ervaringen en aangeboden kaders wil de opleiding studenten stimuleren om een eigen zelfbeeld als leraar te vormen. De Z betekent voor de opleiding dat studenten zelfstandig moeten leren en functioneren in de opleiding en zichzelf dienen te sturen met het oog op levenslang leren. De E tenslotte staat voor emancipatorisch en is er op gericht studenten te laten groeien tot leraren die bewust en vanuit persoonlijke verantwoordelijkheid denken en handelen.

Het curriculum wordt ingedeeld in drie fases. De instroomfase is de eerste fase en heeft een oriënterende rol met focus op de vereiste aanvangscompetenties. De hoofdfase is de kern van de opleiding waarin de aandacht ligt op de essentie van de taak van de leerkracht. De uitgroefase verbindt kennis en inzichten op kind-, klas- en schoolniveau. In de instroomfase tracht de opleiding een brug te slaan tussen de vooropleiding en de opleiding Lager onderwijs. Zowel oriëntatie als een verkenning van het toekomstig beroep en werkveld komen aan bod. Daarom voorziet de opleiding 20 studiepunten basiskennis en basisvaardigheden en een korte praktijkervaring van twee studiepunten. De hoofdfase omvat vier semesters waarin de opleidingsonderdelen met basiskennis en basisvaardigheden worden afgebouwd ten voordele van de praktijk. De leerinhouden worden aangeboden in acht verschillende modules, waarbij competentie- en praktijkgericht werken centraal staat.

Op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken stelt de commissie vast dat het aanbieden van de leerinhouden in modules een goed initiatief is om geïntegreerd te werken. De commissie meent dat dit een interessante werkvorm is om ervaringsgericht te werk te gaan en competentiegericht te kunnen opleiden. De opleiding slaagt er echter onvoldoende in om dit in de praktijk te realiseren. Op basis van de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken stelt de com-

missie vast dat er diverse problemen zijn met zowel de inhoudelijke afstemming, de praktische uitvoering en de evaluaties van het onderwijsaanbod (zie ook GKW 3). Zo werd aangegeven dat de inhoudelijke invulling van de modules niet steeds logisch is en de inhoudelijke afstemming binnen de modules in sommige gevallen niet goed verloopt. De commissie stelt vast dat het in het docententeam ontbreekt aan een gemeenschappelijke visie over de wijze waarop de modules dienen te worden opgebouwd en ingevuld. Dit maakt dat de modules soms een 'container' zijn waarin diverse leerinhouden aangeboden worden. Studenten geven bijgevolg al enkele jaren in de opleidingsevaluaties aan dat de structuur van de opleiding onduidelijk is alsook de doelen en verwachtingen van de opleidingsonderdelen/modules. De opleiding slaagde er tot op heden niet in om deze negatieve score om te buigen. Tijdens de gesprekken werd aangegeven dat het ook voor docenten soms onduidelijk is, wat er beoogd wordt met geïntegreerd werken. Dat maakt dat docenten het bijgevolg niet uitgelegd krijgen aan studenten. De commissie vernam dat de opleiding in het nieuwe curriculum mogelijks de piste van geïntegreerd werken zou verlaten. De commissie heeft tijdens het visitatiebezoek geen inzage gehad in de concrete plannen voor het nieuwe curriculum en wenst haar bezorgdheid te uiten indien de opleiding om bovenstaande redenen de piste van een modulaire opleiding zou verlaten. Het Vlaamse onderwijslandschap toont aan dat het mogelijk is om een modulaire programma kwaliteitsvol vorm te geven.

De onduidelijkheden omtrent de structuur van de opleiding blijkt ook een gevolg van een onvoldoende zorgvuldige organisatie. Op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken stelt de commissie vast dat de opleiding het moeilijk heeft om zowel de inhoudelijke planning van de opleidingsonderdelen op elkaar af te stemmen als de praktische planning goed vorm te geven. Ook hier werd herhaaldelijk zowel in de studentenevaluaties als tijdens de aanvullende gesprekken aangegeven dat de onderwijsactiviteiten niet goed georganiseerd waren. De commissie vernam dat er vaak laattijdig gecommuniceerd werd over de benodigde voorbereiding en documenten waardoor studenten bij aankomst op de hogeschool niet op de hoogte waren. Daarnaast gaven studenten aan dat de planning binnen de modules en tussen de modules niet steeds op elkaar is afgestemd, waardoor ze de zinvolheid van bepaalde onderwijsactiviteiten in vraag stellen. De problemen blijken het meest pregnant naar voren te komen in de tweede fase (kern van de hoofdfase) van de opleiding. Aangegeven werd dat er reeds wordt gestart met modules die pas zinvol zijn na het afwerken van de stage, maar die wel ingeroosterd staan vóór deze stage plaatsvindt. Het gebrek aan afstemming van

de planning vertaalt zich eveneens naar de planning van de opdrachten. Studenten geven aan dat er laattijdig, zonder rekening te houden met andere deadlines en opdrachten, bijkomende taken worden opgegeven. De commissie dringt aan om in het kader van de eigen onderwijsvisie ('persoonlijk' en 'zelfsturend') en de studeerbaarheid van de opleiding, werk te maken van transparante en correcte communicatie over taken en leeractiviteiten, om studenten in staat te stellen de beoogde zelfstandigheid in de praktijk te brengen. Het opstellen van een correcte takenplanner is niet alleen bevorderlijk voor de studeerbaarheid van de opleiding, maar biedt ook de docenten de mogelijkheid om af te stemmen en samen te werken met collega's.

De commissie stelde vast dat de ECTS-fiches de nodige informatie bevatten omtrent de doelstellingen en de leerinhouden. De doelstellingen in de ECTS-fiches zijn gekoppeld aan de functionele gehelen zoals bepaald in het decreet, maar (nog) niet systematisch aan het competentieprofiel zoals uitgeschreven door de opleiding. De ECTS-fiches vermelden tevens gedragsindicatoren waardoor de doelstellingen gelinkt aan de functionele gehelen verder geconcretiseerd worden. De commissie stelt vast dat de informatie voor studenten bijgevolg toegankelijk is, maar er is blijkbaar een communicatieprobleem naar studenten toe, waardoor de helderheid en transparantie gedeeltelijk verloren gaan. De commissie adviseert dan ook om in de ECTS-fiches werk te maken van eenduidige omschrijvingen van de verwachte leerresultaten. Daarnaast wil de commissie aanbevelen om in het cursusmateriaal en de onderwijsactiviteiten expliciet aandacht te hebben voor de leerresultaten zoals opgenomen in het competentieprofiel alsook de gedragsindicatoren. In het kader van 'teach as you preach' zou dit bijdragen tot de voorbeeldfunctie die docenten hebben in een lerarenopleiding.

Door de opbouw van het curriculum in modules, komen bepaalde leerinhouden versnipperd aan bod of dreigen onderbelicht te blijven. De commissie stelt vast dat vooral taalbeleid, taalvaardigheid en Nederlands voor anderstaligen (NT2) slechts beperkt aan bod komen in de opleiding. Op basis van het zelfevaluatie rapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken stelt de commissie vast dat de opleiding tot op heden geen expliciet taalbeleid voert. NT2 ontbreekt volledig in het basiscurriculum en komt enkel aan bod in de keuzemodule diversiteit. De commissie ziet dan ook ruimte om een gedegen taalbeleid te ontwikkelen binnen de opleiding en stelt vast dat hiervoor zeker de nodige expertise aanwezig is in de opleiding. Ook voor diversiteit en differentiatie is er ruimte om deze breder, meer geïntegreerd en eerder aan bod te laten komen in het

basiscurriculum in plaats van later in de keuzemodules. Wat betreft de informatie- en onderzoeksvaardigheden heeft de opleiding recent een aantal acties ondernomen om deze als een leerlijn te verankeren in de opleiding om zo de voorbereiding op het actieonderzoek te verbeteren. De commissie waardeert deze inspanningen en hoopt dat resultaten hiervan snel zichtbaar zullen worden.

Op basis van het zelfevaluatie rapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken stelt de commissie vast dat de wijze waarop gestalte wordt gegeven aan bepaalde vakdomeinen waaronder wereldoriëntatie en muzische vorming wat gedateerd aandoen mede door de beschikbare infrastructuur (*zie verder*). De commissie adviseert om de leerinhouden en leeractiviteiten voor deze vakdomeinen kritisch tegen het licht te houden en af te stemmen op de hedendaagse invulling zoals ook gehanteerd in de lagere scholen van vandaag. Zeker voor muzische vorming ziet de commissie de ruimte om dit creatiever en diverser in te vullen conform de wijze waarop hieraan invulling wordt gegeven in de leerplannen van het basisonderwijs. Wat betreft wereldoriëntatie, in het bijzonder het domein tijd in de eerste fase van de opleiding, ziet de commissie ruimte om meer verbanden te leggen met de actualiteit en meer te werken met aandacht voor de leefwereld van kinderen van de lagere school. De commissie adviseert ook meer aandacht te hebben voor 'beleving' maar stelde vast dat hiervoor de nodige infrastructuur nog onvoldoende aanwezig is (*zie verder*).

De opleiding voorziet praktijkervaring in zowel de eerste, tweede als derde opleidingsfase. Deze neemt zowel in omvang als complexiteit toe gedurende de opleiding. De stage in de eerste fase omvat in het eerste semester vijf participatiedagen en in het tweede semester een stageweek om te participeren aan het volledige klas- en schoolgebeuren. De stage tijdens het eerste semester van de tweede fase legt de klemtoon op doelgericht en geïntegreerd werken en vindt plaats in de tweede graad. In het tweede semester vindt de stage plaats in de derde graad en ligt de klemtoon op inhoudelijk deskundig begeleiden van het leerproces van kinderen en daarbij aandacht hebben voor differentiatie. Hiervoor dienen studenten onder andere hoeken- en contractenwerk uit te werken. Studenten nemen in de tweede fase eveneens deel aan een openluchtklas gedurende drie dagen. Deze stage is gericht op de inhoudelijke, organisatorische en onderwijskundige integratie via de organisatie van een leerwandeling. Tijdens de derde fase is er zowel een stage van twee weken in het eerste leerjaar als een stage van één week in het buitengewoon onderwijs. In het laatste semester lopen de studenten minstens vijf weken stage waarvan drie aan-

eensluitende weken in de derde graad. De overige weken kunnen in overleg met de stageschool ingevuld worden. Afhankelijk van de gevolgde keuzemodules is er bijkomende stage mogelijk. De opleiding begroot de praktijkmodules op 54 studiepunten waarvan 47 studiepunten rechtstreeks gelinkt zijn aan preservicetraining. De commissie stelt bijgevolg vast dat de opleiding voldoet aan de decretale verplichting van 45 studiepunten praktijkcomponent in de opleiding.

De stageplaatsen bevinden zich nagenoeg allemaal in Limburg en behoren grotendeels tot het katholiek onderwijs. De samenwerking verloopt niet enkel met het reguliere basisonderwijs, maar ook met het buitengewoon onderwijs. Gezien een derde van de studenten na het afstuderen terecht komt in een niet-katholieke basisschool, acht de commissie het zinvol om meer stageplaatsen aan te bieden of toe te laten in het gemeentelijk onderwijs alsook het GO!. Ook het opnemen van methodescholen in de stages, in plaats van enkel in de keuzemodules, kan een verrijking zijn voor studenten. De opleiding gaf aan dat om ideologische en strategische redenen de volle aandacht naar het katholiek onderwijs gaat. De commissie adviseert om in open dialoog te gaan met alle scholen van alle onderwijsnetten alsook met andere hogescholen die actief zijn in de regio, om alle potentieel voor kwaliteitsvolle en gediversifieerde stageplaatsen te benutten.

Studenten worden in de eerste fase een stageplaats toegewezen. In de tweede en derde fase zoeken de studenten zelf een stageplaats. Vaak worden de stageplaatsen binnen de scholengemeenschap centraal aangestuurd en toegewezen. De stage wordt gecombineerd met leergroepsessies en didactische ateliers. De leergroepen komen zowel voor als na de stage samen waarbij gereflecteerd wordt over de stagevoorbereiding en -ervaringen. De didactische ateliers worden voorafgaand aan de stage georganiseerd en zijn gericht op zowel praktische als (vak)didactische tools en vaardigheden om de stageopdrachten tot een goed einde te brengen. Op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage en de gesprekken tijdens het bezoek stelt de commissie vast dat mede door de centrale aansturing binnen de scholengemeenschappen, de mentoren niet steeds goed op de hoogte zijn van de verwachtingen ten aanzien van de stages en de studenten. De opleiding heeft een beperkt opleidingsaanbod voor (nieuwe) mentoren, dat bovendien vrijblijvend is. Daarenboven stelt de commissie vast dat mede door de centrale aansturing binnen de scholengemeenschappen, de mentoren niet steeds goed op de hoogte zijn van de verwachtingen ten aanzien van de stages en de studenten. De commissie beseft dat het moeilijk is om mentoren te motiveren en te betrekken

bij de opleiding, en adviseert de opleiding om de diverse mogelijkheden na te gaan om dit alsnog te bevorderen. De commissie adviseert ook om te werken aan een betere doorstroom van informatie naar mentoren. Het informatiepakket voor mentoren waarin stagedoelstellingen, praktische afspraken, toelichting bij beoordelingsformulieren alsook een gericht opleidingsaanbod staan vermeld is alvast een goed instrument.

De opleiding heeft diverse mogelijkheden voor studenten én docenten ontwikkeld om een internationale ervaring op te doen. Zo zijn er diverse langdurige Europese projecten (Erasmus, Teachwise, Intimets...) en ook eigen initiatieven in het kader van de Noord-Zuidwerking. Op campusniveau werd er met de internationale klas initiatief genomen om inkomende studenten te kunnen ontvangen en eigen studenten een Internationalisering@home te kunnen aanbieden. Op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage en de gesprekken tijdens het bezoek stelt de commissie vast dat, hoewel er voldoende kansen worden geboden, slechts een beperkt aantal studenten voluit gaat voor een internationale ervaring. De opleiding ziet ruimte om meer aandacht te hebben voor internationalisering in de eigen leeractiviteiten en het cursusmateriaal om zo de internationale uitwisseling meer te stimuleren. De commissie waardeert de vele mogelijkheden die de opleiding biedt en waardeert het engagement van de opleiding om in het eigen curriculum meer aandacht te hebben voor internationalisering.

De commissie stelt vast dat de opleiding dient te werken in voornamelijk gedateerde infrastructuur. Een aantal onderdelen van de campus geeft een verouderde indruk. In het zelfevaluatierapport geeft de opleiding aan dat het behelpen is met de huidige faciliteiten en waar nodig kleine ingrepen, maar dat docenten overwegend niet tevreden zijn over de beschikbare leslokalen. De commissie stelde vast dat lokalen een weinig stimulerende indruk geven om kennis te maken met modern en inspirerend onderwijs. De vaklokalen voor wereldoriëntatie, muzische vorming en beeld geven een sobere gedateerde indruk. Bovendien stelde de commissie vast dat lokalen voor muzische vorming en wereldoriëntatie sterk klassikaal zijn ingericht en weinig tot geen modern en innovatief vakdidactisch materiaal bevatten. Voorzieningen voor het domein natuur(beleving) binnen wereldoriëntatie zijn niet aanwezig. Voor beweging en dans is de infrastructuur voldoende toegerust. De meeste lokalen zijn voorzien van projectiemogelijkheden. Een beperkt aantal lokalen heeft een smartboard. Studenten geven aan dat er sporadisch gebruik wordt gemaakt van de beschikbare ICT-voorzieningen, in het bijzonder de interactieve mogelijkheden van de

smartboards. Op de campus bevindt zich ook een mediatheek voor het departement. Het leercentrum is voorzien van een voldoende ruim aanbod op het vlak van (vak)didactische boeken, handleidingen en tijdschriften. Er is een ruim aanbod aan posters en bordprenten, maar de commissie stelt zich vragen bij de houdbaarheid en zinvolheid van dergelijk media op (korte en) middellange termijn. De commissie acht het dan ook noodzakelijk dat de nodige werkmiddelen voorzien worden om de collectie te vernieuwen en up-to-date te houden. Enkel op die manier kan de mediatheek een belangrijke schakel worden in het aanleren van informatie- en onderzoeksvaardigheden van studenten.

De ondersteunende infrastructuur, met name ontspanningsruimtes, sanitair en lunchruimtes op de Campus Hemelrijk geven eenzelfde verouderde en weinig inspirerende indruk. De opleiding is al jaren vragende partij naar investeringen in de infrastructuur, maar tot op heden is dit niet opgenomen in de meerjarenbegroting van de hogeschool. De commissie betreurt dat de opleiding nog steeds geen concreet perspectief heeft op nieuwe infrastructuur. In het licht van de stijgende studentenaantallen, de onderinvestering in de infrastructuur en de snelle modernisering van onderwijsmethodes is de druk op de bestaande infrastructuur duidelijk toegenomen en onhoudbaar op middellange termijn. Op basis van het zelfevaluatie-rapport, de documenten ter inzage tijdens het bezoek, de aanvullende gesprekken en de rondleiding ter plaatse concludeert de commissie dan ook dat de huidige materiële voorzieningen ontoereikend zijn voor het ondersteunen van een samenhangende leeromgeving. De commissie adviseert om op korte termijn werk te maken van een hedendaagse aankleding en toerusting van bepaalde vaklokalen waaronder muziek, beeld en wereldoriëntatie. Modern (vak)didactisch materiaal is onontbeerlijk om een hedendaagse invulling te geven aan deze vakdomeinen en bijgevolg leraren op te leiden die dit kunnen uitdragen. De commissie adviseert daarnaast om als opleiding blijvend druk te leggen op de centrale administratie om haar noden duidelijk te maken en toe te werken naar een structurele oplossing op middellange termijn.

De opleiding wordt gedragen door een team van 53 personen (26,75 VTE voor het dagtraject en 3,64 VTE voor het avondtraject). Een aantal van hen wordt (daarnaast) ingeschakeld in de administratieve ondersteuning en het management (1,8 VTE voor het dagtraject en 0,39 VTE voor het avondtraject). De commissie stelt vast dat de opleiding in verhouding tot de studentenaantallen een beduidend lagere personeelsbezetting heeft dan andere Vlaamse opleidingen. In vergelijking met de vorige visitatie stelt de

commissie vast dat de werklast van het personeel verder is toegenomen. Zo werd het aantal beschikbare VTE's afgebouwd terwijl het aantal studenten is toegenomen. De commissie hoopt dan ook dat er in de toekomst ruimte is om de omvang van het docententeam in lijn te brengen met de studentenaantallen zodat er meer ruimte komt voor de (individuele) begeleiding van studenten en om docenten actiever te betrekken bij de (langdurige) stages van studenten.

De professionalisering zit ingebed in de departementale structuren en wordt aangestuurd via de vakgroepen (onderwijsgerelateerd) en expertiscellen (onderzoekgerelateerd). Het opleidingsbestuur gaf aan dat de voorbije jaren sterk is geïnvesteerd in de integratie en opleiding van nieuwe docenten binnen het team omwille van de verjonging van het docentenkorps. De commissie waardeert de ruime inspanningen die de opleiding in samenwerking met het departement en de hogeschool heeft genomen. Nieuwe docenten worden zowel administratief, logistiek als (vak)didactisch begeleid. Het departement hanteert sinds kort ook competentieprofielen voor de verschillende taken of rollen van een lerarenopleider gebaseerd op de profielen opgesteld door VELON (Vereniging Lerarenopleiders Nederland). De opleiding hanteert deze profielen bij vacatures en sollicitaties. Op termijn is het de bedoeling om deze ook in te zetten bij functioneringsgesprekken. Naast de inspanningen voor nieuwe docenten, investeert de opleiding en het departement in de professionalisering van docenten, hoofdzakelijk via onderzoeksprojecten binnen de Associatie KU Leuven en het expertisenetwerk School of Education.

De commissie stelt vast dat alle docenten de mogelijkheid hebben om deel te nemen aan professionaliseringsactiviteiten, al dan niet in het kader van onderzoeksprojecten. Docenten gaven aan dat eigen initiatief cruciaal is, maar dat de werkdruk een belemmerende factor is. Op basis van de documenten ter inzage en de gesprekken tijdens het bezoek stelde de commissie vast dat de deelname aan professionaliseringsactiviteiten in beperkte mate beleidsmatig wordt aangestuurd. Ondanks de aanbeveling tot het ontwikkelen van individuele en teamgerichte professionaliseringsinitiatieven zag de commissie beperkte aansturing van het professionaliseringsbeleid vanuit de noden van de opleiding. De commissie betreurt het dat naar aanleiding van de negatieve opleidingsevaluaties door studenten geen teamgerichte professionaliseringsactiviteiten werden georganiseerd voor bijvoorbeeld geïntegreerd werken in modules of het gebruik van de digitale leeromgeving of interactief omgaan met smartboards. De commissie twijfelt niet aan de inspanningen van het DMT bij het voeren van

een professionaliseringsbeleid, maar de grote verantwoordelijkheid van de vakgroepen en het ontbreken van een efficiënt tussenniveau voor overleg en afstemming tussen het DMT en de vakgroepen maakt dat een professionaliseringsbeleid vertrekend vanuit de noden van de opleiding onvoldoende wordt gefaciliteerd. De commissie dringt aan om, in lijn met de aanbeveling van de vorige visitatie, werk te maken van een professionaliseringsbeleid vertrekend vanuit de noden van de opleiding. Gezien de opleiding werkt aan een nieuw curriculum zijn er alvast diverse mogelijkheden om in teamverband professionaliseringsactiviteiten zinvol in te zetten om de implementatie van een nieuw curriculum voor te bereiden. Daarnaast adviseert de commissie om het teamgerichte- en individuele professionaliseringsbeleid verder vorm te geven aan de hand van bijvoorbeeld het 'Ontwikkelingsprofiel Vlaamse Lerarenopleider' van de Vereniging voor lerarenopleiders Vlaanderen (VELOV). Wat lerarenopleiders verwachten van toekomstige leraren kan niet zonder een visie op wat opleidingen van lerarenopleiders verwachten. Net zoals het decretaal verankerde beroepsprofiel voor leraren richtinggevend is voor het curriculum van de lerarenopleidingen, schetst dit ontwikkelingsprofiel "[...] een beeld van de kennis, vaardigheden en attitudes die nodig zijn om als lerarenopleider effectief te functioneren."¹ De commissie beveelt aan de geschetste mogelijkheden van een ontwikkelingsprofiel verder te bestuderen en op korte termijn een visie en plan van aanpak te formuleren.

De opleiding kent een groeiende instroom van studenten sinds 2008-2009. De helft van de studenten heeft een vooropleiding gevolgd in het ASO en dit aantal is de voorbije jaren stabiel gebleven, dit in tegenstelling tot de maatschappelijke tendens. Opvallend is dat het aantal mannelijke kandidaten dat zich inschrijft in de opleiding toegenomen is tot 22% en daarmee 6% boven het Vlaamse gemiddelde zit. De opleiding organiseert diverse momenten waarop studenten kennis kunnen maken met de opleiding waaronder infodagen maar ook open lesdagen. De opleiding meent dat mannelijke studenten een kwetsbare groep zijn in de opleiding en investeerde daarom in de opvang en begeleiding van deze doelgroep. Zo werden de mannelijke studenten samengebracht in één leergroep en werd een jongenscoach aangeduid binnen het team. De commissie stelde echter vast dat de 'jongenscoach' niet breed bekend was en wil de opleiding dan ook aanbevelen om deze coach meer bekend te maken bij de doelgroep. Aansluitend heeft de onderzoeksceel LER-Quadri het project 'Jongens wor-

den (ook) leerkracht' lopen, waarbij gezocht wordt naar instrumenten om de doorstroom en uitstroom van jongens in de lerarenopleiding te verhogen. De commissie waardeert de inspanningen die de opleiding levert om expliciet aandacht te hebben voor het rekruteren en begeleiden van mannelijke studenten. Gezien de maatschappelijke ontwikkelingen is dit een bijzonder waardevolle inspanning.

De opleiding heeft er voor geopteerd om in de eerste fase van de opleiding het opleidingsonderdeel 'Oriëntatie op het beroep' aan te bieden aan alle studenten. Hierin maken de studenten kennis met het beroep in de praktijk en de minimale algemene basiskennis voor een leraar Lager onderwijs. De studenten dienen te slagen voor dit opleidingsonderdeel vooraleer ze kunnen starten met de stage. De opleiding voorziet via monitoraten ook vakinhoudelijke begeleiding voor taal, wiskunde, wereldoriëntatie en Frans. Het monitortaat spelling is enkel toegankelijk voor studenten die geslaagd zijn voor de basiskennistoets (BAT). Voor studenten die niet over voldoende basiskennis beschikken stelt de opleiding een softwarepakket ter beschikking om zich inhoudelijk bij te werken. Tijdens het eerste semester wordt ook de Leer- en Motivatietest (LEMO-test) afgenomen. Studenten krijgen hierop individuele feedback en de resultaten worden besproken in de leer groepen. Voor verdere studiereguleerde en psychosociale hulp voorziet de dienst studentenvoorzeningen van de KHLim verschillende individuele en collectieve initiatieven. De commissie adviseert de opleiding om de LEMO-test ook in te zetten in het curriculum, met name bij de opbouw en vormgeving van de modules alsook bij de (vak)didactische aanpak voor studenten. De commissie meent dat docenten – op basis van de aanwezige leerstijlen in hun groep – meer aanknopingspunten kunnen uitwerken in functie van differentiatie, keuze van werkvormen... Volgens de commissie vertrekt dit best vanuit een planmatige aanpak binnen de opleiding. Het uitgebreide onderzoeksgebied over leerstijlen biedt hier ongetwijfeld veel aanknopingspunten toe.

Niettegenstaande kent de opleiding ondanks alle genoemde initiatieven een relatief grote drop-out zowel in de eerste fase alsook een opvallend grote drop-out in de tweede fase van de opleiding. De opleiding wijt dit aan de strenge volgtijdelijkheid die is ingebouwd in de opleiding. Op basis van de in het zelfevaluatierapport aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, meent de commissie dat ook de problemen met de praktische organisatie, de studeerbaarheid van de opleiding, de evaluatie (zie GKW3) en de (stage)begeleiding een negatieve impact hebben op het doorstroomrendement van studenten binnen de opleiding. Uit de opleidingsbeoordeling door studenten blijkt dat

1 Vereniging Lerarenopleiders Vlaanderen (2012). Ontwikkelingsprofiel Vlaamse lerarenopleider. Vereniging Lerarenopleiders Vlaanderen: Antwerpen

studenten van het dagtraject vragende partij zijn voor meer aandacht voor feedback ter ondersteuning van het leerproces, in het bijzonder in de tweede fase. De commissie waardeert de inspanningen die de opleiding levert, maar acht het noodzakelijk dat de opleiding de nodige maatregelen neemt inzake organisatie, studeerbaarheid en begeleiding om op korte termijn een meer samenhangende leeromgeving te creëren. De commissie adviseert de vraag van studenten om meer en betere feedback ernstig te nemen en de nodige maatregelen te nemen om feedback(momenten) structureel te verankeren en herkenbaar te maken in de opleiding. Daarnaast steunt de commissie de opleiding in het heroverwegen van de strenge volgtijdelijkheidsvoorwaarden in het nieuwe curriculum.

De opleiding biedt sinds september 2006 ook een traject aan in avondonderwijs. Gezien de contacturen 's avonds zijn ingepland, wordt in de eerste plaats gemikt op een andere doelgroep, met name volwassenen die de stap naar het onderwijs willen zetten al dan niet met een bachelordiploma uit het verleden, of leraren kleuter- of secundair onderwijs die zich willen omscholen om aan de slag te gaan in het lager onderwijs. De lessen worden georganiseerd in sessies van drie uur en kunnen plaatsvinden van maandag- tot donderdagavond alsook sporadisch op zaterdagen. Er wordt bij aanvang van het academiejaar een planning opgemaakt. Afhankelijk van hun vooropleiding krijgen studenten vrijstellingen of volgen ze een verkort traject. Naast de georganiseerde sessies wordt het online leerplatform ingezet voor zelfstudie en Blended Learning. Het programma in avondonderwijs maakt gebruik van ander cursusmateriaal als de dagopleiding, gezien de niet-modulaire opbouw van het programma. Ook de praktische organisatie van de stage verloopt enigszins anders, met name via werkpleklernen met een vaste stageschool, maar de inhoudelijke verwachtingen van studenten lopen gelijk met de studenten uit het dagtraject. De opleiding heeft sinds zijn ontstaan een proeftuinstituut en sluit qua didactisch concept aan bij het PAUZE-model. De opleiding geeft aan dat het omwille van de doelgroep de constructie van het opleidingsprogramma anders is opgevat. Er wordt door de opleiding gestreefd naar een minimum aan contacturen. Waar het reguliere traject werkt met modules, wordt er in het avondtraject gewerkt met enkelvoudige opleidingsonderdelen. De opleiding meent dat dit zorgt voor meer ownership, de transparantie verhoogt en de organisatie en communicatie minder complex maakt. Binnen de opleidingsonderdelen met generieke competenties worden de studentengroepen van de opleiding lager onderwijs en kleuteronderwijs samen gezet. De opleiding streeft daarmee naar een goede verstandhouding tussen beide toekomstige leraren zoals ze later zullen functioneren in de basisschool.

De instroomfase (44 SP) van de opleiding is ontworpen voor studenten die het volledige traject moeten doorlopen en focussen op basiskennis en –vaardigheden alsook een eerste stage-ervaring. De hoofdfase (92 SP) en de uitgroefase (44 SP) omvat zowel stage, vakinhouden, didactiek als een actieonderzoek. Tijdens de stages in de hoofd- en uitgroefase zijn de studenten vast verbonden aan een school. Studenten moeten minstens één halve dag per week actief participeren. Het eerste jaar van de hoofdfase wordt afgesloten met één volledige stageweek, het tweede jaar met twee stageweken. Het actieonderzoek in de uitgroefase volgt hetzelfde format als dat van het reguliere traject.

Op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken stelt de commissie vast dat het avondtraject qua organisatie en leerinhouden voldoende aansluit bij de doelgroep. De commissie stelt vast dat het proeftuinstituut van het traject heeft geleid tot een aantal innovaties die een meerwaarde hebben voor zowel het eigen traject als voor de andere trajecten en opleidingen binnen het departement. Op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken stelt de commissie vast dat studenten over het algemeen tevreden zijn over de inhoud, organisatie en aanpak binnen de opleiding.

De commissie stelt vast dat een volwaardige bacheloropleiding in avondonderwijs voor werkstudenten een zware opgave is. Zo is er een grote dropout bij werkstudenten omwille van de onderschatte werklust, ondanks de heldere en eerlijke communicatie hierover door de opleiding. De commissie is zich er van bewust dat deze doelgroep andere noden heeft wat betreft instroom- en studentenbegeleiding maar ziet zeker instrumenten en initiatieven die het doorstroomrendement binnen het avondonderwijs zouden kunnen verhogen. Het feit dat een variant van de LEMO-test gebruikt wordt, waardeert de commissie. De commissie beveelt aan om verder gericht acties op te zetten zowel op het vlak van studiekeuzebegeleiding en instroombeleid als op het vlak van studiebegeleiding, zodat het doorstroomrendement verbeterd kan worden. Anderzijds ziet de commissie ook een aantal elementen die de studeerbaarheid van de opleiding negatief beïnvloeden. De wijze waarop de opleiding het online leerplatform inzet voor de opleiding is suboptimaal. Studenten gaven aan dat docenten soms onvoldoende vertrouwd zijn met het platform om het efficiënt en transparant in te zetten voor zowel het leerproces als de communicatie. De commissie meent dan ook dat er, net zoals in het dagtraject, werk dient gemaakt te worden van professionalisering van docenten omtrent

ICT-vaardigheden. Het versterken van ICT-vaardigheden bij docenten zal leiden tot een beter gebruik van het online leerplatform wat zal leiden tot een rijkere leeromgeving.

Sinds 2011-2012 wordt het avondprogramma aangeboden op de Campus Diepenbeek, waar studenten niet kunnen beschikken over een aangepaste mediatheek. Studenten van het avondprogramma ondervinden dan ook problemen om aan de nodige (vak)didactische literatuur, handleidingen en tijdschriften te komen. Vaak vallen de studenten terug op hun eigen lokale bibliotheek, de mentoren van de stagescholen en/of de docenten. De opleiding geeft in het zelfevaluatierapport aan dat dit inderdaad een probleem is, maar een concrete oplossing is nog niet voorhanden. De commissie meent dat de opleiding (al dan niet via het departement of de hogeschool) extra inspanningen dient te leveren om een betere toegang te bieden tot de collectie van de mediatheek van het departement. Dit kan zowel door te investeren in (meer) digitale bronnen, maar ook door de openingsuren van de mediatheek op de Campus Hemelrijk te verruimen tot buiten de reguliere werkuren. Dit biedt tevens meer mogelijkheden om ook mentoren en het werkveld toegang te geven tot de beschikbare collectie en ze op deze wijze te betrekken tot de opleiding.

De commissie stelt vast dat de opleiding op diverse cruciale elementen met betrekking tot de beoordelingscriteria van generieke kwaliteitswaarborg twee, tekorten vertoont. Ze concludeert dan ook dat de opleiding niet voldoet aan de minimale basiskwaliteit wat betreft generieke kwaliteitswaarborg twee. De commissie meent dat de opleiding op korte termijn de nodige maatregelen dient te nemen om de organisatie en afstemming van de leeractiviteiten zowel praktisch als inhoudelijk te verbeteren. Verder dient de opleiding werk te maken van een samenhangende leeromgeving zodat studenten de mogelijkheid hebben om de leerresultaten te bereiken. De commissie meent daarenboven dat hiermee niet kan gewacht worden tot een nieuwe curriculumhervorming maar dat en ook binnen het huidige curriculum de nodige maatregelen moeten worden genomen. De commissie stelt tevens vast dat een groot aantal van de opgenoemde pijnpunten die op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken tijdens het bezoek vastgesteld werden, reeds opgemerkt werden in het vorige visitatierapport.

Het departement en de opleiding hebben de voorbije jaren veel tijd heeft gestoken in de bestuurlijke organisatie. Hierbij werd gekozen voor een systeem met een sterke focus op het Departementaal Management Team

(DMT) enerzijds en departementaal geïntegreerde vakgroepen anderzijds. Dit heeft eveneens geleid tot een geïntegreerde werking op het niveau van de vakdomeinen. De commissie ziet voordelen in een dergelijke manier van samenwerking maar stelt vast dat deze structuur in dit geval de problemen inzake planning en afstemming hebben versterkt. De werking in vakgroepen bevordert de inhoudelijke afstemming binnen het vakdomein. Deze structuur hindert echter het overleg en beleidsvoering op opleidingsniveau door het ontbreken van een sterk orgaan voor overleg, afstemming en kwaliteitszorgbeleid. Bovendien gaf het management aan dat de vakgroepen niet allemaal met eenzelfde snelheid het uitgestippelde beleid (willen) implementeren, en het soms noodzakelijk is om supervisie uit te voeren vanuit het DMT. De commissie betreurt dit en meent dat het belangrijk is om een gemeenschappelijke visie en werking te hebben op het niveau van de opleiding, om te komen tot een kwaliteitsvol onderwijsproces binnen de opleiding. De commissie acht het noodzakelijk dat de opleiding reflecteert over de huidige organisatie van de opleiding en dat het onderwijskundig beleidsvoerend vermogen op het niveau van de opleiding wordt versterkt. Ze meent dat het management hiervoor op korte termijn de nodige maatregelen dient te nemen zodat op opleidingsniveau een slagkrachtig kwaliteitszorgbeleid tot stand kan komen.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerde eindniveau

De commissie beoordeelt het gerealiseerde eindniveau van het dagtraject van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs als onvoldoende.

De commissie beoordeelt het gerealiseerde eindniveau van het avondtraject van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs als voldoende.

De opleiding kiest volgens het zelfevaluatierapport bewust voor toetsvormen die aansluiten bij het PAUZE-model. Daarom wil de opleiding het authentieke karakter van de toetsing duidelijk naar voor brengen. De opleiding meent door de centrale plaats van stage en werkplekieren in de opleiding en het gebruik van casuïstiek in de andere opleidingsonderdelen hier aan tegemoet te komen. De opleiding kiest er bewust voor om alle opleidingsonderdelen af te sluiten met een summatief toetsingsmoment waarbij de betrokken docent de verantwoordelijkheid neemt voor de eindbeoordeling. Toch wil de opleiding ook de beweging maken naar meer zelfevaluaties en peer- en co-assessments. De opleiding vindt het niet alleen belangrijk om evaluatie te gebruiken om te beoordelen, maar vooral ook om het leerproces van studenten te ondersteunen. Daarom schrijft de op-

leiding in het zelfevaluatie-rapport dat ze het belangrijk vindt om feedback te geven die de studenten aanzet tot reflectie.

In februari 2012 werd met alle lerarenopleidingen van de KHLim een denkcel toetsing opgericht met als doelstelling een toetsbeleid te ontwikkelen dat aansluit bij de principes van het nieuwe curriculum dat de opleiding wil ontwikkelen. Daarbij werd eveneens de stap genomen om een toetscommissie te installeren. Deze toetscommissie is samengesteld uit de leden van de denkcel toetsing en aangevuld met de opleidingscoördinatoren. Sinds academiejaar 2013-2014 stuurt de toetscommissie de kwaliteitsbewaking van het toetsgebeuren aan. De toetscommissie profileert zich als een ondersteunend orgaan voor zowel docenten als opleidingscoördinator bij het aansturen en opvolgen van de toetsing in de opleiding. Daarnaast heeft ze ook een beleidsadviserende functie voor het DMT en bereidt ze de jaarlijkse opleidingscommissie over toetsgebeuren voor (analyse en interpretatie van kwantitatieve en kwalitatieve gegevens over de examenresultaten en doorstroomcijfers). De toetscommissie heeft de eerste aanzet gegeven tot de ontwikkeling van een toetsvisie en toetsbeleid. Het ontwikkelde een kwaliteitskader en aan de hand van een SWOT-analyse werd de huidige toetspraktijk in kaart gebracht. De opleiding maakt tevens werk van het opstellen van een toetsmatrix, waarbij de toetsmatrix van het avondtraject tevens de beheersingsniveaus weergeeft. Op basis van de gesprekken ter plaatse stelt de commissie vast dat de eerste aanzet is gegeven voor een toetsvisie en -beleid, en dat dit zich nog hoofdzakelijk op het niveau van de toetscommissie en het DMT bevindt. De commissie adviseert dan ook snel aan de slag te gaan om toetsvisie en -beleid nauwkeurig uit te schrijven, zodat het als een richtinggevend instrument gecommuniceerd kan worden naar de vakgroepen en de individuele docenten.

De commissie stelt aan de hand van de competentiematrix vast dat op dit moment alle leerresultaten aan bod komen tijdens de opleiding. De opleiding hanteert een brede waaier aan evaluatievormen voor de toetsing, waarbij in het dagtraject de schriftelijke toets tot op heden de dominante evaluatievorm blijft. Enkel in het laatste semester van de opleiding, wanneer de keuzemodules aan bod komen, wordt gebruikt gemaakt van alternatieve evaluatievormen. De commissie stelt vast dat binnen het avondtraject er een meer evenwichtige spreiding van de evaluatievormen is. Er wordt meer gebruik gemaakt van portfolio, opdrachten en andere evaluatievormen, waardoor slechts in 15% van de opleidingsonderdelen een schriftelijke toets wordt gebruikt. De opleiding geeft aan dat dit een onmiddellijk gevolg is van een directe koppeling tussen de evaluatievorm,

de beoogde leerdoelen en de beheersingsniveaus. Om de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de (schriftelijke) examens te garanderen, heeft de opleiding een stappenplan ontwikkeld voor het opstellen van (competentiegerichte) toetsing of assessment. De opleiding hecht veel belang aan een voldoende hoog kennisniveau van de studenten. De basiskennis wordt getoetst via schriftelijke kennistoetsen. De opleiding vindt het belangrijk dat studenten de leerdoelstellingen van de lagere school in voldoende mate beheersen. Daarom organiseert de opleiding in het dagtraject de doorstroomtoets (DOT) als onderdeel van het opleidingsonderdeel 'oriëntatie op het beroep' alsook de toetsen basiskennis (BAT). Studenten dienen te slagen voor de DOT om te mogen starten met de stages en te slagen voor de BAT-examens om te starten met stage in de tweede fase. De ingekeken examens hebben een sterke focus op feitelijke kennis met een sterk detaillistische inslag. De commissie adviseert om te zoeken naar een gezond evenwicht tussen feiten en inzicht dat beter aansluit bij de verwachtingen van hedendaags onderwijs zonder in te boeten op het kennisniveau dat de opleiding nastreeft. De omschakeling naar modulair onderwijs in het dagtraject vanaf 2004-2005 heeft volgens de opleiding geleid tot overmatig toetsen binnen de opleiding omdat docenten onvoldoende de toetsing aanpakten. Daarom wordt er momenteel gestreefd naar geïntegreerd toetsen waarbij evaluatievorm, duur en tijdstip werden vastgelegd. De opleiding geeft echter aan dat in een beperkt aantal modules geïntegreerd en competentiegericht wordt getoetst. De commissie stelt op basis van het zelfevaluatie-rapport, de documenten ter inzage en de gesprekken tijdens het bezoek vast dat het geïntegreerd en competentiegericht toetsen inderdaad slechts sporadisch gebeurt in het dagtraject en dat de opleiding ook nog zichtbaar werk heeft met het verhogen van de validiteit en de transparantie van de toetsing. Op basis van het zelfevaluatie-rapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken blijkt het voor studenten niet altijd duidelijk hoe er gequoteerd werd en welke criteria hiervoor werden gebruikt. Studenten hebben ook het gevoel dat de evaluatievorm niet steeds aansluit op de wijze waarop de leerstof werd aangebracht tijdens de leeractiviteiten. De commissie ziet hier ook een verband met de ontevredenheid over de communicatie en de feedback binnen het dagtraject. Ze wil de opleiding dan ook stimuleren om actie te ondernemen om de validiteit en transparantie van de toetsing te verhogen door instrumenten te ontwikkelen om doelgericht en gestructureerd te communiceren. Daarnaast ziet de commissie, in lijn met wat de opleiding ambieert, mogelijkheden om de formele en informele feedback beter in te bedden in het leerproces van de studenten. Een grotere aandacht voor feedback kan de formatieve toetsing binnen het dagtraject versterken en

zo de studenten een betere ondersteuning bieden in het eigen leerproces conform het didactisch concept van de opleiding, het PAUZE-model.

Op basis van het zelfevaluatie-rapport, de documenten ter inzage en de gesprekken tijdens het bezoek stelt de visitatiecommissie vast dat er onvrede is bij studenten van het dagtraject over de wijze waarop de evaluatie van de stages verloopt. Er worden vragen gesteld bij de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de definitieve score. De opleiding geeft aan dat het eenmalige klasbezoek door een docent, samen met het begeleidingsrapport van de mentor de basis vormen voor de beoordeling. Studenten geven aan dat deze manier van evalueren sterk beïnvloed wordt door de vakexpertise van de bezoekende docent die al dan niet aansluit bij de les die werd bezocht. Ook de relatie met mentoren blijkt niet steeds positief, door onduidelijkheid over de verwachtingen van de kant van zowel mentoren als studenten. Mentoren gaven aan dat het onduidelijk is in welke mate hun verslag mee in rekening wordt gebracht bij de beoordeling. Er wordt daarenboven aangegeven dat een aantal elementen moeilijk neer te schrijven is op de bestaande formulieren en gemakkelijker mondeling toegelicht kunnen worden aan de stagebegeleiders. De opleiding gaf aan alvast het administratieve luik van de stages beter onder controle te hebben door de invoering van een centrale databank voor administratieve gegevens alsook voor alle documenten met betrekking tot beoordeling. Ze heeft de intentie om dit te laten evolueren naar een studentvolgsysteem. Binnen het avondtraject zijn studenten meer tevreden over de wijze waarop de evaluatie van de stages verloopt. Gezien de opleiding studenten voor een volledig jaar koppelt aan eenzelfde stageschool (werkplekieren), verloopt de communicatie tussen student en mentor zichtbaar vlotter. Uit studentenevaluaties blijkt dat vooral in de derde fase studenten vragende partij zijn voor een grotere betrokkenheid van de opleiding bij het werkplekieren om zodoende de validiteit en betrouwbaarheid van de beoordeling te versterken. De commissie acht het noodzakelijk om voor beide trajecten werk te maken van beoordelingsformulieren voor studenten, docenten en mentoren met heldere beoordelingscriteria waardoor zowel de verwachtingen scherper worden gesteld als duidelijke cesuren worden aangegeven. Ze meent dat het belangrijk is om alle competentiegebieden te koppelen aan de stage-elementen en niet enkel deze gerelateerd aan functioneel geheel één tot vijf. De commissie is er van overtuigd dat dergelijke inspanningen de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de beoordeling kunnen versterken. Ze adviseert de opleiding na te gaan op welke wijze de betrokkenheid van het werkveld en de objectiviteit van de beoordeling kan worden versterkt. Een moge-

lijke wijze is het verhogen van het aantal stagebezoeken en doelgerichter inzetten op het professionaliseren van de stage mentoren.

De commissie heeft een selectie van de afstudeerwerken bestudeerd. De afstudeerwerken worden gepubliceerd onder de vorm van een verhandeling, poster en/of artikel als resultaat van het actieonderzoek. Hiermee wil de opleiding uitdrukkelijk aandacht geven aan de basiscompetentie 'de leraar als onderzoeker en innovator'. De onderwerpen sluiten aan bij de dagelijkse onderwijspraktijk en dit wordt dan ook sterk gewaardeerd door studenten en het werkveld. De commissie waardeert de wijze waarop de opleiding het actieonderzoek vorm geeft. De commissie stelt vast dat voor een aantal eindwerken op flexibele wijze is omgegaan met de beoordeling. Ze ziet het ontbreken van duidelijke beoordelingscriteria en beslisregels als een mogelijke oorzaak. Hierdoor is het mogelijk dat het proces en het resultaat niet altijd op dezelfde wijze worden gewogen bij het tot stand komen van de beoordeling. Het ontbreken van een gedegen evaluatieformulier met een duidelijke koppeling naar de leerresultaten kan leiden tot een evaluatie waarbij het evenwicht tussen proces en product niet coherent werd toegepast. De commissie acht het noodzakelijk om werk te maken van beoordelingsformulieren voor het eindwerk met heldere beoordelingscriteria waardoor zowel de verwachtingen scherper worden gesteld als duidelijke cesuren worden aangegeven. De commissie is er van overtuigd dat dergelijke inspanningen de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de beoordeling kunnen versterken.

Op basis van het zelfevaluatie-rapport, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, heeft de commissie vastgesteld dat de afgestudeerden gewaardeerd worden door het werkveld. Het werkveld geeft aan dat de studenten sterk zijn op communicatief vlak alsook als teamspeler. Het werkveld merkt echter op dat afgestudeerden beperkt aandacht hebben voor alternatieve werkvormen en differentiatie. De commissie sluit zich aan bij deze opmerkingen en wil de opleiding dan ook stimuleren om via de participatieraad het werkveld meer te betrekken bij de vormgeving van het nieuwe curriculum, zodat studenten in de toekomst beter voorbereid aan de slag kunnen met differentiatie en alternatieve werkvormen.

Op basis van het zelfevaluatie-rapport, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, heeft de commissie vastgesteld dat het diplomarendement ongeveer tien procent lager ligt dan het gemiddelde in Vlaanderen. De opleiding kampt niet alleen met een hogere en laattijdige drop-out, maar kent ook meer studieduurvertraging dan andere

opleidingen in Vlaanderen. Ze wil dan ook aanbevelen om alle knelpunten in het dagtraject in kaart te brengen en wil de opleiding stimuleren de nodige maatregelen te nemen om deze weg te werken. In deze context wil de commissie echter de opleiding uitdrukkelijk steunen in de expliciete keuze voor kwaliteit boven kwantiteit.

Op basis van het zelfevaluatie rapport, de documenten ter inzage en de aanvullend gesprekken concludeert de commissie dat het avondtraject voldoet aan de minimale basiskwaliteit wat betreft generieke kwaliteitswaarborg drie, dit in tegenstelling tot het dagtraject. De commissie stelt vast dat het dagtraject op diverse cruciale elementen met betrekking tot de beoordelingscriteria van generieke kwaliteitswaarborg drie, tekorten vertoont. Ze concludeert dan ook dat het dagtraject niet voldoet aan de minimale basiskwaliteit wat betreft generieke kwaliteitswaarborg drie. De commissie meent dat de opleiding op korte termijn de nodige maatregelen dient te nemen om een toetsbeleid te ontwikkelen en te implementeren. Dit om in de eerste plaats in het dagtraject de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de toetsing te garanderen. De commissie meent daarenboven dat hiermee niet kan gewacht worden tot een nieuwe curriculumhervorming en dat ook binnen het huidige curriculum de nodige maatregelen moeten worden genomen.

De commissie stelt tevens vast dat een groot aantal van de opgenoemde pijnpunten binnen het dagtraject die op basis van het zelfevaluatie rapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken tijdens het bezoek vastgesteld werden, reeds opgemerkt werden in het vorige visitatierapport. De commissie acht het noodzakelijk dat de opleiding reflecteert over de huidige organisatie van de toetsing binnen het dagtraject en dat het onderwijskundig beleidsvoerend vermogen op het niveau van de opleiding, en het dagtraject in het bijzonder wordt versterkt. Ze meent dat het management hiervoor op korte termijn de nodige maatregelen dient te nemen zodat op opleidingsniveau een slagkrachtig toetsbeleid tot stand kan komen.

Integraal eindoordeel van de commissie wat betreft het dagtraject

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	V
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	O
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	O

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als voldoende wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als onvoldoende en generieke kwaliteitswaarborg 3 als onvoldoende, is het eindoordeel van de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs wat betreft het dagtraject conform de beslisseregels, voldoende met beperkte geldigheidsduur.

Integraal eindoordeel van de commissie wat betreft het avondtraject

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	V
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	V
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	V

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als voldoende wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als voldoende en generieke kwaliteitswaarborg 3 als voldoende, is het eindoordeel van de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs wat betreft het avondtraject conform de beslisseregels, voldoende.

Samenvatting van de aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau

- Focus niet enkel op de lokale en regionale noden en heb daarom explicieter aandacht voor diversiteit, differentiatie, taalbeleid en NT2.
- Breng de opleidingsvisie en -profilering helderder naar voren in de leerresultaten van de opleiding.
- Veranker diversiteit, differentiatie, taalbeleid en NT2 alsook onderzoeksvaardigheden op een voldoende ambitieus niveau in het eigen opleidingsspecifiek leerresultatenkader
- Betrek bij het verder uitwerken van het opleidingsspecifiek leerresultatenkader en het ontwikkelen van nieuwe curricula ook externen met gelijkaardige en met andere onderwijsvisies uit binnen- en/of buitenland.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces

- Maak, in het kader van de eigen onderwijsvisie ('persoonlijk' en 'zelfsturend'), werk van transparante en correctie communicatie over taken en leeractiviteiten, om studenten in staat te stellen de beoogde zelfstandigheid in de praktijk te brengen.
- Maak in de ECTS-fiches werk van eenduidige omschrijvingen van de verwachte leerresultaten
- Heb in het cursusmateriaal en de onderwijsactiviteiten expliciet aandacht voor de leerresultaten zoals opgenomen in het competentieprofiel alsook voor de gedragsindicatoren. In het kader van 'teach as you preach' zou dit bijdragen tot de voorbeeldfunctie die docenten hebben in een lerarenopleiding.
- Ontwikkel een gedegen taalbeleid binnen de opleiding.
- Laat diversiteit en differentiatie breder, meer geïntegreerd en eerder aan bod komen in het basiscurriculum in plaats van later in de keuzemodules.
- Houd de leerinhouden en leeractiviteiten wat betreft wereldoriëntatie en muzische vorming kritisch tegen het licht en stem ze af op de hedendaagse invulling zoals ook gehanteerd in de lagere scholen van vandaag. Vul muzische vorming creatiever en diverser in, conform de wijze waarop hieraan invulling wordt gegeven in de leerplannen van het basisonderwijs. Leg voor wereldoriëntatie en aardrijkskunde meer verbanden met de actualiteit en werk meer met aandacht voor de leefwereld van kinderen van de lagere school.

- Bied ook (meer) stageplaatsen aan of laat meer stageplaatsen toe in het gemeentelijk onderwijs alsook het GO!. Ook het opnemen van metho-descholen in de stages, in plaats van enkel in de keuzemodules, kan een verrijking zijn voor studenten
- Ga in open dialoog met alle scholen van alle onderwijsnetten alsook met andere hogescholen die actief zijn in de regio, om alle potentieel voor kwaliteitsvolle en gediversifieerde stageplaatsen te benutten
- Maak werk van een betere doorstroom van informatie naar mentoren.
- Voorzie de nodige werkingsmiddelen voor de mediatheek om de collectie te vernieuwen en up-to-date te houden, zodat de mediatheek een belangrijke schakel kan worden in het aanleren van informatie- en onderzoeksvaardigheden van studenten
- Maak op korte termijn werk van een hedendaagse aankleding en toerusting van bepaalde vaklokalen waaronder muziek, beeld en wereldoriëntatie
- Blijf als opleiding druk leggen op de centrale administratie om de infrastructuurmoden duidelijk te maken en toe te werken naar een structurele oplossing op middellange termijn
- Maak werk van een professionaliseringsbeleid vertrekkend vanuit de noden van de opleiding.
- Geef vorm aan het teamgerichte- en individuele professionaliseringsbeleid aan de hand van bijvoorbeeld het 'Ontwikkelingsprofiel Vlaamse Lerarenopleider' van de Vereniging voor lerarenopleiders Vlaanderen (VELOV). Bestudeer de mogelijkheden van een ontwikkelingsprofiel en formuleer op korte termijn een visie en plan van aanpak
- Zet de LEMO-test ook in binnen het curriculum, met name bij de opbouw en vormgeving van de modules alsook bij de (vak)didactische aanpak voor studenten
- Neem de vraag van studenten om meer en betere feedback ernstig en neem de nodige maatregelen om feedback(momenten) structureel te verankeren in de opleiding
- Heroverweeg de strenge volgtijdelijkheidsvoorwaarden in het nieuwe curriculum
- Zet gericht acties op zowel op het vlak van studiekeuzebegeleiding en instroombeleid als op het vlak van studiebegeleiding zodat het doorstroomrendement verbeterd kan worden binnen het avondtraject.
- Maak werk van het professionaliseren van docenten op het vlak van ICT-vaardigheden om te komen tot een beter gebruik van het online leerplatform, wat zal leiden tot een rijkere leeromgeving voor studenten in het avondtraject.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau

- Ga snel aan de slag om de toetsvisie en -beleid nauwkeurig uit te schrijven, zodat het als een richtinggevend instrument gecommuniceerd kan worden naar de vakgroepen en de individuele docenten.
- Onderneem actie om de validiteit en transparantie van de toetsing te verhogen door instrumenten te ontwikkelen om doelgericht en gestructureerd te communiceren over de toetsing.
- Bed in het dagtraject formele en informele feedback beter in in het leerproces van studenten zodat deze een betere ondersteuning biedt in het eigen leerproces.
- Maak werk van beoordelingsformulieren voor de stage voor studenten, docenten en mentoren met heldere beoordelingscriteria waardoor de verwachtingen scherper worden gesteld als duidelijke cesuren worden aangegeven.
- Ga na op welke wijze de betrokkenheid van het werkveld bij de stage en de objectiviteit van de beoordeling ervan kan worden versterkt
- Maak werk van beoordelingsformulieren voor het eindwerk met heldere beoordelingscriteria waardoor zowel de verwachtingen scherper worden gesteld alsook duidelijke cesuren worden aangegeven.
- Betrek via de participatieraad het werkveld bij de vormgeving van het nieuwe curriculum.
- Breng alle knelpunten met betrekking tot studieduurvertraging in de opleiding van zowel het dag- als avondtraject in kaart en neem de nodige maatregelen om deze weg te werken.

KATHOLIEKE HOGESCHOOL VIVES ZUID Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

SAMENVATTING Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs VIVES Zuid

Op 22,23 en 24 oktober 2013 werd de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Hogeschool VIVES Zuid, in het kader van een onderwijsvisitatie op haar kwaliteit geëvalueerd door een commissie van onafhankelijke experts. In deze samenvatting, die een momentopname weergeeft, worden de belangrijkste bevindingen van de commissie opgelijst.

Profilering

De opleiding is ingebed in het studiegebied Onderwijs van de Katholieke Hogeschool VIVES. De opleiding wordt aangeboden op de campus Tielt en op de campus Torhout.

De campus Tielt wil elk individu met een hart voor onderwijs kansen bieden om leraar te worden, via een leerroute die past bij zijn leefsituatie en persoonlijke leer- en onderwijsbehoeften. De campus Tielt streeft er naar om doorheen alle trajecten startbekwame leraren af te leveren en is dan ook sterk praktijkgericht. De campus streeft doorheen de trajecten naar een leraar met een open, geëngageerde, positieve en innovatieve houding ten aanzien van het leraarschap, het kind in zijn omgeving en ten slotte de samenleving.

De campus Torhout staat voor een visie op geïntegreerd leraar-zijn waarbij de persoonlijk, de professionele en de schoolidentiteit niet samenvallen, maar ook niet los van elkaar staan. Wanneer deze drie identiteiten dynamisch en constructief in verhouding staan tot elkaar, spreekt de campus Torhout van 'geïntegreerd leraar-zijn'. Ze meent dat de persoonlijke identiteit, gevormd door persoonlijke motivatie, ambitie, talenten en idealen, het startpunt is voor de groei tot leraar. De visie staat voor de campus Torhout niet los van de aandacht voor het levensbeschouwelijke perspectief.

De opleiding (alle varianten) telt 783 ingeschreven studenten. De opleiding op de campus Tielt omvat drie trajecten: de leerroute dagonderwijs, de leerroute werkplekleren en de leerroute afstandsonderwijs. Op de campus Torhout wordt een leerroute dagonderwijs en een alternatieve leerroute aangeboden. De alternatieve leerroute is specifiek gericht op studenten die in aanmerking komen voor een verkort traject.

Programma

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvat 180 studiepunten. Het standaardprogramma bestaat uit driemaal 60 studiepunten.

Campus Tielt

Op de campus Tielt wordt een gemeenschappelijke opbouw gehanteerd. Het **programma** vangt aan met een start van 21 studiepunten en is gemeenschappelijk voor alle trajecten binnen de opleiding alsook voor de opleiding kleuteronderwijs. In het kernprogramma van 129 studiepunten ligt het accent op de inhoudelijke en didactische expertise van de verschillen leergebieden. Het kernprogramma binnen het reguliere traject (dagonderwijs en werkplekleren) is gelijk. Omwille van de eigenheid van elke leerroute zijn er verschillen in vormgeving van de opleidingsonderdelen. Het kernprogramma binnen het reguliere traject bestaat uit semesters en wordt ingedeeld in praktijkvorming, didactiek en opvoedkundige wetenschappen en vakdidactische en inhoudelijke expertise. De praktijklijn (zie verder) staat hierin centraal en de andere opleidingsonderdelen geven input als voorbereiding op de stage. De opleiding is gestart met het uitwerken van diagonale **leerlijnen** doorheen het curriculum. Dit zijn waardevolle instrumenten om te waken over een aantal aspecten binnen de opleiding die niet toe te wijzen zijn aan bepaalde opleidingsonderdelen. De commissie ziet ruimte om ook de huidige acties in het kader van 'taalvaardigheid' te formuleren als een expliciete diagonale leerlijn binnen de opleiding.

De opleiding hanteert een brede waaier aan **werkvormen**. Er wordt onderscheid gemaakt tussen aanbiedende vormen, interactieve vormen en opdrachten. Het aantal hoorcolleges neemt af naarmate het curriculum vordert. Studenten geven aan dat de gekozen werkvormen uitdagend zijn en aansluiten bij de verwachtingen. Ze waarderen tevens het innovatieve karakter van heel wat leeractiviteiten. Zowel de aangeboden **handboeken, syllabi als het lesmateriaal** op het online leerplatform zijn zorgvuldig opgebouwd. Een deel van het cursusmateriaal is of wordt momenteel door de docenten verder uitgewerkt tot volwaardige kwaliteitsvolle publicaties in boekvorm. De vele publicaties vormen een kwaliteitslabel voor het cursusmateriaal dat de opleiding hanteert.

De opleiding voorziet **praktijkervaring** in zowel de eerste, tweede als derde opleidingsfase. Elke stage is specifiek gericht op bepaalde klemtonen en bepaalde leeftijden. Studenten worden gestimuleerd om voor de stage grenzen te verleggen en te kiezen voor een stage in een immersieschool, een multiculturele school, een Europese of methodeschool. In de afstudeermodule is steeds stage voorzien, maar de vorm en omvang zijn afhankelijk van de gekozen afstudeermodule. De **stageplaatsen** bevinden zich zowel in West- als Oost-Vlaanderen en behoren tot het katholiek onderwijs of het stedelijk en gemeentelijk onderwijs. Stageplaatsen in Oost-Vlaanderen zijn echter steeds moeilijker te vinden omwille van de dominante positie van de Oost-Vlaamse hogescholen. De samenwerking verloopt niet enkel met het reguliere basisonderwijs maar ook met methodescholen, het buitengewoon onderwijs en met basisscholen in Wallonië (immersieonderwijs). De **stagebegeleiding** op de hogeschool verloopt adequaat en goed gestructureerd. Studenten kunnen steeds terecht bij de semestercoördinator en de vakdocenten. Zowel studenten als mentoren geven aan dat de betrokkenheid van de hogeschool op de stageplaats eerder beperkt is. Studenten zijn over het algemeen tevreden over de stagebegeleiding en waarderen de directe feedback bij een stagebezoek maar geven aan dat de meerwaarde van een stagebezoek wel afhankelijk is van het moment van het bezoek en de expertise van de docent. Wanneer er een negatieve evaluatie is, waarderen studenten de uitgebreide feedback die ze daarbij krijgen, alsook de bijhorende begeleiding nadien.

Op het vlak van **internationalisering** is de opleiding actief op verschillende terreinen: een uitwisselingsproject met Denemarken, immersiescholen in Wallonië en een internationale week op de campus. Daarnaast zijn er tal van kleinere projecten. In het kader van Erasmus of andere Europese uitwisselingsprojecten kunnen studenten naar het buitenland trekken voor

een korte of langere periode. Dankzij dit beleid hebben alle studenten een buitenlandse ervaring gehad. De Erasmus-ervaringen blijven eerder beperkt, maar de opleiding slaagt erin om via de internationale klas of Erasmus, inkomende studenten te verwelkomen en zo ook de internationalisering@home vorm te geven.

De leerroute **afstandsonderwijs** is volledig gericht op e-learning. Hierdoor rekruteert de opleiding studenten over heel Vlaanderen alsook uit het buitenland. Het profiel van de studenten in deze leerroute is heel divers. De opleiding voorziet een EVC/EVK-procedure zodat studenten de mogelijkheid hebben om vrijstellingen aan te vragen. Alle studenten worden individueel gecontacteerd door de studietrajectbegeleiding om samen het individuele programma vast te leggen. De opleiding maakt niet alleen gebruik van kwaliteitsvol digitaal cursusmateriaal maar biedt ook tal van videofragmenten aan. Ondanks het afstandsonderwijs zijn docenten vlot bereikbaar via telefoon, e-mail, Skype of de digitale leeromgeving. Ondanks de kwaliteit en kwantiteit van de informatie en begeleiding is er een grote behoefte aan studieadvies. Er is ruimte om meer aandacht te hebben voor praktische tips en adviezen om de modules, opdrachten en stages aan te pakken. Gelet op de hoge drop-outcijfers lijkt het eveneens zinvol om na te gaan of de intake gesprekken bij de studietrajectbegeleider voldoende peilen naar motivatie, inzet en beschikbare tijd, zodat de drop-outcijfers in de toekomst verbeteren. Zowel studenten als het werkveld geven aan dat afstandsonderwijs beperkingen heeft om studenten goed voor te bereiden op de stages. Ook de stagebegeleiding vanuit de hogeschool is logischerwijs minder intensief. Dat maakt dat studenten sterk afhankelijk zijn van de mentor. De opleiding dient extra aandacht te hebben voor de wijze waarop de stage vorm krijgt en voor de voorbereiding van studenten en de kwaliteit van de stageplaats en stagementor.

Campus Torhout

Op de campus Torhout worden in het **onderwijsprogramma** van de leerroute dagonderwijs en de alternatieve leerroute drie grote componenten onderscheiden, namelijk de pedagogisch-didactische vorming, de leergebieden van de basisschool met hun vakdidactiek en de praktijkvorming. De eerste vijf semesters vormen het kernprogramma. Hierin krijgen de studenten een degelijke vakinhoudelijke en pedagogisch-didactische vorming, telkens gekoppeld aan de praktijk. In het zesde en laatste semester staat het ingroeien in het werkveld centraal. Via verschillende keuzetrajecten al dan niet in samenwerking met externe partners wil de opleiding

verbreding en verdieping aanbieden. De opleiding heeft drie vakoverschrijvende **leerlijnen** afgebakend. Deze leerlijnen zijn waardevolle instrumenten om te waken over een aantal aspecten binnen de opleiding die niet exclusief toe te wijzen zijn aan bepaalde opleidingsonderdelen. Er is ruimte om ook de huidige acties in het kader van 'taalvaardigheid' te formuleren als een expliciete diagonale leerlijn binnen de opleiding. De wijze waarop gestalte wordt gegeven aan bepaalde studiegebieden, waaronder het domein tijd binnen wereldoriëntatie, is wat gedateerd. De keuze van de opleiding om sterk in te zetten op basiskennis van studenten dient gerespecteerd te worden, maar neemt niet weg dat de opleiding kritisch dient te zijn over de huidige leerinhouden. Zo kan een onderscheid tussen 'need to know' en 'nice to know' nuttig zijn om duidelijk te maken wat noodzakelijk is, maar dit kan eveneens ruimte bieden voor inhoudelijke differentiatie binnen de leergebieden, naargelang de interesses van studenten.

Zowel de aangeboden **handboeken**, als de **syllabi** en het **lesmateriaal** op het online leerplatform zijn zorgvuldig opgebouwd. De opleiding kiest er voor om veel **contacturen** aan te bieden. In het kader van de ontwikkeling van de zelfsturing van studenten kan het zinvol zijn om het aantal contacturen doorheen het curriculum af te bouwen en meer in te zetten op alternatieve werkvormen en dit niet enkel in de laatste opleidingsfase.

De opleiding voorziet **praktijkervaring** in zowel de eerste, tweede als derde opleidingsfase. Aanvankelijk ligt het accent op participerende observatie en het geven van voorgestructureerde lessen. Dit evolueert naar oefenen stagelessen waarbij de student een brede waaier aan onderwerpen geeft in verschillende leerjaren en dit op een steeds zelfstandiger basis. De klemtoon ligt in de eerste fase op sterke inhoudelijke onderbouwing, 'bezieling' en het creëren van een veilig leerklimaat. In de tweede fase evolueren de stageopdrachten naar gedifferentieerde en gespecialiseerde lesaanpak en evaluatie. In de derde fase kiest de opleiding expliciet voor een stage van drie weken in het buitengewoon onderwijs waarvan de eerste week observatiestage. Daarnaast is er voor alle studenten een diversiteitsstage waarbij gekozen kan worden voor huiswerkbegeleiding of een NT2 Summerschool. Hiermee wil de opleiding specifiek focussen op het contact met de ouders. Afhankelijk van het keuzetraject van de studenten in de derde opleidingsfase wordt de stagecomponent verder aangevuld. De **stageplaatsen** bevinden zich grotendeels in West-Vlaanderen en behoren tot het katholiek onderwijs of het stedelijk en gemeentelijk onderwijs. De samenwerking verloopt niet enkel met het reguliere basisonderwijs maar ook met methodescholen, buitengewoon onderwijs en met basisscholen in

Wallonië in het kader van immersieonderwijs. De opleiding werkt intensief samen met de scholen van de scholengemeenschap 'Sperregem', waarvan de voormalige oefenschool gelegen naast de campus, deel uitmaakt. Studenten geven aan dat ze voor **stagebegeleiding** steeds terecht kunnen bij de pedagogen en de vakdocenten die vlot bereikbaar en behulpzaam zijn. Zowel de opleiding, als studenten en mentoren geven aan dat de betrokkenheid van de hogeschool op de stageplaats eerder beperkt is. Studenten zijn over het algemeen tevreden over de stagebegeleiding en waarderen de feedback bij een stagebezoek.

Via ondermeerstage in Zuid-Amerika of Afrika, internationale projecten, immersiescholen in Wallonië, alsook een studiereis naar Parijs krijgen studenten de kans om een **internationale ervaring** op te doen. Daarnaast zijn er tal van kleinere projecten waar studenten en docenten gezamenlijk in kunnen participeren. In het kader van Erasmus of andere Europese uitwisselingsprojecten kunnen studenten in de derde fase naar het buitenland trekken voor een korte of langere periode. Dankzij dit beleid hebben veel studenten een buitenlandse ervaring gehad. De Erasmus-ervaringen blijven eerder beperkt, maar de opleiding slaagt erin om via de internationale klas of Erasmus inkomende studenten te verwelkomen en zo ook de internationalisering@home vorm te geven, naast de aandacht in het cursusmateriaal, de leerinhouden en leeractiviteiten voor internationalisering.

Beoordeling en toetsing

De uiteindelijke keuze voor een evaluatievorm, het uitschrijven van de concrete evaluatiecriteria, het opmaken van de toets en het quoteren van de eigen opleidingsonderdelen is de verantwoordelijkheid van de docenten. De onderwijscoach op elke campus waakt erover dat de evaluatievormen in overeenstemming zijn met de nagestreefde competenties. Om de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de evaluaties te garanderen heeft de opleiding voor docenten een concrete handleiding ontwikkeld voor het opstellen van evaluaties, met aandacht voor competentiegerichte toetsen.

De opleiding hecht veel belang aan een voldoende hoog kennisniveau van de studenten. De basiskennis wordt getoetst via schriftelijke kennistoetsen. De kennistoetsen op de campus Torhout hebben een sterke focus op feitelijke kennis met een sterk detaillistische inslag. Er wordt geadviseerd om daar te zoeken naar een gezond evenwicht tussen feiten en inzichten zonder in te boeten op het kennisniveau dat de opleiding nastreeft.

De evaluatie van de stage gebeurt met een specifiek beoordelingsformulier dat zowel in het kader van formatieve als summatieve feedback wordt besproken met de studenten. De opleiding heeft werk gemaakt van beoordelingsformulieren voor studenten, docenten en mentoren met heldere beoordelingscriteria waardoor de verwachtingen scherper worden gesteld en duidelijke cesuren worden aangegeven. Dergelijke inspanningen verhogen de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de beoordeling.

De uiteindelijke beoordeling van het **afstudeerwerk** is een combinatie van de stage, de schriftelijke neerslag en de presentatie van het onderzoek. Voor elk onderdeel werden evaluatiecriteria uitgeschreven. Alle onderdelen worden beoordeeld door minstens twee personen. De beoordeling wordt consequent doorgevoerd aan de hand van de beschikbare beoordelingsformulieren. De campus Tielt wordt gestimuleerd om in de lijn van de campus Torhout de beoordelingsformulieren verder te verfijnen met evaluatiecriteria en duidelijke cesuren.

Begeleiding en ondersteuning

Campus Tielt

De opleiding kan rekenen op een excellente **infrastructuur**, in het bijzonder voor natuurbeleving, beeld en ICT-vaardigheden. De nieuwe natuurklas in combinatie met de educatieve binnentuin is een bijzondere meerwaarde. Het multimedialokaal bevat alle mogelijkheden om studenten wegwijs te maken in het gebruik van media, via verschillende types smartboards, maar ook via computers, tablets en smartphones. De bibliotheek werd recent verbouwd tot leercentrum. De opleiding stelt zijn infrastructuur ook ter beschikking aan het basisonderwijs in het kader van school- en klasprojecten maar ook voor nascholingsactiviteiten.

De **instroom** uit het ASO is eerder laag in vergelijking met de andere opleidingen in Vlaanderen, maar is stabiel. De opleiding organiseert kennismakingscursussen tijdens de zomer. Bij de start van het academiejaar worden alle studenten gescreend op mondelinge en schriftelijke taalvaardigheid Frans en Nederlands en op de kennis van wiskunde. Tijdens de les muzische vorming worden studenten gescreend op zang. Studenten krijgen individuele feedback en de mogelijkheden tot remediëring worden toegelicht. Deze bestaan uit zelfstudie via online opdrachten, monitoraten of het volgen van een specifieke bijspijkerkursus. De opleiding dient voldoende aandacht te hebben voor de kwaliteit van de bijspijkerkursussen aangeboden door externe partners.

Op het vlak van **doorstroomrendement** scoort de opleiding rond het Vlaamse gemiddelde. De examenresultaten van alle studenten worden in team besproken, wat aanleiding kan geven tot individueel advies via de semestercoördinator en de studietrajectbegeleider. Er wordt extra begeleiding voorzien voor studenten die niet geslaagd zijn voor stages. De **drop-out** beperkt zich grotendeels tot de eerste fase en is het gevolg van onvoldoende voorkennis en/of verkeerde inschatting van de opleiding en het lerarenberoep.

Campus Torhout

De commissie stelt vast dat de opleiding kan rekenen op een goede **infrastructuur**. Het campusgevoel wordt versterkt door vrije tijd te roosteren in alle opleidingen wanneer er campusbrede activiteiten worden gepland. Naast de multifunctionele klaslokalen waarvan het gros is uitgerust met de nodige ICT-voorzieningen, kan de opleiding ook gebruik maken van mobiele en uitleenbare ICT-infrastructuur zoals tablets en stemcomputers. Heel wat lokalen zijn sterk docentgericht ingericht. Aan de hand van andere klasopstellingen kan het gebruik van creatieve en innovatieve werkvormen gestimuleerd worden. Een aantal vaklokalen is slechts beperkt voorzien van innovatief of modern vakdidactisch materiaal. De bibliotheek moet een aandachtspunt zijn voor de komende jaren. Het is noodzakelijk om de nodige middelen te voorzien om de bibliotheek om te vormen tot een volwaardig leercentrum zoals op de campus Tielt. Daarnaast dienen ook de nodige werkmiddelen te worden voorzien om de collectie te vernieuwen en up-to-date te houden. Enkel op die manier kan de bibliotheek een belangrijke schakel zijn in het aanleren van informatie- en onderzoeksvaardigheden van studenten.

De **instroom** uit het ASO is eerder hoog en stijgende in vergelijking met de andere opleidingen in Vlaanderen. Bijna alle studenten nemen deel aan de screening basiskennis wiskunde, Frans, spelling, mondeling taalgebruik en stemgebruik. Studenten die slagen kunnen deelnemen aan vrijstellingsproeven, waardoor ze de mogelijkheid krijgen om verdiepende of keuzeopleidingsonderdelen op te nemen uit zowel de opleiding lager als secundair onderwijs. Ook studenten die in het deeltijds kunstonderwijs reeds een diploma haalden voor muziek, kunnen vrijstellingen bekomen. Voor studenten met tegenvallende resultaten worden remediëringstrajecten uitgewerkt via tutoring, naast (studie)trajectbegeleiding waarbij er in overleg met de student een realistisch studieprogramma wordt uitgetekend als ook studieadvies gegeven bij tegenvallende resultaten. De inspanningen

hebben geleid tot een hoog **doorstroomrendement** binnen de opleiding. De **drop-out** beperkt zich haast volledig tot de eerste opleidingsfase als gevolg van gebrekkige voorkennis, foute studiekeuze of persoonlijke redenen. Door het advies om bij onvoldoende voorkennis niet te starten aan de stage, vermijdt de opleiding alsnog laattijdige drop-out wanneer deze tekorten zwaarder gaan wegen in de loop van de opleiding.

Slaagkansen en beroepsmogelijkheden

Er is een grote tevredenheid over het beheersingsniveau van alle basiscompetenties bij alumni en werkveld. Voor beide campussen wordt de algemene **startbekwaamheid** hoog ingeschat. De startbekwaamheid van de studenten als partner van ouders, externen en lid van de onderwijsorganisatie scoren iets lager op de campus Tielt. Alumni van de campus Torhout worden gewaardeerd als opvoeder en lid van de onderwijsorganisatie maar scoren lager als partner van ouders, als leerzorgverstrekker, onderzoeker/vernieuwer, ICT-gebruiker en cultuurparticipant.

Het **diplomarendement** voor de volledige opleiding met alle leerroutes ligt lager dan gemiddeld in Vlaanderen. Dit is grotendeels het gevolg van het bijzonder lage diplomarendement van de leerroute afstandsonderwijs. Het is dan ook belangrijk om zo goed mogelijk studenten in te lichten over het profiel en de tijdsinvestering van de leerroute afstandsonderwijs, zodat (laattijdige) drop-out zoveel mogelijk beperkt wordt. Het gerealiseerd niveau is adequaat, gelet op de ruime inzetbaarheid en appreciatie door het werkveld, en het voldoende diplomarendement.

OPLEIDINGSRAPPORT Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs Katholieke Hogeschool VIVES Zuid

Woord vooraf

Dit rapport behandelt de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Katholieke Hogeschool VIVES Zuid. De visitatiecommissie bezocht deze opleiding van 20 tot 22 november 2013.

De visitatiecommissie beoordeelt de opleiding aan de hand van de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het VLUHR-beoordelingskader. Dit kader is afgestemd op de accreditatievereisten zoals gehanteerd door de NVAO. Voor elke generieke kwaliteitswaarborg geeft de commissie een gewogen en gemotiveerd oordeel op een vierpuntenschaal: onvoldoende, voldoende, goed of excellent. Bij de beoordeling van de generieke kwaliteitswaarborgen betekent het concept 'basiskwaliteit' dat de generieke kwaliteitswaarborg aanwezig is en de opleiding – of een opleidingsvariant – voldoet aan de kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een bachelor- of masteropleiding in het hoger onderwijs. De score voldoende wijst er op dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit en een acceptabel niveau vertoont voor de generieke kwaliteitswaarborg. Indien de opleiding goed scoort dan overstijgt ze systematisch de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg. Bij een score excellent steekt de opleiding ver uit boven de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg en geldt ze hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld. De score onvoldoende getuigt dan weer dat de generieke kwaliteitswaarborg onvoldoende aanwezig is.

De oordelen worden onderbouwd met feiten en analyses. De commissie heeft inzichtelijk gemaakt hoe zij tot haar oordeel is gekomen. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntenschaal. De oordelen en aanbevelingen hebben betrekking op de opleiding met alle daaronder ressorterende varianten, tenzij anders vermeld.

De commissie beoordeelt de kwaliteit van de opleiding zoals zij die heeft vastgesteld op het moment van het visitatiebezoek. De commissie heeft zich bij haar oordeel gebaseerd op het zelfevaluatierapport en de informatie die voortkwam uit de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de docenten, de stagementoren, de studenten, de alumni, vertegenwoordigers van het werkveld en de verantwoordelijken op opleidingsniveau voor interne kwaliteitszorg, internationalisering en studiebegeleiding. De com-

missie heeft ook het studiemateriaal, de afstudeerwerken en de examen-vragen bestudeerd. Tevens is door de commissie een bezoek gebracht aan de opleidings specifieke faciliteiten, waaronder de leslokalen en de bibliotheek.

Naast het oordeel formuleert de visitatiecommissie in het rapport aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief. Op die manier wenst de commissie bij te dragen aan de kwaliteitsverbetering van de opleiding. De aanbevelingen zijn opgenomen bij de respectieve generieke kwaliteitswaarborgen. Aan het eind van het rapport is een overzicht opgenomen van verbeter suggesties.

Situering van de opleiding

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Katholieke Hogeschool VIVES Zuid is ingebed in het studiegebied Onderwijs van de Katholieke Hogeschool VIVES. Dit studiegebied overkoepelt alle opleidingen binnen het domein onderwijs op alle campussen van zowel VIVES Noord als VIVES Zuid. Binnen het studiegebied situeren zich ook de opleiding kleuteronderwijs, secundair onderwijs en diverse Bachelor-na-Bacheloropleidingen.

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvat 180 studiepunten, gespreid over drie opleidingsfases. De opleiding wordt aangeboden op de campus Tielt en op de campus Torhout. De opleiding (alle varianten) telt 783 ingeschreven studenten. De opleiding op de campus Tielt omvat drie trajecten: de leerroute dagonderwijs, de leerroute werkplekleren en de leerroute afstandsonderwijs. De leerroute dagonderwijs en leerroute werkplekleren behoren tot het reguliere traject waarbij de leerroute werkplekleren een vorm van flexibilisering is van het reguliere traject. Daarnaast is er de leerroute afstandsonderwijs die tevens fungeert als het traject voor werkstudenten. Naast de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs wordt op de campus Tielt ook nog de opleiding kleuteronderwijs en buitengewoon onderwijs aangeboden. Op de campus Torhout wordt een leerroute dagonderwijs en een alternatieve leerroute aangeboden. De alternatieve leerroute fungeert als een vorm van flexibilisering van het reguliere traject specifiek gericht voor studenten die in aanmerking komen voor een verkort traject. Naast de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs wordt op de campus Torhout ook nog de opleiding secundair onderwijs aangeboden.

Het studiegebied Onderwijs kwam tot stand bij aanvang van het academiejaar 2013-2014 als gevolg van de fusie van de Katholieke Hogeschool

Brugge-Oostende (KHBO) en de Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen (KATHO). De fusiehogeschool telt juridisch gezien nog twee entiteiten, maar wordt aangestuurd vanuit één algemeen beleid en algemeen beheer. De hogeschool telt 13.000 studenten over zes steden. Naast het studiegebied Onderwijs werden er nog vijf andere studiegebieden afgebakend. De oprichting van de studiegebieden is eveneens het gevolg van de implementatie van een nieuwe managementstructuur waarbij onderwijs, onderzoek en maatschappelijke dienstverlening worden georganiseerd per studiegebied en de ondersteunende processen aangestuurd worden per campus. De Katholieke Hogeschool VIVES kiest voor multicampusonderwijs waardoor de opleidingen op elke campus hun eigenheid kunnen behouden maar er gezocht zal worden naar synergie waar mogelijk.

Op het moment van de visitatie was de managementstructuur van de opleiding in volle reorganisatie. De nieuwe structuren worden in de periode 2013-2015 geïmplementeerd. Dit is een bewuste keuze om een vlotte overgang te creëren met respect voor de jarenlange inzet van het personeel en zo de continuïteit te garanderen. De impact van deze reorganisatie van de managementstructuur heeft voornamelijk betrekking op de nieuwe strikte scheiding tussen beleid en beheer enerzijds en anderzijds de verdere integratie van de beleidsstructuren over de campussen heen.

De studiegebieddirecteur is eindverantwoordelijk voor alle opleidingen binnen het studiegebied. De opleiding wordt op iedere campus aangestuurd door een opleidingshoofd, bijgestaan door een onderwijs- en kwaliteitscoach. Sinds 2012-2013 is het overleg tussen beide campussen geformaliseerd in een Permanente Onderwijscommissie (POC). De opleidingen op beide campussen worden in de nieuwe structuur aangestuurd door één opleidingshoofd per locatie (Tielt en Torhout). Daarnaast worden per campus verschillende overlegorganen georganiseerd waarbij alle docenten worden bij betrokken, voor zowel opleidings- of trajectbreed gebonden zaken (coördinatievergaderingen of optievergaderingen) alsook voor vakgebonden en beleidsondersteunende thema's (vakgroepen en expertisegroepen). De departementale raad wordt per campus georganiseerd en wordt tot op heden ingezet als overlegforum tussen opleiding, studenten en werkveld.

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs campus Tielt (dagtraject) als voldoende.

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs campus Tielt (afstandsonderwijs) als voldoende.

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs campus Torhout (dagtraject) als voldoende.

Campus Tielt

De campus Tielt schrijft in het zelfevaluatie-rapport dat het de ambitie heeft om enerzijds leraren af te leveren die sterk gewaardeerd worden in het werkveld en anderzijds om een lerarenopleiding te zijn die sterk gewaardeerd wordt door alle betrokken partijen bij de vervulling van haar opdracht van onderwijs, onderzoek en maatschappelijke dienstverlening. De campus Tielt omschrijft haar trajecten als praktijkgericht. Zij wil elk individu met een hart voor onderwijs kansen bieden om leraar te worden, via een leerroute die past bij zijn leefsituatie en persoonlijke leer- en onderwijsbehoeften. De campus wil ook een voortrekkersrol opnemen in de ontwikkeling van scholen en ruimer gezien de maatschappij via de opdracht van onderzoek en maatschappelijke dienstverlening. De campus Tielt streeft doorheen alle trajecten om startbekwame leraren af te leveren. De campus streeft doorheen de trajecten naar een leraar met een open, geëngageerde, positieve en innovatieve houding ten aanzien van het leraarschap, het kind in zijn omgeving en ten slotte de samenleving. De opleidingen aan de campus Tielt willen leraren met de juiste houding en de nodige basiccompetenties:

- Houding t.a.v. het leraarschap: de campus Tielt wilt leraren met een roeping voor onderwijs en ziet dit als gedreven, gemotiveerde en leergerige leraren die zich bewust zijn van de eigen talenten en competenties en die ze verder blijven inzetten. Voor de campus Tielt uit zich dit in leraren die in teamverband kunnen functioneren en openstaan voor samenwerking met anderen.
- Houding t.a.v. het kind in zijn omgeving: de campus Tielt wil leraren met oog voor noden, talenten en behoeften van het kind. Ze wil een houding waaruit blijkt dat de leraar zijn opdracht ten aanzien van de ontwikkeling van het kind ter harte neemt en dit ook beschouwt als een gedeelde verantwoordelijkheid met andere partners in onderwijs

en opvoeding. Ze wil leraren die kinderen inspireren en op weg zetten in de vorming van hun eigen persoonlijkheid en toekomst.

- Houding t.a.v. de samenleving: de campus Tielt wil leraren die maatschappelijk betrokken zijn en weten welke invulling onderwijs nationaal en internationaal in onze samenleving krijgt. Ze wil leraren die kinderen voorbereiden op een plaats in de maatschappij en die daarbij kritisch omgaan met de eisen die gesteld worden aan het kind en het kind hier op een positieve manier tegen wapent.

Krachtens het decreet op de Vlaamse kwalificatiestructuur van 30 april 2009 moeten alle hogescholen en universiteiten gezamenlijk de beoogde domeinspecifieke leerresultaten (DLR) bepalen van hun bachelor- en masteropleidingen. De DLR voor de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs werden opgesteld. De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Katholieke Hogeschool VIVES Zuid heeft meegewerkt aan het domeinspecifieke leerresultatenkader voor de opleidingen Lager onderwijs. De domeinspecifieke leerresultaten zijn gebaseerd op het domeinspecifiek referentiekader dat werd gehanteerd tijdens de vorige onderwijsvisitaties in 2007 alsook op de basiscompetenties zoals vastgelegd in Besluit van de Vlaamse Regering op 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). Dit kader werd in het academiejaar 2012-2013 gevalideerd door de NVAO en wordt daarmee op niveau 6 ingeschaald in de Vlaamse kwalificatiestructuur.

De campus Tielt heeft geopteerd om bij de vertaalslag van de domeinspecifieke leerresultaten naar opleidingsspecifieke leerresultaten vast te houden aan de basiscompetenties zoals vastgelegd in Besluit van de Vlaamse Regering op 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). Gezien de integrale overname van de basiscompetenties als opleidingsspecifieke leerresultaten sluiten ze aan bij de actuele eisen van het beroepenveld en het vakgebied. In die combinatie passen de opleidingsspecifieke leerresultaten automatisch binnen het Vlaamse kwalificatieraamwerk (niveau 6) alsook binnen het gevalideerde domeinspecifieke leerresultatenkader. De campus Tielt schreef voor haar trajecten op basis van de principes zoals beschreven in het zelfevaluatie rapport een uitvoerige visietekst, opgebouwd rond de kernwoorden 'openheid', 'welbevinden', 'engagement' en 'innovatie'. In deze visietekst geeft de opleiding haar eigen betekenis aan de basiscompetenties en legt daarbij eigen klemtonen. De opleiding legt de focus op een onderzoekende houding, informatievaardigheden en omgaan met de verscheidenheid aan media, creatief en innovatief met ideeën aan de slag gaan, het ontwikkelen van een professionele identiteit van de leraar, een openheid ten aanzien van diversiteit, en onderwijs op maat.

Tijdens de gesprekken kwam duidelijk naar voor dat de principes en visie die leiden tot de profilering van de trajecten aan de campus Tielt gekend waren bij studenten, alumni en werkveld. Als sterke elementen binnen de profilering van de opleiding komen openheid, welbevinden, engagement en innovatie sterk naar voor. Zowel docenten, studenten, alumni als werkveld benoemen deze elementen als sterktes van de opleiding. Op basis van het zelfevaluatie rapport, de documenten ter inzage en de gesprekken tijdens het bezoek stelt de commissie vast dat de opleiding expliciet aandacht geeft aan differentiatie, taalbeleid, ICT-, informatie- en onderzoeksvaardigheden. De commissie waardeert de expliciete aandacht voor deze thema's en de wijze waarop de opleiding actie onderneemt om deze geïntegreerd aan te bieden in het curriculum.

De aansluiting van de opleiding bij de verwachtingen van het beroepenveld wordt via diverse kanalen gewaarborgd. De commissie stelde vast dat er een goed contact is tussen mentoren, stagescholen en docenten via de vele formele en informele contactmomenten. Het overleg verloopt officieel via de departementale raad waarin vertegenwoordigers van het werkveld zijn opgenomen. Jaarlijks worden ook alle vertegenwoordigers van de stagescholen uitgenodigd voor overleg, worden er mentorendagen georganiseerd en wordt het werkveld betrokken via de vele projecten van de opleiding, al dan niet in het kader van de expertisecellen (praktijkgericht onderzoek). Het werkveld gaf tijdens de gesprekken te kennen de samenwerking met de opleiding sterk te waarderen. Het werkveld ervaart grote inspanningen vanwege de opleiding om in te spelen op hun verwachtingen en noden. De commissie stelt vast dat de samenwerking met het katholieke onderwijsnet wordt ondersteund door de diverse overlegstructuren, zowel binnen als buiten de hogeschool. De commissie waardeert de inspanningen die de opleiding levert, maar wil de opleiding stimuleren om te zoeken naar structuren om ook de partners die niet tot het katholieke onderwijsnet behoren, even intens te betrekken bij de opleiding.

De commissie ziet het naast elkaar bestaan van generieke opleidingsspecifieke leerresultaten en een heldere en concrete visie en profiel als een gemiste kans om zich als opleiding duidelijk te profileren bij externen. Gezien alle opleidingen moeten voldoen aan de basiscompetenties, omwille van het decreetaal karakter, vormen deze geen element in de profilering van een opleiding. De commissie beveelt de opleiding dan ook aan om de oefening te starten om de opgelijste principes samen met de elementen van de visietekst en de decreetaal opgelegde basiscompetenties te integreren tot één duidelijk eigen opleidingsspecifiek leerresultatenkader. Ze ziet der-

gelijk kader als een absolute meerwaarde voor zowel de profilering van de opleiding ten aanzien van de maatschappij alsook voor de afgestudeerden bij hun eerste stappen op de arbeidsmarkt.

Campus Torhout

De campus Torhout schrijft in het zelfevaluatie-rapport dat de opleiding staat voor een visie op geïntegreerd leraar-zijn waarbij de persoonlijk, de professionele en de schoolidentiteit niet samenvallen, maar ook niet los van elkaar staan. Wanneer deze drie identiteiten dynamisch en constructief in verhouding staan met elkaar, spreekt de campus Torhout van 'geïntegreerd leraar-zijn':

- De persoonlijke identiteit is het geheel van inzichten, ervaringen, meningen... die een mens maakt tot wie hij is en die hem altijd opnieuw anders maakt.
- De professionele identiteit gaat over het leraar-zijn. Van een leraar wordt verwacht dat hij leerlingen kan helpen zich te ontwikkelen op vele domeinen.
- De schoolidentiteit gaat over de eigenheid van de school of een andere educatieve setting.

De campus Torhout meent dat de persoonlijke identiteit, gevormd door persoonlijke motivatie, ambitie, talenten en idealen, het startpunt is voor de groei door de opleiding tot leraar. De visie op geïntegreerd leraar-zijn staat voor de campus Torhout niet los van de aandacht voor het levensbeschouwelijke perspectief.

De commissie stelt vast dat doorheen het zelfevaluatie-rapport, de documenten ter inzage en de gesprekken tijdens het bezoek 'bezieling' een doorleefd begrip binnen de opleiding is. Het werkveld erkent dat de campus Torhout bezield aan de slag gaat met studenten. De bezieling is terug te vinden in de sterke focus op de basisvaardigheden van een leraar, met name een sterke didactische bagage in combinatie met een stevige basis-kennis. De eis naar kwaliteit was voor de commissie zichtbaar aanwezig.

Op basis van het zelfevaluatie-rapport, de documenten ter inzage en de gesprekken tijdens het bezoek stelde de commissie vast dat er nog ruimte is voor de opleiding om expliciet aandacht te hebben voor diversiteit, differentiatie, NT2, alternatieve en innovatieve werkvormen en klasadministratie. De commissie merkte op dat de lokale verankering en de sterke link met het lokale en regionale katholieke onderwijs, maakt dat vanuit het werkveld de

vraag naar enkele van deze aandachtspunten eerder beperkt is. De commissie is er echter van overtuigd de opleiding niet enkel mag focussen op de regionale noden, maar ook studenten moet afleveren die inzetbaar zijn in alle scholen in Vlaanderen. Alumni gaven aan dat ze tijdens hun stage en hun eerste werkervaring in contact komen met diverse klascontexten met grote inhoudelijke taalkundige of culturele diversiteit. Naast meer aandacht voor de leraar als leerzorgverstrekker, zijn alumni en werkveld vragende partij om meer aandacht te hebben voor alternatieve en creatieve werkvormen alsook voor het klasadministratie.

De campus Torhout heeft net als de campus Tielt geopteerd om bij de ver-taalslag van de domeinspecifieke leerresultaten naar opleidingsspecifieke leerresultaten vast te houden aan de basiscompetenties zoals vastgelegd in Besluit van de Vlaamse Regering op 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). Gezien de integrale overname van de basiscompetenties als opleidingsspecifieke leerresultaten sluiten ze aan bij de actuele eisen van het beroepenveld en het vakgebied. In die combinatie passen de opleidingsspecifieke leerresultaten automatisch binnen het Vlaamse kwalificatieraamwerk (niveau 6) alsook binnen het gevalideerde domeinspecifieke leerresultatenkader. De campus Torhout schreef voor haar trajecten op basis van de principes zoals beschreven in het zelfevaluatie-rapport een uitvoerige visietekst opgebouwd rond het concept 'geïntegreerd leraar-zijn'. In deze visietekst vertaalt de campus haar visie naar een concreet onderwijsconcept. De campus Torhout is van mening dat persoonlijke identiteit onvoldoende een plaats krijgt in deze basiscompetenties. Ze heeft daarom geopteerd om een elfde basiscompetentie toe te voegen aan de set van tien basiscompetenties, met name "de leraar als beziel(en)d persoon". Ze wil hiermee benadrukken dat de liefde voor het vak en het inspireren van leerlingen een belangrijke plaats krijgt in de campus Torhout. Hoewel de opleiding een elfde basiscompetentie heeft toegevoegd, acht de commissie dit te weinig om het profiel van de opleiding te laten weerspiegelen in de opleidingsspecifieke leerresultaten. Ze ziet potentieel in het idee om de 'beziel(en)de leraar' een expliciete plaats te geven in de opleidingsspecifieke leerresultaten, maar meent dat de huidige formulering niet voldoet aan de definitie van een leerresultaat.¹

De aansluiting van de opleiding bij de verwachtingen van het beroepenveld worden via diverse kanalen gewaarborgd. De commissie stelde vast dat er een goed contact is tussen mentoren, stagescholen en docenten via de vele

¹ Handleiding voor het uitschrijven van de domeinspecifieke leerresultaten, VLIR-VLHORA, p. 8-9 (http://www.nvao.net/page/downloads/Learning_outcomes_handleiding_VLIR-VLHORA.pdf)

formele en informele contactmomenten. Het overleg verloopt officieel via de departementale raad waarin vertegenwoordigers van het werkveld zijn opgenomen. Jaarlijks worden alle vertegenwoordigers van de stagescholen uitgenodigd voor overleg en wordt het werkveld betrokken via de vele projecten van de opleiding, al dan niet in het kader van de expertisecellen (praktijkgericht onderzoek). De opleiding kan rekenen op een intense samenwerking met de scholengemeenschap 'Sperregem' waarvan de voormalige oefenschool, gelegen naast de campus deel uitmaakt. Het werkveld gaf tijdens de gesprekken te kennen de samenwerking met de opleiding sterk te waarderen. De commissie stelde vast dat de samenwerking met het katholieke onderwijsnet ondersteund wordt door de diverse overlegstructuren, zowel binnen als buiten de hogeschool. De commissie waardeert de inspanningen die de opleiding levert, maar wil de opleiding stimuleren om te zoeken naar structuren om ook de partners die niet tot het katholieke onderwijsnet behoren, even intens te betrekken bij de opleiding.

De commissie ziet het naast elkaar bestaan van generieke opleidings specifieke leerresultaten en een afzonderlijke opleidingsvisie als een gemiste kans om zich als opleiding duidelijk te profileren bij externen. Gezien alle opleidingen moeten voldoen aan de basiscompetenties, gezien hun decretaal karakter, vormen deze geen element in de profilering van een opleiding. De commissie beveelt de opleiding aan om de oefening te starten om de visie en profilering samen met de decretaal opgelegde basiscompetenties te integreren tot één duidelijk opleidings specifiek leerresultatenkader. Ze ziet een geïntegreerd kader als een absolute meerwaarde voor zowel de profilering van de opleiding ten aanzien van de maatschappij alsook voor de afgestudeerden bij hun eerste stappen op de arbeidsmarkt. De commissie wil de opleiding stimuleren om het opstellen van het eigen opleidings specifiek leerresultatenkader aan te grijpen om onder andere differentiatie, NT2, creatieve en innovatieve werkvormen en klasadministratie verder te expliciteren en zichtbaar te maken in de opleidings specifieke leerresultaten.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs campus Tielt (reguliere traject) en afstands-onderwijs) als goed.

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs campus Tielt (afstands-onderwijs) als voldoende.

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs campus Torhout als voldoende.

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvat 180 studiepunten. Het standaardprogramma bestaat uit driemaal 60 studiepunten. In de lijn met de principes van het multicampusonderwijs ontwikkelden de campus Tielt en de campus Torhout op basis van hun eigen visie ook een eigen programma.

Campus Tielt

De opleiding op de campus Tielt ontwikkelde tijdens het academiejaar 2008-2009 een nieuw curriculum. Dit gebeurde op basis van de aanbevelingen in het vorige visitatierapport, recente onderwijsontwikkelingen en strategische keuzes van de hogeschool. Vanuit de hogeschool diende de opleiding onder andere werk te maken van een semesterialisering van de opleiding, ruimte te creëren voor keuze, alternatieve trajecten voor zij-instromers op te stellen en een studentgestuurd afstudeersemester te ontwikkelen.

Op de campus Tielt wordt over alle leertrajecten heen een gemeenschappelijke opbouw gehanteerd. Het programma vangt aan met een gemeenschappelijke start van 21 studiepunten. Dit eerste pakket is gemeenschappelijk voor alle trajecten binnen de opleiding Lager onderwijs alsook gemeenschappelijk met de opleiding kleuteronderwijs. Centraal staan de algemene bachelorcompetenties, waarbij de opleiding focust op het 'ik' (reflectievaardigheden), de 'ander' (sociale vaardigheden, taalvaardigheid en ICT), de 'wereld' (muzische grondhouding, religie zingeving en levensbeschouwing) en de 'basisschool' (pedagogie en didactische verkenning van de basisschool). De opleiding kiest bewust voor deze gemeenschappelijke start om aan studenten de mogelijkheid te bieden te heroriënteren richting een andere leerroute of een andere opleiding. In het kernprogramma van 129 studiepunten ligt het accent op de inhoudelijke en didactische

expertise van de verschillen leergebieden. Deze leergebieden worden in het programma aangeboden in afzonderlijke opleidingsonderdelen, net zoals de ondersteunende opleidingsonderdelen. Zowel de vakinhoudelijke als de ondersteunende opleidingsonderdelen zijn inhoudelijk en chronologisch afgestemd op de algemene didactiek en de stagelijn. Het kernprogramma binnen het reguliere traject (dagonderwijs en werkplekleren) is gelijk. Omwille van de eigenheid van elke leerroute zijn er verschillen in vormgeving van de opleidingsonderdelen. Het kernprogramma binnen het reguliere traject bestaat uit semesters en wordt ingedeeld in een luik praktijkvorming, een luik didactiek en opvoedkundige wetenschappen en een luik vakdidactische en inhoudelijke expertise. De praktijklijn (zie verder) staat hierin centraal en de andere opleidingsonderdelen geven input als voorbereiding op de stage.

Sinds 2011-2012 is de opleiding gestart met het uitwerken van diagonale leerlijnen doorheen het volledige curriculum. De opleiding werkte intussen een leerlijn reflectievaardigheden, informatievaardigheden en mediawijsheid uit. De leerlijn heeft geleid tot een coherente en theoretisch onderbouwde vormgeving en opbouw van reflectievaardigheden. De leerlijn informatievaardigheden heeft aanleiding gegeven tot nieuwe leerinhouden binnen het curriculum om correct te leren omgaan met bronnenmateriaal. De leerlijn mediawijsheid wil inspelen op de nieuwe ontwikkelingen rond multimediaal leren en is in volle ontwikkeling. De commissie stelt vast dat de diagonale leerlijnen waardevolle instrumenten zijn om te werken over een aantal aspecten binnen de opleiding die niet toe te wijzen zijn aan bepaalde opleidingsonderdelen. De commissie ziet ruimte om ook de huidige acties in het kader van 'taalvaardigheid' te formuleren als een expliciete diagonale leerlijn binnen de opleiding.

De opleidingsspecifieke leerresultaten zijn gekoppeld aan de verschillende opleidingsonderdelen binnen het opleidingsprogramma. Deze informatie is opgenomen in de ECTS-fiches van de verschillende opleidingsonderdelen. In de ECTS-fiches vertalen de docenten de opleidingsspecifieke leerresultaten in concrete doelen en deze worden gekoppeld aan de aangeboden leerinhouden. De commissie stelde vast dat de opleiding en de docenten met grote zorgvuldigheid toelichting geven bij de doelstellingen, lesinhouden, cursusmateriaal en evaluatiemodaliteiten via de ECTS-fiches, maar ook via de studiewijzers. De commissie waardeert de inspanningen van docenten en de onderwijscoach met betrekking tot de studiewijzers. De studiewijzers geven niet alleen inzicht in de lesinhouden maar eveneens in de onderlinge relatie tussen doelstellingen, leerinhouden en toetsing

per opleidingsonderdeel. De commissie stelde vast dat de informatie voor studenten bijgevolg helder en transparant is. Docenten gaven tevens aan dat in het kader van 'teach as you preach' expliciet aandacht wordt besteed aan de basiscompetenties. Dit werd door studenten bevestigd en als een meerwaarde ervaren.

Op basis van het zelfevaluatie rapport, de aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, uit de commissie haar tevredenheid over de opbouw van het curriculum. De commissie stelt vast dat de wijze waarop de opleiding vormgeeft aan het kernprogramma zorgt voor een duidelijke koppeling tussen vakinhoud, vakdidactiek en stage. De studenten geven aan dat de stagelijn duidelijk ervaren wordt en dat de andere opleidingsonderdelen goed zijn afgestemd op de stages, waardoor ze zich goed voorbereid voelen op deze stages. De studenten die de leerroute werkplekleren volgen, ervaren deze samenhang minder. Gezien de organisatie van het werkplekleren komen zij reeds in contact met vakinhouden en vakdidactiek die nog niet aan bod kwamen in de opleiding. De commissie adviseert de opleiding om te reflecteren over de opbouw van de opleidingsonderdelen en afstemming ervan op de stages in deze leerroute en te zoeken naar mogelijkheden om in te spelen op de noden van studenten en de werkplek.

Zowel de aangeboden handboeken, syllabi als het lesmateriaal op het online leerplatform zijn zorgvuldig opgebouwd volgens de richtlijnen van de opleiding, wat de helderheid bevordert. Een deel van het cursusmateriaal is of wordt momenteel door de docenten verder uitgewerkt tot volwaardige kwaliteitsvolle publicaties in boekvorm. De commissie waardeert dit goede cursusmateriaal en ziet de vele publicaties als een kwaliteitslabel voor het cursusmateriaal dat de opleiding hanteert.

De commissie stelt vast dat de opleiding de voorbije jaren inspanningen heeft geleverd om de studeerbaarheid van de opleiding te optimaliseren. Uit focusgesprekken met de studenten bleek dat de studielast van het derde semester te hoog lag. Daarom heeft de opleiding een aantal kleine programmawijzigingen doorgevoerd om geclusterde vakken te vermijden en zo de studielast te drukken. Op aanbeveling van het vorige visitatierapport heeft de opleiding het aantal contacturen beperkt om meer studieruimte te voorzien. De opleiding bouwt het aantal contacturen per studiepoint in de loop van de opleiding af, om de zelfsturing van studenten te bevorderen. Voor de stages voorziet de opleiding specifieke voorbereidingsdagen in het lessenrooster, waarbij begeleiding is voorzien door de semestercoör-

dinator en vakdocenten. De communicatie naar studenten blijft een aandachtspunt voor de opleiding. Studenten geven aan dat opdrachten, lessenroosters en examenschema's soms laattijdig worden gecommuniceerd. Via het overleg tussen opleiding en studentenraad werden de grootste pijnpunten reeds weggewerkt, maar de commissie adviseert aan blijvend werk te maken van transparante en correcte communicatie over taken en leeractiviteiten. Het opstellen van een volledige takenplanner is niet alleen bevorderlijk voor de studeerbaarheid van de opleiding, maar biedt ook voor de docenten de mogelijkheid om af te stemmen en samen te werken met collega's. De leerroute werkpleklers kampt met een aantal organisatorische problemen die de studeerbaarheid van het traject negatief beïnvloeden. Studenten gaven aan dat de standaard vrije woensdag regelmatig wordt gebruikt om leeractiviteiten te plannen. Dit maakt dat kostbare studieruimte en voorbereidingstijd voor stage(opdrachten) verloren gaat. Ook de verplaatsing voor examens en stagevoorbereidingen naar de campus in Tielt, terwijl alle andere activiteiten plaatsvinden in Kortrijk, achten studenten eveneens een kostbare tijdsinvestering. De commissie adviseert dan ook om in overleg te gaan met de studenten van deze leerroute, de pijnpunten in kaart te brengen en waar mogelijk maatregelen te nemen om de studeerbaarheid te verbeteren.

De opleiding hanteert een brede waaier aan werkvormen binnen het curriculum. Hierbij maakt ze een onderscheid tussen aanbiedende vormen, interactieve vormen en opdrachten. De commissie stelde vast dat er een goede variatie bestaat tussen de werkvormen, waarbij het aantal hoorcolleges afneemt naarmate het curriculum vordert. Studenten geven aan dat de gekozen werkvormen uitdagend zijn en aansluiten bij de verwachtingen. Ze waarderen tevens het innovatieve karakter van heel wat leeractiviteiten. Veel van de werkvormen zijn voor de studenten bijgevolg bruikbaar in hun eigen praktijk tijdens de stages.

De opleiding voorziet praktijkervaring in zowel de eerste, tweede als derde opleidingsfase. Deze neemt zowel in omvang als complexiteit toe gedurende de opleiding. Wat betreft het reguliere traject maakt de eerste stage-ervaring deel uit van het opleidingsonderdeel 'Didactische verkenning van de basisschool'. Studenten observeren zowel in een lagere school als een kleuterschool om meteen kennis te maken met het verschil in aanpak en opbouw tussen beide niveaus. De participatiestages, waarbij studenten een aantal lessen geven, vinden plaats in een lagere school. Om praktische redenen wordt er voor deze stages intens samengewerkt met de scholen uit de ruime regio rond Tielt. Elke stage wordt inhoudelijke voorbereid via de opleidingsonder-

delen. Elke stage is specifiek gericht op bepaalde klemtonen en bepaalde leeftijden. In het tweede semester is er stage voorzien in de tweede graad waarbij de focus ligt op het ontwikkelen van een krachtige leeromgeving, het ontwikkelen van een onderwijsstijl en de optimalisatie van de taalvaardigheden. Tijdens deze stage staan ze met twee studenten voor de klas en nemen ze een halve week het volledige lessenrooster over van de mentor. Daarnaast is er één week stage voorzien in een partnerschool. In het derde semester loopt de student één week stage in het vijfde leerjaar. Daarbij ligt de klemtoon op inhoudelijke diepgang. Via het ontwerpen van een leerwandeling wordt er gewerkt aan de creativiteit en het thematisch werken. Er is eveneens één week stage voorzien in een methodeschool om kennis te maken met alternatieve leeromgevingen waarbij creativiteit een belangrijke vaardigheid is. In het vierde semester loopt de student anderhalve week stage in het tweede leerjaar, met een focus op differentiëren en klasadministratie en anderhalve week in het zesde leerjaar, met een focus op geïntegreerd en thematisch werken met aandacht voor actualiteit. In het vijfde semester is de stage gekoppeld aan de bijzondere onderwijstopics die aan bod komen in het curriculum. Bij de modules 'overgangen' zijn er twee weken stage in het eerste leerjaar waarbij een verkenning van de derde kleuterklas is voorzien. Daarnaast is er in het kader van de module 'horizonverruimend' een stage gedurende drie weken voorzien in een graadsklas van de derde graad. Studenten worden gestimuleerd om voor de stage grenzen te verleggen en te kiezen voor een stage in een immersieschool, een multiculturele school, een Europese of methodeschool... In de afstudeermodule is steeds stage voorzien, maar de vorm en omvang zijn afhankelijk van de gekozen afstudeermodule. De opleiding begroot de effectieve praktijkcomponent in de basisschool op 35,5 studiepunten, exclusief de praktijkcomponent in de afstudeermodule, die kan ingeschat worden op 10 tot 15 studiepunten. Hiermee voldoet de opleiding aan de decretale verplichting van 45 studiepunten praktijkcomponent.²

De stageplaatsen bevinden zich zowel in West- als Oost-Vlaanderen en behoren tot het katholieke onderwijsnet of het stedelijk en gemeentelijk onderwijs. Stageplaatsen in Oost-Vlaanderen zijn echter steeds moeilijker te vinden omwille van de dominante positie van de Oost-Vlaamse hogescholen met een opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs. De samenwerking verloopt niet enkel met het reguliere basisonderwijs maar ook met methodescholen, het buitengewoon onderwijs en met basisscholen in Wallonië in het kader van immersieonderwijs. Studenten worden

² Decreet betreffende de lerarenopleidingen in Vlaanderen, aangenomen door het Vlaams Parlement op (6.12.2006)

just-in-time voorbereid op de stages. Hiervoor wordt de nodige voorbereidingstijd voorzien in het lessenrooster, al geven studenten aan dat de periode van de stage en de weken hieraan voorafgaand, bijzonder druk zijn. De verwachtingen worden duidelijk gecommuniceerd naar studenten en mentoren. De mentoren worden op de hoogte gebracht van de verwachtingen via de verschillende mentorendagen. De commissie stelde vast dat de stagebegeleiding op de hogeschool adequaat en goed gestructureerd verloopt. Studenten geven aan dat ze steeds terecht kunnen bij de semestercoördinator en de vakdocenten die vlot bereikbaar en behulpzaam zijn. De begeleiding op de stageschool is in de eerste plaats de taak van de mentoren. Zowel studenten als mentoren geven aan dat de betrokkenheid op de stageplaats eerder beperkt is. Stagebezoeken zijn slechts éénmaal per stageperiode voorzien, bij de eerste stages tweemaal. Studenten geven aan dat bij problemen de mogelijkheid bestaat om extra stagebezoeken aan te vragen. Studenten zijn over het algemeen tevreden over de stagebegeleiding en waarderen de directe feedback bij een stagebezoek. Studenten geven aan dat de meerwaarde van een stagebezoek wel afhankelijk kan zijn van het moment en de expertise van de docent gezien die al dan niet aansluit bij de les die tijdens het bezoek wordt gegeven. Wanneer er een negatieve evaluatie is, waarderen studenten de uitgebreide feedback die ze daarbij krijgen, alsook de bijhorende begeleiding nadien.

Op het vlak van internationalisering is de opleiding actief op verschillende terreinen. Enerzijds wil ze alle studenten betrekken bij een internationale ervaring via o.a. een uitwisselingsproject met Denemarken, immersiescholen in Wallonië en een internationale week op de campus. Daarnaast zijn er tal van projecten waarin studenten en docenten gezamenlijk kunnen participeren. In het kader van Erasmus of andere Europese uitwisselingsprojecten kunnen studenten in de afstudeermodules naar het buitenland trekken voor een korte of langere periode. Via diverse projecten tijdens het academiejaar worden studenten in contact gebracht met interculturaliteit, meestal in het kader van het opleidingsonderdeel religie, zingeving en levensbeschouwing. Op het niveau van beleid en professionalisering van docenten wordt er werk gemaakt van uitwisseling van expertise en ervaringen via docentmobiliteit en gastdocenten. Op basis van het zelfevaluatie-rapport, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, stelde de commissie vast dat dankzij dit beleid studenten een buitenlandse ervaring hebben gehad. De Erasmus-ervaringen blijven eerder beperkt, maar de opleiding slaagt erin om via de internationale klas of Erasmus, inkomende studenten te verwelkomen en zo ook de internationalisering@home vorm te geven. Ze waardeert de inspanningen van de opleiding

om zoveel mogelijk studenten te stimuleren om een internationale ervaring op te doen. De commissie stelde met tevredenheid vast dat in de voorbije jaren heel wat docenten hebben kunnen participeren aan internationale uitwisselingen voor docenten of aan studiereizen in het buitenland.

De commissie stelt vast dat de opleiding kan rekenen op een excellente infrastructuur. De voorbije jaren werd er veel geïnvesteerd in de bestaande infrastructuur. De commissie zag ruime en aangepaste voorzieningen voor de diverse leergebieden alsook werkvormen binnen de opleiding. De opleiding kan beschikken over een excellente infrastructuur voor natuurbeleving, beeld en ICT-vaardigheden. De commissie was onder de indruk van de nieuwe natuurklas waarbij er een binnen-buitengevoel gecreëerd kan worden en die een echte belevenisklas kan zijn in combinatie met de mooi aangelegde educatieve binnentuin. Ook het multimedialokaal bevat alle mogelijkheden om studenten wegwijs te maken in het gebruik van media, zowel op het bord via verschillende types smartboards, alsook via computer, tablets en smartphones. De bibliotheek werd recent verbouwd en uitgebreid om zowel de rijke collectie aan boeken, didactische (vak)tijdschriften en handleidingen te herbergen, alsook plaats te bieden voor in groep te studeren. Ook buiten de bibliotheek is er verspreid over de campus ruimte voor ontspanning en studeren. De commissie wil de opleiding stimuleren om het volle potentieel van dit nieuwe 'leercentrum' ook in te zetten in het curriculum, in het bijzonder voor informatie- en onderzoeksvaardigheden. De opleiding stelt zijn infrastructuur ook ter beschikking van het basisonderwijs en dit in het kader van het eigen dienstverlenend aanbod naar het basisonderwijs, maar ook op vraag van het werkveld in het kader van school- en klasprojecten en als pedagogische studiedagen.

De campus wordt gedragen door een uitgebreid team van 49 personen (21,65 VTE aangesteld binnen de opleiding). Daarnaast zijn er 2 gastdocenten betrokken bij de praktijkvorming (0,1 VTE aangesteld binnen de opleiding) en kan de opleiding rekenen op extra omkadering voor ondersteunende opdrachten (5,5 VTE). De opleiding kende de voorbije jaren een toename van het aantal studenten en dit in alle leerroutes. Ondanks de aanbeveling in het vorige visitatierapport, stelt de commissie vast dat de werklast van het personeel verder is toegenomen. De toename van het aantal studenten en de uitbreiding van het aantal leerroutes vraagt een grote inspanning van docenten. De keuze om docenten in te schakelen in verschillende leerroutes bevordert zichtbaar de samenwerking en samenhang, maar maakt het takenpakket eveneens complexer. De commissie stelt vast dat het docententeam bijzonder gedreven en enthousiast is en

overtuigd is van het nut van de verschillende leerroutes. Docenten gaven echter ook aan dat er in de toewijzingen van opdrachten onvoldoende rekening wordt gehouden met de eigenheid van de leerroutes werkplekieren en afstandsonderwijs, waardoor de grotere investering in studentenbegeleiding in deze routes onvoldoende in rekening wordt gebracht. De commissie stelt vast dat er al enkele concrete acties zijn ondernomen om de taakinvulling efficiënter aan te pakken. De commissie is echter bezorgd, dat wanneer structurele maatregelen vanwege het management uitblijven, er mogelijk een keerpunt kan komen in de motivatie van docenten, gezien ze zich sterk onder druk voelen staan. De opleiding geeft aan dat de decretaal voorziene financiële middelen voor de lerarenopleiding door interne solidariteitsmechanismen binnen de hogeschool niet tot bij de opleiding geraken. In de huidige omkadering ziet de opleiding vooral problemen met het honoreren van de tijdsinvestering voor stagebezoeken, iets wat momenteel wordt opgevangen door het engagement van de docenten. In het licht van de fusie en de nieuwe beleids- en beheersstructuur lijkt het zinvol om te zoeken naar synergiën tussen de verschillende campussen en om als studiegebied sterk te ijveren voor voldoende middelen om de opleiding ook in de toekomst kwaliteitsvol te kunnen aanbieden. Ondanks de hoge docent-studentratio ervaren zowel studenten als werkveld een grote betrokkenheid vanwege het personeel. Studenten zijn tevreden over de laagdrempelige contacten met docenten en geven aan dat docenten steeds bereikbaar zijn voor vragen en feedback. De hoge docent-studentratio leidt tot een beperkte maar aanvaardbare begeleiding bij de stages. De commissie hoopt dan ook dat er in de toekomst meer ruimte komt om docenten actiever te betrekken bij de (langdurige) stages van studenten.

Naast het zware takenpakket op onderwijsvlak participeren heel wat docenten aan professionaliseringsactiviteiten en (onderzoeks)projecten. Zowel in teamverband als individueel worden er afspraken gemaakt voor professionaliseringsactiviteiten. De opleiding legt een grote verantwoordelijkheid bij de individuele docent om te werken aan de eigen professionalisering, met ondersteuning en begeleiding via de professionaliseringsverantwoordelijke op de campus. Naast de mogelijkheid om deel te nemen aan externe professionaliseringsactiviteiten moedigt VIVES Zuid ook aan om deel te nemen aan het ruime aanbod van interne opleidingen op het niveau van de hogeschool en de campus. Professionaliseringsactiviteiten worden bijgehouden in het professionaliseringsdossier en worden meegevoerd in evaluatie- en functioneringsgesprekken. Ook voor nieuwe docenten in het team wordt de nodige omkadering voorzien. Een mooi initiatief is de brochurebox die de opleiding samenstelde waarbij alle aspecten

van de opleiding toegelicht worden in afzonderlijke boekjes, zoals 'visie', 'studiebegeleiding' 'teach as you preach', 'bachelorproef'... zodat (nieuwe) docenten snel geïnformeerd worden over visie, beleid en organisatie van de opleiding. De commissie waardeert de wijze waarop de opleiding vorm geeft aan het professionaliseringsbeleid. De commissie stelt vast dat het aanbod breed en divers is en dat er voldoende wordt ingespeeld op de noden van de opleiding. Niettegenstaande adviseert de commissie om het teamgerichte- en individuele professionaliseringsbeleid verder vorm te geven aan de hand van bijvoorbeeld het 'Ontwikkelingsprofiel Vlaamse Lerarenopleider' van de Vereniging voor lerarenopleiders Vlaanderen (VELOV). Wat lerarenopleiders verwachten van toekomstige leraren kan niet zonder een visie op wat opleidingen van lerarenopleiders verwachten. Net zoals het decretaal verankerde beroepsprofiel voor leraren richtinggevend is voor het curriculum van de lerarenopleidingen schetst het ontwikkelingsprofiel "[...] een beeld van de kennis, vaardigheden en attitudes die nodig zijn om als lerarenopleider effectief te functioneren." De commissie beveelt aan de geschetste mogelijkheden van een ontwikkelingsprofiel verder te bestuderen en op korte termijn een visie en plan aanpak te formuleren.

De opleiding kan rekenen op een enthousiast en nauw betrokken werkveld wat zich uit in een vlotte samenwerking en de dienstverlenende rol die de hogeschool succesvol weet in te vullen. De campus biedt naast opleidingen en bijscholingen voor directies en leraren, ook diverse activiteiten aan voor leerlingen uit de basisschool. Deze zijn voornamelijk gericht op de sterktes van de opleiding, met name natuur(beleving), erfoegededucatie en wetenschap en techniek. Aansluitend op dit aanbod biedt de opleiding ook materiaal aan dat werd ontwikkeld door de expertiscellen, docenten en/of studenten van de opleiding, om aan te kopen of uit te lenen. Een aantal docenten is eveneens actief bij de uitgave van handleidingen en handboeken. De commissie waardeert deze inspanningen en stelt vast dat deze professionaliseringsinitiatieven de relaties met het werkveld alsook de voeling van de opleiding met de praktijk zichtbaar versterken.

De opleiding kent de voorbije jaren een stabiele instroom generatiestudenten, waarvan één derde uit het ASO. De instroom uit het ASO is eerder laag in vergelijking met de andere opleidingen in Vlaanderen, maar is stabiel. De opleiding heeft een uitgewerkt instroombeleid. Zo organiseert de opleiding een aantal kennismakingscursussen tijdens de zomer in het kader van muzische vorming, Frans en Nederlands alsook 'studeren aan een hogeschool' om de overgang van secundair naar hogeschool te faciliteren. Bij de start van het academiejaar worden alle studenten gescreend op

mondelinge en schriftelijke taalvaardigheid Frans en Nederlands en op de kennis van wiskunde. Tijdens de les muzische vorming worden studenten gescreend op zang. Na deze testen krijgen studenten individuele feedback en worden de mogelijkheden tot remediëring toegelicht. Deze kunnen bestaan uit zelfstudie via online opdrachten, monitoraten voor Frans, Nederlands wiskunde en/of muziek of het volgen van een specifieke begeleidingscursus (extern). Ook op het niveau van de campus en de hogeschool is een aanbod rond studievaardigheden, psychosociale begeleiding... Ook de ouders worden betrokken bij het instroombeleid via de organisatie van een ouderavond waarop meer informatie wordt gegeven over de opleiding en het studeren in het hoger onderwijs. De commissie waardeert de inspanningen die de opleiding levert voor het instroombeleid, en adviseert de opleiding om de impact van de monitoraten en andere remediëringsactiviteiten adequater te monitoren. Op deze wijze kan er een gericht aanbod gecreëerd worden dat ingezet kan worden om de drop-out en studieduurvertraging te beperken. De opleiding dient er ook voldoende aandacht voor te hebben dat de kwaliteit van de bijspijkercurssussen aangeboden door externe partners voldoen aan de noden van de studenten en de opleiding. De commissie wil de opleiding adviseren om het gebruik van de (resultaten van de) LEMO-test (leer- en motivatiekenmerken test) niet te beperken tot de individuele studie- en studentenbegeleiding, maar opleidingsbreed in te zetten in het curriculum. Docenten kunnen met resultaten ervan doelgericht aan de slag tijdens de leeractiviteiten om zo in het kader van differentiatie en dus 'teach as you preach' de inhoud, werkvormen en evaluatie vorm te geven. Volgens de commissie vertrekt dit vanuit een planmatige aanpak binnen de opleiding. Het uitgebreide onderzoeksgebied over leerstijlen biedt hier ongetwijfeld veel aanknopingspunten toe.

Op het vlak van doorstroomrendement scoort de opleiding rond het gemiddelde van alle Vlaamse opleidingen. De opleiding heeft een duidelijk doorstroombeleid. Naast het aanbod van monitoraten en bijspijkercurssussen wordt er ook ingezet op extra begeleiding voor studenten die niet geslaagd zijn voor bepaalde stages. Deze studenten worden in een afzonderlijke begeleidingstraject ondergebracht en aangemoedigd om vrijwillige stage te lopen, begeleid door de studietrajectbegeleider. Alle studenten die in een individueel traject zitten omwille van studieduurverlenging, worden opgevolgd door de studietrajectbegeleider. De examenresultaten van alle studenten worden in team besproken, wat aanleiding kan geven tot individueel advies via de semestercoördinator en de studietrajectbegeleider. De drop-out beperkt zich grotendeels tot de eerste fase en is het gevolg van onvoldoende voorkennis en/of verkeerde inschatting van de op-

leiding en het lerarenberoep. De resterende drop-out is meestal het gevolg van een negatieve ervaring en/of beoordeling met betrekking tot de stage in de tweede fase of is het gevolg van persoonlijke omstandigheden. De commissie meent dat de opleiding de instroom- en doorstroombegeleiding kwaliteitsvol vorm heeft gegeven, maar wil de opleiding verder stimuleren om maatregelen te nemen teneinde (laattijdige) drop-outs te verminderen.

In 1997 startte de campus Tielt met een vervolgopleiding tot onderwijzer. Dit programma groeide uit tot een volwaardige bacheloropleiding via afstandsonderwijs. Gezien het streefdoel om voor alle leerroutes zo intens mogelijk samen te werken wijkt het programma inhoudelijk nauwelijks af van dat van de andere leerroutes. De verschillen in het onderwijsproces hebben betrekking op de opbouw en chronologie van het programma, de begeleiding en de beschikbare infrastructuur.

Zowel de gemeenschappelijke start als de afstudeermodule hebben dezelfde opbouw binnen de leerroute afstandsonderwijs als de andere leerroutes. Het kernprogramma binnen het afstandsonderwijs verloopt modulair waarbij per leergebied (wiskunde, taal...) kennis, vaardigheden, didactiek en stage samengebracht worden. Door de modulaire aanpak streeft de opleiding naar een flexibele organisatie zowel in tijd als plaats. Zo kunnen studenten afhankelijk van hun situatie thuis en op het werk zelf kiezen wanneer zij welke module afleggen in de loop van het academiejaar. Om de samenhang te bewaken heeft de opleiding de algemene didactiek en geïntegreerde stageweken (zie verder) als één lijn doorheen de modules laten lopen. In het laatste deel van de opleiding wordt er keuzevrijheid gegeven aan studenten door het aanbieden van 12 verschillende trajecten. De praktijkvorming in deze modules is gekoppeld aan het gekozen thema (bv. bijzonder onderwijs, methodescholen...).

De leerroute afstandsonderwijs is volledig gericht op e-learning. In tegenstelling tot de meeste trajecten voor werkstudenten worden er geen contactmomenten voorzien. Hierdoor rekruteert de opleiding studenten over heel Vlaanderen alsook uit het buitenland. Het profiel van de studenten in deze leerroute is heel divers. De opleiding voorziet een EVC/EVK-procedure zodat studenten de mogelijkheid hebben om vrijstellingen aan te vragen. Alle studenten worden individueel gecontacteerd door de studietrajectbegeleiding om samen het individuele programma vast te leggen. Bij aanvang wordt er tevens een infodag georganiseerd waarbij (geïnteresseerde) studenten docenten en ondersteuners kunnen ontmoeten. De commissie stelde vast dat de opleiding veel geïnvesteerd heeft in informatie en com-

municatie naar (potentiële) studenten. De commissie waardeert de wijze waarop de opleiding het vademecum alsook de stage- en studiewijzers heeft opgesteld voor de studenten. De opleiding maakt niet alleen gebruik van kwaliteitsvol digitaal cursusmateriaal maar biedt via iTunes U en de eigen ontworpen databank (www.digi-school.be) tal van videofragmenten aan waarbij de leerinhouden toegelicht worden door de docenten. Ook een rijke collectie praktijkvoorbeelden kunnen de studenten hier raadplegen. De studenten geven aan dat ondanks het afstandsonderwijs docenten vlot bereikbaar zijn via telefoon, e-mail, Skype of de digitale leeromgeving. Om structuur aan te bieden aan zowel studenten als docenten, organiseert de opleiding vaste spreekuren met docenten. De opleiding voorziet daarvoor een gemeenschappelijke werkruimte waar ze de nodige faciliteiten aanwezig zijn om deze individuele ondersteuning op afstand te kunnen bieden.

Ondanks de kwaliteit en kwantiteit van de informatie en begeleiding geven studenten aan dat er een grote behoefte is aan studieadvies. Het ontbreken van contactmomenten maakt dat studenten sterk op zichzelf zijn aangewezen voor het vinden van een goede studiemethode gezien het veel moeilijker is om ervaringen uit te wisselen met andere studenten. De commissie adviseert de opleiding dan ook na te gaan in welke mate er kan ingespeeld worden op deze vraag. De commissie ziet alvast ruimte om meer aandacht te hebben voor praktische tips en adviezen om de modules, opdrachten en stages aan te pakken. Gelet op de hoge drop-outcijfers lijkt het eveneens zinvol om na te gaan of de intake gesprekken bij de studietrajectbegeleider voldoende peilen naar motivatie, inzet en beschikbare tijd, zodat de drop-outcijfers in de toekomst verbeteren.

Studenten geven aan dat het niet altijd even gemakkelijk is om een geschikte stageplaats te vinden. Hoewel de opleiding de nodige ondersteuning biedt bij problemen, vraagt dit een grote tijdsinvestering. De stage blijkt over het algemeen het moeilijkste onderdeel van de leerroute afstandsonderwijs. Zowel studenten als het werkveld geven aan dat afstandsonderwijs beperkingen heeft om studenten goed voor te bereiden op de stages. Ook de stagebegeleiding vanuit de hogeschool is logischerwijs minder intensief voor de leerroute afstandsonderwijs dan voor de andere leerroutes. Zo zijn er minder stagebezoeken, wordt er meer gewerkt met video en videobeoordelingen, en moeten studenten het wat betreft ondersteunend materiaal doen met het materiaal dat wordt aangeboden door de mentor. Dat maakt dat studenten sterk afhankelijk zijn van de mentor en de wijze waarop er invulling wordt gegeven aan het mentorschap. De commissie meent dat de opleiding extra aandacht dient te hebben voor de

wijze waarop de stage vorm krijgt binnen deze leerroute, hoe de voorbereiding van studenten wordt begeleid en dat de kwaliteit van de stageplaats en stagementor gegarandeerd wordt. De commissie stelde vast dat zowel studenten als werkveld vragende partij zijn om meer instrumenten te hebben om de kwaliteit van de stages te waarborgen in deze leerroute.

Het gebrek aan sociale samenhang bij studenten maakt dat in geval van problemen de studenten het moeilijker hebben om deze te ventileren. Dit is enerzijds de beperking van het gekozen onderwijsconcept, maar anderzijds ziet de commissie ruimte om werk te maken van een onafhankelijke en laagdrempelige ombuds, zodat er bij eventuele klachten, problemen of verzuchtingen van studenten in alle transparantie en in het kader van de interne kwaliteitszorg de nodige maatregelen kunnen worden genomen. Ook het wegwerken van de anonimiteit en het versterken van de groepsdynamiek via start- en terugkomdagen kan de sociale samenhang tussen studenten versterken. De commissie beveelt aan om de leeromgeving van het afstandsonderwijs verder te optimaliseren en te zoeken naar evenwaardige leeractiviteiten zodat er verder vorm kan worden gegeven aan een krachtige en stimulerende leeromgeving.

Op basis van het zelfevaluatie rapport, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, stelde de commissie vast dat de opleiding zowel qua mentaliteit, beleidsvoerend vermogen als op het vlak van curriculumontwikkeling en kwaliteitszorg grote stappen vooruit heeft gezet sinds de vorige visitatie. De opleiding gaat conform haar visie ernstig en systematisch aan de slag om de kwaliteit van de opleiding te verbeteren met een bereidheid voor vernieuwingen. De commissie meent dat deze evolutie aantoont dat visitaties een belangrijke trigger kunnen zijn in de ontwikkeling van een kwaliteitscultuur in een opleiding. Ze is evenwel overtuigd dat het realiseren van een kwaliteitscultuur het resultaat is van een gedeelde inspanning van zowel het management van de opleiding, alle docenten en het werkveld. Ze wil hiervoor dan ook haar waardering uitspreken.

Campus Torhout

De campus Torhout werkte vanaf 2009-2010 geleidelijk aan een herziening van het curriculum. Daarmee wilde men tegemoet komen aan de aanbeveling van de vorige visitatiecommissie om meer aandacht te hebben voor diversiteit en om keuzemogelijkheden in te bouwen. Ook wilde de opleidingen inspelen op het gewijzigd profiel van de nieuwe generatie studenten en

recente ontwikkelingen in de onderwijswereld. Vanuit de hogeschool diende de opleiding onder andere werk te maken van een semesterisering van de opleiding, ruimte creëren voor keuze, alternatieve trajecten voor zij-instromers opstellen en een studentgestuurd afstudeersemester ontwikkelen.

Op de campus Torhout worden in het curriculum van de leerroute dagonderwijs en de alternatieve leerroute drie grote componenten onderscheiden, namelijk de pedagogisch-didactische vorming, de leergebieden van de basisschool met hun vakdidactiek en de praktijkvorming. De eerste vijf semesters vormen het kernprogramma. Hierin krijgen de studenten een degelijke vakinhoudelijke en pedagogisch-didactische vorming, telkens gekoppeld aan de praktijk. De opleiding legt in de eerste opleidingsfase de klemtoon op een stevige theoretische basis en introduceerde daarom vanaf academiejaar 2013-2014 een geclusterd opleidingsonderdeel 'basis-kennis'. In de tweede opleidingsfase worden de vakinhouden en vakdidactiek verdiept en wordt meer aandacht besteed aan geïntegreerd werken binnen muzische vorming en thematisch werken binnen wereldoriëntatie. In de derde opleidingsfase wordt er dieper ingegaan op een aantal specifieke thema's als taalinitiatie en is er ruimte voor projecten. In het zesde en laatste semester staat het ingroeien in het werkveld centraal. Via verschillende keuzetrajecten al dan niet in samenwerking met externe partners wil de opleiding verbreding en verdieping aanbieden.

De opleiding heeft drie vakoverschrijdende leerlijnen afgebakend. Met de 'leerlijn reflectie' wil de opleiding reflectievaardigheden aanleren. In de eerste fase reflecteren studenten naar aanleiding van de stage ondersteund door het model van Korthagen. Vanaf de tweede fase starten studenten met het opstellen van het BASCO-dossier waarin zij aan de hand van de basiscompetenties zichzelf beschrijven in sterktes en zwakte waarin zij werken aan een concreet actieplan om hieraan te werken. De 'leerlijn mediawijsheid' wil inspelen op de nieuwe ontwikkelingen rond multimediaal leren en studenten aanzetten om vakoverschrijdend en doelgericht (nieuwe) media in te zetten in de klaspraktijk. De opleiding werkt momenteel ook aan een 'leerlijn informatie- en onderzoeksvaardigheden' om deze een expliciete plaats te geven in het curriculum waarbij de bachelorproef het sluitstuk vormt. De commissie stelt vast dat de diagonale leerlijnen waardevolle instrumenten zijn om te waken over een aantal aspecten binnen de opleiding die niet exclusief toe te wijzen zijn aan bepaalde opleidingsonderdelen. De commissie ziet ruimte om ook de huidige acties in het kader van 'taalvaardigheid' te formuleren als een expliciete diagonale leerlijn binnen de opleiding.

De opleidingsspecifieke leerresultaten zijn gekoppeld aan de verschillende opleidingsonderdelen binnen het opleidingsprogramma. Deze informatie is opgenomen in de ECTS-fiches van de verschillende opleidingsonderdelen. In de ECTS-fiches vertalen de docenten de opleidingsspecifieke leerresultaten in concrete doelen en worden deze gekoppeld aan de aangeboden leerinhouden. De commissie stelde vast dat de opleiding en de docenten toelichting geven bij de doelstellingen, lesinhouden, cursusmateriaal en evaluatiemodaliteiten via de ECTS-fiches, maar ook via de studiewijzers. De commissie waardeert deze inspanningen van docenten in het bijzonder met betrekking tot de studiewijzers. Deze studiewijzers geven niet alleen inzicht in de lesinhouden maar eveneens in de onderlinge relatie tussen doelstellingen, leerinhouden en toetsing per opleidingsonderdeel. De commissie stelde vast dat de informatie voor studenten bijgevolg helder en transparant is en ziet mogelijkheden om deze instrumenten actiever in te zetten bij de contacturen en bij het geven van opdrachten.

Op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken stelt de commissie vast dat de wijze waarop gestalte wordt gegeven aan bepaalde vakinhouden, waaronder het domein tijd en andere domeinen van wereldoriëntatie, enigszins gedateerd is. Studenten geven aan dat relevantie van sommige leerinhouden niet steeds duidelijk is. De commissie adviseert om de leerinhouden, leeractiviteiten en werkvormen voor deze vakdomeinen kritisch tegen het licht te houden en af te stemmen op de invulling, zoals ook gehanteerd in de hedendaagse basisscholen. De commissie ziet ruimte om meer verbanden te leggen met de actualiteit en meer te werken met aandacht voor de leefwereld van kinderen van de lagere school. De commissie adviseert om ook meer aandacht te hebben voor 'beleving' maar stelt vast dat hiervoor de nodige infrastructuur nog onvoldoende aanwezig is. De commissie waardeert de wijze waarop in de opleiding vorm wordt gegeven aan het domein muzische vorming. De creativiteit en openheid waarmee de leerinhouden gestalte krijgen, bieden studenten de mogelijkheid om hun talenten in te zetten. De commissie respecteert de keuze van de opleiding om sterk in te zetten op basiskennis van studenten, maar adviseert de opleiding om kritisch te reflecteren over de huidige leerinhouden. Zo kan een onderscheid tussen 'need to know' en 'nice to know' ondersteuning bieden. Dit kan nuttig zijn om studenten duidelijk te maken wat noodzakelijk is, maar kan eveneens ruimte bieden voor inhoudelijke differentiatie binnen de leergebieden, naargelang de interesses van studenten.

Zowel de aangeboden handboeken, als de syllabi en het lesmateriaal op het online leerplatform zijn zorgvuldig opgebouwd volgens de richtlijnen van de opleiding, wat de helderheid bevordert. De commissie stelt vast dat de opleiding, op aanbeveling in het vorige visitatierapport, de voorbije jaren inspanningen heeft geleverd de studeerbaarheid van de opleiding te optimaliseren. Hiervoor werd in 2010-2011 een uitgebreide studietijdmeting georganiseerd. De resultaten daarvan hebben geleid tot concrete maatregelen om hindernissen weg te werken. Eén van de pijnpunten was de takenbelasting. Zo heeft de opleiding werk gemaakt van afspraken rond de planning van de taken. Er werd een algemene takenplanner opgemaakt die alle taken met bijhorende afspraken en inlevertermijnen omvat. Studenten geven aan dat dit een handig instrument is om aan timemanagement te kunnen doen. Niettegenstaande blijft de takenlast hoog, de spreiding niet steeds optimaal en de betekenisvolheid van de taken niet steeds duidelijk. De commissie ziet dan ook ruimte, zoals de opleiding zelf aan geeft in het zelfevaluatie rapport, om in overleg met de docenten, over de vakdomeinen heen, het volledige takenpakket te analyseren en te beoordelen op de timing en betekenisvolheid van de inhoud van de taken. Het opstellen en respecteren van een volledige takenplanner is niet alleen bevorderlijk voor de studeerbaarheid van de opleiding, maar biedt ook voor de docenten de mogelijkheid om af te stemmen en samen te werken met collega's. De opleiding kiest er voor om veel contacturen aan te bieden. In het kader van de ontwikkeling van de zelfsturing van studenten kan het zinvol zijn om het aantal contacturen doorheen het curriculum af te bouwen en meer in te zetten op alternatieve werkvormen en dit niet enkel in de laatste opleidingsfase.

De opleiding voorziet praktijkervaring in zowel de eerste, tweede als derde opleidingsfase. Deze neemt zowel in omvang als in complexiteit toe gedurende de opleiding. Aanvankelijk ligt het accent op participerende observatie en het geven van voorgestructureerde lessen. Dit evolueert naar oefen- en stagelessen waarbij de student een brede waaier aan onderwerpen geeft in verschillende leerjaren en dit op een steeds meer zelfstandige basis. In de eerste fase maken studenten kennis met de praktijk via demolesen, oefenlessen en een stage. Studenten lopen stage in het tweede en vierde leerjaar. De begeleiding verloopt sterk gestuurd via voorbereidingsdagen onder begeleiding van docenten. De klemtoon ligt in de eerste fase op sterke inhoudelijke onderbouwing, 'bezieling' en het creëren van een veilig leerklimaat. In de tweede fase evolueren de stageopdrachten naar gedifferentieerde en gespecialiseerde lesaanpak en evaluatie. Studenten lopen stage in zowel het eerste leerjaar als de tweede en derde graad. In de

derde fase kiest de opleiding expliciet voor een stage van drie weken in het buitengewoon onderwijs waarvan de eerste week observatiestage. Daarnaast is er voor alle studenten een diversiteitsstage waarbij gekozen kan worden voor huiswerkbegeleiding of een NT2 Summerschool. Hiermee wil de opleiding specifiek focussen op het contact met de ouders. Afhankelijk van het keuzetraject van de studenten in de derde opleidingsfase wordt de stagecomponent verder aangevuld. De opleiding is in 2013-2014 gestart met een nieuw stageconcept om een beter evenwicht tussen beoordelen en begeleiden te zoeken alsook meer aandacht te hebben voor de voorbereiding en de verwerking na afloop van de stage. De opleiding begroot de effectieve praktijkervaring op 45 studiepunten (exclusief de praktijkcomponent die deel uitmaakt van het keuzetraject) en voldoet hiermee aan de decretale verplichting van 45 studiepunten praktijkcomponent.

De stageplaatsen bevinden zich grotendeels in West-Vlaanderen en behoren tot het katholieke onderwijsnet of het stedelijk en gemeentelijk onderwijs. De samenwerking verloopt niet enkel met het reguliere basis-onderwijs maar ook met methodescholen, buitengewoon onderwijs en met basisscholen in Wallonië in het kader van immersieonderwijs. De opleiding werkt intensief samen met de scholen van de scholengemeenschap 'Sperregem', waarvan de voormalige oefenschool gelegen naast de campus, deel uitmaakt. Met het nieuwe stageconcept wil de opleiding zich meer richten op het just-in-time voorbereiden van studenten op de stages door het inrichten van didactische ateliers. Hiervoor wordt in beperkte mate voorbereidingstijd voorzien in het lessenrooster, studenten geven bijgevolg aan dat de periode van de stage en de weken hieraan voorafgaand, bijzonder druk zijn. De verwachtingen worden duidelijk gecommuniceerd zowel naar studenten als mentoren. De mentoren worden op de hoogte gebracht van de verwachtingen via de verschillende mentorendagen. Studenten geven aan dat ze steeds terecht kunnen bij de pedagogen en de vakdocenten die vlot bereikbaar en behulpzaam zijn. De begeleiding op de stageschool is in de eerste plaats de taak van de mentoren. De opleiding rekent op een goede ondersteuning en opvolging vanwege de mentoren. Zowel de opleiding, als studenten en mentoren geven aan dat de betrokkenheid op de stageplaats eerder beperkt is. Stagebezoeken zijn éénmaal per stageperiode voorzien, bij de eerste stages tweemaal. In het nieuwe stageconcept wordt er gestreefd naar een grotere betrokkenheid bij zowel de opvolging, beoordeling en feedback van de studenten. Studenten geven aan dat bij problemen de mogelijkheid bestaat om extra stagebezoeken aan te vragen. Studenten zijn over het algemeen tevreden over de stagebegeleiding en waarderen de feedback bij een stagebezoek. Studenten geven

aan dat de meerwaarde van een stagebezoek wel afhankelijk kan zijn van het moment en de expertise van de docent gezien die al dan niet aansluit bij de les die tijdens het bezoek wordt gegeven.

Op het vlak van internationalisering is de opleiding actief op verschillende terreinen. De opleiding wil in het kader van internationalisering@home aandacht hebben, in het cursusmateriaal, de leerinhouden en leeractiviteiten voor internationalisering en dit via internationale lectuur, gastlessen, workshops... De opleiding wil alle studenten betrekken bij een internationale ervaring via o.a. stage in Zuid-Amerika of Afrika, internationale projecten, immersiescholen in Wallonië, alsook een studiereis naar Parijs. Daarnaast zijn er tal van kleinere projecten waar studenten en docenten gezamenlijk in kunnen participeren. In het kader van Erasmus of andere Europese uitwisselingsprojecten kunnen studenten in de derde fase naar het buitenland trekken voor een korte of langere periode. Via diverse projecten tijdens het academiejaar worden studenten in contact gebracht met interculturaliteit, meestal in het kader van het opleidingsonderdeel religie, zingeving en levensbeschouwing. Op het niveau van beleid en professionalisering van docenten wordt er werk gemaakt van uitwisseling van expertise en ervaringen via docentenmobiliteit en gastdocenten.

Op basis van het zelfevaluatie rapport, de aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, stelde de commissie vast dat dankzij dit beleid veel studenten een buitenlandse ervaring hebben gehad. De Erasmus-ervaringen blijven eerder beperkt, maar de opleiding slaagt erin om via de internationale klas of Erasmus inkomende studenten te verwelkomen en zo ook de internationalisering@home vorm te geven. De commissie waardeert de inspanningen van de opleiding om zoveel mogelijk studenten te stimuleren om een internationale ervaring op te doen. De commissie stelt met tevredenheid vast dat in de voorbije jaren heel wat docenten hebben kunnen participeren aan internationale uitwisselingen voor docenten of aan studiereizen in het buitenland.

De commissie stelt vast dat de opleiding kan rekenen op een goede infrastructuur. De voorbije jaren werd er veel geïnvesteerd in de bestaande infrastructuur. De commissie zag ruime en aangepaste voorzieningen voor de diverse leergebieden en werkvormen binnen de opleiding. De meeste infrastructuur wordt gedeeld met de andere opleidingen op de campus. Bij de planning van de lessenroosters wordt rekening gehouden met de verschillende opleidingen en wordt het campusgevoel versterkt door vrije tijd

te roosteren in alle opleidingen wanneer er activiteiten worden gepland die interessant zijn voor alle opleidingen. Naast de multifunctionele klaslokalen waarvan het gros is uitgerust met de nodige ICT-voorzieningen, kan de opleiding ook gebruik maken van mobiele en uitleenbare ICT-infrastructuur zoals tablets en stemcomputers om in te zetten tijdens de lessen verspreid over de volledige campus. Studenten kunnen materiaal lenen om te gebruiken tijdens hun stages. De opleiding kan gebruik maken van de nieuwe infrastructuur voor muziek, dans en sport die in de eerste plaats werd gebouwd voor de opleiding secundair onderwijs. De commissie stelde vast dat heel wat lokalen sterk docentgericht zijn ingericht en ziet mogelijkheden om aan de hand van andere klasopstellingen het gebruik van creatieve en innovatieve werkvormen te stimuleren. Een aantal vaklokalen zijn slechts beperkt voorzien van innovatief of modern vakdidactisch materiaal, in het bijzonder wereldoriëntatie en geschiedenis. De commissie mist eveneens de nodige infrastructuur voor de component natuur(beleving) binnen het vakdomein wereldoriëntatie. De commissie stelde vast dat de bibliotheek een aandachtspunt moet zijn voor de komende jaren. De bibliotheek nodigt onvoldoende uit als studie- en werkruimte. De huidige opstelling is weinig uitnodigend en de collectie bevat tal van verouderde werken. De commissie acht het dan ook noodzakelijk dat de nodige acties worden voorzien om de bibliotheek om te vormen tot een volwaardig leercentrum zoals op de campus Tielt. Op die manier kan de bibliotheek een belangrijke schakel worden in het aanleren van informatie- en onderzoeksvaardigheden van studenten.

De opleiding wordt gedragen door een team van 29 personen (19,2 VTE aangesteld binnen de opleiding). Daarnaast zijn er 2 gastdocenten betrokken bij de praktijkvorming (0,4 VTE aangesteld binnen de opleiding). Ondanks de aanbeveling in het vorige visitatierapport, stelt de commissie vast dat de werklast van het personeel verder is toegenomen. De commissie stelt vast dat het docententeam bijzonder gedreven en enthousiast is. Docenten gaven echter aan dat in het verleden de takenlast niet steeds evenredig verdeeld werd onder collega's. Daarom wordt momenteel gewerkt met gedetailleerde opdrachtschrijvingen en transparante criteria voor het toewijzen van opdrachten. De commissie stelt vast dat er ook concrete acties zijn ondernomen om de taakinfilling efficiënter aan te pakken. Niettegenstaande geven docenten aan dat het takenpakket bijzonder zwaar is en blijft. De wijze waarop het curriculum is georganiseerd vraagt een grote tijdsinvestering die niet evenredig is gespreid doorheen het semester. Het management is zich bewust van de situatie en probeert de vinger aan de pols te houden via personeelsvergaderingen, enquêtes

en bevragingen. De commissie is echter bezorgd, dat wanneer structurele maatregelen vanwege het management uitblijven, er mogelijks een keerpunt kan komen, gezien docenten zich sterk onder druk voelen staan. De opleiding geeft aan dat de decretaal voorziene financiële middelen voor de lerarenopleiding door interne solidariteitsmechanismen binnen de hogeschool niet tot bij de opleiding geraken. In de huidige omkadering ziet de opleiding vooral problemen met het honoreren van de tijdsinvestering voor stagebezoeken, iets wat momenteel wordt opgevangen door het engagement van de docenten. In het licht van de fusie en de nieuwe beleids- en beheersstructuur lijkt het zinvol om te zoeken naar synergiën tussen de verschillende campussen en om als studiegebied sterk te ijveren voor voldoende middelen om de opleiding ook in de toekomst kwaliteitsvol te kunnen aanbieden.

Zowel in teamverband als individueel worden er afspraken gemaakt voor professionaliseringsactiviteiten. De opleiding legt een grote verantwoordelijkheid bij de individuele docent om te werken aan de eigen professionalisering, hierin ondersteund via de professionaliseringsverantwoordelijke op de campus. Naast de mogelijkheid om deel te nemen aan externe professionaliseringsactiviteiten moedigt VIVES Zuid docenten ook aan om deel te nemen aan het ruime aanbod van interne opleidingen op het niveau van de hogeschool en de campus. De commissie waardeert de wijze waarop de opleiding vorm geeft aan het professionaliseringsbeleid. De commissie stelt vast dat het aanbod breed en divers is en er voldoende wordt ingespeeld op de noden van de opleiding. Professionaliseringsactiviteiten worden bijgehouden in het professionaliseringsdossier en wordt meegenomen in evaluatie- en functioneringsgesprekken. De commissie ziet echter ruimte om de praktijkervaring van docenten te versterken. Gezien de meeste docenten zelf geen opleiding en/of werkervaring hebben in het basisonderwijs, adviseert de commissie om via stages voor docenten de praktijkervaring van docenten te versterken. Deze praktijkervaringen kunnen verrijkend zijn om bepaalde leerinhouden te vernieuwen en de stagebegeleiding en -beoordeling te versterken. Heel wat docenten zijn ook zelf actief bij de organisatie van professionaliseringsactiviteiten voor het werkveld en zij participeren in tal van projecten. Een aantal docenten is eveneens actief bij de uitgave van handleidingen en handboeken. De commissie adviseert om het teamgerichte- en individuele professionaliseringsbeleid verder vorm te geven aan de hand van bijvoorbeeld het 'Ontwikkelingsprofiel Vlaamse Lerarenopleider' van de Vereniging voor lerarenopleiders Vlaanderen (VELOV). Wat lerarenopleiders verwachten van toekomstige leraren kan niet zonder een visie op wat opleidingen van

lerarenopleiders verwachten. Net zoals het decretaal verankerde beroepsprofiel voor leraren richtinggevend is voor het curriculum van de lerarenopleidingen schetst het ontwikkelingsprofiel "[...] een beeld van de kennis, vaardigheden en attitudes die nodig zijn om als lerarenopleider effectief te functioneren." . De commissie beveelt aan de mogelijkheden van een ontwikkelingsprofiel verder te bestuderen en op korte termijn een visie en plan aanpak te formuleren.

Ondanks de hoge docent-studentratio ervaren zowel studenten als werkveld een grote betrokkenheid vanwege het personeel. Studenten zijn tevreden over de laagdrempelige contacten met docenten en geven aan dat docenten steeds bereikbaar zijn voor vragen en feedback. De hoge docent-studentratio leidt wel tot een beperkte maar aanvaardbare begeleiding bij de stages. De commissie hoopt dan ook dat er in de toekomst meer ruimte komt om docenten actiever te betrekken bij de (langdurige) stages van studenten.

De opleiding kende een dalende instroom generatiestudenten tussen 2006 en 2008. Intussen is het aantal startende studenten terug gestegen tot het niveau van voor 2006. Vooral de opstart van de alternatieve leerroute zorgde voor een extra instroom. De instroom uit het ASO is eerder hoog in vergelijking met de andere opleidingen in Vlaanderen, en is stijgend. In het kader van het project Samen Sterk van de School of Education (2009-2010) werkt de opleiding een instroombeleid uit. De opleiding geeft vanaf de inschrijving toegang tot een web-applicatie waar studenten kunnen inkijken wat de verwachte basiskennis is. Op basis van de resultaten van beschikbare toetsen wordt er studieadvies gegeven. Dit instrument wordt echter nauwelijks gebruikt door studenten waardoor screening bij de start van het academiejaar wordt aangemoedigd. Bijna alle studenten nemen deel aan de screening basiskennis wiskunde, Frans, spelling, mondeling taalgebruik en stemgebruik. Ook de LEMO-test wordt aangeboden waar drie op de vier studenten op ingaan. Niettegenstaande meent de commissie dat de mogelijkheden van de LEMO-test (Leer- en Motivatie-test) onvoldoende benut blijven in de opleiding. Hiermee bedoelt de commissie dat docenten – op basis van de aanwezige leerstijlen in hun groep – meer aanknopingspunten kunnen uitwerken i.f.v. differentiatie, keuze van werkvormen... Volgens de commissie vertrekt dit best vanuit een planmatige aanpak binnen de opleiding. Het uitgebreide onderzoeksgebied over leerstijlen biedt hier ongetwijfeld veel aanknopingspunten toe. Studenten die slagen voor de screeningstesten kunnen deelnemen aan vrijstellingsproeven, waardoor ze de mogelijkheid krijgen om in plaats daarvan verdiepende opleidingsonderdelen te doen of keuzeopleidingsonderdelen uit zowel de

opleiding Lager onderwijs als Secundair Onderwijs. Ook studenten die in het deeltijds onderwijs reeds een diploma haalden voor muziek, kunnen vrijstellingen bekomen. Voor studenten met tegenvallende resultaten worden remediëringstrajecten uitgewerkt via tutoring door studenten uit de derde fase. Indien de resultaten na het eerste semester nog tegenvallen, worden er ook opleidingen aangeboden in samenwerking met het Taal- en Instructiecentrum van het Stedelijk Onderwijscentrum van Torhout. De opleiding voorziet ook (studie)trajectbegeleiding waarbij er in overleg met de student een realistisch studieprogramma wordt uitgetekend alsook studieadvies gegeven bij tegenvallende resultaten. Hiervoor worden de docenten van de opleiding ingeschakeld zodat een vertrouwensband ontstaat tussen studenten en docenten. De commissie waardeert de inspanningen die de opleiding levert voor het instroombeleid, en stelt vast dat de inspanningen hebben geleid tot een hoog doorstroomrendement binnen de opleiding. De drop-out beperkt zich haast volledig tot de eerste opleidingsfase. De opleiding stelt vast dat de drop-out het gevolg is van gebrekkige voorkennis, foute studiekeuze of persoonlijke redenen. Door het advies om bij onvoldoende voorkennis niet te starten aan de stage, vermijdt de opleiding alsnog laattijdige drop-out wanneer deze tekorten zwaarder gaan wegen in de loop van de opleiding. De commissie meent dat de opleiding de instroom- en doorstroombegeleiding kwaliteitsvol vorm heeft gegeven, en ziet het hoge doorstroomrendement als resultaat hiervan.

In 2011 startte de campus Torhout met een alternatieve opleiding tot onderwijzer (AO²), gericht op studenten die al een bachelor- of masterdiploma hebben behaald. De omvang is afhankelijk van de vooropleiding van de student en de duur kan gespreid zodat de combinatie werk, gezin en opleiding haalbaar is. De opleiding beperkt zich tot het kernprogramma waarbij verdere vrijstellingen mogelijk zijn, afhankelijk van de vooropleiding. De opbouw van de leergebieden is gelijk aan de dagopleiding, maar de organisatie verloopt modulair om maximale flexibiliteit te bieden. De pedagogisch-didactische vorming en de praktijkvorming worden sterk aan elkaar gekoppeld door een systeem van stagemodules. Die bestaan uit een aantal didactische ateliers en een lesstage. Binnen de lesstage kunnen de studenten de stage-uren spreiden over een langere periode. Zo wordt een combinatie met werk en gezin mogelijk. Elke student start met de aanvangsstage van acht halve dagen. In deze stage staat participerende observatie in alle leerjaren op het programma en geeft de student vier lessen die onder begeleiding worden uitgewerkt tijdens de didactische ateliers. Net zoals in het dagonderwijs ligt de klemtoon in deze eerste stage op de klassikale aanpak van de les. De opleiding focust daarbij op een sterke in-

houdelijke onderbouw van de lessen, vlot contact met de leerlingen en een goede organisatie van het lesverloop. De aanvangsmodule wordt gevolgd door een stage van zestien halve dagen of +/- twee weken in de tweede graad. Centrale thema's voor deze stage zijn werkvormen, evaluatie en handelingsgericht werken. Tijdens de stage eerste leerjaar van eveneens zestien halve dagen maakt de student kennis met de aanvankelijke leerprocessen. Daarnaast wordt expliciet aandacht besteed aan wereldoriëntatie in het eerste leerjaar en taalinitiatie Frans. Ook in de alternatieve leerroute kiest de opleiding expliciet voor een stage in het buitengewoon onderwijs, deze wordt ingevuld naargelang de vooropleiding van de student. In de derde graad-stage van zestien halve dagen toont de student dat hij startbekwaam is. Naast de lessen nemen studenten nu ook alle andere klas- en schooltaken over van mentoren. De centrale focus van deze stage is differentiatie.

De commissie stelde vast dat het aanbieden van een traject voor zij-instromers de nodige aanpassingen vraagt qua communicatie en didactische aanpak, gezien het vaak oudere studenten betreft. De opleiding verwacht van deze studenten een grote zelfstandigheid bij het vormgeven van hun leerproces. Het specifieke programma maakt dat veel studenten slechts fragmenten van de opleiding dienen te volgen. Dit beperkt uiteraard de studieduur, maar zorgt soms voor onduidelijkheden in de verwachtingen wat betreft evaluatie en stage. Studenten geven aan dat door de vrijstellingen soms de inhoudelijke samenhang verloren gaat en bepaalde leerinhouden verwacht worden gekend te zijn, waar dat echter niet het geval is (ICT, bordschrift...). De commissie wil de opleiding dan ook aanbevelen om de huidige communicatie naar de studenten van de alternatieve leerroute kritisch tegen het licht te houden en in samenwerking met hen de hiaten en onduidelijkheden weg te werken. Daarnaast is het wenselijk om inhoudelijke hiaten weg te werken via ofwel een aanpassing van het vrijstellingsbeleid of te werken met het aanbieden van zelfstudiepakketten. De commissie ziet ook ruimte om ondanks de grotere zelfstandigheid van de studenten, gerichte studietrajectbegeleiding op te zetten. Binnen het studiegebied, met name de campus Tielt is ruime ervaring, die ook ingezet kan worden om de studie- en studietrajectbegeleiding van de alternatieve leerroute te optimaliseren en gericht verder uit te bouwen.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerde eindniveau

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs campus Tielt (reguliere traject en afstands-onderwijs) als voldoende.

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs campus Torhout als voldoende.

De opleiding geeft in het zelfevaluatierapport aan dat het uitwerken van een overkoepelend evaluatiebeleid een recent gegeven is binnen de hogeschool. Tijdens het academiejaar 2011-2012 werd dit als een prioritair actiepunt opgenomen op het niveau van de hogeschool. Er werden instrumenten ontwikkeld waarmee de opleidingen aan de slag konden. Hierbij wordt ingezet op drie niveaus: het macroniveau waarbij de strategische, kwaliteits- en organisatorische keuzes van VIVES Zuid worden opgelijst, het mesoniveau waarbij de opleidingen concreet vorm geven aan deze strategische, kwaliteits- en organisatorische keuzes en het microniveau waarbij ingezet wordt op de kwaliteit van de individuele toetsen van docenten.

Tijdens het academiejaar 2012-2013 gingen beide campussen aan de slag met deze richtlijnen en instrumenten om vorm te geven aan het toetsbeleid. In deze eerste fase werd gekozen voor de professionalisering van ondersteuners en docenten inzake evaluatie, het organiseren van intervisie, het opstellen van een informatiebundel voor docenten en het concretiseren en expliciteren van de visie op evaluatie binnen het docententeam.

Het bewaken van de kwaliteit van de evaluatie is de verantwoordelijkheid van de Permanente Onderwijscommissie (POC). Door de recente fusiebeweging wordt er gestreefd naar verdere integratie en afstemming van deze kwaliteitsbewaking. Echter, de fusie heeft ook tot gevolg dat op macroniveau een nieuw, geïntegreerd beleid wordt ontwikkeld. De uiteindelijke keuze voor een evaluatievorm, het uitschrijven van de concrete evaluatiecriteria, het opmaken van de toets en het quoteren van de eigen opleidingsonderdelen wordt gerekend tot de deskundigheid van elke docent. De onderwijscoach op elke campus waakt erover dat de evaluatievormen in overeenstemming zijn met de nagestreefde competenties. Deze kwaliteitsbewaking gebeurt via het functioneringsgesprek en de docentenevaluaties. De commissie heeft op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, vastgesteld dat de opleiding nog geen expliciet toetsbeleid heeft en dit zowel op de

campus Tielt als de campus Torhout. Op beide campussen zijn management en docenten wel al aan de slag gegaan met concrete acties om de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de evaluatie te versterken.

De commissie stelt aan de hand van de competentiematrix vast dat op dit moment alle leerresultaten aan bod komen tijdens de opleiding. De opleiding hanteert een brede waaier aan evaluatievormen voor de toetsing, waarbij in de eerste fase de schriftelijke toets het meeste voorkomt. Naarmate de opleiding vordert, wordt er meer geëvalueerd op basis van opdrachten, portfolio's, presentaties... Om de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de evaluaties te garanderen heeft de opleiding voor docenten een concrete handleiding ontwikkeld voor het opstellen van evaluaties, met aandacht voor competentiegerichte toetsen. De opleiding hecht veel belang aan een voldoende hoog kennisniveau van de studenten. De basiskennis wordt getoetst via schriftelijke kennistoetsen. De ingekeken kennistoetsen op de campus Torhout hebben een sterke focus op feitelijke kennis met een sterk detaillistische inslag. De commissie adviseert om daar te zoeken naar een gezond evenwicht tussen feiten en inzicht zonder in te boeten op het kennisniveau dat de opleiding nastreeft.

De stages vormen logischerwijs de belangrijkste momenten van competentiegerichte toetsing. De opleiding hanteert daarom uitgeschreven procedures om de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie te garanderen. De evaluatie van de stage gebeurt met een specifiek beoordelingsformulier dat zowel door de bezoekende docent als de mentor wordt ingevuld. De basiscompetenties vormen hierbij de leidraad. Deze ingevulde formulieren worden in het kader van zowel formatieve als summatieve feedback besproken met de studenten. Alle beoordelingsformulieren worden per academiejaar verzameld en dienen als basis voor het eindverslag waarbij een punt wordt toegekend. Zowel het eindverslag als de uiteindelijke quoterings wordt besproken met het volledige docententeam. De commissie stelt vast dat er door studenten soms bedenkingen zijn bij de betrouwbaarheid van de beoordeling. Studenten geven aan dat de expertise van de bezoekende docent een grote impact heeft op de beoordeling wanneer deze al dan niet aansluit bij de les die werd bezocht. De commissie waardeert dat de opleiding werk heeft gemaakt van beoordelingsformulieren voor studenten, docenten en mentoren met heldere beoordelingscriteria waardoor de verwachtingen scherper worden gesteld en duidelijke cesuren worden aangegeven. De commissie is er van overtuigd dat dergelijke inspanningen de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de beoordeling garanderen. Ze meent echter ook dat op de campus Tielt de betrouwbaarheid kan worden bevorderd door

het versterken van de betrokkenheid van de docenten bij de stagebeoordelingen o.a. door het verhogen van het aantal stagebezoeken.

De opleiding ziet de afstudeerwerken als een belangrijk element om het eindniveau van studenten aan te tonen. De focus bij de beoordeling op beide campussen ligt op 'de leraar als innovator en onderzoeker', maar men legt daarbij op elke campus eigen accenten. Op de campus Tielt worden de thema's voor de afstudeerwerken centraal opgesteld en getoetst of ze voldoende innovatief zijn. De opleiding kiest expliciet voor een experimenterstage waarbij studenten het ontwikkelde materiaal uittesten, vaak in de school die het onderwerp ook aanbracht. De opleiding wenst zo de betrokkenheid van studenten te verhogen en de maatschappelijke meerwaarde van de afstudeerwerken te bewaken. De uiteindelijke beoordeling van het afstudeerwerk is een combinatie van de stage, de schriftelijke neerslag en de presentatie van het onderzoek. Voor elk onderdeel werden evaluatiecriteria uitgeschreven. Alle onderdelen worden beoordeeld door minstens twee personen. De campus Torhout informeert de studenten reeds in de tweede fase van de opleiding over de bachelorproef via een bijhorende brochure waarin toelichting wordt gegeven bij de opzet, het proces en de beoordeling. De studenten kunnen kiezen uit een lijst met voorgestelde onderwerpen. Indien de student zelf een onderwerp wil aanbrengen moet hij een geschikte externe partner vinden. De student moet met zijn bachelorproef aantonen dat hij in staat is zijn vakdeskundigheid zinvol op een praktisch terrein toe te passen, dit te registreren en te evalueren. De schriftelijke neerslag kan het resultaat zijn van veldwerk, een project, een ICT-toepassing of een of andere vorm van maatschappelijke dienstverlening. De uiteindelijke beoordeling van de bachelorproef is een combinatie van de stage en de schriftelijke neerslag. De opleiding stelde zowel beoordelings- als feedbackformulieren op voor de eindevaluatie alsook voor de procesopvolging. Daarbij werd een duidelijke link gelegd naar de beoogde leerresultaten en werden er bij de evaluatiecriteria heldere en transparante cesuren opgesteld.

De commissie heeft een selectie van de afstudeerwerken ingekeken. De onderwerpen sluiten aan bij de dagelijkse onderwijspraktijk en de werken worden dan ook sterk gewaardeerd door studenten en het werkveld. De commissie waardeert de wijze waarop de opleiding het actieonderzoek vorm geeft. De commissie stelde vast dat de beoordeling consequent wordt doorgevoerd aan de hand van de beschikbare beoordelingsformulieren. De commissie wil de opleiding op de campus Tielt stimuleren om in de lijn van de campus Torhout de beoordelingsformulieren verder te verfijnen met evaluatiecriteria en duidelijke cesuren.

De opleiding op de campus Tielt organiseert elke vier jaar een bevraging van het werkveld en alumni. De meest recente cijfers dateren echter van 2011, toen het oude curriculum nog werd gedoceerd. De nieuwe bevraging is voorzien in 2015. Alumni en werkveld worden bevestigd aan de hand van de tien basiscompetenties, waarbij er een grote tevredenheid was over het beheersingsniveau van alle basiscompetenties. De startbekwaamheid van de studenten als partner van ouders, externen en lid van de onderwijsorganisatie werd destijds lager ingeschat. De opleiding op de campus Torhout heeft meegewerkt aan het project 'Gemeenschappelijke outputmeting' van het expertisenetwerk School of Education. Uit de resultaten van bevragingen bij studenten, stagebegeleiders en mentoren blijkt dat de startbekwaamheid hoog wordt ingeschat. Studenten van de campus Torhout worden gewaardeerd als opvoeder en lid van de onderwijsorganisatie. Studenten, stagebegeleiders en mentoren menen dat de studenten zwakker scoren als partner van ouders, als leerzorgverstreker, onderzoeker/vernieuwer, ICT-gebruiker en cultuurparticipant. Enkel wat betreft de leraar als leerzorgverstreker scoren studenten van de campus Torhout lager dan gemiddeld. De commissie waardeert dat er op beide campussen werk is gemaakt van een outputbevraging. Ze meent echter dat het zinvol is om in de toekomst afzonderlijke kwantitatieve en kwalitatieve gegevens te verzamelen per leerroute.

Op basis van het zelfevaluatie rapport, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, heeft de commissie vastgesteld dat het diplomarendement voor de volledige opleiding met alle leerroutes lager ligt dan gemiddeld in Vlaanderen. Dit is grotendeels het gevolg van het bijzonder lage diplomarendement van de leerroute afstandsonderwijs. De commissie wil de opleiding dan ook stimuleren om blijvend aandacht te hebben voor het diplomarendement in het bijzonder voor deze leerroute. Ze wil dan ook aanbevelen om zo goed mogelijk studenten in te lichten over het profiel en de tijdsinvestering van de leerroute afstandsonderwijs, zodat (laattijdige) drop-out zoveel mogelijk beperkt wordt. De commissie besluit op basis van bovenstaande elementen dat het gerealiseerd niveau adequaat is, gelet op de ruime inzetbaarheid en appreciatie door het werkveld, en het voldoende diplomarendement.

Integraal eindoordeel van de commissie wat betreft de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs campus Tielt (reguliere traject)

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	V
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	G
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	V

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als voldoende wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als goed en generieke kwaliteitswaarborg 3 als voldoende, is het eindoordeel van de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs betreft de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs campus Tielt (reguliere traject) conform de beslisregels, voldoende.

Integraal eindoordeel van de commissie wat betreft de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs campus Tielt (afstandsonderwijs)

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	V
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	V
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	V

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als voldoende wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als voldoende en generieke kwaliteitswaarborg 3 als voldoende, is het eindoordeel van de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs wat betreft de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs campus Tielt (afstandsonderwijs) conform de beslisregels, voldoende.

Integraal eindoordeel van de commissie wat betreft de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs campus Torhout

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	V
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	V
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	V

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als voldoende wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als voldoende en generieke kwaliteitswaarborg 3 als voldoende, is het eindoordeel van de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs wat betreft de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs campus Torhout conform de beslisregels, voldoende.

Samenvatting van de aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau

Campus Tielt

- Start met de oefening om de opgelijste principes samen met de elementen van de visietekst en de decretaal opgelegde basiscompetenties te integreren tot één duidelijk opleidingsspecifiek leerresultatenkader.

Campus Torhout

- Focus niet enkel op de regionale noden maar lever studenten af die inzetbaar zijn in alle scholen in Vlaanderen. Heb daarom expliciet aandacht voor diversiteit, differentiatie, NT2, alternatieve en innovatieve werkvormen en klasadministratie.
- Start met de oefening om de opgelijste principes samen met de elementen van de visietekst en de decretaal opgelegde basiscompetenties te integreren tot één duidelijk opleidingsspecifiek leerresultatenkader. Grijp deze kans om onder andere differentiatie, NT2, creatieve en innovatieve werkvormen en klasadministratie verder te expliciteren en zichtbaar te maken in de opleidingsspecifieke leerresultaten.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces

Campus Tielt

- Formuleer de huidige acties in het kader van ‘taalvaardigheid’ als een expliciete diagonale leerlijn binnen de opleiding.
- Reflecteer binnen de leerroute werkpleklers over de opbouw van de opleidingsonderdelen en afstemming ervan op de stages en zoek naar mogelijkheden om in te spelen op de noden van studenten en de werkplek.
- Maak blijvend werk van transparante en correcte communicatie over taken en leeractiviteiten.
- Ga in overleg met de studenten van de leerroute werkpleklers om de pijnpunten in kaart te brengen en waar mogelijk maatregelen te nemen om de studeerbaarheid te verbeteren.
- Zet in het curriculum het volle potentieel van het nieuwe ‘leercentrum’ in voor in het bijzonder de informatie- en onderzoeksvaardigheden.
- Zoek op het vlak van personeelsbeleid verder naar synergiën tussen de verschillende campussen.

- Blijf als studiegebied ijveren voor voldoende middelen om de opleiding ook in de toekomst kwaliteitsvol te blijven aanbieden.
- Geef vorm aan het teamgerichte- en individuele professionaliseringsbeleid aan de hand van bijvoorbeeld het 'Ontwikkelingsprofiel Vlaamse Lerarenopleider' van de Vereniging voor lerarenopleiders Vlaanderen (VELOV). Bestudeer de mogelijkheden van een ontwikkelingsprofiel en formuleer op korte termijn een visie en plan aanpak.
- Monitor adequater de impact van de monitoraten en andere remediëringsactiviteiten.
- Zet de LEMO-test ook in in het curriculum, met name bij de opbouw en vormgeving van de modules alsook bij de (vak)didactische aanpak voor studenten.
- Neem verder maatregelen teneinde (laattijdige) drop-outs te verminderen.
- Ga voor het afstandsonderwijs na in welke mate er ingespeeld kan worden op de vragen rond een goede studiemethode voor de leerroute. Heb daarbij meer aandacht voor praktische tips en advies om de modules, opdrachten en stages aan te pakken.
- Ga na of het voor het afstandsonderwijs de intakegesprekken bij de studietrajectbegeleider voldoende peilen naar motivatie, inzet en beschikbare tijd, zodat de drop-outcijfers in de toekomst verbeteren.
- Heb binnen de leerroute afstandsonderwijs extra aandacht voor de wijze waarop de stage vormt krijgt, hoe de voorbereiding van studenten wordt begeleid en hoe de kwaliteit van de stageplaats en stagementor gegarandeerd wordt.
- Optimaliseer verder de leeromgeving van de leerroute afstandsonderwijs en zoek naar evenwaardige leeractiviteiten zodat er verder vorm kan worden gegeven aan een krachtige en stimulerende leeromgeving.

Campus Torhout

- Formuleer de huidige acties in het kader van 'taalvaardigheid' als een expliciete diagonale leerlijn binnen de opleiding.
- Hou de leerinhouden, leeractiviteiten en werkvormen in het bijzonder binnen het domein tijd en andere domeinen van wereldoriëntatie kritisch tegen het licht en stem deze af op de invulling, zoals ook gehanteerd in de hedendaagse basisscholen. Leg daarbij meer verbanden met de actualiteit en werk meer met aandacht voor de leefwereld van kinderen van de lagere school. Heb daarbij meer aandacht voor 'beleving'.

- Maak onderscheid wat betreft kennisververwerving tussen 'need to know' en 'nice to know'. Creëer daarmee ruimte voor inhoudelijke differentiatie binnen de leergebieden, naargelang de interesses van studenten.
- Analyseer in overleg met de docenten het volledige takenpakket en beoordeel het op timing en betekenisvolheid van de inhoud van de taken.
- Bouw in het kader van de ontwikkeling van de zelfsturing van studenten het aantal contacturen af doorheen het curriculum en zet meer in op alternatieve werkvormen en dit niet enkel in de laatste opleidingsfase.
- Stimuleer het gebruik van creatieve en innovatieve werkvormen door gebruik te maken van andere klasopstellingen.
- Voorzie de nodige middelen om de bibliotheek om te vormen tot een volwaardig leercentrum.
- Zoek op het vlak van personeelsbeleid verder naar synergiën tussen de verschillende campussen.
- Blijf als studiegebied ijveren voor voldoende middelen om de opleiding ook in de toekomst kwaliteitsvol te blijven aanbieden.
- Versterk de praktijkervaring van docenten via het aanbieden van praktijkstages.
- Geef vorm aan het teamgerichte- en individuele professionaliseringsbeleid aan de hand van bijvoorbeeld het 'Ontwikkelingsprofiel Vlaamse Lerarenopleider' van de Vereniging voor lerarenopleiders Vlaanderen (VELOV). Bestudeer de mogelijkheden van een ontwikkelingsprofiel en formuleer op korte termijn een visie en plan aanpak.
- Zet de LEMO-test ook in in het curriculum, met name bij de opbouw en vormgeving van de opleidingsonderdelen alsook bij de (vak)didactische aanpak voor studenten.
- Hou de communicatie naar studenten van de alternatieve leerroute kritisch tegen het licht en werk samen met de studenten om hiaten en onduidelijkheden weg te werken. Werk de inhoudelijke hiaten weg via een aanpassing in het vrijstellingsbeleid of te werken via het aanbieden van zelfstudiepakketten.
- Zet ondanks de grotere zelfstandigheid van de studenten een gerichte studietrajectbegeleiding op binnen de alternatieve leerroute. Gebruik hiervoor de aanwezige ervaring op de campus om de studie- en studietrajectbegeleiding te optimaliseren en gericht uit te bouwen.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau

- Zoek bij de toetsing op de campus Torhout naar een gezond evenwicht tussen feiten en inzicht zonder in te boeten op het kennisniveau dat de opleiding nastreeft.

- Bevorder op de campus Tielt de betrouwbaarheid van de stagebeoordelingen door de betrokkenheid van de docenten te versterken via het verhogen van het aantal stagebezoeken.
- Verzamel in het kader van de outputbevraging afzonderlijke gegevens per leerroute.
- Heb blijvend aandacht voor het diplomarendement, in het bijzonder voor de leerroute afstandsonderwijs. Licht studenten zo goed mogelijk in over het profiel en de tijdsinvestering van de leerroute afstandsonderwijs, zodat (laattijdige) drop-out zoveel mogelijk beperkt wordt.

KATHOLIEKE HOGESCHOOL VIVES NOORD

Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

SAMENVATTING Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs KATHOLIEKE HOGESCHOOL VIVES NOORD

Op 10 en 11 december 2013 werd de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Katholieke Hogeschool VIVES Noord, in het kader van een onderwijsvisiteatie op haar kwaliteit geëvalueerd door een commissie van onafhankelijke experts. In deze samenvatting, die een momentopname weergeeft, worden de belangrijkste bevindingen van de commissie opgelijst.

Profilering

De opleiding is ingebed in het studiegebied Onderwijs. De opleiding is gehuisvest op de campus te Brugge. De opleiding (alle varianten) telt 395 ingeschreven studenten. De opleiding biedt twee varianten aan: dagonderwijs en avondonderwijs (werkstudenten).

De opleiding omschrijft haar visie aan de hand van de volgende begrippen: 'beroeps- en studentgericht', 'structuur en flexibiliteit', 'traditie en vernieuwing', 'individu/team' en 'lokaal – internationaal'. De opleiding ziet de beroeps- en studentgerichtheid als een onmiddellijke koppeling tussen theoretische inzichten en praktijkervaring, vanaf de start van de opleiding. De opleiding wil de studenten uitdagen hun kwaliteiten in te zetten om te groeien in hun rol als leerkracht. Daarbij streeft de opleiding er naar nieuwsgierigheid, openheid, engagement en gedrevenheid bij studenten te stimuleren. De opleiding kiest om een flexibel traject aan te bieden aan studenten

en ziet dat als een vorm van omgaan met diversiteit. De opleiding wenst studenten te stimuleren in het vormgeven van hun persoonlijk leertraject onder andere via keuzemogelijkheden in het curriculum. Ze poogt traditie en vernieuwing in balans te brengen. Via het aanleren van een onderzoekende houding wil ze de studenten hiermee leren om te gaan. Zo duidt het begrip individu/team op het streven van de opleiding naar een gezonde ambitie bij studenten om hun kwaliteiten te verdiepen tot 'meesterschap', waarbij levenslang leren als lid van een team voorop staat. De opleiding wenst zich zowel lokaal te verankeren alsook studenten aan te moedigen contacten te leggen en ervaring in het buitenland op te doen.

Programma

De opleiding omvat 180 studiepunten. Het standaardprogramma bestaat uit driemaal 60 studiepunten. Het **opleidingsprogramma** vertrekt vanuit een funderende fase met kennisbasis en evolueert naar een uitbreidende en verdiepende fase met ruimte voor integratie en verdieping in de verschillende vakdomeinen. In de eerste fase focust de opleiding op de inhoudelijke basiskennis van alle vakdomeinen. In de tweede fase verlegt de opleiding de focus naar vakdidactiek en leerpsychologische achtergrond van elk vakdomein. In de derde fase wordt de ruimte geboden voor verdere uitbreiding en verdieping van de vakdomeinen via de keuzemodules.

De opleiding voorziet zeven inhoudelijke **leerlijnen** doorheen de opleiding. De ontwikkeling en uitwerking van de leerlijnen zijn nog niet op eenzelfde niveau. De opleiding heeft nog werk om 'taalvaardigheid' als een leerlijn doorheen de opleiding vorm te geven en zichtbaar te maken. Ook wat betreft diversiteit en differentiatie is er ruimte om het breder, meer geïntegreerd en vroeger aan bod te laten komen in het curriculum. De informatievaardigheden zijn duidelijk omschreven en gekoppeld aan specifieke leerinhouden. Op het vlak van de onderzoeksvaardigheden is de opleiding zoekende geweest naar zowel het niveau van de gewenste competenties als de passende leer- en werkvormen. Er is een positieve evolutie en de opleiding wordt aangemoedigd om de onderzoeksvaardigheden conform niveau 6 van de Vlaamse kwalificatiestructuur verder vorm te geven.

De opleiding hanteert een brede waaier aan **werkvormen** en maakt een onderscheid tussen aanbiedende vormen, interactieve vormen en opdrachten. Het aantal hoorcolleges neemt af naarmate het curriculum vordert. Heel wat werkvormen zijn voor de studenten bruikbaar in hun stages. De aangeboden **handboeken, syllabi en lesmateriaal** op het online leerplatform zijn

zorgvuldig opgebouwd. Een deel van het cursusmateriaal is of wordt verder uitgewerkt tot volwaardige kwaliteitsvolle publicaties in boekvorm.

De opleiding voorziet **praktijkervaring** in zowel de eerste, tweede als derde opleidingsfase. De opleiding voorziet in de derde fase in het totaal vijftien weken stage. Naast de ingroeistage van zes weken, voorziet de opleiding een stage van drie weken in het eerste leerjaar, twee weken stage in het buitengewoon onderwijs en de begeleiding van een openluchtklas of een alternatieve stage. De **stageplaatsen** bevinden zich nagenoeg allemaal in West-Vlaanderen en behoren tot het katholiek of het gemeentelijk onderwijs. De samenwerking verloopt niet enkel met het gewone basisonderwijs maar ook met methodescholen en buitengewoon onderwijs. Voor **stagebegeleiding** kunnen studenten steeds terecht bij hun leergroepbegeleider en stagebegeleider, maar ook vakdocenten en pedagogen zijn vlot bereikbaar en behulpzaam. De betrokkenheid van docenten op de stageplaats is eerder beperkt. Studenten en mentoren zijn vragende partij voor een grotere betrokkenheid vanwege docenten tijdens de stages.

Op het vlak van **internationalisering** is de opleiding actief op verschillende terreinen. Enerzijds wil ze alle studenten betrekken bij een internationale ervaring via een korte stage in Nederland, alsook de mogelijkheid bieden om in het kader van Erasmus of andere projecten een stage te volgen in Europa of daarbuiten. De Erasmus-ervaringen blijven beperkt, maar de opleiding slaagt erin om via de internationale klas of Erasmus inkomende studenten te verwelkomen en zo ook de internationalisering@home vorm te geven.

De opleiding biedt eveneens een traject (voor werkstudenten) aan in **avondonderwijs**. Het aantal lessen is beperkt tot gemiddeld zes uur verspreid over twee avonden. Daarnaast zijn de docenten bereikbaar via e-mail. Afhankelijk van hun vooropleiding krijgen studenten vrijstellingen of volgen een verkort traject. De beperking van de contacturen maakt dat er wordt verwacht dat de leerstof grotendeels via zelfstudie wordt verwerkt. Het programma in het avondonderwijs maakt gebruik van hetzelfde cursusmateriaal als de dagopleiding, aangevuld met studiewijzers en videomateriaal op de online leeromgeving. De praktische organisatie van de stage verloopt anders, maar de inhoudelijke verwachtingen van studenten zijn dezelfde. De aanstelling van een coach en vaste studie(traject)begeleider wordt als positief ervaren, naast grote betrokkenheid van de docenten. Ook het contact met de medestudenten geven de studenten aan als een belangrijke factor in de motivatie en engagement om een dergelijke opleiding te combineren met een baan en/of gezin.

Beoordeling en toetsing

De opleiding onderscheidt drie vormen van assessment: 'assessment of learning' waarbij summatieve toetsing en productevaluatie centraal staat, 'assessment for learning' waarbij formatieve toetsing en procesevaluatie ruimte creëert om kansen te bieden aan competentiegericht leren en ten slotte 'assessment as learning' waarbij reflectie centraal staat en de student eigenaar wordt van zijn eigen leren.

De opleiding hanteert een brede waaier aan **evaluatievormen**. Er wordt sinds kort meer ingezet op evaluatie via portfolio's, opdrachten, peer- en self-assessment. Voor de **stages** werkte de opleiding een gedetailleerd stage-assessmentformulier uit. Uit de gesprekken met studenten en werkveld blijkt duidelijk dat de stagebeoordelingen aan de hand van de formulieren als transparant en betrouwbaar worden ervaren.

Er is veel aandacht voor **feedback, reflectie en begeleiding** onder meer via de leergroepen waar studenten in kleine groepen worden begeleid. Ook via het opleidingsonderdeel 'persoonlijk leertraject' met het taaldossier en de stageportfolio's wordt er op systematische wijze feedback gegeven. Veel van de formatieve toetsing krijgt ook een officiële neerslag en kan bijgevolg ingezet worden in het leerproces van studenten.

Studenten stellen in het kader van de stage in de derde fase een portfolio samen. In het portfolio verzamelen studenten alle lessen en schoolopdrachten waarmee ze aantonen dat ze de opgelegde competenties hebben bereikt. De studenten dienen daarnaast een **praktijkonderzoek** op te zetten, uit te voeren tijdens de stage en nadien de resultaten te analyseren en hierover te reflecteren. De krappe begroting van vier studiepunten bemoeilijkt echter de ontwikkeling van een gedegen onderzoeksopdracht. Voor een aantal eindwerken is er op flexibele wijze omgegaan met de beoordeling. Het ontbreken van een gedegen evaluatieformulier met een duidelijke koppeling naar de leerresultaten heeft zichtbaar geleid tot een evaluatie waarbij het evenwicht tussen proces en product niet coherent werd toegepast.

Begeleiding en ondersteuning

De opleiding kan rekenen op moderne **infrastructuur**. De meeste infrastructuur wordt gedeeld met de andere opleidingen op de campus, wat leidt tot een ongedwongen en open sfeer tussen studenten en docenten van de verschillende studiegebieden. Diverse lokalen zijn uitgerust met een smartboard, maar ook tablets worden ingezet in de lessen. De biblio-

theek is voorzien van een grote collectie (vak)didactische boeken, handleidingen en tijdschriften. De bibliotheek huisvest ook een unieke collectie gezelschapsspellen ondergebracht in het VIVES-Spellenarchief. De opleiding heeft een unieke troef in handen om gezelschapsspellen educatief aan te wenden in de opleiding alsook uit te dragen naar het werkveld.

De opleiding kent sinds 2008-2009 een licht groeiende **instroom** van studenten, waarvan de helft afkomstig is uit het ASO. Studenten kunnen deelnemen aan een screening voor Frans, Nederlands en Wiskunde. Voor muzische vaardigheden wordt er een self-assessment voorzien en wat betreft taal en stem wordt er een screening logopedie voorzien. Op basis van de score op deze testen worden studenten via de leerbegeleider en studietrajectbegeleider ondersteund bij zowel het opstellen van het leertraject alsook bij het ontwikkelen van een leer- en studiemethode. De opleiding investeert in **leergroepbegeleiding**, waarbij studenten in kleine groep begeleid worden. Deze leergroepen worden in de eerste fase voornamelijk gebruikt voor de begeleiding van studenten bij het aanleren van een studiemethode, alsook voor groepsbinding en het uitwisselen van ervaringen.

Op het vlak van **doorstroomrendement** scoort de opleiding boven het gemiddelde van alle Vlaamse opleidingen. De opleiding voorziet een aantal doorstroombeperkingen wanneer studenten onvoldoende scores op opleidingsonderdelen met betrekking tot de basiscompetenties, alsook met betrekking tot de stages. De drop-out beperkt zich grotendeels tot de eerste fase en is het gevolg van een onvoldoende voorkennis en/of verkeerde inschatting van de opleiding en het lerarenberoep. De resterende drop-out is meestal het gevolg van een negatieve ervaring en/of beoordeling met betrekking tot de stage in de tweede fase.

Slaagkansen en beroepsmogelijkheden

De **afgestudeerden** worden gewaardeerd door het werkveld. Uit de resultaten van bevragingen bij studenten, stagebegeleiders en mentoren blijkt dat de startbekwaamheid voldoende hoog wordt ingeschat. Studenten van VIVES Noord worden sterk gewaardeerd voor hun competenties van de leraar als lid van een schoolteam, voor hun reflectieve vaardigheden en als opvoeder. Het werkveld meent dat de studenten zwakker scoren als partner van de ouders en minder goed scoren als cultuurparticipand, onderzoeker en ICT-gebruiker.

Het diplomarendement situeert zich boven het gemiddelde in Vlaanderen. Ook de gemiddelde studieduur en het diplomarendement zijn beter dan het Vlaamse gemiddelde.

OPLEIDINGSRAPPORT Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs Katholieke Hogeschool VIVES Noord

Woord vooraf

Dit rapport behandelt de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Katholieke Hogeschool VIVES Noord. De visitatiecommissie bezocht deze opleiding op 10 en 11 december 2013.

De visitatiecommissie beoordeelt de opleiding aan de hand van de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het VLUHR-beoordelingskader. Dit kader is afgestemd op de accreditatievereisten zoals gehanteerd door de NVAO. Voor elke generieke kwaliteitswaarborg geeft de commissie een gewogen en gemotiveerd oordeel op een vierpuntenschaal: onvoldoende, voldoende, goed of excellent. Bij de beoordeling van de generieke kwaliteitswaarborgen betekent het concept 'basiskwaliteit' dat de generieke kwaliteitswaarborg aanwezig is en de opleiding – of een opleidingsvariant – voldoet aan de kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een bachelor- of masteropleiding in het hoger onderwijs. De score voldoende wijst er op dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit en een acceptabel niveau vertoont voor de generieke kwaliteitswaarborg. Indien de opleiding goed scoort dan overstijgt ze systematisch de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg. Bij een score excellent steekt de opleiding ver uit boven de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg en geldt ze hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld. De score onvoldoende getuigt dan weer dat de generieke kwaliteitswaarborg onvoldoende aanwezig is.

De oordelen worden onderbouwd met feiten en analyses. De commissie heeft inzichtelijk gemaakt hoe zij tot haar oordeel is gekomen. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntenschaal. De oordelen en aanbevelingen hebben betrekking op de opleiding met alle daaronder ressorterende varianten, tenzij anders vermeld.

De commissie beoordeelt de kwaliteit van de opleiding zoals zij die heeft vastgesteld op het moment van het visitatiebezoek. De commissie heeft zich bij haar oordeel gebaseerd op het zelfevaluatierapport en de informatie die voortkwam uit de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de docenten, de stagementoren, de studenten, de alumni, vertegenwoordigers van het werkveld en de verantwoordelijken op opleidingsniveau voor interne kwaliteitszorg, internationalisering en studiebegeleiding. De com-

missie heeft ook het studiemateriaal, de afstudeerwerken en de examen-vragen bestudeerd. Tevens is door de commissie een bezoek gebracht aan de opleidingsspecifieke faciliteiten, waaronder de leslokalen en de bibliotheek.

Naast het oordeel formuleert de visitatiecommissie in het rapport aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief. Op die manier wenst de commissie bij te dragen aan de kwaliteitsverbetering van de opleiding. De aanbevelingen zijn opgenomen bij de respectieve generieke kwaliteitswaarborgen. Aan het eind van het rapport is een overzicht opgenomen van verbeteringsuggesties.

Situering van de opleiding

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvat 180 studiepunten, gespreid over drie opleidingsfasen. De opleiding (alle varianten) telt 395 ingeschreven studenten. De opleiding biedt twee varianten aan: een traject in dagonderwijs en een traject in avondonderwijs (werkstudenten).

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Katholieke Hogeschool VIVES Noord is ingebed in het studiegebied Onderwijs van de Katholieke Hogeschool VIVES. Dit studiegebied overkoepelt alle opleidingen binnen het domein onderwijs op alle campussen van zowel VIVES Noord als VIVES Zuid. Binnen het studiegebied situeren zich ook de opleiding kleuteronderwijs, secundair onderwijs en diverse Bachelor-na-Bacheloropleidingen. De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Katholieke Hogeschool VIVES Noord is gehuisvest samen met de andere opleidingen van de toenmalige KHBO op de Campus te Brugge.

Het studiegebied Onderwijs kwam tot stand bij aanvang van het academiejaar 2013-2014 als gevolg van de fusie van de Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende (KHBO) en de Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen (KATHO). Door de fusie telt de hogeschool juridisch gezien nog twee v.z.w.'s, maar wordt aangestuurd vanuit één algemeen beleid en één algemeen beheer. De hogeschool telt 13.000 studenten over zes steden. Naast het studiegebied Onderwijs werden er nog vijf andere studiegebieden afgebakend. De oprichting van de studiegebieden is eveneens het gevolg van de implementatie van een nieuwe managementstructuur waarbij onderwijs, onderzoek en maatschappelijke dienstverlening worden georganiseerd per studiegebied en de ondersteunende processen aangestuurd worden

per campus. De Katholieke Hogeschool VIVES kiest expliciet voor multi-campusonderwijs waardoor de opleidingen op elke campus hun eigenheid kunnen behouden en er gezocht zal worden naar synergie waar mogelijk.

De studiegebieddirecteur is eindverantwoordelijk voor alle opleidingen binnen het studiegebied. De opleidingen worden aangestuurd door een opleidingshoofd, bijgestaan door een onderwijs- en kwaliteitscoach. Het opleidingsmanagementteam wordt georganiseerd per campus en omvat alle opleidingshoofden van de opleidingen binnen het studiegebied op de campus. De opleidingsraad, waarin studiegebieddirecteur, opleidingshoofd en enkele docenten zijn vertegenwoordigd, is bevoegd voor de visie en profilering van het programma, de programmaopbouw en -inhoud alsook innovatie-initiatieven, de kwaliteitszorg van de opleiding, professionaliseringsbeleid van het personeel en ten slotte de studietrajectbegeleiding van de studenten. De opleidingsraad krijgt eveneens input vanuit de participatieraden (klaverbladen). Het opleidingshoofd is eindverantwoordelijk voor de opleiding en coördineert de werking van de opleidingsraad.

Generieke kwaliteitswaarborg 1 - Beoogd eindniveau

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs als voldoende.

Vives Noord kiest voor competentiegericht onderwijs en wordt dan ook in de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs meegenomen. De opleiding omschrijft haar **visie** aan de hand van de volgende begrippen: 'beroeps- en studentgericht', 'structuur en flexibiliteit', 'traditie en vernieuwing', 'individu/team' en 'lokaal – internationaal'. In het creëren van een krachtige leeromgeving bewaakt de opleiding een evenwicht tussen deze begrippen. De opleiding ziet de beroeps- en studentgerichtheid als een onmiddellijke koppeling tussen theoretische inzichten en praktijkervaring, vanaf de start van de opleiding. De opleiding wil de studenten uitdagen hun kwaliteiten in te zetten om te groeien in hun rol als leerkracht. Daarbij streeft de opleiding er naar nieuwsgierigheid, openheid, engagement en gedrevenheid bij studenten te stimuleren. De opleiding kiest om een flexibel traject aan te bieden aan studenten en ziet dat als een vorm van omgaan met diversiteit. De opleiding wenst studenten te stimuleren in het vormgeven van hun persoonlijk leertraject onder andere via keuzemogelijkheden in het curriculum. De opleiding poogt traditie en vernieuwing in balans te brengen. Via het aanleren van een onderzoekende houding

wil ze de studenten hiermee leren om te gaan. Zo duidt het begrip individu/team op het streven van de opleiding naar een gezonde ambitie bij studenten om hun kwaliteiten te verdiepen tot 'meesterschap', waarbij levenslang leren als lid van een team voorop staat. De opleiding wenst zich zowel lokaal te verankeren alsook studenten aan te moedigen contacten te leggen en ervaring in het buitenland op te doen.

De visie met deze kernwaarden kwam tot stand in augustus 2012 en de opleiding geeft in haar jaarplan van 2013-2014 aan werk te maken van de implementatie van deze visie. Op basis van de in het zelfevaluatierapport aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, heeft de commissie vastgesteld dat een aantal elementen van de visie deel uitmaken van een reeds geruime tijd gedragen en doorleefde opleidingscultuur. Andere begrippen, waaronder 'beroeps- en studentgericht', zijn duidelijk geëvolueerd door nieuwe inzichten en ontwikkelingen binnen en buiten de opleiding.

De commissie heeft vastgesteld dat de nieuwe visie gedragen wordt door docenten, mentoren en het werkveld. Als sterke elementen binnen de profilering van de opleiding kwam de studentgerichtheid alsook het gezonde evenwicht tussen vernieuwing en traditie sterk naar voor. Zowel docenten, studenten, alumni als werkveld benoemden deze elementen als de sterktes. De opleiding is in het kader van de curriculumhervormingen gestart met het uitschrijven van verschillende leerlijnen, waarin de verschillende elementen uit de visie en eigenheid van de opleiding geëxpliciteerd worden.

De aansluiting van de opleiding bij de **verwachtingen van het beroepenveld** wordt via diverse kanalen gewaarborgd. De commissie stelde vast dat er een goed contact is tussen mentoren, stagescholen en docenten via zowel formele als informele contactmomenten. Het overleg is, zoals aanbevolen door de vorige visitatiecommissie verder structureel verankerd in de 'klaverbladen'. Het werkveld gaf tijdens de gesprekken te kennen de samenwerking binnen de participatieraad sterk te waarderen. De commissie stelde vast dat de formele studentenparticipatie nog geen vaste structuur kent. Hoewel er studentenparticipatie mogelijk is via de klaverbladen, blijkt dit in de praktijk geen gestalte te krijgen. Studenten geven aan dat ze hun mening kunnen ventileren naar individuele docenten. Er is een studentenraad op het niveau van de campus, maar deze is niet bevoegd voor onderwijskundige thema's op het niveau van de opleiding. De commissie wil de opleiding adviseren, om in de lijn van de ontwikkelingen van het participatiedecreet, een studentenvertegenwoordiging op opleidings-

niveau helpen uit te bouwen, zodat ook een formele participatie met studenten gerealiseerd wordt.

De commissie waardeert dat de opleiding samenwerkt met binnen- en buitenlandse partners. Zo is er een gestructureerde samenwerking met partners in Vlaanderen en Nederland (Interactum) maar ook met Zweden. De commissie ziet ruimte om nog meer gebruik te maken van deze contacten op beleidsniveau. In het kader van het uitwerken van opleidingsspecifieke leerresultaten, leerlijnen en het opstellen van een nieuw curriculum kunnen deze partners meer intens worden betrokken en gebruikt als extern kritisch klankbord voor de eigen beleidskeuzes.

Op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage en de gesprekken tijdens het bezoek stelde de commissie vast dat er nog ruimte is om expliciet als opleiding aandacht te hebben voor diversiteit, differentiatie, taalbeleid en NT2. De commissie merkte op dat de lokale verankering en de sterke link met het lokale en regionale katholieke onderwijs, maakt dat – vanuit het werkveld – de vraag naar deze aandachtspunten eerder beperkt is. De commissie is echter overtuigd dat de opleiding niet enkel mag focussen op de regionale noden, maar ook studenten moet afleveren die inzetbaar zijn in alle scholen in Vlaanderen. Alumni gaven aan dat ze tijdens hun stage en hun eerste werkervaring in contact komen met klascontexten met grote culturele en taalkundige diversiteit. De commissie waardeert dan ook dat de opleiding in het jaarplan 2013-2014 aangeeft dat zij werk wenst te maken van de explicitering van het omgaan met diversiteit. Ook het uitschrijven van een taalbeleid staat op het programma. De commissie dringt er op aan de resultaten van deze explicitering alsook het vormgeven van het taalbeleid alsnog mee te nemen in het nieuwe curriculum, waarvan de implementatie reeds gestart is. Gezien deze elementen van belang zijn voor een lerarenopleiding, dienen deze dan ook een geïntegreerde plaats te krijgen in het curriculum vanuit de visie en profilering van de opleiding.

Krachtens het decreet op de Vlaamse Kwalificatiestructuur van 30 april 2009 moeten alle hogescholen en universiteiten de beoogde **domeinspecifieke leerresultaten (DLR)** bepalen van hun bachelor- en masteropleidingen. Zo heeft ook de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van VIVES Noord meegewerkt aan het domeinspecifieke leerresultatenkader voor de opleidingen lager onderwijs. De domeinspecifieke leerresultaten zijn gebaseerd op het domeinspecifiek referentiekader dat werd gehanteerd tijdens de vorige onderwijsvisitaties in 2007 alsook op de ba-

siscompetenties zoals vastgelegd in Besluit van de Vlaamse Regering op 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). Dit kader werd in het academiejaar 2012–2013 gevalideerd door de NVAO en wordt daarmee op niveau 6 ingeschaald in de Vlaamse kwalificatiestructuur. De opleiding heeft geopteerd om bij de vertaalslag van de domeinspecifieke leerresultaten naar opleidingsspecifieke leerresultaten vast te houden aan de basiscompetenties zoals vastgelegd in Besluit van de Vlaamse Regering op 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). Gezien de integrale overname van de basiscompetenties als opleidingsspecifieke leerresultaten sluiten ze aan bij de actuele eisen van het beroepenveld en het vakgebied. In die combinatie passen de opleidingsspecifieke leerresultaten automatisch binnen het Vlaamse kwalificatieraamwerk (niveau 6) alsook binnen het gevalideerde domeinspecifieke leerresultatenkader.

De commissie ziet het naast elkaar bestaan van generieke **opleidingsspecifieke leerresultaten** en een eigen uitgesproken opleidingsvisie als een gemiste kans om zich als opleiding duidelijk te profileren bij niet-partners. Gezien alle opleidingen moeten voldoen aan de basiscompetenties, gezien hun decretaal karakter, vormen deze geen element in de profilering van een opleiding. De opleiding geeft zelf aan dat ze het uitwerken van aanvullende competentielijsten als een piste zien om het competentieprofiel van de opleiding sterker te profileren. De commissie beveelt de opleiding aan om de visie en profilering, terug te vinden in de visietekst, nieuwe leerlijnen en stagerichtlijnen, samen met de decretaal opgelegde basiscompetenties te integreren tot één duidelijk opleidingsspecifiek leerresultatenkader. Ze ziet een geïntegreerd kader als een absolute meerwaarde voor zowel de profilering van de opleiding ten aanzien van de maatschappij alsook voor de afgestudeerden bij hun eerste stappen op de arbeidsmarkt. De commissie wil de opleiding stimuleren om het opstellen van het eigen opleidingsspecifiek leerresultatenkader aan te grijpen om onder andere diversiteit, differentiatie, taalbeleid en NT2 verder te expliciteren en zichtbaar te maken in de opleidingsspecifieke leerresultaten.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces

De commissie beoordeelt het onderwijsproces van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs als goed.

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvat 180 studiepunten. Het standaardprogramma bestaat uit driemaal 60 studiepunten. De opleiding vertrekt, zoals beschreven in het zelfevaluatierapport, vanuit een funderende fase met kennisbasis en evolueert naar een uitbreidende

en verdiepende fase met ruimte voor integratie en verdieping in de verschillende vakdomeinen.

Momenteel is de opleiding in een fase van curriculumhervorming. De eerste fase van het nieuwe **curriculum** ging van start tijdens academiejaar 2013-2014. Het oude curriculum wordt uitdovend aangeboden en waar nodig worden overgangsmaatregelen voorzien voor studenten met studietoelating. In de eerste fase focust de opleiding op de inhoudelijke basiskennis van alle vakdomeinen. In de tweede fase verlegt de opleiding de focus naar vakdidactiek en leerpsychologische achtergrond van elk vakdomein. De opleiding koos ervoor om elk vakdomein de eigen keuze te laten in de interne opbouw van de leerinhouden om zo de eigenheid van elke vakdomein te respecteren. Hierdoor kan er een lineaire, concentrische of thematische opbouw mogelijk zijn. In de derde fase wordt de ruimte geboden voor verdere uitbreiding en verdieping van de vakdomeinen via de keuzemodules. De opleiding geeft aan dat het nieuwe curriculum deze basisprincipes explicieter naar voren brengt. De opleiding koos ervoor om per semester één of meerdere basiscompetenties centraal te plaatsen. Aan de hand van zeven leerlijnen wordt het curriculum vorm gegeven, waarbij er een expliciete link wordt gelegd tussen de beoogde leerresultaten, de leerinhouden en de evaluatievorm. De opleiding streeft er op deze wijze naar om in het nieuwe curriculum de samenhang en geïntegreerde opbouw van het curriculum te versterken. De commissie stelt vast dat dit inderdaad zwakke punten zijn in de huidige tweede en derde fase van de opleiding. Ze waardeert dan ook dat de opleiding er voor gekozen heeft om het aantal opleidingsonderdelen per semester te beperken en te streven naar een geïntegreerde aanpak van de leeractiviteiten en lesinhouden.

De opleiding voorziet zeven inhoudelijke **leerlijnen** doorheen de opleiding. Naast de leerlijnen omtrent vakinhoudelijke basiskennis, vakdidactiek, onderwijskunde en stage koos de opleiding ervoor om ondersteunende vaardigheden (informatie- en onderzoeksvaardigheden) alsook 'persoonlijk leertraject' als afzonderlijke leerlijnen te benoemen. De commissie stelde vast dat de ontwikkeling en uitwerking van de leerlijnen nog niet op eenzelfde niveau zijn. De keuze voor inhoudelijke leerlijnen maakt dat een aantal aspecten minder onder de aandacht komen waaronder taalvaardigheid en diversiteit. De commissie stelt vast dat de opleiding nog werk heeft om 'taalvaardigheid' als een leerlijn doorheen de opleiding vorm te geven en zichtbaar te maken. De opleiding zette reeds een aantal stappen door de ontwikkeling van een taalportfolio en door 'taal' expliciet op te nemen bij de stagebeoordelingen. De commissie ziet echter ruimte om

'taalvaardigheid' ook in te bedden in het hele curriculum. Ook wat betreft diversiteit en differentiatie is er ruimte om het breder, meer geïntegreerd en vroeger aan bod te laten komen in het curriculum. Op het terrein van de informatie- en onderzoeksvaardigheden heeft de opleiding heel wat aandacht besteed aan het expliciteren van deze vaardigheden. De informatievaardigheden zijn duidelijk omschreven en gekoppeld aan specifieke leerinhouden. Op het vlak van de onderzoeksvaardigheden is de opleiding in het kader van de implementatie van de Vlaamse kwalificatiestructuur de voorbije jaren zoekende geweest naar zowel het niveau van de gewenste competenties als de passende leer- en werkvormen. De commissie ziet hier een positieve evolutie en wil de opleiding aanmoedigen om de onderzoeksvaardigheden conform niveau 6 van de Vlaamse kwalificatiestructuur verder vorm te geven.

De opleidings specifieke leerresultaten zijn gekoppeld aan de verschillende opleidingsonderdelen binnen het programma. Deze informatie is opgenomen in de **ECTS-fiches** van de verschillende opleidingsonderdelen. In de ECTS-fiches vertalen de docenten de opleidings specifieke leerresultaten in concrete doelen en worden deze gekoppeld aan de aangeboden leerinhouden. De commissie stelde vast dat de opleiding en de docenten met grote zorgvuldigheid toelichting geven bij doelstellingen, lesinhouden, cursusmateriaal en evaluatiemodaliteiten via de ECTS-fiches, maar ook via de toetsdossiers (wat betreft doelstellingen en evaluaties), studiewijzers (wat betreft planning en opdrachten) en cursusmateriaal (wat betreft leerinhouden). De commissie waardeert deze inspanningen van docenten en de onderwijsondersteuners in het bijzonder met betrekking tot de toetsdossiers. Deze toetsdossiers geven niet alleen inzicht in de toetsing van de opleidingsonderdelen (zie GKW 3), maar eveneens in de onderlinge relatie tussen doelstellingen, leerinhouden en toetsing per opleidingsonderdeel. De commissie stelde vast dat de informatie voor studenten bijgevolg helder en transparant is.

Op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, uit de commissie haar tevredenheid over de opbouw van het vernieuwde curriculum. Studenten geven aan dat in het bestaande programma inhoudelijke overlap af en toe aanwezig is en de afstemming tussen vakinhouden en stage soms ontbreekt. Hoewel het nieuwe curriculum gradueel wordt ingevoerd, ziet de commissie het als evident dat de nodige aandacht wordt besteed aan deze bezorgdheden zolang het oude curriculum nog wordt aangeboden.

De aangeboden handboeken, syllabi en lesmateriaal op het online leerplatform zijn zorgvuldig opgebouwd volgens de richtlijnen van de opleiding, wat de helderheid bevordert. Een deel van het **cursusmateriaal** is of wordt momenteel door de docenten verder uitgewerkt tot volwaardige kwaliteitsvolle publicaties in boekvorm. De commissie waardeert de vele publicaties en ziet ze als een kwaliteitslabel voor het cursusmateriaal dat de opleiding hanteert. De commissie stelde vast dat de opleiding de voorbije jaren grote inspanningen heeft geleverd om los van het nieuwe curriculum de studeerbaarheid van de opleiding te optimaliseren, voornamelijk door een verbetering van de algemene organisatie en communicatie. Zo heeft de opleiding werk gemaakt van afspraken rond de vormgeving van cursusmateriaal, maar ook een planning van de taken opgesteld. Deze algemene takenplanner omvat alle taken met bijhorende afspraken en inlevertermijnen. Studenten geven aan dat dit een handig instrument is om aan timemanagement te kunnen doen. Niettegenstaande blijft de takenlast hoog, de spreiding niet steeds optimaal en de betekenisvolheid van de taken niet steeds duidelijk. De commissie ziet dan ook ruimte om in overleg met de docenten, over de vakdomeinen heen, het volledige takenpakket te analyseren en te beoordelen op de timing en betekenisvolheid van de inhoud van de taken. Op het vlak van de algemene en praktische organisatie geven de studenten aan dat er vooruitgang is geboekt, mede door de verhuizing naar een nieuwe, moderne campus. De algemene planning en communicatie van lessenroosters, examenrooster en afwezigheden van docenten is verbeterd, maar tijdige communicatie blijft een aandachtspunt. Laattijdige communicatie via e-mail of het online leerplatform zorgt voor frustraties bij studenten. De commissie stelde vast dat dit laatste element ook een punt is dat terugkomt in het ombudsverslag en wil de opleiding dan ook aanbevelen hier blijvend aandacht voor te hebben.

De opleiding hanteert een brede waaier aan werkvormen binnen het curriculum. Hierbij maakt ze een onderscheid tussen aanbiedende vormen, interactieve vormen en opdrachten. De commissie stelt vast dat er een goede variatie bestaat tussen de werkvormen, waarbij het aantal hoorcolleges afneemt naarmate het curriculum vordert. Studenten geven aan dat de gekozen werkvormen uitdagend zijn en aansluiten bij de verwachtingen. Heel wat werkvormen zijn voor de studenten ook bruikbaar in hun stages.

De opleiding voorziet **praktijkervaring** in zowel de eerste, tweede als derde opleidingsfase. Deze neemt zowel in omvang als complexiteit toe gedurende de opleiding. De stage in de eerste fase omvat zowel een 20-tal dagen observatie- en participatiestage. Om ook te participeren aan het volledige

klas- en schoolgebeuren is eveneens een volledige week stage voorzien in de tweede graad. In de tweede fase wordt er in het eerste semester zowel een aantal observatie- en participatiedagen voorzien, naast vier eigen lesmomenten alsook twee weken lesstage. Het tweede semester omvat een observatie- en participatiedag en twee weken lesstage in het vijfde leerjaar. Daarnaast voorziet de opleiding een participatiedag tijdens de studiereis naar Luik of Nederland in het kader van de internationalisering, een driedaagse participatie in de derde kleuterklas en een lesstage van twee dagen in het kader van een projectweek. De opleiding voorziet in de derde fase in het totaal vijftien weken stage. Naast de ingroeistage van zes weken, voorziet de opleiding een stage van drie weken in het eerste leerjaar, twee weken stage in het buitengewoon onderwijs en de begeleiding van een openluchtklas of een alternatieve stage van twee weken. In het opleidingsonderdeel 'Persoonlijk leertraject', tijdens de eerste en derde fase van de opleiding worden studenten begeleid en voorbereid op de stages aan de hand van onder meer reflectie, micro-teaching, analyse van observaties. De opleiding breidt deze begeleiding in het nieuwe curriculum uit met eenzelfde opleidingsonderdeel in de tweede fase. De opleiding begroot de effectieve praktijkcomponent in de basisschool op 47 studiepunten (51 studiepunten in het nieuwe curriculum) en voldoet hiermee aan de decretale verplichtingen van 45 studiepunten praktijkcomponent.¹

De stageplaatsen bevinden zich nagenoeg allemaal in West-Vlaanderen en behoren tot het katholiek of het stedelijk en gemeentelijk onderwijs. De samenwerking verloopt niet enkel met het reguliere basisonderwijs maar ook met methodescholen en buitengewoon onderwijs. Studenten dienen zelf op zoek te gaan naar een stageplaats. Dit leidt soms tot problemen waarbij studenten die niet onmiddellijk in de regio van Brugge wonen te maken krijgen met scholen die voorrang geven aan studenten van de Katholieke Hogeschool VIVES Zuid (midden en Zuid-West-Vlaanderen) of de Artevelde Hogeschool (Oost-Vlaanderen). In geval van problemen bij het vinden van een geschikte stageplaats kunnen de studenten terecht bij de opleiding voor ondersteuning.

In elke opleidingsfase van de dagopleiding krijgt de student een docent toegewezen die het leerproces in de stage mee opvolgt. In de eerste fase krijgt de student een leerbegeleider toegewezen. In een aantal gesprekken doorheen het jaar wordt in kleine groep gereflecteerd over de stage-

voorbereiding en -ervaringen. De inhoud en de opbouw van deze gesprekken staat uitvoerig beschreven in de bundel leergesprekken 1 BALO. In de tweede fase krijgt de student een stagebegeleider toegewezen als vaste begeleider van de student. Deze stagebegeleider gaat in principe niet op stagebezoek bij de student. Hij helpt de student zijn/ haar eigen leerproces duidelijk te krijgen en kijkt op afstand mee met de student. Dit gebeurt minimaal vier keer in het academiejaar: een gesprek vóór de stages, en een gesprek na elke stageperiode. In het eerste semester van de derde opleidingsfase worden minimaal twee individuele gesprekken voorzien (na elke stageperiode). Deze verlopen op dezelfde manier als in opleidingsfase twee. Naast deze twee gesprekken wordt ook supervisie, als begeleidende werkvorm, binnen het opleidingsonderdeel Persoonlijk LeerTraject (PLT) ingericht voor alle studenten. In het tweede semester wordt de stagebegeleiding door de opleiding afgebouwd en gebeurt enkel op vraag van student, mentor of docent.

De commissie stelde vast dat de stagebegeleiding op de hogeschool adequaat en gestructureerd verloopt. Studenten geven aan dat ze steeds terecht kunnen bij hun leergroepbegeleider en stagebegeleider, maar ook vakdocenten en pedagogen zijn vlot bereikbaar en behulpzaam. De begeleiding op de stageschool is in de eerste plaats de taak van de mentoren. Zowel studenten als mentoren geven aan dat de betrokkenheid op de stageplaats eerder beperkt is. Stagebezoeken zijn slechts éénmaal per stageperiode voorzien. Zowel studenten als mentoren zijn vragende partij voor een grotere betrokkenheid vanwege docenten bij de stages op de stagescholen. Studenten geven aan dat de meerwaarde van een stagebezoek heel sterk afhankelijk is van het moment en de expertise van de docent gezien die al dan niet aansluit bij de les die tijdens het bezoek wordt gegeven. De commissie ziet dan ook mogelijkheden om de stagebegeleiding vanuit de hogeschool te optimaliseren.

De opleiding is bij aanvang van academiejaar 2012-2013 gestart met een proefproject om de stage in de eerste fase vorm te geven vanuit de uitgangspunten van het nieuwe curriculum. Hiervoor wordt samengewerkt met twee schoolgroepen in Brugge. Gezien de stage nauw verbonden is met het opleidingsonderdeel 'Persoonlijk Leertraject' is er voor gekozen om twee leergroepen met bijhorende docenten te betrekken in het project. De overige studenten volgen nog de klassieke invulling van de stage. De commissie stelt vast dat zowel studenten, docenten als werkveld, betrokken bij het project, enthousiast waren over de nieuwe organisatie. De duidelijke focus op het eigen leerproces en eigen talenten in combinatie

¹ Decreet betreffende de lerarenopleidingen in Vlaanderen, aangenomen door het Vlaams Parlement op (6.12.2006)

met een grotere en snellere aanwezigheid in de klaspraktijk maakt het proefproject veelbelovend. De focus op talentontwikkeling maakt dat studenten meer ruimte krijgen om te proeven van de beroepspraktijk, om zaken uit te proberen en van 'fouten' te leren. Het project wil studenten stimuleren om meer initiatief te nemen in het eigen leerproces alsook in hun onderwijspraktijk. De commissie wil de opleiding adviseren om bij een positieve evaluatie over te gaan tot een opleidingsbrede implementatie van dit stageconcept. Dit concept versterkt de samenwerking tussen de opleiding en het werkveld en biedt de student de mogelijkheid om met een sterke focus op competentieontwikkeling actief te participeren tijdens het werkplekleren.

Op het vlak van **internationalisering** is de opleiding actief op verschillende terreinen. Enerzijds wil ze alle studenten betrekken bij een internationale ervaring via een korte stage in Nederland, alsook de mogelijkheid te bieden om in het kader van Erasmus of andere projecten een stage te volgen in Europa of daarbuiten. Op het niveau van beleid en professionalisering van docenten wordt er werk gemaakt van uitwisseling van expertise en ervaringen via docentmobiliteit en gastdocenten. Zo is er een structurele samenwerking met Katholieke Pabo Zwolle en De Kempel alsook met de Zweedse Hogeschool Kristianstad. Op basis van het zelfevaluatierapport, de aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, stelt de commissie vast dat dankzij dit beleid alle studenten een buitenlandse ervaring hebben gehad. De Erasmus-ervaringen blijven beperkt, maar de opleiding slaagt erin om via de internationale klas of Erasmus inkomende studenten te verwelkomen en zo ook de internationalisering@home vorm te geven. De commissie stelt met tevredenheid vast dat in de voorbije jaren heel wat docenten hebben kunnen participeren aan internationale uitwisselingen voor docenten of aan studiereizen naar Nederland.

De commissie stelt vast dat de opleiding kan rekenen op een goede **infrastructuur**. De opleiding verhuisde enkele jaren geleden naar een nieuwe gemeenschappelijke campus voor de KHBO. De meeste infrastructuur wordt gedeeld met de andere opleidingen op de campus, wat leidt tot een ongedwongen en open sfeer tussen studenten en docenten van de verschillende studiegebieden. Naast de multifunctionele invulling van het gros van de lokalen kan de opleiding ook rekenen op aangepaste voorzieningen voor diverse leergebieden en werkvormen binnen de opleiding. Naast een excellente uitrusting voor beeld, muziek en techniek, kan de opleiding ook steunen op uitgebreide computerfaciliteiten. Voor sportfa-

ciliteiten wijkt de opleiding uit naar infrastructuur in de nabije omgeving van zowel plaatselijke scholen als ook gemeentelijke sportinfrastructuur. De bibliotheek is voorzien van een grote collectie (vak)didactische boeken, handleidingen en tijdschriften. De bibliotheek huisvest ook een unieke collectie gezelschapspelen ondergebracht in het VIVES-Spellenarchief. Deze collectie omvat meer dan 20.000 titels en is daarmee toonaangevend in Europa. De collectie is voorwerp van wetenschappelijk (didactisch) onderzoek, maar ook studenten worden gestimuleerd om de collectie aan te wenden tijdens hun stages. Daarom stelt het archief zo'n 3.000 spellen ter beschikking in meerdere exemplaren voor uitleen. De commissie ziet ruimte om de collectie nog meer in te zetten in de opleiding en actief aan te wenden als werkvorm. Ze meent dat de opleiding een unieke troef in handen heeft om gezelschapspellen educatief aan te wenden in zowel de opleiding alsook uit te dragen naar het werkveld. De commissie meent dat dit spellenarchief eveneens een rol kan spelen in de profilering van de opleiding. Op het vlak van ICT kan de opleiding rekenen op diverse lokalen met een smartboard, maar ook tablets worden ingezet in de klaspraktijk. Docenten en studenten geven aan dat hier op regelmatige basis gebruik van wordt gemaakt.

De opleiding wordt gedragen door een team van 36 personen (31,25 VTE aangesteld binnen het volledige studiegebied). Daarnaast zijn er vijf personen betrokken bij de administratieve en organisatorische ondersteuning van de opleiding (4,5 VTE). De opleiding raamt het beschikbaar personeel voor de opleiding Lager onderwijs op 20 VTE waarvan 4,55 VTE voor stagebegeleiding. De commissie merkt op dat ook een dergelijk omvangrijk team kwetsbaar is wat betreft continuïteit, wanneer een specifieke vakdocent ziek valt en tijdelijk vervangen dient te worden. Docenten hebben de mogelijkheid om mee te werken aan projecten, zowel binnen als buiten de hogeschool, alsook om actief te participeren aan nascholing. Zowel in teamverband als individueel worden er afspraken gemaakt voor professionaliseringsactiviteiten. De voorbije jaren werden de collectieve professionaliseringsactiviteiten toegespitst op onderwerpen met betrekking tot onderzoek- en reflectievaardigheden. Niettegenstaande ziet de commissie ruimte om hier de komende jaren verder te investeren in docentenprofessionalisering om de gekozen concepten van praktijkonderzoek en kennis over praktijkonderzoek eigen te maken bij alle betrokken docenten. Daarnaast adviseert de commissie om het teamgerichte- en individuele professionaliseringsbeleid verder vorm te geven aan de hand van bijvoorbeeld het 'Ontwikkelingsprofiel Vlaamse Lerarenopleider' van de Vereniging voor lerarenopleiders Vlaanderen (VELOV). Wat lerarenopleiders verwachten

van toekomstige leerkrachten kan niet zonder een visie op wat opleidingen van lerarenopleiders verwachten. Net zoals het decretaal verankerde beroepsprofiel voor leraren richtinggevend is voor het curriculum van de lerarenopleidingen, schetst dit ontwikkelingsprofiel “[...] een beeld van de kennis, vaardigheden en attitudes die nodig zijn om als lerarenopleider effectief te functioneren.”² De commissie beveelt aan de mogelijkheden van een ontwikkelingsprofiel verder te bestuderen en op korte termijn een visie en plan van aanpak te formuleren.

Heel wat docenten zijn ook zelf actief bij de organisatie van professionaliseringsactiviteiten voor het werkveld. Via het Eeckhoutcentrum (een structureel samenwerkingsverband tussen de KU Leuven Kulak, de pedagogische begeleidingsdiensten van het katholiek onderwijs en de vrije centra voor leerlingenbegeleiding) participeren docenten bij tal van bijscholingsactiviteiten. Daarnaast is een groot aantal docenten actief bij de uitgave van handleidingen en handboeken. Zowel studenten als het werkveld ervaren een grote betrokkenheid van het personeel. Studenten zijn tevreden over de laagdrempelige contacten met docenten en geven aan dat docenten steeds bereikbaar zijn voor vragen en feedback.

De opleiding kent sinds 2008-2009 een licht groeiende **instroom** van studenten, waarvan de helft afkomstig is uit het ASO. De instroom uit het ASO is in tegenstelling tot de maatschappelijke tendens eerder stabiel, wat maakt dat de opleiding geen daling van het niveau van de basiscompetenties vaststelt. Niettegenstaande heeft de opleiding een uitgewerkt instroombeleid. Zo kunnen studenten deelnemen aan een screening voor Frans, Nederlands en Wiskunde aan de hand van instaptoetsen. Voor muzische vaardigheden wordt er een self-assessment voorzien en wat betreft taal en stem wordt er een screening logopedie voorzien door de studenten logopedie van de hogeschool. Op basis van de score op deze testen worden studenten via de leerbegeleider en studietrajectbegeleider ondersteund bij zowel het opstellen van het leertraject alsook bij het ontwikkelen van een leer- en studiemethode. In het nieuwe programma worden enerzijds de opleidingsonderdelen die focussen op de basiskennis een centrale rol toegekend en anderzijds de aandacht voor het persoonlijk leertraject via de leer groepen verder geëxpliciteerd, wat de aansluiting tussen het instroombeleid en het curriculum zeker kan versterken. Niettegenstaande meent de commissie dat de LEMO-test (Leer- en Motivatie-test) nog beter ingezet

² Vereniging Lerarenopleiders Vlaanderen (2012). Ontwikkelingsprofiel Vlaamse lerarenopleider. Vereniging Lerarenopleiders Vlaanderen: Antwerpen

kan worden in het curriculum met name bij de opbouw en vormgeving van de modules alsook bij de (vak)didactische aanpak voor studenten. De commissie meent dat docenten – op basis van de aanwezige leerstijlen in hun groep – meer aanknopingspunten kunnen uitwerken in functie van differentiatie, keuze van werkvormen... Volgens de commissie vertrekt dit best vanuit een planmatige aanpak binnen de opleiding. Het uitgebreide onderzoeksgebied over leerstijlen biedt hier ongetwijfeld veel aanknopingspunten toe. De opleiding investeert ook in leergroepbegeleiding, waar studenten in kleine groep begeleid worden tijdens de opleiding. Deze leer groepen worden in de eerste fase voornamelijk gebruikt voor de begeleiding van studenten bij het aanleren van een studiemethode, alsook voor groepsbinding en het uitwisselen van ervaringen. De leergroepbegeleiders kunnen ook ondersteuning vragen van de studie- en studietrajectbegeleiders van de campus wanneer er bijkomende ondersteuning of begeleiding nodig blijkt te zijn.

Op het vlak van **doorstroomrendement** scoort de opleiding boven het gemiddelde van alle Vlaamse opleidingen. Gezien de goede en stabiele resultaten heeft de opleiding geen expliciet beleid inzake doorstroombegeleiding. Studenten kunnen steeds terecht bij zowel hun leergroepbegeleider als studie(traject)begeleider bij eventuele vragen. De opleiding voorziet wel een aantal doorstroombeperkingen wanneer studenten onvoldoende scores op opleidingsonderdelen met betrekking tot de basiscompetenties, alsook met betrekking tot de stages. De drop-out beperkt zich grotendeels tot de eerste fase en is het gevolg van een onvoldoende voorkennis en/of verkeerde inschatting van de opleiding en het lerarenberoep. De resterende drop-out is meestal het gevolg van een negatieve ervaring en/of beoordeling met betrekking tot de stage in de tweede fase. De commissie meent dat de opleiding de instroom- en doorstroombegeleiding kwaliteitsvol vorm heeft gegeven en wil de opleiding verder stimuleren om in het kader van het in- en doorstroombeleid voldoende aandacht te besteden aan het verzamelen van coherent en kwaliteitsvol kwantitatief en kwalitatief gegevensmateriaal. De commissie ziet dit als een voorwaarde voor een goed onderbouwd beleid op lange termijn.

De opleiding biedt eveneens een traject (voor werkstudenten) aan in **avondonderwijs**. Gezien de contacturen 's avonds zijn ingepland, wordt er in de eerste plaats gemikt op een andere doelgroep, met name volwassenen die de stap naar het onderwijs willen zetten al dan niet met een bachelordiploma uit het verleden of leerkrachten kleuter- of secundair onderwijs die zich willen omscholen om aan de slag te gaan in het lager onderwijs. Ook studenten

uit het dagtraject kunnen in het kader van een individueel studieprogramma bepaalde opleidingsonderdelen in avondonderwijs volgen. Het aantal lessen is beperkt tot gemiddeld zes uur verspreid over twee avonden. Daarnaast zijn de docenten bereikbaar via e-mail. Afhankelijk van hun vooropleiding krijgen studenten vrijstellingen of volgen een verkort traject. De beperking van de contacturen maakt dat er wordt verwacht dat de leerstof grotendeels via zelfstudie wordt verwerkt. Het programma in het avondonderwijs maakt gebruik van hetzelfde cursusmateriaal als de dagopleiding, aangevuld met studiewijzers en audiovisueel materiaal op de onlineleeromgeving. Ook de praktische organisatie van de stage verloopt enigszins anders, maar de inhoudelijke verwachtingen van studenten zijn dezelfde als die van studenten uit de dagopleiding.

Studenten uit het avondonderwijs geven aan dat ze kiezen voor de opleiding aan VIVES Noord omwille van het persoonlijk contact en de vaste contactmomenten. De commissie stelde vast dat de aanstelling van een coach en vaste studie(traject)begeleider als positief wordt ervaren, naast grote betrokkenheid van de docenten. Ook het contact met de medestudenten geven de studenten aan als een belangrijke factor in de motivatie en engagement om een dergelijke opleiding te combineren met een baan en/of gezin.

Omwille van de hybride studentenpopulatie in het avondtraject houdt de opleiding geen afzonderlijke gegevens bij over de instroom, doorstroom en studierendement van het avondtraject. De commissie kon op basis van opgevraagde cijfers tijdens het bezoek vaststellen dat er in de lijn met het dagtraject een gestage groei is van instromende studenten. De commissie merkte op dat het diplomarendement lager ligt dan in het dagtraject, maar het ligt hoger dan in andere opleidingen in avond- of afstandsonderwijs. Studenten gaven aan dat de informatie zowel voor aanvang van de opleiding als tijdens het academiejaar transparant en duidelijk is, waardoor er op het vlak van tijdsinvestering en studielast een juiste inschatting kan worden gemaakt. De commissie dringt echter aan om voor de avondopleiding afzonderlijke cijfers inzake instroom-, doorstroom- en uitstroomrendement bij te houden alsook binnen de interne kwaliteitszorg kwalitatieve en kwantitatieve gegevens afzonderlijk bij te houden. De commissie ziet dit als een voorwaarde om een gestructureerd kwaliteitszorgbeleid te kunnen uitbouwen op maat van dit traject. In de huidige situatie ziet de commissie geen garantie dat specifieke evoluties of trends (positief/negatief) worden opgemerkt waardoor bijsturing niet gegarandeerd is.

Op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, stelde de commissie vast dat de opleiding zowel qua mentaliteit, beleidsvoerend vermogen als op het vlak van curriculumontwikkeling en kwaliteitszorg grote stappen vooruit heeft gezet sinds de vorige visitatie. De opleiding gaat conform haar visie ernstig aan de slag om de kwaliteit van de opleiding te verbeteren met een open geest voor vernieuwingen en respect voor tradities. Het werkveld benadrukte herhaaldelijk dat deze cultuuromslag bij de opleiding in belangrijke mate heeft bijgedragen tot het herstellen en verbeteren van de relaties met de stagescholen. Door de inspraakmogelijkheden via de klaverbladen heeft het werkveld zowel inspraak als inzicht in de acties binnen het kader van de kwaliteitszorg van de opleiding alsook op het vlak van curriculumontwikkelingen. De commissie meent dat deze evolutie aantoont dat visitaties een belangrijke trigger kunnen zijn in de ontwikkeling van een kwaliteitscultuur in een opleiding. Ze is evenwel overtuigd dat het realiseren van een kwaliteitscultuur het resultaat is van een gedeelde inspanning van het management van de opleiding, alle docenten en het werkveld. Ze wil dan ook hiervoor haar waardering uitspreken.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerde eindniveau

De commissie beoordeelt het gerealiseerde eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs als voldoende.

De opleiding werkt volgens het zelfevaluatierapport aan een competentiegerichte evaluatie in lijn met het competentiegerichte curriculum. De opleiding geeft vorm aan het **toetsbeleid** in overeenstemming met de visie en afspraken van de hogeschool en de algemene afspraken binnen het studiegebied.

De opleiding ziet 'assessment' als een brede invalshoek van evalueren waarbij het totale handelen van de persoon voorop staat in tegenstelling tot 'beoordelen' of 'toetsen'. De opleiding wil de manier waarop kennis, vaardigheden en attitudes worden geëvalueerd benaderen vanuit een geïntegreerde aanpak. De opleiding onderscheidt drie vormen van assessment: 'assessment of learning' waarbij summatieve toetsing en productevaluatie centraal staat, 'assessment for learning' waarbij formatieve toetsing en procesevaluatie ruimte creëert om kansen te bieden aan competentiegericht leren en ten slotte 'assessment as learning' waarbij reflectie centraal staat en de student eigenaar wordt van zijn eigen leren. Deze drie vormen van assessment zijn terug te vinden in de opleiding waarbij tijdens de eerste fase de focus ligt op het beoordelen van kennis, vaardigheden en attitudes on-

derliggend aan de competenties. Vanaf de tweede helft van de tweede fase neemt het evalueren van competenties in meer authentieke contexten toe.

De commissie heeft op basis van het zelfevaluatie-rapport, de aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, vastgesteld dat het toetsplan de explicitering is van een gemeenschappelijke visie en aanpak van toetsing binnen de opleiding. De commissie stelt aan de hand van de competentiematrix vast dat op dit moment alle leerresultaten aan bod komen tijdens de opleiding. De gehanteerde opleidingsspecifieke leerresultaten zijn volgens de commissie niet altijd makkelijk te evalueren, en de commissie ziet dan ook ruimte om zowel de formulering van de opleidingsspecifieke leerresultaten te verbeteren (zie GKW 1), alsook de toetsing nog beter af te stemmen op de leerresultaten. Het nieuwe curriculum biedt hiervoor alvast mogelijkheden. De opleiding hanteert een brede waaier aan evaluatievormen voor de toetsing en heeft opgestelde kwaliteitscriteria voor evaluatie en beoordeling. Om de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de (schriftelijke) examens te garanderen, heeft de opleiding diverse instrumenten ontwikkeld. Zo stellen de docenten hun schriftelijke examens samen aan de hand van een vast sjabloon en worden er verbeterleutels opgesteld.

De opleiding hecht veel belang aan het bewaken en nastreven van het behalen van de basiscompetenties op niveau 6 van de Vlaamse kwalificatiestructuur. Ze ziet hierin een belangrijke rol weggelegd voor de stages, waarbij de opleiding expliciet heeft gekozen voor een evaluatie aan de hand van de basiscompetenties zoals opgenomen in de opleidingsspecifieke leerresultaten. Via de ontwikkeling van de verschillende leerlijnen is er ook voor de meer theoretische opleidingsonderdelen een beweging ingezet naar competentiegericht evalueren door een diversifiëring van de evaluatievormen. Er wordt sinds kort, en in het bijzonder na de implementatie van het nieuwe curriculum, meer ingezet op evaluatie via portfolio's, opdrachten, peer- en self-assessment. De commissie stelde, op basis van de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, vast dat de toetsing kwaliteitsvol verloopt. De ingekeken examens sluiten aan bij de leerinhouden en zijn gevarieerd opgesteld. Studenten geven aan vrij tevreden te zijn over de kwaliteit van de evaluaties en geven aan zich voldoende en correct te kunnen voorbereiden op de evaluatieactiviteiten. De studenten geven tevens aan tevreden te zijn over de feedback die ze krijgen bij de evaluatieresultaten. De commissie wil de opleiding aanbevelen om de kwaliteit van de geïntegreerde toetsing te verbeteren. Zeker in het licht van het nieuwe curriculum dient de opleiding voldoende

aandacht te besteden aan het opstellen van geïntegreerde examens zodat de meerwaarde van geïntegreerde opleidingsonderdelen niet teniet wordt gedaan door een gebrek aan integratie op evaluatieniveau.

De opleiding koos ervoor om een afzonderlijke **toetscommissie** te belasten met de kwaliteitsbewaking van de evaluatie. Naast het valideren van de examenresultaten, verzamelt, analyseert en bespreekt de commissie ook de kwantitatieve gegevens omtrent instroom-, doorstroom- en uitstroomgegevens. Ze legt tegelijk de jaarlijkse beleidsdoelstelling met betrekking tot toetsen en evalueren vast. De commissie waardeert deze aanpak en hoopt dat het instellen van deze commissie een positieve effect heeft op het uitbouwen van een kwaliteitscultuur rond toetsen en evalueren. Ze beveelt aan om zorgvuldiger om te gaan met instroom-, doorstroom- en uitstroomgegevens en deze daadwerkelijk in te zetten voor het vormgeven en ondersteunen van toekomstig beleid.

De opleiding stelde in het kader van haar interne kwaliteitszorg vast dat bij zowel studenten, werkveld als docenten ontevredenheid bestond over de wijze waarop de evaluatie van de stages verliep. Er werden vragen gesteld bij de validiteit en transparantie van de evaluatie en de totstandkoming van de definitieve score. Daarom maakt de opleiding, in het kader van de nieuwe stageleerlijn, werk van nieuwe formulieren voor zowel kwalitatieve als kwantitatieve beoordeling van de stage met aangepaste formulieren voor studenten, docenten, stagebegeleiders en mentoren. Er werd tevens werk gemaakt van heldere beoordelingscriteria waardoor de verwachtingen scherpe werden gesteld en duidelijke cesuren werden aangegeven. De commissie waardeert deze inspanningen en stelde vast dat deze acties de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de beoordelingen hebben versterkt. Ze meent echter dat het versterken en uitbreiden van de stagebezoeken de objectiviteit van de beoordeling verder kan versterken.

Studenten stellen in het kader van de stage in de derde fase een portfolio samen. In het portfolio verzamelen studenten lessen en opdrachten om aan te tonen dat ze de opgelegde competenties hebben bereikt. De commissie heeft verschillende afstudeerportfolio's ingekeken en is overtuigd van de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de beoordeling ervan. De commissie heeft eveneens een selectie van onderzoeksopdrachten ingekeken. De huidige onderzoeksopdracht omvat vier studiepunten en vindt plaats in de derde fase van de opleiding. De studenten dienen een praktijkonderzoek op te zetten, uit te voeren tijdens de stage en na dien de resultaten te analyseren en hierover te reflecteren. De commissie

sie waardeert dat stagescholen de mogelijkheid hebben om onderwerpen aan te brengen. Studenten kunnen kiezen uit een lijst met onderwerpen die aansluiten bij de specifieke expertises van de docenten. De commissie stelt vast dat door de veel opeenvolgende wijzigingen het moeilijk was om inzicht te krijgen in de het verwachte eindniveau en evaluatiecriteria en bijgevolg op de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de beoordeling van de onderzoeksopdracht. De commissie stelt vast dat de opleiding een duidelijke ontwikkeling heeft gekend de voorbije jaren waarbij de inhoudelijke verwachtingen en eindniveau scherper werden gedefinieerd. De commissie meent echter dat de krappe begroting van vier studiepunten de ontwikkeling van een gedegen eindwerk bemoeilijkt. Ze wil de opleiding adviseren om de geïnvesteerde tijd door studenten duidelijk in kaart te brengen en de begrote studietijd hiermee in lijn te brengen.

De opleiding worstelt echter nog steeds met de beoordeling van de onderzoeksopdrachten, een belangrijk sluitstuk in het beoordelen van een aantal competenties. De commissie stelt vast dat voor een aantal eindwerken op flexibele wijze is omgegaan met de beoordeling. De commissie ziet het ontbreken van duidelijke beoordelingscriteria en beslisregels als een mogelijke oorzaak. Hierdoor is het mogelijk dat het proces en het resultaat niet altijd op dezelfde wijze worden gewogen bij het tot stand komen van de beoordeling. Het ontbreken van een gedegen evaluatieformulier met een duidelijke koppeling naar de leerresultaten heeft zichtbaar geleid tot een evaluatie waarbij het evenwicht tussen proces en product niet coherent werd toegepast. De opleiding heeft de voorbije twee jaar werk gemaakt van het uitwerken van het opstellen van een stageleerlijn met bijhorende geformaliseerde formulieren voor zowel tussentijdse feedback als beoordeling. Dit heeft geleid tot een verbetering van de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de beoordeling. De commissie is hoopvol dat deze instrumenten de kwaliteit van de beoordeling op een adequaat niveau zal brengen en wil de opleiding tegelijk aanbevelen om de tijd te nemen om het huidige concept te laten rijpen.

De commissie stelt vast dat, conform het toetsplan van de opleiding, veel aandacht wordt besteed aan de formatieve toetsing. Zo is er veel aandacht voor feedback, reflectie en begeleiding onder meer via de leergroepen waar studenten in kleine groepen worden begeleid. Ook via het opleidingsonderdeel 'persoonlijk leertraject' met het taaldossier en de stageportfolio's wordt er op systematische wijze feedback gegeven. De commissie waardeert dan ook dat veel van de formatieve toetsing ook een officiële neerslag krijgt en bijgevolg ingezet kan worden in het leerproces van studenten.

De stages vormen logischerwijs de belangrijkste momenten van geïntegreerde toetsing. Hiervoor werkte de opleiding een gedetailleerd stage-assessmentformulier uit, dat gebruikt wordt bij de beoordeling van de stages. Via de stage-assessmentformulieren verduidelijkt de opleiding aan welke criteria de student moet voldoen per opleidingsjaar. Recent vernieuwde de opleiding de stage-assessmentformulieren, wat uitdrukkelijk werd gewaardeerd door studenten, docenten en het werkveld. Uit de gesprekken met studenten en werkveld blijkt duidelijk dat de stagebeoordelingen aan de hand van de formulieren als transparant en betrouwbaar worden ervaren. De commissie waardeert de systematische aanpak van de stagebeoordelingen waarbij de stagebezoeken, de gewaardeerde bijdrage van de mentoren en de bespreking binnen het volledige docententeam, maakt dat er sprake is van een valide, betrouwbare en transparante beoordeling.

Op basis van de in het zelfevaluatie rapport aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, heeft de commissie vastgesteld dat de **afgestudeerden** gewaardeerd worden door het werkveld. De opleiding heeft meegewerkt aan het project 'Gemeenschappelijke outputmeting' van het expertisenetwerk School of Education. Uit de resultaten van bevragingen bij studenten, stagebegeleiders en mentoren blijkt dat de startbekwaamheid voldoende hoog wordt ingeschat. Studenten van VIVES Noord worden sterk gewaardeerd voor hun competenties van de leraar als lid van een schoolteam, voor hun reflectieve vaardigheden en als opvoeder. Het werkveld meent dat de studenten zwakker scoren als partner van de ouders en minder goed scoren als cultuurparticipatie, onderzoeker en ICT-gebruiker. Hiermee scoort de opleiding onder het gemiddelde van de deelnemende instellingen. De commissie waardeert dat er werk is gemaakt van een outputbevraging. Ze meent echter dat het zinvol is om in de toekomst afzonderlijke kwantitatieve en kwalitatieve gegevens te verzamelen per traject.

Op basis van de in het zelfevaluatie rapport aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, heeft de commissie vastgesteld dat het **diplomarendement** zich boven het gemiddelde in Vlaanderen situeert. Ook de gemiddelde studieduur en het diplomarendement is beter dan het Vlaamse gemiddelde. De commissie besluit dan ook dat het gerealiseerd niveau adequaat is gelet op de ruime inzetbaarheid en appreciatie door het werkveld, en het bovengemiddelde diplomarendement.

Integraal eindoordeel van de commissie

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	V
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	G
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	V

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als voldoende wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als goed en generieke kwaliteitswaarborg 3 als voldoende, is het eindoordeel van de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs conform de beslisregels, voldoende.

Samenvatting van de aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau

- Help een studentenvertegenwoordiging op opleidingsniveau uit te bouwen, zodat een formele participatie met studenten gerealiseerd kan worden.
- Neem de explicitering van het omgaan met diversiteit alsook de vormgeving van het taalbeleid nog mee in de (verdere) implementatie van het nieuwe curriculum.
- Integreer de visie en profilering, terug te vinden in de visietekst, leerlijnen en stagerichtlijnen, samen met de decretaal opgelegde basiscompetenties tot één duidelijk opleidingsspecifiek leerresultatenkader. Grijp het opstellen van een eigen opleidingsspecifiek leerresultatenkader aan om diversiteit, differentiatie, taalbeleid en NT2 verder te expliciteren en zichtbaar te maken in de opleidingsspecifieke leerresultaten.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces

- Bed ‘taalvaardigheid’ in in het hele curriculum en laat diversiteit en differentiatie breder, meer geïntegreerd en vroeger aan bod komen in het curriculum.
- Besteed de nodige aandacht aan de bezorgdheden omtrent inhoudelijke overlap en ontbrekende afstemming tussen vakinhouden en stage zolang het oude curriculum nog wordt aangeboden.
- Heb blijvend aandacht voor tijdige communicatie naar studenten via e-mail of het online leerplatform.
- Ga bij een positieve evaluatie van het proefproject rond talentgerichte ontwikkeling in de stage over tot een opleidingsbrede implementatie van dit stageconcept.
- Optimaliseer de stagebegeleiding vanuit de hogeschool en ga na wat de ruimte is om docenten actiever te betrekken bij de (langdurige) stages van studenten.
- Geef vorm aan het teamgerichte- en individuele professionaliseringsbeleid aan de hand van bijvoorbeeld het ‘Ontwikkelingsprofiel Vlaamse Lerarenopleider’ van de Vereniging voor lerarenopleiders Vlaanderen (VELOV). Bestudeer de mogelijkheden van een ontwikkelingsprofiel en formuleer op korte termijn een visie en plan van aanpak.
- Zet de LEMO-test ook in in het curriculum, met name bij de opbouw en vormgeving van de modules alsook bij de (vak)didactische aanpak voor studenten.

- Besteed in het kader van het in- en doorstroombeleid voldoende aandacht aan het verzamelen van coherent en kwaliteitsvol kwantitatief en kwalitatief gegevensmateriaal. Houd daarbij voor de avondopleiding afzonderlijke gegevens omtrent instroom-, doorstroom- en uitstroomrendement bij.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau

- Besteed in het licht van het nieuwe curriculum voldoende aandacht aan het opstellen van geïntegreerde examens zodat de meerwaarde van geïntegreerde opleidingsonderdelen niet teniet wordt gedaan door een gebrek aan integratie op evaluatieniveau.
- Breid de stagebezoeken uit en versterk hiermee verder de objectiviteit van de beoordeling.
- Breng de geïnvesteerde tijd van studenten in het kader van de onderzoeksopdracht in kaart en breng de begrote studietijd hiermee in de lijn.

BIJLAGE I

Personalialia van de leden
van de visitatiecommissie

dr. Jeannette Geldens (1961) is lector verbonden aan het Kempelonderzoekscentrum. Zij heeft een veelzijdige ervaring in en met onderwijssectoren als leraar basisonderwijs en speciaal onderwijs, orthopedagoog, lerarenopleider, projectleider (academisch) samen opleiden, (associate) lector en kerndocent Master Leren en Innoveren. Vanaf 2000 is zij zich steeds meer gaan bezighouden met samen (academisch) opleiden. Dat heeft in 2007 onder meer geleid tot haar promotie 'Betekenisvol leren onderwijzen in werkplekleeromgevingen', het in samenwerking met het werkveld ontwikkelen van onder meer een Gesprekswijzer en een Zelfevaluatiekader en het (inter)nationaal presenteren en publiceren over samen (academisch) opleiden. Voor enkele Vlaamse lerarenopleidingen vervulde zij een adviesrol bij het opzetten van een kwaliteitszorgsysteem voor samen (academisch) opleiden. Naast deze activiteiten, begeleidt ze promotie-, master- en praktijkonderzoeken en adviseert ze bij projectaanvragen omtrent samen (academisch) opleiden. Tevens fungeert zij als lid en/of voorzitter van auditcommissies bij erkennings- of accreditatietrajecten onder meer van (academische) opleidingsscholen, lectoraten en HBO-masteropleidingen.

Pieter Vissers (1978) studeerde Pedagogische wetenschappen aan de Vrije Universiteit Brussel. Hij is werkzaam bij de Stad Antwerpen afdeling algemeen onderwijs als HR-Projectconsulent. Hij werkt er aan het lerarentekort in de stad Antwerpen door instroom in het beroep van leraar te bevorderen en uitstroom van leraren te voorkomen, dit in samenwerking met verschillende partners zoals VDAB, lerarenopleidingen, Ministerie van Onderwijs en Vorming en sociale partners.

Ann Schelfhout (1960) studeerde aan de vrije lagere Normaalschool van Borgloon. Ze startte haar loopbaan als leerkracht aan het Buitengewoon Secundair Onderwijs O.-L.-V. Ter Engelen in Maaseik om vervolgens tot 1990 als opvoedster in te staan voor de begeleiding van volwassenen met een verstandelijke beperking in het Dienstencentrum Ter Engelen in Maaseik. In september 1993 richtte ze de basisschool Icarus in Kinrooi op, een vrije keuzeschool van het GO! Ze leidde deze school tot 2005. Sinds 2005 is ze actief als inspecteur voor het basisonderwijs. In 2005-2006 maakte ze deel uit van de visitatiecommissie Kleuteronderwijs van de VLHORA.

Hilde Bosmans (1964) studeerde aan de lagere Normaalschool H. Hart in Heverlee en het Hoger Instituut voor Opvoedkunde te Leuven. Ze startte haar loopbaan als leerkracht in het basisonderwijs van het Heilig Hartinstituut van Oud-Heverlee, waar ze tussen 1993 en 1999 directeur van was. In 1999 zette ze de stap naar de uitgeverwereld waar ze eerst Educatief voorlichter was bij uitgeverij Van In en vervolgens Uitgever bij Uitgeverij Pelckmans. In 2004 ging ze terug voor de klas staan. Sinds 2007 is ze actief als inspecteur voor het basisonderwijs.

Agnes (Marijke) Kuijten (1948) studeerde Nederlandse Taal- en Letterkunde aan de Rijks Universiteit Utrecht. Gedurende 33 jaar was zij als docent werkzaam in het opleidingsonderwijs voor leraren, aanvankelijk aan de Katholieke Opleiding voor Kleuterleidsters te Amersfoort en vanaf 1989 aan de Katholieke Pedagogische Hogeschool Domstad te Utrecht. Ten aanzien van curriculum ontwikkeling waren haar domeinen: taaldidactiek, jeugdliteratuur en NT2. Naast lesgevende taken is zij gedurende 5 jaar coördinator geweest van de internationale klas van Interactum Nederland. Tijdens de Domstad periode behoorde stage- en studiebegeleiding tot haar taken, o.a. de begeleiding van deeltijdstudenten uit het 2+ traject, een verkorte opleiding voor academici en bachelors van andere studierichtingen. Sinds haar pensionering is zij als docent Literatuur verbonden aan de Volksuniversiteit Nederland. In 2006 en 2009 maakte zij al eens eerder deel uit van een visitatiecommissie van de VLHORA.

Laurie Meeuws (1983) is student Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs aan de Hogeschool Gent. Na haar opleiding middelbaar onderwijs werkte ze als medewerker in diverse bibliotheken en boekhandels. In 2010 startte ze als zij-instromer met de opleiding tot leerkracht basisonderwijs. Ze behaalde haar diploma van Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs in juli 2014.

